

Handlings- og økonomiplan 2023-2026

Rådmannens forslag

– et godt sted å leve

Årshjul for Drammen kommunes styringsdokumenter

Rammesaken for prioriteringer
i handlings- og økonomiplanen

Handlings- og økonomiplan

1. tertialrapport

2. tertialrapport

Årsevaluering

Innhold

Oppsummering	4	Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet	133
Rådmannens forslag til vedtak	7	Kort omtale av programområdene	134
Handlingsdelen	17	P09 Kultur, idrett og frivillighet	136
Utviklingstrekk	18	P10 Medvirkning og lokaldemokrati	140
Felles prioriteringer	34	Hovedutvalg for tekniske tjenester	142
Folkehelse og livsmestring	34	Kort omtale av programområdene	143
På lag med frivilligheten	35	P11 Utbygging og samferdsel	145
Nærmiljøutvikling	35	P12 Vann, avløp og renovasjon	148
Levekår	36	P13 Arealplan, klima og miljø	151
Klima	37	Formannskap	155
Andre fellestemaer	40	Kort omtale av programområdene	156
Hovedutvalg for oppvekst og utdanning	43	Driftsbudsjett	156
Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg	47	Driftsbudsjett med endringer	157
Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet	51	P14 Ledelse, styring og administrasjon	158
Hovedutvalg for tekniske tjenester	54	P15 Samfunnsikkerhet	162
Organisasjonsutvikling	57	P18 Politisk styring	165
Ambisjonsnivå for indikatorer til kommuneplanens samfunnsdel	58	Medarbeidere	167
Økonomidelen	66	Eierstyring og eierskap	171
Økonomiske hovedtrekk	67	Kommunale foretak	176
Statsbudsjett 2023	70	Vedlegg	183
Hovedtallene i budsjettforslaget	73		
Hovedutvalg for oppvekst og utdanning	96		
Kort omtale av programområdene	97		
P01 Skole	100		
P02 Barnehager	105		
P03 Forebyggende tjenester	109		
Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg	113		
Kort omtale av programområdene	114		
P04 Helse	117		
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	120		
P06 Hjemmetjenester og institusjon	123		
P07 Rus og psykisk helse	126		
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	129		

Oppsummering

Regjeringens forslag til statsbudsjett innebærer stramme økonomiske rammevilkår for kommunene. Det legges ikke opp til realvekst i kommunens frie inntekter. I tillegg utgjør de statlige beregningene av demografikonsekvenser et viktig og krevende grunnlag for rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan for 2023-26.

Drammen kommune har fra før en stram økonomi og har vært gjennom flere runder med innsparinger. Forslaget til statsbudsjett forsterker disse utfordringene. Kommunene blir ikke kompensert for økt prisstigning. Regjeringen viser videre til at kommunene har hatt ekstraordinære skatteinntekter og at prisveksten må dekkes av oppsparte midler.

Rådmannen legger frem et driftsbudsjett med store utfordringer. I samsvar med kommunestyrets vedtak i rammesaken 2022 er det lagt inn innsparingstiltak med 17,3 millioner kroner i 2023, stigende til 61 millioner kroner i 2026. Virkningene av innsparingstiltakene brukes i det alt vesentlige til å styrke tjenestene innenfor helse og omsorg.

Rådmannen legger i tillegg til grunn et ytterligere ufordelt innsparingskrav på 135 millioner kroner fra 2025, økende til 150 millioner kroner i 2026.

Kommunen har satt ekstraordinære inntekter på fond. I tråd med regjeringens forutsetning foreslår rådmannen at det brukes av fondet til å saldere driftsbudsjettet i planperioden. Fondet brukes i hovedsak til å dekke egenfinansiering av investeringer. Drammen kommune forventer et ekstraordinært stort utbytte i 2023 på om lag 250 millioner kroner. Uten økt utbytte, bruk av disposisjonsfondet og nye innsparingskrav ville driftsresultatet vært negativt i hele planperioden. Med det fremlagte budsjettforslaget vil kommunen ha et positivt driftsresultat alle årene i planperioden.

Drammen kommunes rammetilskudd påvirkes også i stor grad av demografiske endringer. På grunn av nedgang i barnetallet foreslår rådmannen store nedtrekk i rammene både for skole og barnehage, særlig fra 2024 og utover. Kommunen blir kompensert for beregnet økt utgiftsbehov innenfor helse og omsorg.

Rådmannen vurderer det slik at det ikke er mulig å redusere driften på skole og barnehage så mye som staten har lagt til grunn for å beregne demografikonsekvenser for kommunene. Vi klarer heller ikke å legge inn nok penger til fullt ut å dekke det økende tjenestebehovet innenfor helse og omsorg.

Dette er den siste handlings- og økonomiplanen som skal vedtas av det sittende kommunestyret.

Det er behov for betydelige omstillinger i planperioden. For å sikre at det nye kommunestyret kan eie disse prosessene, legger ikke rådmannen inn de store innsparingskravene før fra 2025. Det er også stor usikkerhet med tanke på den økonomiske utviklingen fremover, særlig hva gjelder 2025 og 2026. Vi vet at renteøkningen sammen med økte låneopptak vil gi kommunen ekstra utgifter til renter og avdrag på rundt 100 millioner kroner i 2023, men det er vanskelig å se hvordan dette vil utvikle seg utover i planperioden. Det er mulig å skyve litt på dette i 2023, fordi vi kan saldere med midler fra disposisjonsfondet og fordi vi har ekstraordinære utbytter.

Rådmannen foreslår imidlertid allerede for 2023 en betydelig reduksjon innenfor P14 Ledelse, styring og administrasjon. Programområdets rammer foreslås redusert med 5 prosent. Dette vil utgjøre rundt 18,5 millioner kroner.

Det er også betydelig usikkerhet knyttet til investeringer. Bybrua skal stå ferdig i 2025, og vi vet ikke hvordan prisutviklingen vil være i byggeperioden. Det er også usikkerhet knyttet til kostnadene ved å etablere mange nye plasser for heldøgns omsorg. I regjeringens forslag til statsbudsjett er det statlige investeringstilskuddet til sykehjem og omsorgsboliger tatt ut i 2023, men det har ikke kommet signaler om hvordan dette blir fra 2024 og utover.

Med strammere tider er det viktig at kommuneplanens samfunnsdel og temaplanene er på plass, som grunnlag for prioriteringer. Men det gjenstår også mye viktig planarbeid - for eksempel strategisk næringsplan, kommuneplanens arealdel og temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Samfunnsdelen og temaplanene gir retning og gir grunnlag for de prioriteringer rådmannen foreslår:

- Unge som står i fare for å stå utenfor ordinært arbeid eller utdanning
- Samarbeid og tilrettelegging for frivillig arbeid
- Utvikling av kommunedelene/nærmiljøene

Tiltak innenfor disse prioriteringene må gjennomføres innenfor stramme rammer. Nye satsinger får i liten grad friske penger, men må realiseres gjennom økt tverrfaglig samarbeid og nye arbeidsformer.

Det vil være særlig store utfordringer fremover knyttet til å levere gode tjenester til en stadig økende brukergruppe innenfor helse og omsorg. Det er vedtatt flere strategier for å møte disse utfordringene, for eksempel å dreie tjenestene mer over til hjemmebasert omsorg.

Det må legges enda mer vekt på forebyggende innsats og det må utvikles bedre omsorgstrapper og mer skreddersøm. Dette er bedre for brukerne og gjør det samtidig mulig for kommunen å levere disse tjenestene når inntektsveksten ikke helt står i forhold til et stadig økende antall brukere.

Det vil være krevende for skoler og barnehager og tilpasse seg til strammere rammer som følge av nedgang i barnetallet. Det må gjennomføres gode prosesser, både politisk og administrativt for å finne frem til bærekraftige løsninger.

Vi står i en krevende situasjon med betydelig usikkerhet og det vil være behov for grundige prosesser og strenge prioriteringer fremover. Situasjonen forsterkes av internasjonale forhold, så som krigen i Ukraina, global inflasjon og energikrise i Europa. Dette er forhold ingen så for seg for et år siden.

Men Drammen er som en stor kommune robust i forhold til å kunne takle de endringene som vi nå står overfor. Dette er krevende utfordringer, som forutsetter godt samspill mellom politikk og administrasjon og mellom kommunen og innbyggere, næringsliv og frivillige organisasjoner.

**Rådmannens
forslag til vedtak**

1. Kommunestyret godkjenner Drammen kommunes handlings- og økonomiplan for perioden 2023-2026.

2. a) Drammen kommune disponerer totale inntekter på 8 582 480 105 kroner, jfr. vedlagte forskriftsskjema §5-6. Driftsbudsjett 2023 for Drammen kommunekasse vedtas, slik det fremgår av innstillingen, med sentrale inntekter på 6 939 166 659 kroner, netto driftsutgifter på 7 102 700 945 kroner, netto finanskostnader på 75 624 000 kroner, og et positivt netto driftsresultat på 98 651 465 kroner.

i) Rådmannen gis fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følger av Stortingets behandling av statsbudsjettet. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene, bes rådmannen komme tilbake til dette i egen sak.

ii) Rådmannen gis fullmakt til å foreta eventuelle budsjettekniske justeringer som er av organisatorisk art.

b) Investeringsbudsjett 2023 for Drammen kommunekasse vedtas, slik det fremgår av innstillingen, med en samlet brutto ramme på 1 028 350 000 kroner.

c) Budsjettrammen for kontrollutvalget for 2023 fastsettes til 6 029 000 kroner, inkludert kjøp av revisjonstjenester til kommunen og foretak.

d) Driftstilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS for 2023 fastsettes til 86 733 400 kroner, inklusiv eierbidrag til Sørøst 110-sentral IKS.

e) Driftstilskudd til Drammen kirkelige fellesråd for 2023 fastsettes til 50 318 400 kroner. Tilskuddet fordeles slik:

Drift kirkeformål (75 prosent) 37 739 600 kroner.

Drift gravferdsformål (25 prosent) 12 578 800 kroner.

Drammen kommune dekker 100 prosent av Drammen kirkelige fellesråds kapitaltilskudd til godkjente investeringer og 65 prosent av Drammen kirkelige fellesråds reguleringspremie. 35 prosent av reguleringspremien forutsettes dekket av fellesrådets premiefond.

3. Kommunestyret vedtar satser for egenbetaling og gebyrer i samsvar med vedlegg «Kommunale gebyrer og betalingssatser 2023» til handlings- og økonomiplan 2023-26.

4. Forslaget til forskrift om gebyr for feiing og tilsyn med fyringsanlegg vedtas.

5. a) Styret for Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2023 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med et driftsresultat på 0 kroner etter eieruttak på 106 200 000 kroner.

b) Investeringsbudsjett for Drammen Eiendom KF vedtas slik det fremgår av innstillingen med en brutto investeringsramme i 2023 på 216 750 000 kroner.

c) Det innarbeides kapitalfrigjøring og salg av eiendom fra Drammen Eiendom KF for 400 millioner kroner i fireårsperioden, som angitt i styrets forslag til handlings- og økonomiplan. Midlene forutsettes overført kommunekassen som ekstraordinære eieruttak. Styret i Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å gjennomføre salgene.

d) Rådhuskvartalet i Mjøndalen selges til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS i 2023 for videre utvikling. Det forutsettes muligheter for tilbakeleie av nødvendige kontorlokaler for kommunal tjeneste-produksjon dersom kommunen ønsker dette. Rådmannen kommer tilbake med forslag til budsjett-korrigeringer for endret husleie i 1. tertialrapport 2023.

e) Eiendommen Waagaardsløkka overføres til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS. Drammen Eiendom KF gjennomfører forhandlinger med selskapet om rammene for eiendomsoverføringen.

6. a) Styret for Drammensbadet KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2023 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med tilskudd fra kommunen på 28 000 000 kroner og et driftsresultat på 0 kroner.

b) Investeringsbudsjett for Drammensbadet KF vedtas med en investeringsramme på 1 100 000 kroner.

7. Budsjett 2023 for Drammen kommunes lånefond vedtas slik det fremgår av vedlegg 1 til handlings- og økonomiplan 2023-2026 med overføring til kommunekassen på 36 389 000 kroner. For 2023 fastsettes lånefondets interne utlånsrente til 4 prosent.

8 | Handlings- og økonomiplan 2023-2026

8. I samsvar med forslag til investeringsbudsjett fastsettes en samlet låneramme for 2023 til investeringsformål på 619 780 000 kroner, fordelt på:

- a) Drammen kommunekasse 443 150 000 kroner
- b) Drammen Eiendom KF 175 750 000 kroner
- c) Drammensbadet KF 880 000 kroner

9. Rådmannen gis fullmakt til å godkjenne lånevilkårene for nye lån som ligger innenfor de vedtatte rammene. Rådmannen gis dessuten fullmakt til å godkjenne lånevilkårene ved refinansiering av tidligere opptatte lån.

10. Reglement for finans- og gjeldsforvaltning vedtas slik det fremgår av vedlegg 8.

11. Det søkes Husbanken om en låneramme for startlån (til videreutlån) på 450 000 000 kroner i 2023.

12. For inntektsåret 2023 fastsettes den kommunale skattøren for inntekts- og formuesskatt i Drammen kommune lik de maksimalsatser Stortinget vedtar.

13. Det disponeres inntil 60 millioner kroner fra premiefondet i Drammen kommunale pensjonskasse og 5 millioner kroner ekstra fra premiefondet i KLP til delvis finansiering av reguleringspremie for 2023.

14. Drammen kommune legger foreløpig til grunn bosetting av 266 flyktninger i 2023 - herav forbeholdes inntil 8 plasser til enslige mindreårige flyktninger. For resten av planperioden 2024-2026 legges foreløpig årlig bosetting av 58 personer til grunn.

15. Utviklingen i kommunal deflator benyttes som hovedprinsipp for utviklingen i styregodtgjørelser i kommunale foretak. For 2023 fastsettes satser for styregodtgjørelser i de kommunale foretakene som følger:

- Drammen Eiendom KF
- Styreleder 117 600 kroner
- styremedlem 71 200 kroner
- Drammensbadet KF
- Styreleder 87 200 kroner
- Styremedlem 52 100 kroner

16. Ambisjonsnivå for indikatorene i kommuneplanens samfunnsdel vedtas som angitt i eget kapittel i handlingsdelen.

17. Det innarbeides nytt kulepunkt i vedlagte «Økonomireglement for Drammen kommune» under 3.2.1. Fullmakter investeringsbudsjett – Kommunestyret;

For pågående investeringsprosjekter som ikke er avsluttet ved utløp av året har rådmannen fullmakt til å rebudsjettere ubrukte investeringsmidler til samme prosjekt påfølgende år.

Tallspesifikasjon til forslag til vedtak

Oversikt Drift

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sentrale inntekter				
Skatt på inntekt og formue	-3 502 335	-3 512 805	-3 522 468	-3 535 678
Rammetilskudd	-3 108 159	-3 145 268	-3 157 645	-3 174 477
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	-32 864	-32 658	-30 131	-23 372
Integreringstilskudd	-157 181	-144 901	-108 161	-85 697
Rente og inv. kompensasjon fra staten	-27 920	-26 816	-25 713	-24 609
Overføring fra kommunale foretak	-106 200	-106 200	-106 200	-106 200
Vertskommunetilskudd	-4 507	0	0	0
Sum sentrale inntekter	-6 939 165	-6 968 648	-6 950 317	-6 950 032
Sentrale utgifter				
Lønnsreserve	159 199	159 199	159 199	159 199
Avsetning priskompensasjon strøm/ fjernvarme	9 000	9 000	9 000	9 000
Husleie og renhold	781 706	783 043	783 043	783 043
Premiefond	-68 829	-69 086	-69 086	-69 302
Premieavvik	-409 062	-394 186	-418 284	-437 446
Tilskudd/kontingent pensjon	1 600	1 600	1 600	1 600
Amortisering av tidligere premieavvik	212 186	222 831	280 352	321 951
Reguleringspremie pensjon	392 035	396 498	396 499	400 268
Ufordelt innsparingskrav	0	0	-135 000	-150 000
Avskrivninger	330 000	330 000	330 000	330 000
Gjeldsbrevkraft	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Avsetninger flyktninger	112 597	100 281	63 814	38 749
Tilskudd Den norske kirke, kapitalkostnader og pensjon	3 327	3 327	3 327	3 327
Sum sentrale utgifter	1 519 758	1 538 507	1 400 463	1 386 389
Driftsutgifter per tjenesteområde				
P01 Skole	1 093 736	1 077 286	1 057 536	1 040 836
P02 Barnehager	859 388	846 988	822 588	821 788
P03 Forebyggende tjenester	432 441	430 141	426 141	422 291
P04 Helse	340 181	345 603	346 603	347 303
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	391 824	390 724	383 724	383 724
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 111 394	1 139 019	1 191 144	1 215 669
P07 Rus og psykisk helse	158 288	152 638	152 138	151 388
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	407 519	404 745	407 163	408 763

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P09 Kultur, idrett og frivillighet	293 188	293 188	283 588	283 588
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 898	3 898	3 898	3 898
P11 Utbygging og samferdsel	114 209	114 209	114 209	114 209
P12 Vann, avløp og renovasjon	-207 314	-233 007	-260 506	-277 077
P13 Arealplan, klima og miljø	45 289	45 289	45 289	45 289
P14 Ledelse, styring og administrasjon	378 484	383 584	381 784	378 784
P15 Samfunnssikkerhet	94 205	93 824	93 442	93 442
P16 Næringsutvikling	13 688	13 688	13 688	13 688
P18 Politisk styring	52 525	42 025	52 025	52 025
P19 Sentrale poster	0	0	0	0
Driftsutgifter per tjenesteområde	5 582 943	5 543 842	5 514 454	5 499 608
Korr. finansutgifter i tjenesteområdene	556	556	556	556
Korr. avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	0	0	0	0
Korr. motpost avskrivninger i tjenesteområde	0	0	0	0
Brutto resultat (KOSTRA)	164 092	114 257	-34 844	-63 480
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	93 236	106 016	115 740	118 378
Konserninterne renteutgifter	164 325	171 936	181 931	185 954
Konserninterne avdrag	247 316	246 994	261 352	269 646
Renteinntekter	-150 674	-161 406	-169 093	-172 952
Overføring til/fra lånefondet	-36 389	366	3 959	8 523
Utbytte	-250 000	-160 000	-170 000	-160 000
Netto finansinntekter/finansutgifter	67 815	203 905	223 889	249 549
Finansutgifter i tjenesteområdene	-556	-556	-556	-556
Totale finansutgifter	67 259	203 349	223 333	248 993
Motpost avskrivninger	-330 000	-330 000	-330 000	-330 000
Motpost avskrivninger	0	0	0	0
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	0	0	0	0
Netto resultat (KOSTRA)	-98 651	-12 391	-141 509	-144 486
Bruk av disposisjonsfond	-198 149	-141 609	-14 760	-3 314
Avsetning til disposisjonsfond	0	0	0	0
Overføringer til investeringsregnskapet	296 800	154 000	156 269	147 800
Avsetning bundne fond	0	0	0	0
Netto avsetninger	98 651	12 391	141 509	144 486
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	0	0	0	0
Totale avsetninger	98 651	12 391	141 509	144 486
Årsoverskudd (-)/Årsunderskudd (+)	0	0	0	0

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Investeringer i varige driftsmidler	996 050	844 550	749 600	546 900
Tilskudd til andres investeringer	9 800	10 000	9 000	9 500
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	22 500	22 500	22 500	22 500
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Total kommunekassa	1 028 350	877 050	781 100	578 900
Investeringer i varige driftsmidler	216 750	318 250	317 250	527 250
Total Drammen Eiendom	216 750	318 250	317 250	527 250
Investeringer i varige driftsmidler	1 100	1 200	1 200	1 200
Total Drammensbadet	1 100	1 200	1 200	1 200
Sum finansieringsbehov	1 246 200	1 196 500	1 099 550	1 107 350
Kompensasjon for merverdiavgift	-158 600	-136 190	-124 770	-91 230
Tilskudd fra andre	-37 800	-37 851	-14 000	-14 000
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	-92 000	-55 000	-145 000	-60 000
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Bruk av lån	-443 150	-494 010	-341 061	-265 870
Videreutlån	450 000	450 000	450 000	450 000
Bruk av lån til videreutlån	-450 000	-450 000	-450 000	-450 000
Avdrag på lån til videreutlån	100 000	115 000	130 000	145 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-100 000	-115 000	-130 000	-145 000
Overføring fra drift	-296 800	-154 000	-156 269	-147 800
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	1 100	1 100	1 100	1 100
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Total kommunekassa	-1 028 350	-877 050	-781 100	-578 900
Kompensasjon for merverdiavgift	-31 000	-48 000	-49 000	-84 000
Tilskudd fra andre	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Salg av varige driftsmidler	-23 000	-23 000	-23 000	-23 000
Bruk av lån	-175 750	-260 250	-258 250	-433 250
Avsetninger til bundne investeringsfond	20 000	20 000	20 000	20 000
Total Drammen Eiendom	-216 750	-318 250	-317 250	-527 250
Kompensasjon for merverdiavgift	-220	-240	-240	-240
Bruk av lån	-880	-960	-960	-960

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Total Drammensbadet	-1 100	-1 200	-1 200	-1 200
Sum finansiering	-1 246 200	-1 196 500	-1 099 550	-1 107 350
Sum finansieringsbehov	1 246 200	1 196 500	1 099 550	1 107 350
Sum finansiering	-1 246 200	-1 196 500	-1 099 550	-1 107 350
Udekket finansiering	0	0	0	0

Investeringsstabell for kommunen samlet

Kommunekassa

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum 2023-26
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
P01 Skole					
KK IKT P01 Skole	15 000	15 000	15 000	30 000	75 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000
KK P01 Ny lokalisering av tilbudet på Sagstedbrua	0	2 000	0	0	2 000
Sum P01 Skole	22 000	24 000	22 000	37 000	105 000
P02 Barnehager					
KK P02 Inventar og utstyr Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
Sum P02 Barnehager	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
P03 Forebyggende tjenester					
KK P03 Inventar og utstyr Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P04 Helse					
KK P04 Inventar og utstyr Helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne					
KK P05 Inventar og utstyr Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2 000	2 000	4 000	4 000	12 000
Sum P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2 000	2 000	4 000	4 000	12 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon					
KK P06 Infrastruktur strøm og trådløst nettverk	10 000	8 000	0	0	18 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	12 000	12 000	17 000	17 000	58 000

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Sum P06					
Hjemmetjenester og institusjon	22 000	20 000	17 000	17 000	76 000
P07 Rus og psykisk helse					
KK P07 Inventar og utstyr Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig					
KK P08 Inventar og utstyr Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P09 Kultur, idrett og frivillighet					
KK P09 Aktiv kommune	3 000	7 000	10 000	5 000	25 000
KK P09 Gravplasser	4 300	2 500	2 500	2 500	11 800
KK P09 Kirken	5 500	7 500	6 500	7 000	26 500
KK P09 Kjøleannlegg Vassenga	13 000	0	0	0	13 000
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800	35 200
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	8 200	8 200	8 200	8 200	32 800
KK P09 Sikring friluftsdammer	1 000	15 000	2 000	2 000	20 000
Sum P09 Kultur, idrett og frivillighet	43 800	49 000	38 000	33 500	164 300
P11 Utbygging og samferdsel					
KK P11 Bybru	425 000	325 000	310 000	100 000	1 160 000
KK P11 Flomsikring	16 000	3 000	0	0	19 000
KK P11 Kollektiv (Leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
KK P11 Merverdiavgift på anleggsbidrag finansiert av utbyggere	37 800	37 850	14 000	14 000	103 650
KK P11 Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen	40 000	20 000	2 000	0	62 000
KK P11 Oppgradering lekeplasser	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
KK P11 Oppgradering Parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000

14 | Handlings- og økonomiplan 2023-2026

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
KK P11 Sykkelplan	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	18 000	18 000	18 000	18 000	72 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
KK P11 Vei	54 000	49 000	56 000	56 000	215 000
Sum P11 Utbygging og samferdsel	641 800	503 850	451 000	239 000	1 835 650
P12 Vann, avløp og renovasjon					
KK P12 Intercity/ Flisebekken	43 000	20 000	0	0	63 000
KK P12 Vann/avløp	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Sum P12 Vann, avløp og renovasjon	243 000	220 000	200 000	200 000	863 000
P13 Arealplan, klima og miljø					
KK Etterdrift avfallsdeponi Mile	900	800	700	0	2 400
Sum P13 Arealplan, klima og miljø	900	800	700	0	2 400
P14 Ledelse, styring og administrasjon					
KK P14 Digitalisering	20 550	27 100	18 100	18 100	83 850
KK P14 Visuell Profil	1 000	0	0	0	1 000
Sum P14 Ledelse, styring og administrasjon	21 550	27 100	18 100	18 100	84 850
P18 Politisk styring					
KK Digitalt utstyr politikere	1 000	0	0	0	1 000
Sum P18 Politisk styring	1 000	0	0	0	1 000
Sum	1 005 850	854 550	758 600	556 400	3 175 400

Drammen Eiendom

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
P01 Skole					
DEKF P01 Veiavangen skole	0	0	10 000	220 000	230 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	12 400	12 400	12 400	12 400	49 600
Sum P01 Skole	12 400	12 400	22 400	232 400	279 600

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
P02 Barnehager					
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
DEKF P02 Optimalisere av eksisterende areal i barnehager	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
DEKF P02 Utvide Berger barnehage	1 000	5 000	0	0	6 000
Sum P02 Barnehager	8 000	12 000	7 000	7 000	34 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne					
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon					
DEKF Investeringer HSO i bolig, sykehjem og evt. nytt helsehus.	125 000	225 000	225 000	225 000	800 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Sum P06 Hjemmetjenester og institusjon	133 000	233 000	233 000	233 000	832 000
P07 Rus og psykisk helse					
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum P07 Rus og psykisk helse	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig					
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	6 650	6 650	38 600
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200	52 800
Sum P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	25 850	25 850	19 850	19 850	91 400
P09 Kultur, idrett og frivillighet					
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK Inventar og utstyr P09 Kultur, idrett og frivillighet	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Sum P09 Kultur, idrett og frivillighet	11 000	11 000	11 000	11 000	44 000
P14 Ledelse, styring og administrasjon					
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Sum P14 Ledelse, styring og administrasjon	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
P19 Sentrale poster					
DEKF P19 Diverse investeringer	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
DEKF P19 Ladeinfrastruktur	2 500	0	0	0	2 500
DEKF P19 Oppgradering bygningsmassen	12 500	12 500	12 500	12 500	50 000
Sum P19 Sentrale poster	20 000	17 500	17 500	17 500	72 500
Sum	216 750	318 250	317 250	527 250	1 379 500

Drammensbadet

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
P19 Sentrale poster					
DBKF Drammensbadet, Inventar og utstyr	1 100	1 200	1 200	1 200	4 700
Sum P19 Sentrale poster	1 100	1 200	1 200	1 200	4 700
Sum	1 100	1 200	1 200	1 200	4 700

Handlingsdelen

Drammen kommune har et begrenset økonomisk handlingsrom til å finansiere ønskede satsinger med friske midler. I arbeidet med å følge opp kommunestyrets vedtatte mål og satsinger, kreves det både tydelige prioriteringer, nytenkning og kreativitet. I handlingsdelen beskrives de viktigste prioriteringene for den kommende fireårsperioden innenfor en stram økonomisk ramme. Rådmannen foreslår å prioritere ungdom og arbeid, frivillig innsats og utvikling av nærmiljøene for å møte viktige utfordringer i drammenssamfunnet.

Inkludering av unge og å få flest mulig i jobb og utdanning er avgjørende for å utjevne sosiale forskjeller og gi innbyggerne likere muligheter. Arbeid er den viktigste faktoren for stabil og forutsigbar inntekt. Det er en tydelig sammenheng mellom det å gjennomføre videregående skole og det å begynne i ordinært arbeid. Rådmannen prioriterer derfor tiltak for unge som står i fare for å bli stående utenfor det ordinære arbeidslivet eller utdanning.

Kommunen er helt avhengig av samarbeid med frivillige krefter for sammen å kunne skape et godt sted å leve. Kommunen har et klart mål om å styrke samarbeidet med frivillig sektor. Frivilligheten gir et betydelig bidrag på flere områder i samfunnet og er med på å styrke deltakelse og skape aktivitet, trivsel og tilhørighet. Mulighet til å bidra, for eksempel som frivillig, styrker opplevelsen av å ha verdi og fremmer fellesskap og mening. Det å delta som frivillig kan ha stor betydning for å forebygge eller redusere isolasjon og ensomhet, blant unge så vel som eldre. En presset kommuneøkonomi, der kommunen ikke kan finansiere mange ikke-lovpålagte oppgaver gjør det enda viktigere med et godt samarbeid med sivilsamfunnet. Samarbeid og tilrettelegging for frivillig arbeid er derfor et prioritert område.

Utvikling av kommunedelene og nærmiljøene er det tredje prioriterte området. Utvikling av tjenester og tilbud nært der folk bor og lever er en sentral del av kommunens visjon om en nær, inkluderende og nytenkende kommune. Stimulering til økt og variert aktivitet lokalt, og fysisk tilrettelegging for bruk av lokale tilbud og arenaer, er prioriterte virkemidler for mer aktive lokalsamfunn og levende kommunedeler. Dette kan bidra til at innbyggerne opplever økt livskvalitet, et mer tilgjengelig tjenestetilbud og et større fellesskap.

Rådmannen foreslår derfor, med grunnlag i kommuneplanens samfunnsdel og vedtatte temaplaner, å prioritere en samordnet innsats rettet mot de tre områdene:

- Unge som står i fare for å stå utenfor ordinært arbeid eller utdanning
- Samarbeid og tilrettelegging for frivillig arbeid
- Utvikling av kommunedelene/nærmiljøene

Utviklingstrekk

Som grunnlag for kommuneplanens samfunnsdel er det utarbeidet et detaljert faktagrunnlag Drammenstrender 2021 om overordnede utviklingstrekk og særtrekk ved Drammenssamfunnet. Handlings- og økonomiplanen bygger på kommuneplanens samfunnsdel, og Drammenstrender 2021 følger som vedlegg.

På noen områder foreligger det nye data etter at Drammenstrender 2021 ble utarbeidet. Dette kapittelet inneholder oppdaterte utviklingstrekk på følgende områder:

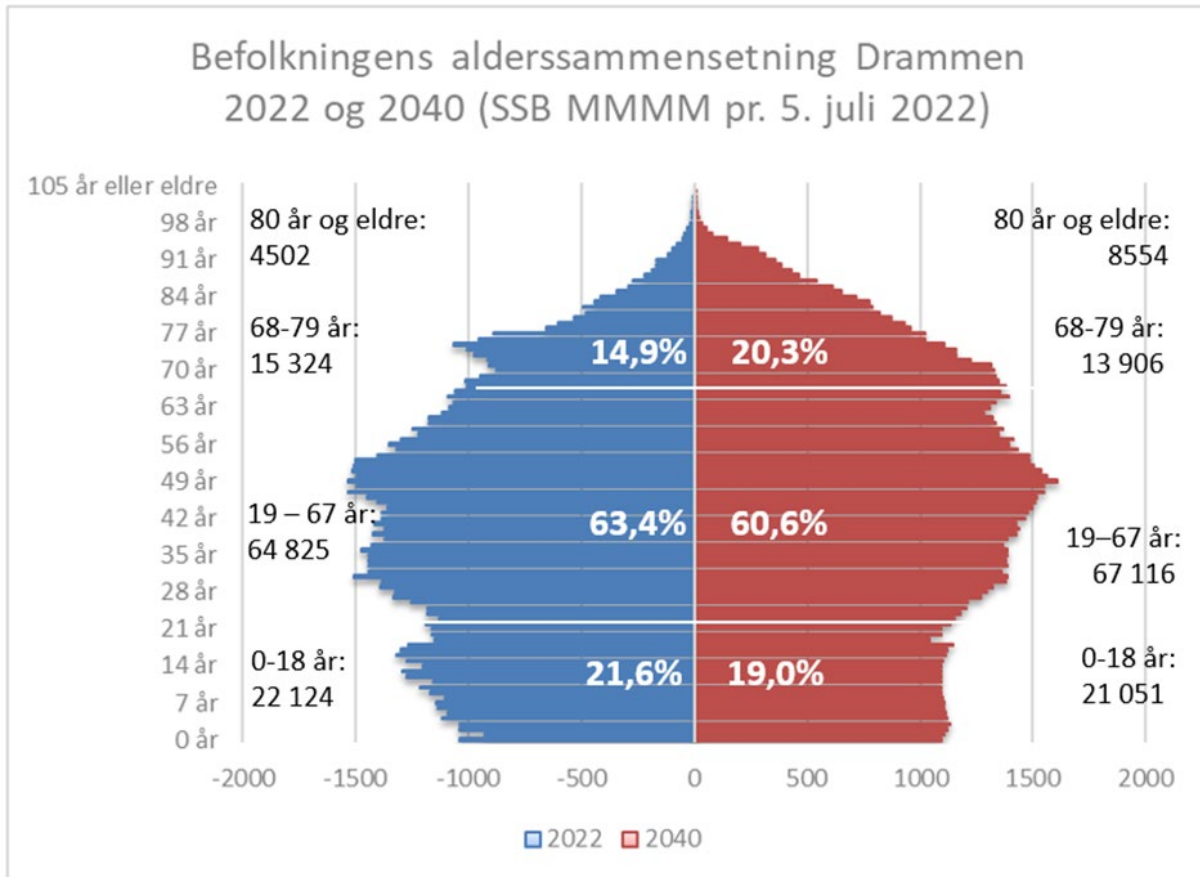
- Befolkningsutvikling – alderssammensetning (ny befolkningsframskriving fra SSB)
- Økonomiske konsekvenser av framskrevet befolkningsutvikling: Demografiutgifter
- Gjennomføringsandel videregående opplæring (nøkkelindikator/suksessfaktor levekår + ny statistikk som viser siste ti års utvikling er nå tilgjengelig)
- Utenforskap, helse og arbeid (utvikling i andel som har mottatt arbeidsavklaringspenger og uføretrygd under pandemien)
- Klima og miljø

Befolkningsutvikling – alderssammensetning

Statistisk sentralbyrå utarbeider hvert annet år nye befolkningsframskrivninger for kommunene. Siste framskriving er fra 5. juli 2022, forrige framskriving ble lagt fram 18. august 2020. Siste framskriving er justert etter den faktiske utviklingen i perioden 2020-2022. Denne har gitt en noe lavere befolkningsvekst, litt færre barn 0-19 år, litt flere voksne 20-64 år og en noe mindre økning i antall eldre over 65 år – sammenliknet med forrige framskriving. I den siste MMMM-framskrivingen legger Statistisk sentralbyrå videre til grunn at

fruktbarheten i hele landet vil fortsette å gå noe ned før den stabiliserer seg, at forventet levealder vil fortsette å øke noe, at overordnede sentraliserende flyttemønstre vil holde seg, og at innvandring forventes å øke noe på kort sikt grunnet krigen i Ukraina.

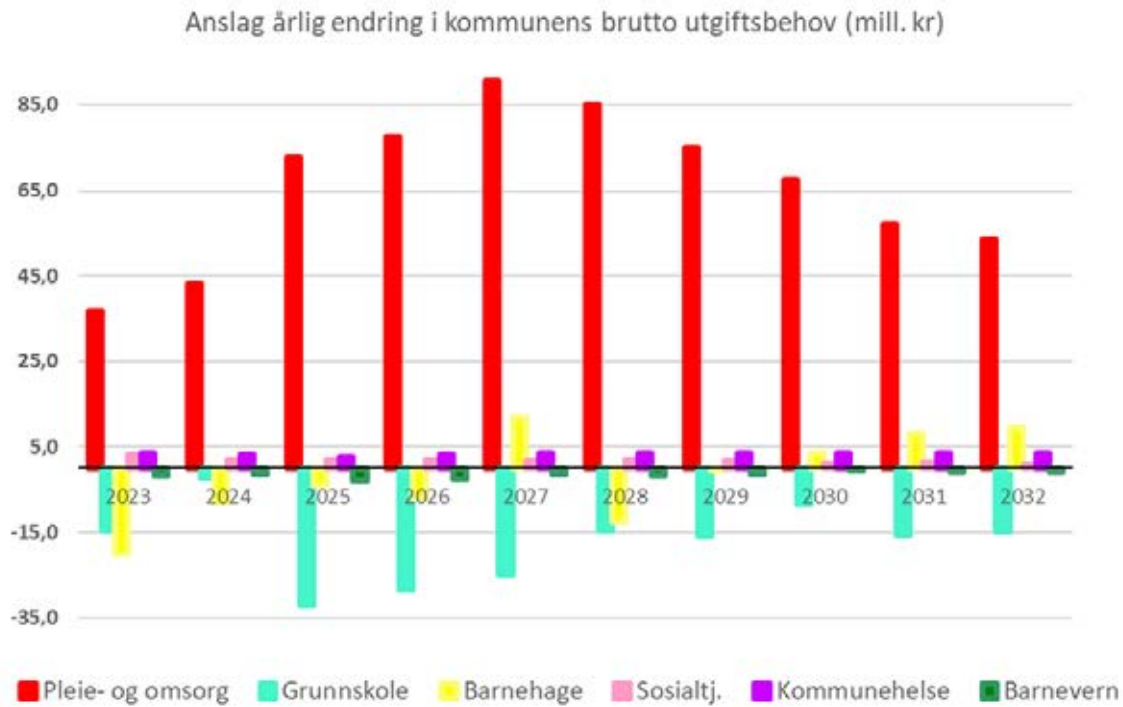
Ved inngangen til 2022 hadde Drammen 102 223 innbyggere. Fram mot 2040 forventes en årlig befolkningsvekst på om lag 0,5 prosent, ifølge Statistisk sentralbyrås hovedalternativ MMMM til befolkningsframskriving for Drammen. Fire M-er står for middels fruktbarhet, dødelighet, flytting og innvandring. En slik utvikling vil gi et innbyggertall på om lag 115 000 innbyggere i 2040. Fram mot 2040 forventes det at andelen eldre innbyggere (over 68 år og særlig gruppen over 80 år) i Drammen vil fortsette å øke, at andelen barn (0-18 år) går ned, og at andelen innbyggere i arbeidsfør alder (19-67år) også vil gå noe ned.

Økonomiske konsekvenser av forventet befolkningsutvikling

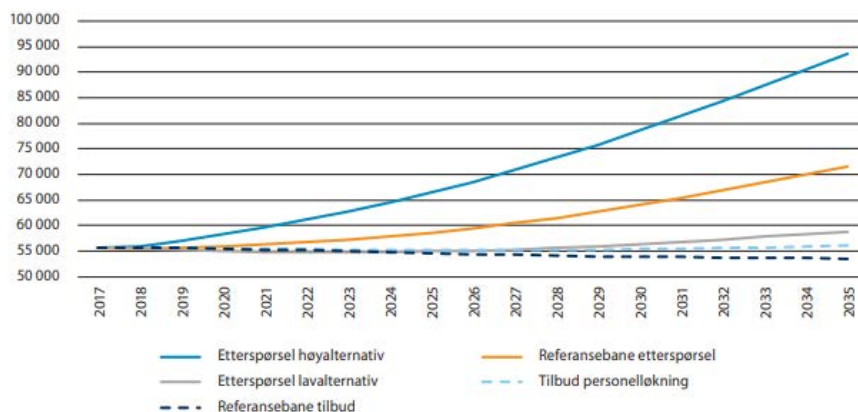
Utviklingen i befolkningens alderssammensetning gir behov for omprioritering og omstilling. Befolkningsendringer påvirker kommunenes samlede utgiftsbehov til kommunale tjenester. Kommunesektorens organisasjon (KS) anslår at Drammen kommune kan få et økt brutto utgiftsbehov på over 120 millioner 2021-kroner, akkumulert for kommende planperiode. Det er imidlertid stor usikkerhet rundt tallene og utgiftsbehovet kan bli vesentlig høyere. Fremtidig utgiftsbehov er framskrevet ved at dagens utgifter blir justert for antatt utvikling i innbyggernesammensetning etter befolkningsframskrivingene (MMMM).

Utgiftene vil øke betraktelig fra 2024 og vil nå en topp i 2027. Samlet reduksjon i utgiftsbehovet for områdene grunnskole, barnehage og barnevern er under halvparten av økningen i sektorene pleie- og omsorg, kommunehelse og sosialtjenester.

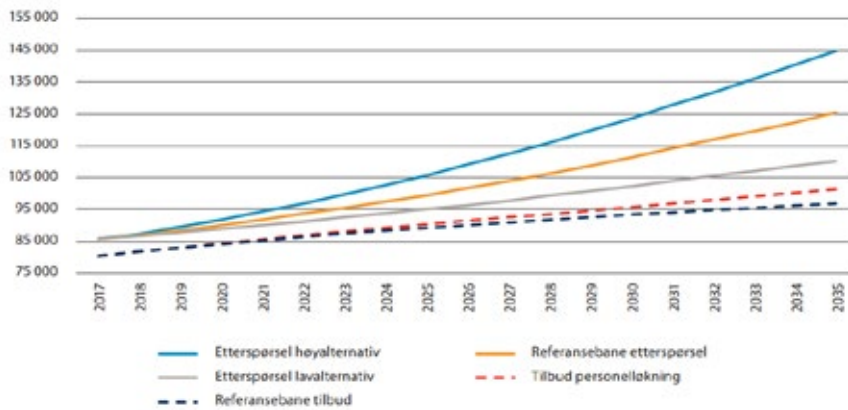

Fremskrivningene viser at kommunen må omprioritere ressurser fra skole og barnehage til pleie, omsorg og kommunehelse i årene som kommer. Den forventede økningen vil også føre til en betydelig vekst i behovet for arbeidskraft. I en av Norges offentlige utredninger «Det handler om Norge» refereres til at antall årsverk i helse- og omsorgssektoren i SSBs referansebane vil måtte øke fra 310 000 i 2020 til 415 000 i 2035 for å dekke den anslåtte veksten i behovet for tjenester i hele landet. SSB har også framskrevet tilgangen på personell i helse- og omsorgssektoren (Hjemås, G. et al. 2019. arbeidsmarkedet for helsepersonell fram mot 2035. Rapporter 2019/11. Statistisk sentralbyrå).

Det er stor usikkerhet rundt disse tallene, og SSB beregner derfor alternative baner for etterspørselen. Det henvises til rapporten for nærmere detaljer. Beregningene viser at det vil bli en klar økning i etterspørselen etter de aller fleste grupper av helsepersonell. Samtidig vil det være en vridning mot yrker med høyere utdanning, som leger, sykepleiere, vernepleiere mv.

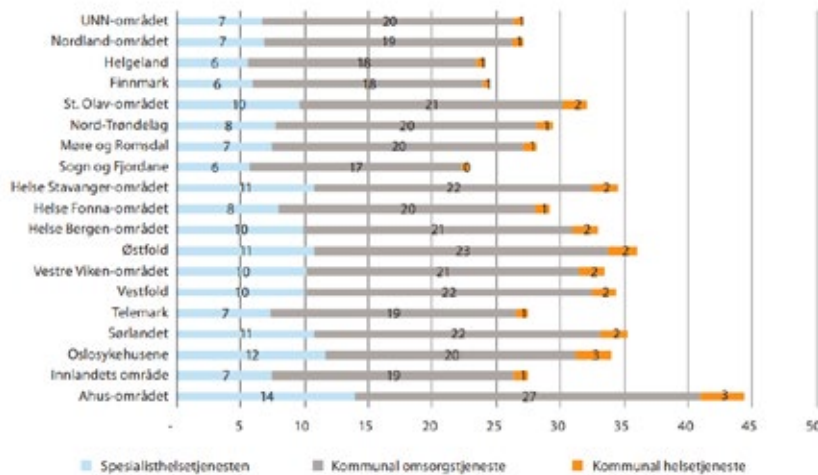

Framskrevet tilbud og etterspørsel i antall årsverk for helsefagarbeidere 2017-2035. Tall i normalårsverk. Kilde: Hjemås, G. et al. (2019). Arbeidsmarkedet for helsepersonell fram mot 2035. (Rapporter 2019/11). Statistisk sentralbyrå.

Framskrevet tilbud og etterspørsel i antall årsverk for sykepleiere 2017-2035. Tall i normalårsverk. Kilde: Hjemås, G. et al. (2019). Arbeidsmarkedet for helsepersonell fram mot 2035. (Rapporter 2019/11). Statistisk sentralbyrå.

Framskrivningene indikerer at behovet for helse- og omsorgspersonell fram mot 2035 vil øke sterkt i alle helseregioner, men være sterkest i mer sentrale strøk. Mesteparten av veksten er framskrevet innenfor den kommunale omsorgstjenesten.

Framskrevet vekst i etterspørselen etter årsverk for helse- og omsorgssektoren i ulike tjenesteområder 2017-2035. Tall i prosent. Kilde: Regionale framskrivninger av etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester, 2017-2035. (Rapporter 2019/26). Statistisk sentralbyrå.

Veksten i antall årsverk helsepersonell som trengs blir større enn tilgangen på helse- og omsorgsarbeidere. Drammen kommune vil ikke være unntatt disse utfordringene og opplever allerede rekrutteringsproblemer og vanskeligheter med å dekke sine kompetansebehov. I tillegg påpekes det at omfanget av deltidsarbeid og tidlig avgang fra yrket, både for helsefagarbeidere og sykepleiere, også bidrar til mangelen på arbeidskraft. Demografiske endringer vil øke behovet for å tenke nytt om kompetansebehov, rekruttering og innretningen på helse- og omsorgstjenestene.

Levekår

Levekår er en samlebetegnelse på objektive indikatorer på fordeling av økonomiske og sosiale goder og byrder i befolkningen. På et overordnet, statistisk områdenivå knyttes indikatorene til levestandard, materielle kår og sosiale muligheter. Forskjeller i levekår kan påvirke innbyggernes livskvalitet, folkehelse og utviklingsmuligheter, noe som innebærer risiko for at levekårsforskjeller sementeres og også kan gå i arv.

Levekårsstatistikk brukes for å følge med på hvor stor andel av befolkningen i ulike områder som statistisk kan være velferdsmessig utsatt, og ha høyere risiko for utenforskap. Levekårsindikatorene sier ingenting om hvordan innbyggerne subjektivt opplever å ha det, deres livskvalitet eller opplevelse av nærmiljøkvaliteter. Nasjonal og kommunal prioritering av for eksempel områdesatsingsprosjekter, som tidligere på Fjell og nå på Strømsø tar utgangspunkt i levekårsstatistikk og gjennomføres for å kompensere for ulikhet i levekår og sosiale muligheter for innbyggerne i de aktuelle områdene.

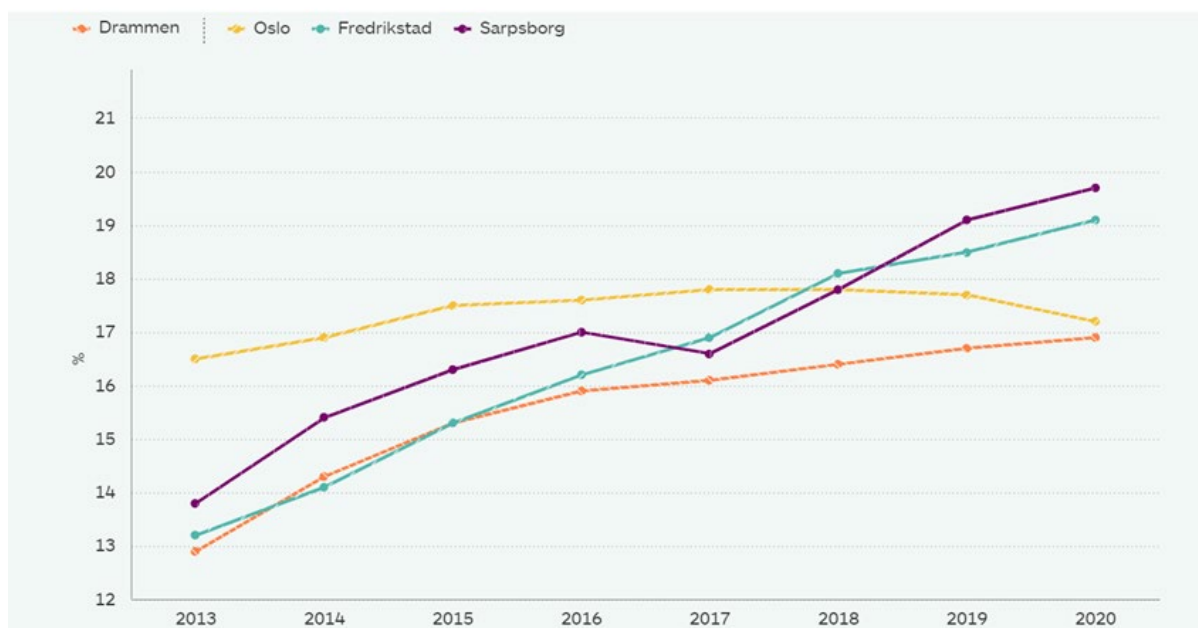
Geografiske forskjeller i levekår, mellom deler av landet, kommuner og områder i kommunen viser ganske stabile mønstre som har sammenheng med strukturelle forhold som kommunen har begrenset mulighet til å påvirke på kort sikt:

- befolkningssammensetning,
- næringsstruktur – type virksomheter og arbeidsplasser, utdanningsnivå mv, og
- boligstruktur – boligtyper, alder, standard, pris, utleieandel mv.

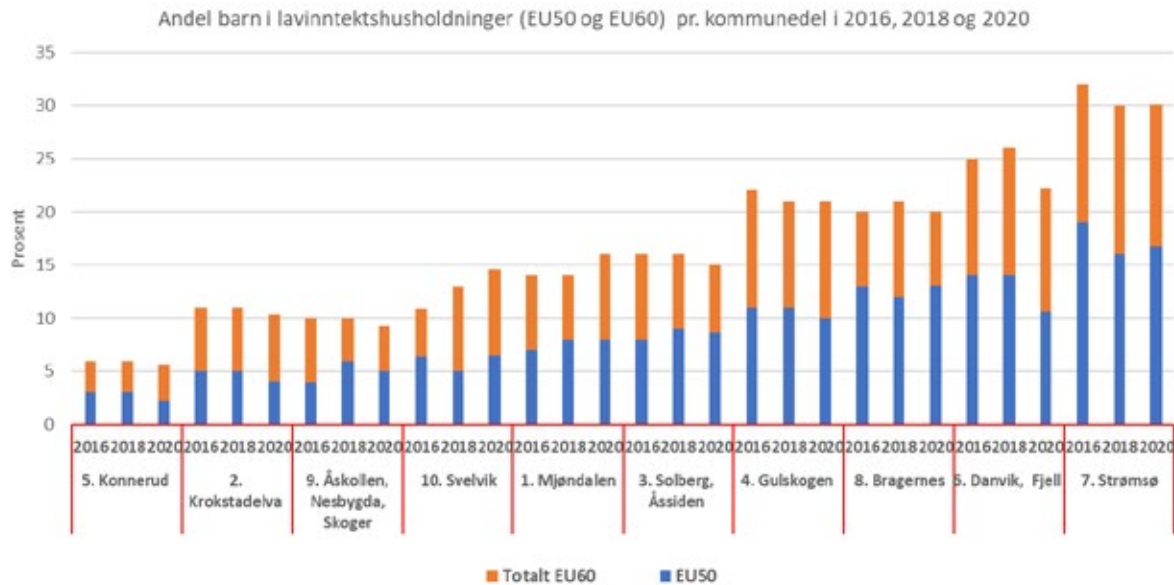
Både i Drammen og for landet samlet sett er følgende levekårsrelaterte utviklingstrekk tydelige:

- Andelen innbyggere som bor alene øker litt hvert år. Fra 2020 til 2022 har andelen privathusholdninger med kun en person økt fra 38,8 prosent til 39,7 prosent i Drammen.
- Andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn øker litt hvert år. Fra 2020 til 2022 har andelen innbyggere som selv har innvandret, eller har to foreldre som har innvandret fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Øst-Europa økt fra 24,5 prosent til 25,9 prosent i Drammen.
- Andelen barn i lavinntektshusholdninger øker fortsatt både i Drammen og i landet ellers, men mindre i Drammen enn tidligere (og mindre i Drammen enn i enkelte sammenliknbare kommuner).

Ifølge nasjonal statistikk bodde 16,9 prosent av barn 0-17 år i husholdninger med vedvarende lav inntekt (EU60). Det vil si at husholdningsinntekten var under 60 prosent av middels husholdningsinntekt i landet, per «forbruksenhet», dvs. utjevnet for antall barn og voksne over 16 år i husholdningen, siste tre år. 4 prosent av ungdomsskoleelevene i Drammen svarte i 2021 (Ungdataundersøkelsen) at de opplever at familien stort sett, eller hele tiden har hatt dårlig råd de siste to årene. I underkant av 20 prosent av ungdomsskoleelevene i Drammen svarte at familien har manglet penger til å betale for fritidsaktiviteter siste to år.

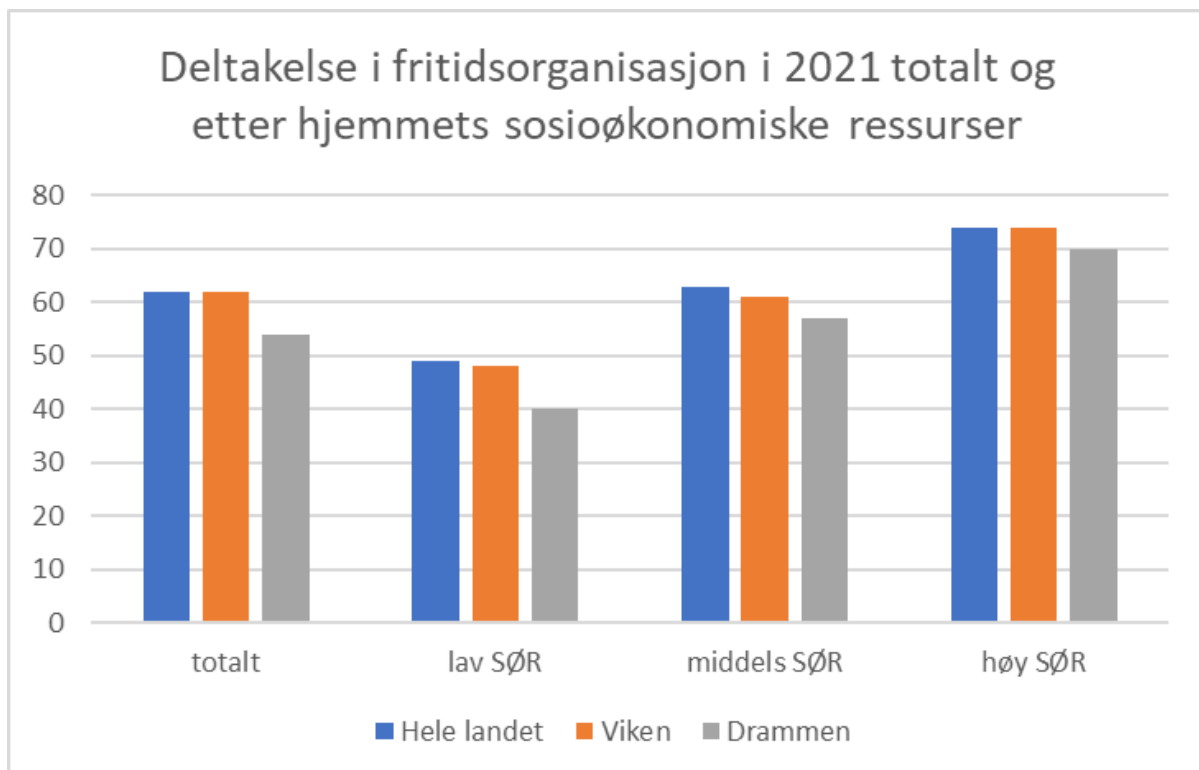

Prosentvis andel barn 0-17 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt (tre års periode, EU60). Kilde: SSB, presentert på [bufdir.no/statistikk og analyse](https://bufdir.no/statistikk-og-analyse).

Søylediagrammet over viser variasjon i andel barn i lavinntektshusholdninger per kommunedel i årene 2016, 2018 og 2020. Høyden på søylene viser totalt andel barn i lavinntektshusholdninger (EU60, dvs. under 60 prosent av median husholdningsinntekt i Drammen i det aktuelle år, per forbruksenhet). Den nederste blå delen av søylene EU50 viser andel barn som tilhørte husholdninger der husholdningsinntekten var under den laveste inntektsgrensen (50 prosent av median husholdningsinntekt i Drammen samme år). Kilde: SSB tabelloppdrag for Drammen kommune, levekårsdata.

Folkehelseinstituttets oppvekstprofil for Drammen 2022 peker på at andelen ungdomsskoleelever som oppgir å være med i en organisert fritidsaktivitet i 2021 er vesentlig lavere i Drammen (54 prosent) enn i Viken (62 prosent) og hele landet (62 prosent). I Drammen er andelen særlig lav for ungdommer fra familier med mindre sosioøkonomiske ressurser, men også for ungdommer fra familier med middels og mer sosioøkonomiske ressurser er andelen lavere enn for Viken samlet og landet sett under ett:

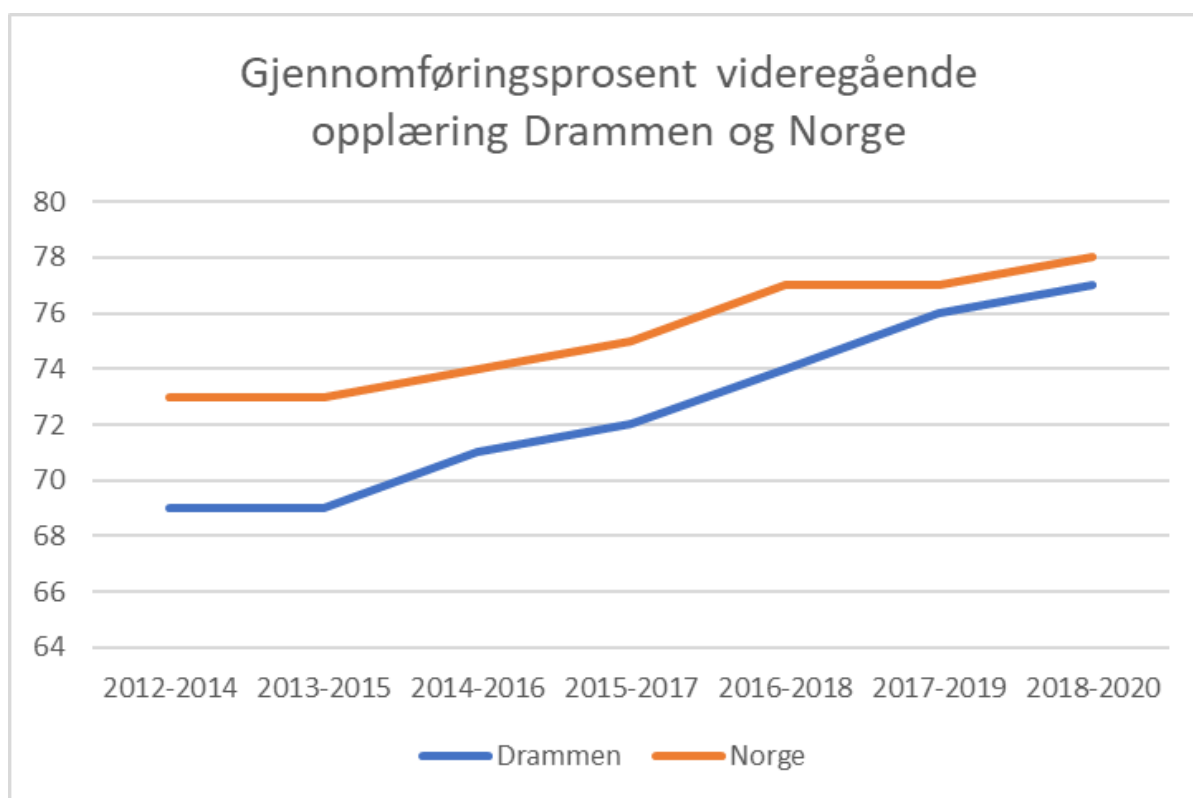
Kilde: Ungdata, kommunehelse statistikkbank. Gruppene av sosioøkonomiske ressurser er definert ved at en sosioøkonomisk skala er beregnet på bakgrunn av spørsmål om foreldrenes utdanning, antall bøker i hjemmet og velstands nivået i familien. Deretter er utvalget delt i tre like store grupper: den tredjedelen av utvalget med henholdsvis færrest, middels og flest sosioøkonomiske ressurser.

Ungdom både i Drammen og resten av landet bruker mer tid på digitale medier enn tidligere. På spørsmålet «Utenom skolen, omtrent hvor lang tid bruker du foran skjermen i løpet av en dag?» oppgir Drammensungdommene å bruke vesentlig mer skjermtid enn ungdom i landet ellers: 52 prosent av ungdomsskoleelevene i Drammen oppga i 2021 å bruke 4 timer eller mer skjermtid per dag, mens tilsvarende andel var 39 prosent for Viken og 43 prosent for hele landet. (kilde: Ungdata, kommunehelse statistikkbank).

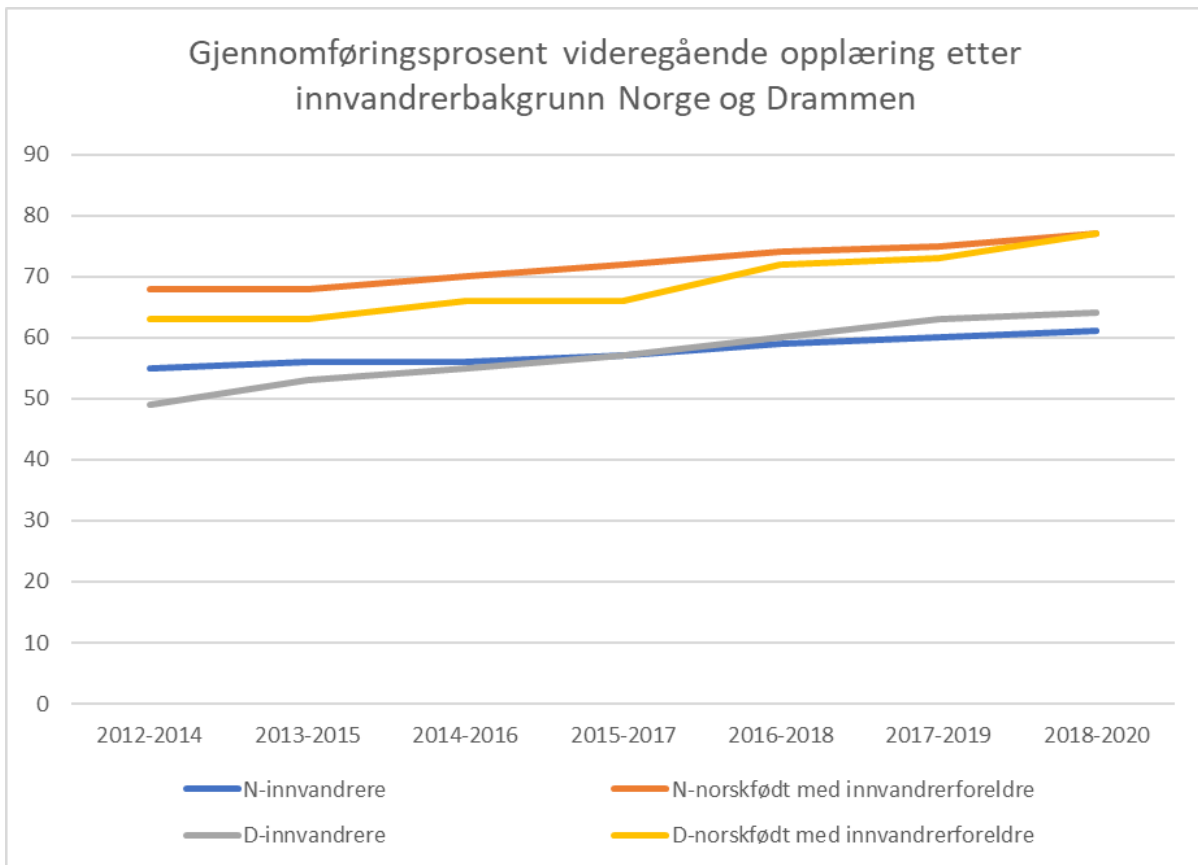
Andelen ungdommer som på sesjon oppgir å kunne svømme 200 meter er også lavere i Drammen (81 prosent) enn i landet under ett (87 prosent). Både i Norge, i Viken og i Drammen har andelen som oppgir å kunne svømme gått ned med om lag ett prosentpoeng hvert år fra 2018/19 til 2020/21.

Gjennomføring videregående opplæring

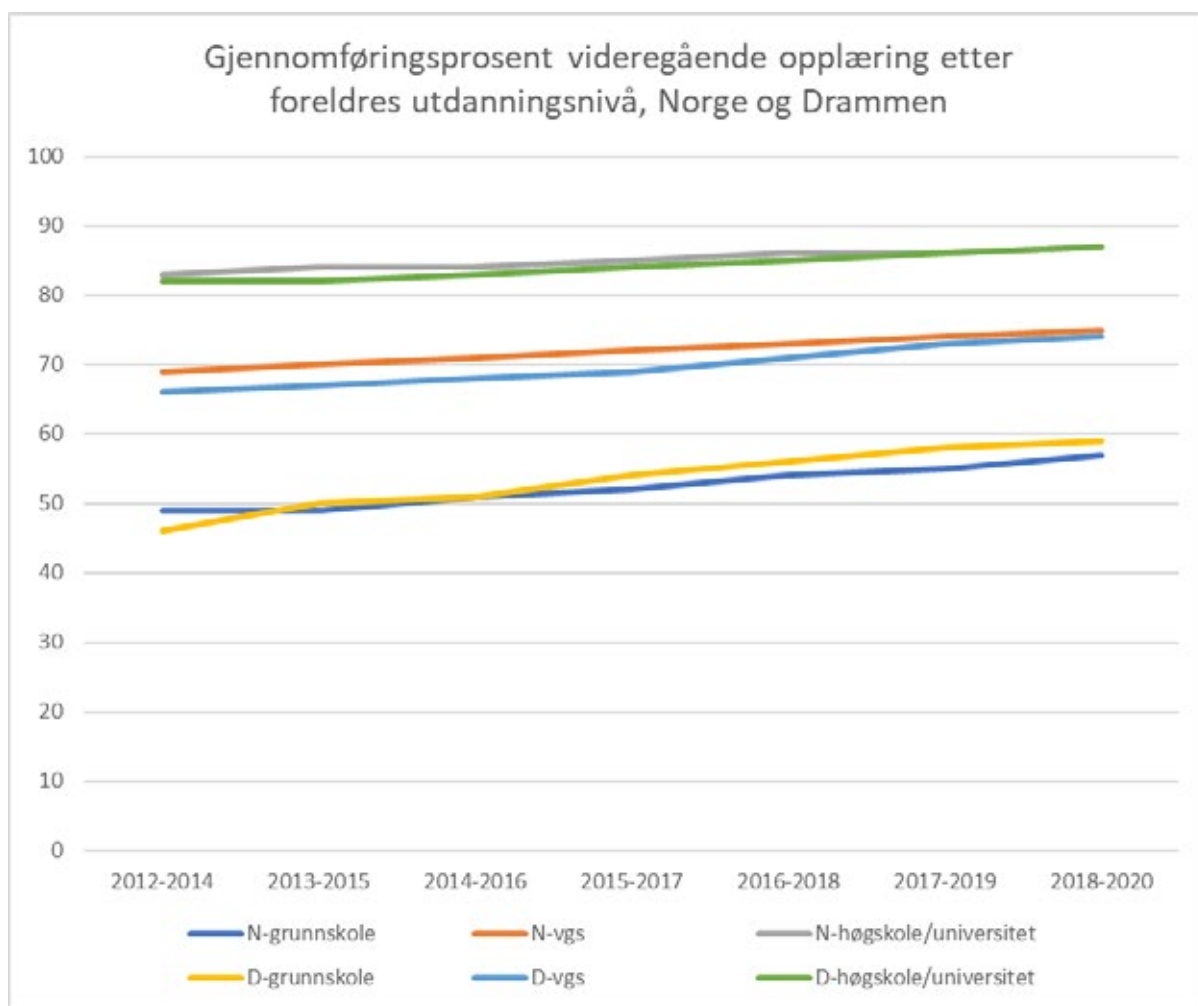
Fullført videregående opplæring påvirker elevenes tilgang til arbeid og utdanning og senere karriere i arbeidslivet. Frafall i videregående opplæring regnes som et av de største problemområdene i norsk skole, og det har over tid vært arbeidet systematisk for å redusere frafallet, både i Drammen og resten av landet. Det har gitt en svak nedgang i andel elever som faller ut av videregående opplæring det siste tiåret, både i Drammen og hele landet. Gjennomsnittstallene skjuler forskjeller mellom kjønnene (flere gutter faller fra), mellom yrkesfag (større frafall) og studieforbereidende studieretninger, mellom minoritets- og majoritetsgrupper (større frafall blant innvandrere) og foreldrenes utdanningsnivå. Sammenliknet med landet sett under ett har Drammen gjennom det siste tiåret løftet gjennomføringsandelen vesentlig for grupper av elever der Drammen tidligere lå lenger bak landssnittet (elever som selv har innvandret og elever med foreldre med grunnskole som høyeste utdanning). Andelen elever som fullfører videregående opplæring i Drammen er likevel fortsatt lavere enn i landet under ett.

Figuren over viser hvordan gjennomføringsandelen for elever i videregående opplæring i Drammen har økt jevnt gjennom det siste tiåret, og at mye av forskjellen mellom Drammen og landsgjennomsnittet er tatt igjen. Gjennomføringsandelen er her vist som hvor stor prosentandel av de som startet på videregående opplæring et gitt år, som hadde fullført og bestått henholdsvis 5 år senere for 3-årig studieløp og 6 år senere for 4-årig studieløp (yrkesfag). Kilde: Kommunehelse statistikkbank, folkehelseinstituttet: khs.fhi.no

Figuren over viser at andelen elever med innvandrerbakgrunn som gjennomfører videregående opplæring i Drammen har økt jevnt gjennom det siste tiåret. For den normalt svakeste gruppen, elever som selv har innvandret, har Drammen tatt igjen og passert landsgjennomsnittet. For gruppen av norskfødte elever med to foreldre som har innvandret har Drammen tatt igjen landsgjennomsnittet.

Figuren over viser at gjennomføringsprosenten for elever med foreldre med høy utdanning er på samme nivå i Drammen som resten av landet, og har økt svakt de siste ti årene. For elever med foreldre som har grunnskole som høyeste utdanning har Drammen tatt igjen og passert landsgjennomsnittet. For elever med foreldre som har videregående skole som høyeste utdanning har Drammen tatt igjen landsgjennomsnittet. Kilde: kommunehelsa statistikkbank, folkehelseinstituttet: <https://khs.fhi.no>

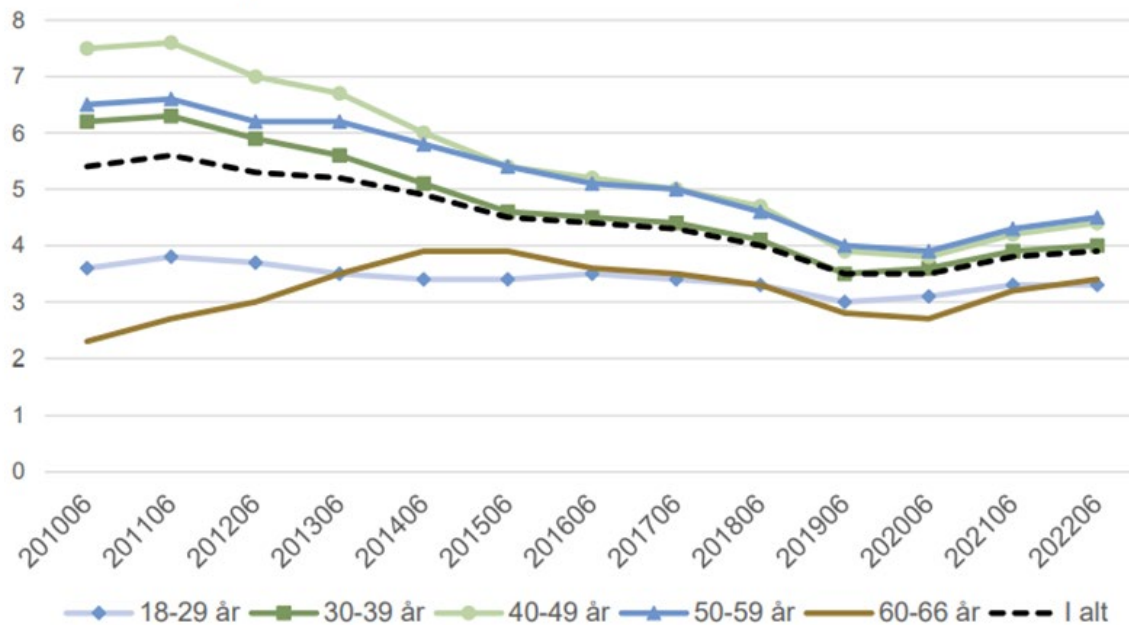
Mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd

Til årsevalueringen for Drammen kommune for 2021, ble det sett nærmere på utvikling i antall arbeidssøkende og sysselsatte under pandemien. I det følgende settes søkelys på utviklingen i mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd.

Arbeidsavklaring AAP - utvikling over tid

Fra 2011 til og med 2019 var det nasjonalt en nedgang i andel av befolkningen i arbeidsfør alder som mottok arbeidsavklaringspenger (AAP). Dette har dels sammenheng med endring av ordningen (innføring av kortere maksimal stønadstid/arbeidsavklaringsperiode og tettere aktivitetsoppfølging) – endringen har i denne perioden både medført at flere kom ut i arbeid tidligere, men også at flere gikk over til uføretrygd tidligere (raskere avklaring av varig mer enn 50 prosent redusert arbeidsevne).

Figur 4. Andel av befolkningen (18-66 år) som mottar arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Juni 2011 – juni 2022

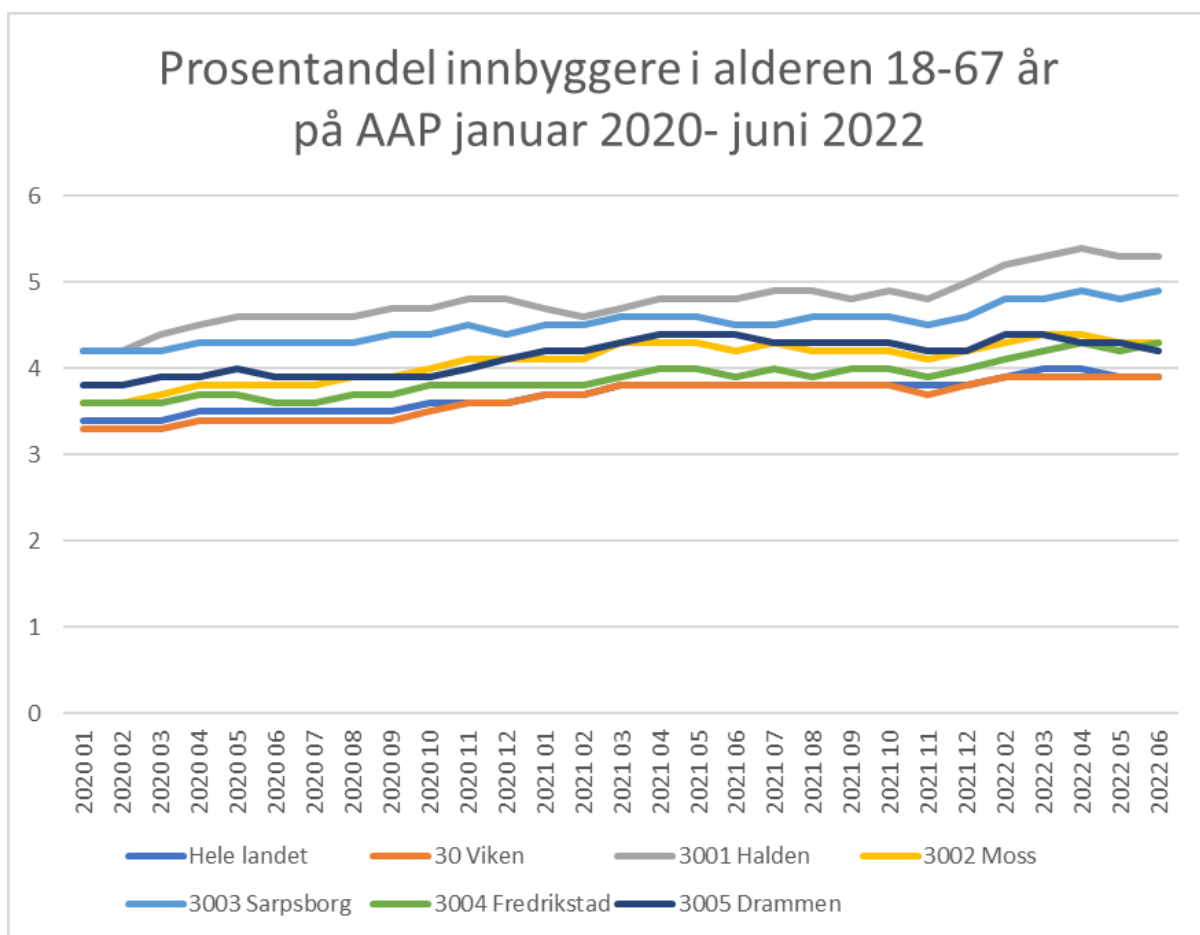
Kilde: NAV

I løpet av pandemiperioden (2020–2022) økte andelen innbyggere som mottok arbeidsavklaringspenger nasjonalt. Dette knyttes til flere forhold:

- Økning i sykdom/skade relatert til pandemien.
- Stønadperioden (tidsrommet hver mottaker tillates å motta AAP) ble vedtatt forlenget med 6 måneder flere ganger i løpet av pandemien.
- Karenstidbestemmelsen (om at det må gå 52 uker etter avsluttet AAP før man søker AAP på nytt ble opphevet).
- Det ble samtidig lempet på aktivitetskrav flere ganger under pandemien på grunn av smitteverntiltak og utfordringer med å finne arbeidstiltak.
- I denne perioden ble ekstra bevilgninger til arbeidsavklaringspenger ikke fulgt opp med økning i bevilgninger til aktivitetstilbud/tiltaksapparatet.

Dette innebærer at både pandemien i seg selv og pandemiltak har gitt en opphopning av antall/andel innbyggere som nå mottar arbeidsavklaringspenger (AAP).

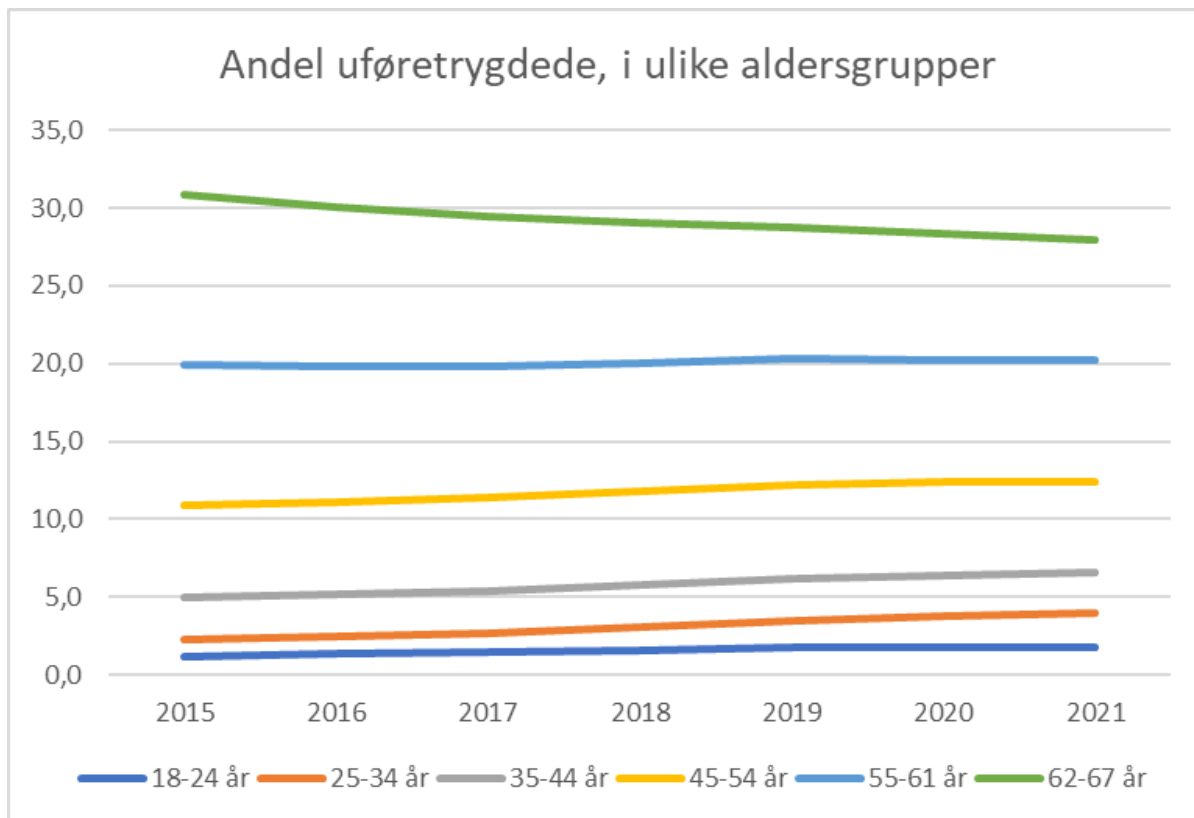
Det er aldersmessige ulikheter i diagnoser blant de som mottar AAP i hele landet. Blant aldersgruppen over 50 år er hovedutfordringen muskel/skjelettlidelser, mens psykiske lidelser (særlig angst og depresjon) er mest utbredt blant AAP-mottakerne i aldersgruppen under 30 år. Det er også aldersmessig ulikheter med hensyn til utvikling i antall AAP-mottakere i ulike aldersgrupper.

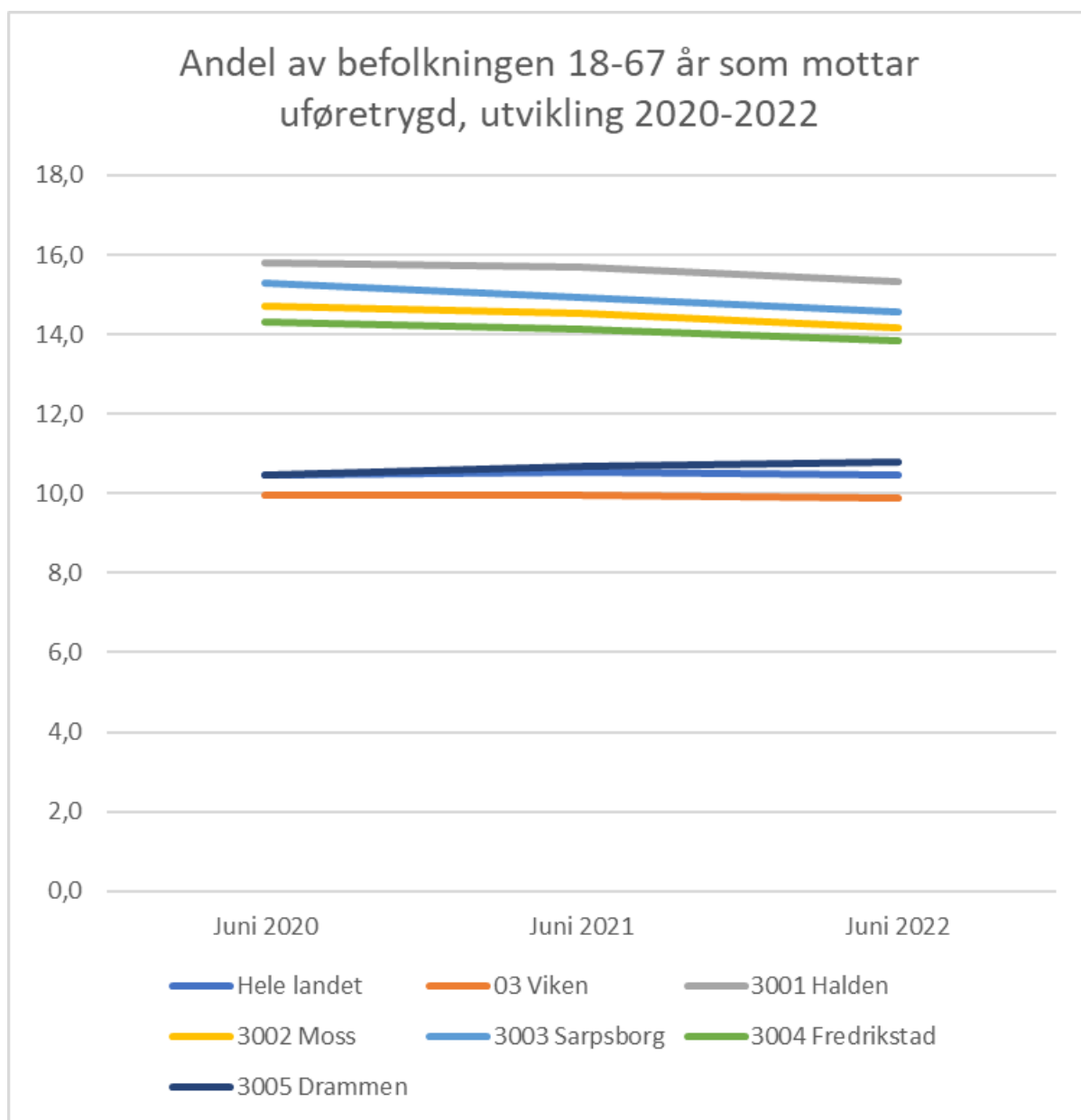
I perioden fra januar 2020 til juni 2022 har andelen innbyggere i alderen 18-66 på AAP i Viken økt fra 3,2 prosent til 3,9 prosent, i Drammen fra 3,8 prosent til 4,2 prosent. Kilde: NAV

Vi har ikke tilgang til mer detaljert statistikk enn dette på kommunenivå.

Utviklingstrekk andel uføre

I perioden 2015-2021 har samtidig andelen uføretrygdede i alderen 18-67 år i hele landet økt fra 9,7 prosent i 2015 til 10,7 prosent i 2021. Økningen har skjedd i yngre aldersgrupper, mens det har vært en nedgang i aldersgruppen over 62 år. Kilde SSB, tabell 11714: Uføretrygdede, etter kjønn, alder, utdanningsnivå, statistikkvariabel og år.

I løpet av pandemien har andelen av befolkningen i Drammen som mottar uføretrygd økt fra 10,7 prosent til 10,8 prosent. I samme periode har andre bykommuner i Viken og landet under ett hatt en svak nedgang i andel uføretrygdede. Kilde: NAV.

Utvikling i klimagassutslipp

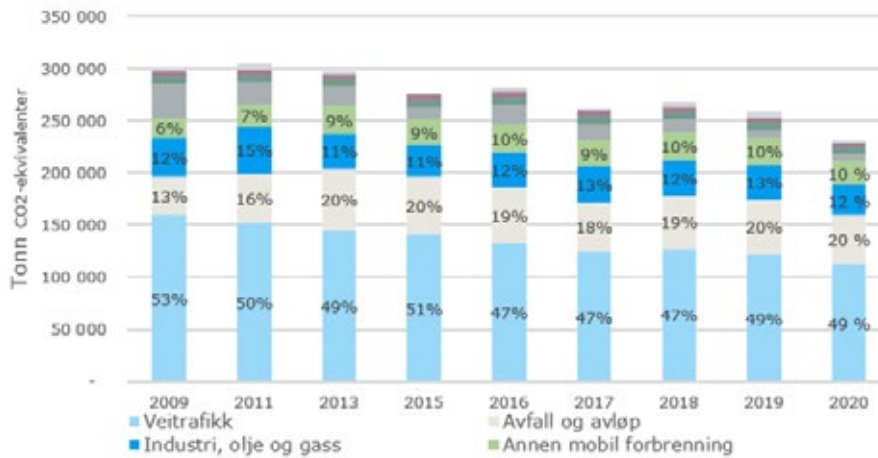
I dette kapitlet følger status for kommunens direkte klimagassutslipp (utslipp fra veitrafikk, avfall og avløp, industri olje og gass og andre kilder) og for indirekte utslipp. Arbeid med klimastrategien og tiltak for reduksjon av klimagassutslipp er beskrevet i eget kapittel om klima.

Status direkte klimagassutslipp

Direkte klimagassutslipp fra drammensamfunnet er utslipp av klimagasser innenfor Drammen kommunes geografiske område. Miljødirektoratet publiserer statistikk over direkte klimagassutslipp for alle kommuner med oppstartsår 2009, basert på klimagassene CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O), som oppgis under fellesbetegnelsen CO₂-ekvivalenter. I 2020 var det totale klimagassutslippet i Drammen 231 000 tonn CO₂-ekvivalenter. I perioden 2009 til 2020 er utslippene redusert med 23 prosent. Dette skyldes i hovedsak reduserte utslipp fra veitrafikk, se egen omtale under.

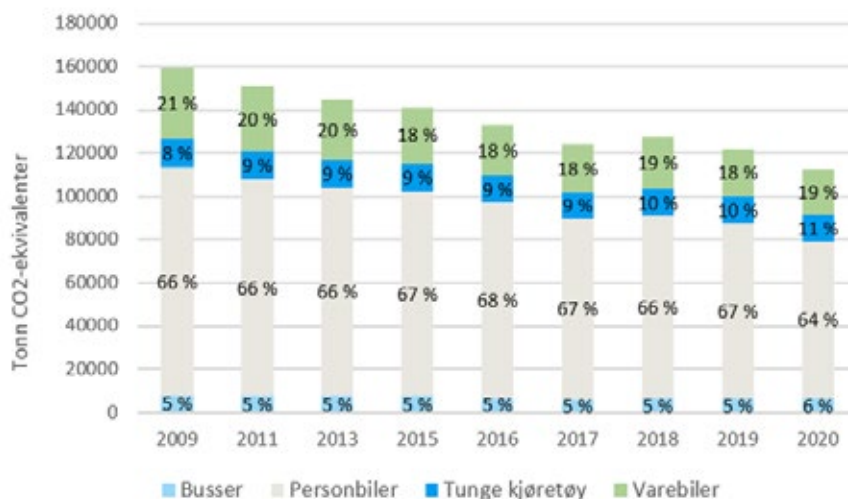
Som vist i figuren under er den største utslippskilden veitrafikk, som står for rundt halvparten av utslippene i 2020. Utslipp fra avfall og avløp står for 20 prosent av utslippene. Industri, olje og gass står for 12 prosent av utslippene. Annen mobil forbrenning, som omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel og bensin til ikke-

veigående kjøretøy og motorredskaper, står for 10 prosent av utslippene. Resterende utslipp fordeler seg på oppvarming, sjøfart, jordbruk og energiforsyning.

Historiske direkte utslipp i Drammen kommune per år etter sektor, i tonn CO2-ekvivalenter og prosent (Kilde: Miljødirektoratet, 2022)

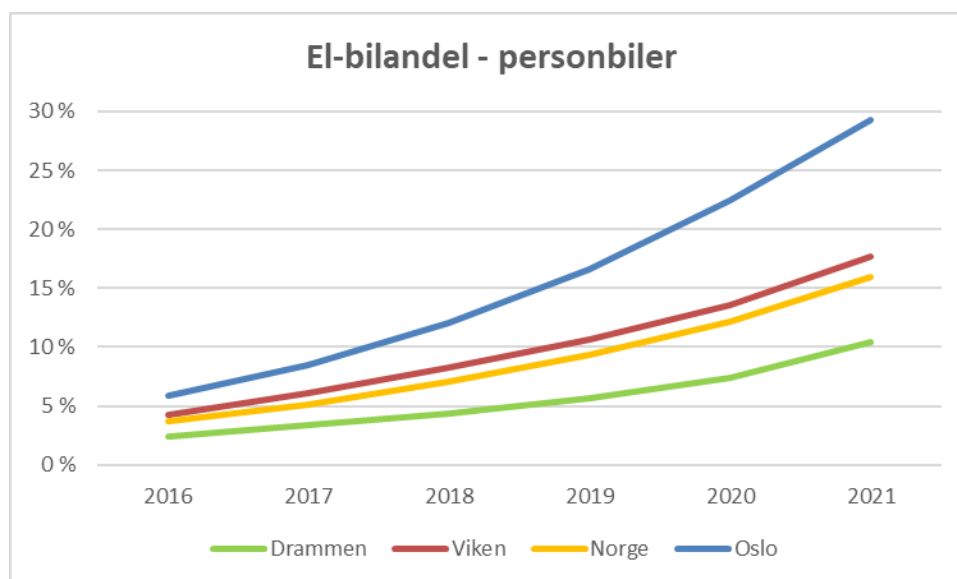
Veitrafikk

Utslipp per kjøretøy, i tonn CO2-ekvivalenter og prosent (Kilde: Miljødirektoratet, 2022)

Som vist i figuren over er klimagassutslippene fra veitrafikk redusert med 30 prosent fra 2009 til 2020. Nedgangen skyldes særlig en reduksjon i utslipp fra personbiler. Teknologitviking, nasjonale krav om økt innblanding av biodrivstoff og økt andel elbiler, er de viktigste grunnene til utslippsreduksjonen. Elbilandelen for personbiler registrert i Drammen har økt fra 2 prosent i 2016 til 10 prosent i 2021.[1]

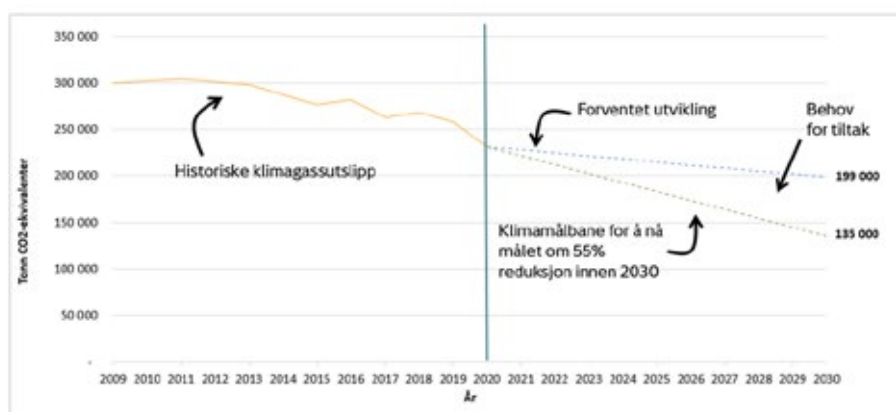
Til sammenligning er tilsvarende elbilandel i 2021 18 prosent i Viken og 16 prosent i Norge. Figuren under viser utvikling i elbilandel i Drammen, Viken, Norge og Oslo.

Historisk utvikling i elbilandel for personbiler

Framskrivning av direkte klimagassutslipp

For å illustrere hvordan utslippene i Drammen kommune vil kunne utvikle seg er det utarbeidet framskrivninger av klimagassutslipp til 2030.

Historiske utslipp i 2020, og fremskrevne utslipp frem mot 2030 for Drammen kommune, oppgitt i tonn CO₂-ekvivalenter

Forklaring til figur:

Historiske klimagassutslipp - oransje heltrukken linje:

Den oransje heltrukne linjen viser historiske utslippstall hentet fra Miljødirektoratets utslippsregnskap for kommunen. Tidsserien starter i 2009.

Forenklet klimamålbane - grønn stiplet linje:

Klimamålbanen tar utgangspunkt i vedtatt mål om at klimagassutslippene innenfor Drammen kommunes geografiske grenser skal reduseres med 50-55 prosent innen 2030, ift 2009 (vist i figur som 55 prosent). Med et utslipp på 300 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2009 tilsier dette at utslippene skal reduseres til 135 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2030.

Forventet utvikling - blå stiplet linje:

Framskrivningen er et estimat for hvordan klimagassutslippene forventes å utvikle seg i Drammen basert på vedtatt nasjonal politikk. Framskrivningen er basert på nasjonale utslippsframskrivninger som bygger på en rekke forutsetninger, blant annet befolkningsframskrivninger, økonomiske utsikter og videreføring av dagens iverksatte nasjonale klimapolitikk. Framskrivningen representerer med andre ord ikke Norges klimamål. Framskrivningen er ment å gi et grovt bilde over fremtidige utslipp og det er betydelig usikkerhet knyttet til denne. Det forutsettes en forenklet lineær utvikling.

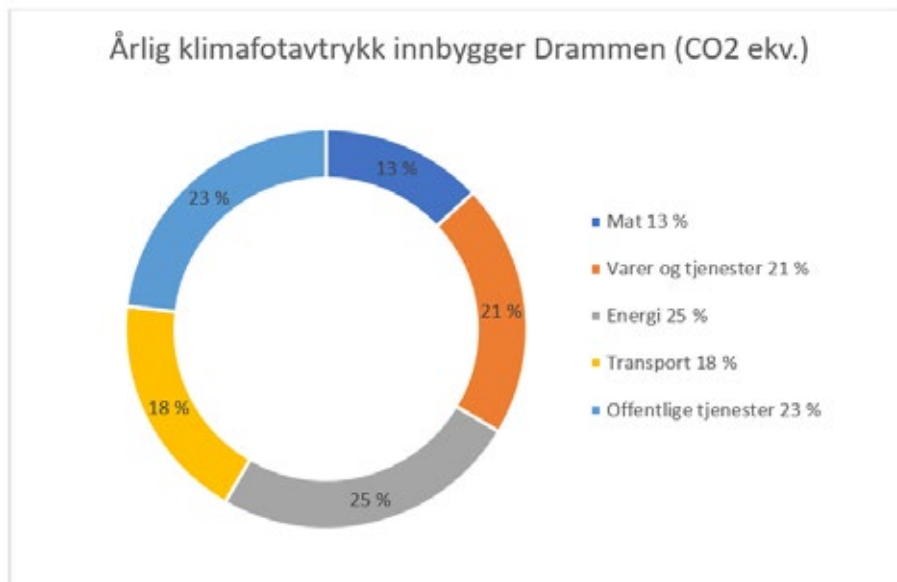
Status indirekte klimagassutslipp

Drammenssamfunnet bidrar også indirekte til utslipp av klimagasser gjennom at vi forbruker energi som produseres utenfor kommunens grenser, eller ved at vi importerer varer og tjenester som er produsert utenfor kommunens grenser. De indirekte utslippene kan alle gjøre noe med ved å redusere forbruk, avfall og energibruk, spise mer klimasmart, redusere bilbruk og flyreiser, samt å ta klima- og miljøriktige valg som forbrukere. Digitalisering, delingsøkonomi og overgang til et mer tjenestebasert forbruk kan bidra positivt til å redusere de indirekte utslippene.

Det finnes ikke en detaljert oversikt over drammenssamfunnets totale indirekte klimagassutslipp, men disse anslås å være flere ganger høyere enn de direkte utslippene. Oslo kommune viser til studier som anslår at kommunens indirekte utslipp er 6–13 ganger større enn de direkte. Dette størrelsesforholdet mellom direkte og indirekte utslipp er mest sannsynlig også beskrivende for Drammens utslipp. Summen av de direkte og indirekte utslippene omtales ofte som et klimafotavtrykk.

Det finnes ingen offisiell statistikk over indirekte klimagassutslipp fra drammenssamfunnet.

Konsulentselskapene Ducky og Asplan Viak samarbeider med kommuner og fylkeskommuner om å fremskaffe tall for klimafotavtrykket (direkte og indirekte utslipp til sammen) per innbygger i en kommune. Ifølge deres tall er det årlige klimafotavtrykket for en gjennomsnittlig innbygger i Drammen på 10,7 tonn CO₂ ekvivalenter. Oversikt over hvilke kategorier som bidrar til dette er vist i figuren under.

Årlig klimafotavtrykk for en gjennomsnittlig innbygger i Drammen

Aggregeres årlig fotavtrykk opp med Drammens 103 000 innbyggere får vi et samlet klimafotavtrykk på rundt 1 133 000 tonn CO₂ ekvivalenter årlig. For å måle effekten av tiltak og følge utviklingen over tid er det viktig å få bedre statistikk for indirekte utslipp.

[1]11823: Euroklasser, drivstofftyper og kjøretøygrupper (K) 2016 - 2020. Statistikkbanken (ssb.no)

Felles prioriteringer

Befolkningsutviklingen, folkehelseprofilen og kommunens vedtatte planer peker på behovet for en samordnet innsats rundt viktige utfordringer.

Kommunens satsinger innen folkehelse og livsmestring, på lag med frivilligheten, nærmiljøutvikling og levekår underbygger disse prioriteringene. For å lykkes med dette arbeidet kreves det både nytenkning, samarbeid på tvers av kommunens tjenester og et samarbeid med næringsliv, frivillige aktører og lokalsamfunn.

Enkelte av tiltakene i temaplanene for hovedutvalgsområdene er en del av tjenestenes løpende arbeid. I rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan foreslås et løft innen noen prioriterte områder for å møte sentrale utfordringer i kommunen.

Disse prioriteringene underbygges også av oppvekstreformen, som har som mål å styrke kommunes arbeid med tidlig innsats og forebygging. Rådmannen vil fremme en handlingsplan for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer for politisk behandling. Handlingsplanen vil være et viktig verktøy for å sikre forpliktelse til en systematisk innsats som vil legge til rette for helhetlige og samordnede tjenester til barn og unge.

Folkehelse og livsmestring

Kommunen har det overordnede ansvaret for folkehelsearbeidet, og skal utnytte potensialet i alle tjenester for å sikre at innbyggerne tar best mulige helsevalg og opplever mestring og livskvalitet gjennom hele livsløpet.

«Drammenstrender» viser at kommunen har en høyere forekomst av psykisk uhelse blant 15-24 åringene enn gjennomsnittet for Viken. Helsedirektoratets undersøkelser viser at hele befolkningen i gjennomsnitt beveger seg for lite. Blant voksne er det kun en av tre som oppfyller Helsedirektoratets anbefaling om fysisk aktivitet. I aldersgruppen over 65 år er det kun 15 prosent som oppfyller anbefalingene om muskelstyrkende aktivitet. Derfor bør kommunen satse på tiltak som motvirker uhelse og som styrker innbyggernes evner til å mestre hverdag og sosialt liv.

Kommunen prioriterer i denne handlings- og økonomiplanperioden en styrking av forebyggende tilbud for alle samfunnsgrupper gjennom økt samarbeid på tvers av tjenester og videreutvikling av møteplasser og aktivitetstilbud.

En viktig forutsetning for å lykkes er samordning av ressurser og etablering av treffsikre aktivitetstilbud.

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Stimulere flere til å gå og sykle til skole, fritidsaktiviteter og jobb	Opprusting av fortau på prioriterte strekninger.	2023
	Vinterdrift på fortau og gangveier	2023
	Opprusting av snarveier	2023
Ha varierte forebyggende tilbud som bidrar til god psykisk og fysisk helse for barn, unge og voksne	Øke tilgjengelighet og deltakelse i lavterskel psykisk helsetilbud.	2023
	Videreutvikle tilbudet i Frisklivssentralen med fokus på fysisk helse.	2024
Sikre god luftkvalitet	Stille krav til miljø- og klimatiltak gjennom offentlige anskaffelser.	2023
	Tiltaksutredning for lokal luftkvalitet	2024
	Støv- og støyreducerende tiltak	2023
Gi systematisk informasjon til innbyggerne om hvordan de kan ta gode helsevalg	Formidle relevant og målrettet helseinformasjon tilpasset innbyggernes behov	2025
Ved helhetlig tjenesteutvikling skal grunnleggende rettigheter til personer med funksjonsnedsettelse ivaretas	Iverksette kompetanseheving og brukervedvirkning i relevante tjenester	2023
	Iverksette veiledningstilbud til foreldre og pårørende	
Møteplasser og aktivitets-tilbudene videreutvikles slik at tilbudet møter innbyggernes interesser og behov	Etablere lavterskel aktivitetssentre/seniorsentre for eldre innbyggere i samarbeid med frivilligheten.	2025

På lag med frivilligheten

Kommunen har et klart mål om å styrke samarbeidet med frivillig sektor.

Frivilligheten gir et betydelig bidrag på flere områder i samfunnet og er med på å styrke deltakelse og skape aktivitet, trivsel og tilhørighet.

Utviklingen viser at det har blitt et større organisasjonsmangfold og at det har vært betydelige endringer når det gjelder sammensetning og innretning i frivillig sektor.

Frivillighetsundersøkelsen i Drammen peker på flere områder der det er ønskelig at kommunen legger bedre til rette for samarbeid:

- Behov for lokaler frivillige organisasjoner kan bruke
- Bedre kommunikasjon mellom offentlige tjenester og frivilligheten

Det satses målrettet på tilgjengelighet til kommunens lokaler, bedre samarbeidsrutiner og på at kommunen skal ta en større rolle som tilrettelegger.

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Utvikle samarbeid og avtaler mellom kommunen og frivilligheten for å få økt aktivitet og gode opplevelser	Etablere felles systemer for tverrsektorielle samarbeidsavtaler med frivilligheten	2023
	Videreutvikle Frivilligbørs slik at det også omfatter kunnskapsutveksling og nettverksbygging	2024
Samarbeid med frivillige organisasjoner og innbyggere om planlegging og drift av utendørs møteplasser, grøntarealer, strender og arealer for trim, rekreasjon og lek	Eablering av utstyrspunkter med nødvendig utstyr for enkelt vedlikehold av utendørs møteplasser og grøntarealer i ulike deler av kommunen og i tett samarbeid med frivillige organisasjoner.	2024
Tilrettelegge for at arealer i kommunale bygg benyttes etter ordinær åpningstid	Tilgjengeliggjøre kommunens lokaler egnet for egenorganiserte aktiviteter.	2023
Utvikle en digital plattform med oversikt over fritidstilbud, lag og foreninger i kommunen som er selvbetjent av de som tilbyr aktiviteter.	Videreføre/utvikle en plattform for bruk av de frivillige organisasjonene til formidling av aktiviteter og arrangementer.	2023
	Etablere tilgjengelig og brukervennlig plattform for tilskuddsordningene.	2024
Utvikle frivilligsentralenes viktige funksjon og rolle i nærmiljøene	Frivilligsentralene øker sin aktivitet i samarbeid med tjenestene i knutepunktene.	2023

Nærmiljøutvikling

Kommunen retter sin innsats mot styrking av nærmiljøkvaliteter. Møteplasser som er inkluderende skaper fellesskap og økt livskvalitet. Et trygt nærmiljø kan stimulere til økt utendørs aktivitet og deltakelse. Særlig for ungdom er det viktig med trygge og tilgjengelige arenaer for meningsfull aktivitet og sosial tilhørighet. Gode møteplasser kan bidra til at innbyggerne opplever økt livskvalitet, et mer tilgjengelig tjenestetilbud og et større fellesskap.

Tilgjengelig kunnskap viser at sosiale ulikheter ikke bare øker i hele landet, men også innad i drammenssamfunnet. Dette kan få følger for deltakelsen. Prioriteringer i arbeidet med utvikling av nærmiljøene tar utgangspunkt i to perspektiver:

- stimulering til økt og variert aktivitet lokalt
- fysisk tilrettelegging for bruk av lokale tilbud og arenaer

Gjennomføringen skal preges av reell medvirkning fra innbyggerne som bruker nærmiljøene.

Knutepunktene videreutvikles som en møteplass og arena for involvering og medvirkning.

Tilgjengelige arenaer, i kombinasjon med et mangfold av aktiviteter, er viktige bidrag for å skape levende lokalsamfunn.

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Utvikle knutepunktene i kommunedelene.	Etablere overordnede mål for knutepunkt	2023
	Dialog med innbyggere i kommunedelene om muligheter knyttet til knutepunkt i samarbeid med nærutvalgene, om utvalgene ønsker dette	2023
	Etablere ordning med et kontaktpunkt i hver kommunedel, som et bindeledd mellom kommunen og lokalmiljøene	2023
	Etablere flere knutepunkt i henhold til mål og dialog i kommunedelene	2024
Enkel og forutsigbar kontakt mellom kommunen og frivillige og andre eksterne samarbeidspartnere	Digitale medvirkningsløsninger for innbyggere videreutvikles i samarbeid med øvrige kommuner i etablerte nettverk.	2023
	Faste møtepunkter mellom frivilligheten og kommunen	2023
Bygge, videreutvikle og drifte utendørs møteplasser og arealer for trim, rekreasjon og lek	Sikre vedlikehold av eksisterende utendørs møteplasser og arealer for trim, rekreasjon og lek	2023
Stimulere til uorganiserte aktiviteter i tilknytning til nærmiljøanlegg og andre arealer også tilknyttet barnehager og skoler	Oppgradering av nærmiljøanlegg der det er behov.	2024
Barn og unge medvirker og bidrar til utvikling av nærmiljøene	Gjennomføre målrettede medvirkningsprosesser knyttet til utvikling av nærmiljøene.	2023
	Ta i bruk nye verktøy for involvering av barn og unge i utvikling av nærmiljøene.	2024
Legge til rette for kulturarenaer og varierte arrangementer nær der folk bor	Sikre gjennomføring av varierte kulturarrangementer på eksisterende arenaer ut i lokalmiljøene.	2023
	Tilgjengeliggjøre enkelt arrangementsutstyr for gjennomføring av lokale aktiviteter.	2024

Levekår

Innbyggernes levekår påvirkes av faktorer som helse, bolig, utdanning og inntekt. Gode levekår påvirker muligheten til å få en god oppvekst og gode liv.

Nasjonal og lokal statistikk viser økende levekårsforskjeller i samfunnet. Drammen har levekårsutfordringer særlig knyttet til at en høy andel av kommunens husstander lever med vedvarende lav inntekt, sammenlignet med andre kommuner.

Arbeid er den viktigste faktoren for stabil og forutsigbar inntekt. Det er en tydelig sammenheng mellom det å ha gjennomført videregående skole og det å begynne i ordinært arbeid.

Drammensskolen har over tid gjort en innsats for å utjevne levekårsforskjeller gjennom å redusere frafallet fra videregående skole blant elever med innvandrerbakgrunn og elever med foreldre med lav utdanning. Dette har etter hvert løftet disse gruppene over landsgjennomsnittet. Frafallet er størst innenfor yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Blant elever som får innfridd sitt førstevalg av utdanningsprogram, er andelen som slutter klart lavere enn blant elever som ikke får det. Nå rettes innsatsen særlig mot elever innenfor yrkesfaglige utdanningsretninger.

I handlingsplanperioden rettes innsats mot å sikre at flere fullfører den 13-årige skolegangen.

Ved å kunne prøve ut yrkesfag i 10. klasse reduseres risikoen for at elever velger feil yrkesfag. Denne ordningen foreslås utvidet.

Gjennom sommerjobbprosjekter gir kommunen muligheter til arbeidserfaring. Kommunens arbeid med sommerjobber til ungdom er i dag i stor grad finansiert gjennom eksterne tilskuddsordninger.

Gjennom å videreutvikle tilbud i samarbeid med frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører styrker kommunen likere muligheter for alle til å delta i arbeid og aktivitet.

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Bedre ungdommers mulighet til å kvalifisere seg til arbeid	Utvide arbeidslivsfaget i ungdomsskolen til å omfatte flere trinn og skoler	2024
Arbeidsrettede tiltak med lav terskel for deltakelse, skal bidra til økt sysselsetting blant de som står lengst fra arbeidslivet		
Tilby sommerjobber til ungdom	Sikre forutsigbarhet i finansiering av den kommunale sommerjobbordningen	2023
	Kontakt med næringslivet om sommerjobber/helgejobber	2023
Målrettede kultur- og fritidstilbud for barn og unge fra familier med varige levekårsutfordringer	Sikre at barn og unge, som lever i familier med vedvarende lavinntekt, kan delta i kultur- og fritidstilbud.	2024
	Utnytte potensialet som ligger i tverrsektorielt samarbeid for videreutvikling av sommerskolen/ferieaktiviteter.	2023
Samarbeid med sosiale entreprenører for å få nye ideer og løsninger som skaper arbeidsplasser, bedrer sosiale forhold og motvirker utenforskap	Ta i bruk handlingsrommet for innovative, offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om for eksempel: tilrettelagte arbeidsplasser, sommerjobber for unge eller tiltak for økt sysselsetting av innbyggere som står langt fra arbeidslivet	2024

Klima

Kommunestyret har ambisjoner om at Drammen skal bli et sirkulært lavutslippssamfunn, det vil si et samfunn med lave klimagassutslipp, der man har minimert behovet for å ta ut nye ressurser gjennom å bruke ressursene best mulig og lengst mulig. Kommunestyret har derfor satt som mål å redusere direkte klimagassutslipp med 50-55 prosent innen 2030 i forhold til 2009, og bli en foregangskommune på sirkulærøkonomi innen 2030.

For å nå klimamålene for drammensamfunnet må alle bidra. Kommunen skal gå foran å vise vei, men det er også avgjørende at næringsliv, akademia, innbyggere og frivillighet spiller på lag og gjennomfører klimatiltak. Gjennom dialog, kunnskap og samarbeid skapes det engasjement og aksept for nødvendige endringer.

Forslag til klimastrategi for Drammen 2030 har mål, strategier og virkemidler for hvordan Drammen kan redusere klimagassutslipp og bli en foregangskommune på sirkulær økonomi. Virkemidlene peker ut retning for hvilke tiltak som bør konkretiseres.

Formannskapet vedtok i april 2022 fire satsinger, som vist under:

«Klimahuset»

Mobilitet

Utslipp fra veitrafikk er den største kilden til direkte klimagassutslipp innenfor kommunegrensen. Med forventet befolkningsvekst vil antall reiser i byområdene øke. For å redusere transportbehovet i kommunen, må utbygging konsentreres i sentrumsområder, rundt knutepunkt og langs kollektivakser.

Gjennom Buskerudbysamarbeidet arbeider Drammen kommune for at trafikkveksten i personbiltransporten skal skje med kollektivtrafikk, sykkel og gange (nullvekstmålet). Kunnskapsgrunnlaget til klimastrategien viser at nullvekstmålet i liten grad bidrar til å nå målet om å redusere direkte utslipp fra drammenssamfunnet. Det er mulighet til å oppnå store utslippsreduksjoner fra veitrafikk, noe som vil kreve mange ulike virkemidler og samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører. Det er ikke lenge igjen til 2030. For å få ned utslippene raskt nok, må det derfor samtidig arbeides med å fase ut fossilt drivstoff, både for person- og varetransport.

Bygg og arealbruk

En klimasmart arealbruk kan fremmes gjennom utviklingen av kompakte byer og tettsteder der man utnytter potensialet på allerede utbygde områder, før nye områder blir tatt i bruk. Fortetting er viktig for å unngå å bygge ned sårbare naturområder og matjord. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel med underliggende planer er en stor del av dette arbeidet.

Bygge- og anleggsnæringen er en betydelig kilde til direkte og indirekte utslipp. Kommunen samarbeider med utbyggere og næringsliv for å fremme og utvikle forbildeprosjekter. Eksisterende bygg bør rehabiliteres fremfor å rives, alternativt benytte gjenbrukte eller gjenbrukbare materialer. For å legge til rette for gjenbruk av masser og byggematerialer er det viktig med mellomlagre som er nære bygge- og anleggsplassene. Kommunen bør samarbeide med næringslivet om ordninger for dette.

Kommunen har forpliktet seg til å arbeide for at bygge- og anleggsplasser i drammensamfunnet skal være utslippsfrie innen 2030. Prosjekter innenfor Drammen kommunes egen virksomhet skal klargjøres for krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser i perioden.

Gjennom energieffektivisering spares samfunnet for utslipp som utbygging av ny energiproduksjon gir. Den svært krevende energisituasjonen i Norge og Europa, har dramatisk forsterket behovet for å effektivisere energibruken, og produsere mer energi lokalt. Kommunen skal utrede potensialet for å øke bruken av lokal fornybar energi i Drammen.

Ressursbruk

Med en klimasmart og sirkulær bruk av ressursene kan utslippene av klimagasser reduseres. Det kan også bremse tapet av biologisk mangfold, redusere forurensning og bidra til nye grønne arbeidsplasser og forretningsmodeller. Kommunen kan gjennom møteplasser om ombruk og reparasjon stimulere til bedre ressursutnyttelse hos innbyggere. Det vil videre være viktig å samarbeide med næringslivet om arenaer for klimasmart ressursbruk, og delta i innovasjonsprosjekt med andre kommuner, academia og næringsliv.

Kommunen som forbilde

Kommunen kan være et forbilde for både innbyggere og næringsliv, ved systematisk å redusere egne utslipp, gjennomføre energiltak og bedre ressursutnyttelsen. Enda viktigere er kommunens mulighet til strategisk å benytte innkjøpsmakten til å bidra til grønn omstilling og innovasjon i markedet. Gjennom selv å etterspørre

klimasmarte løsninger i anskaffelser vil det gjøre det enklere for næringslivet å gjøre det samme. Det gir også mulighet for utvikling av lokale leverandører med klimaløsninger.

Tiltaksberegninger klima (klimabudsjett):

For å nå kommunens klimamål, er det avgjørende at hele kommuneorganisasjonen samarbeider, på tvers av egne virksomheter og sammen med innbyggerne og lokalt næringsliv, samt regionale og statlige myndigheter.

Strategien vil bli omsatt til praksis gjennom blant annet tiltak i klimabudsjettet i handlings- og økonomiplanen, nye handlingsplaner på utvalgte områder og eksisterende samarbeid. Finansiering av klimatiltak er avgjørende for å nå klimamålene.

I kunnskapsgrunnlaget er det foretatt en vurdering av hvilke klimatiltak, med tilhørende tiltakseffekt, som må iverksettes i kommunen og i drammensamfunnet for å nå kommunes klimamål om å redusere direkte klimagassutslipp med 55 prosent i 2030, ref. år 2009.

I påvente av at klimastrategi for drammensamfunnet vedtas, viser klimabudsjettet for Drammen kommune 2023-2026 hvilke tiltak kommunen gjennomfører som bidrar til måloppnåelsen. Hvilken klimagassreduksjon de ulike tiltakene kan utgjøre er estimert og vist i tabellen under.

Effektberegningene av tiltakene er basert på best tilgjengelig informasjon og metodikk. Det må imidlertid presiseres at det er stor usikkerhet knyttet til både størrelsen på utslippsreduksjoner og når utslippsreduksjonene kan oppnås.

Tiltaksområder- Hva må til?	Hva gjør kommunen? Igangsatte tiltak som bidrar til måloppnåelse	Hva er effekten? Reduksjon i 2030 ift 2020 tonn CO ₂
Elektrifisering av kjøretøy i hht NTP-mål	Tilrettelegge for tilstrekkelig ladeinfrastruktur i drammensamfunnet Klimavennlig anskaffelser av kommunale kjøretøy	14 500
Utslippsfri bygge- og anleggsplasser (både kommunale og private)	Gjennomføre pilotprosjekt for utslippsfri bygge- og anleggsplasser	15 000
Utslippsfri kollektivtransport	Klimavennlig anskaffelse av busstjenester.	6 500
Industri - Norgips reduserer utslipp med 50 prosent		15 000
Hjemmekontor 1-2 dager for bosatte i kommunen og tilrettelegging for digitale møter	Drammen kommune legger til rette for at ansatte med arbeidsoppgaver som er egnet for hjemmekontor kan ha hjemmekontor inntil to dager per uke. Det legges også til rette for hybride møter.	5 000
Redusere personbiltransport – bidra til nullvekstmålet	Bygge sykkelveier i henhold til sykkelplan	3 000
	Belønningsmidler- Buskerudbysamarbeidet	
	Utleie av elbysykel og elsparkesykkel i hele kommunen	
Energieffektivisering- fornybar energi	Følge opp parkeringsstrategi, utarbeide gåstrategi	6 500
	Drammen Eiendom installerer solceller på egnede kommunale bygg Drammen Eiendom arbeider kontinuerlig med energieffektiviseringstiltak for egen bygningsmasse	
Totalt		X (>64.000)

Næringslivet i Drammen kommune er i gang med overgangen til en sirkulær økonomi. Det er en stadig økende bevissthet, blant annet som følge av økende krav fra både offentlige og private kunder. Ulike aktører

spesialiserer seg på ulike ressurser. En del av de sirkulære verdikjedene som finnes er internasjonale, med eksport til øvrige land i Europa. Det er behov for kompetanseheving, samarbeid rundt ressursstrømmer og verdikjeder samt innovasjon og utvikling av nye forretningsmodeller i næringslivet. Kunnskapsgrunnetlaget peker på behov for arealer til sirkulære virksomheter. Det pekes videre på et behov for å utforske potensialet for mer lokale verdikjeder.

Kunnskapsgrunnetlaget anbefaler følgende tiltak for Drammen kommunes virksomhet:

- Forankre sirkulær økonomi i alle kommunens prosesser
- Avsette arealer til arealkrevende sirkulære virksomheter
- Tilrettelegge for og delta i samarbeid med næringslivet
- Mobilisere innbyggere til dialog, eksperimentering og samarbeid om sirkulærøkonomi

Klimafond

Klimatiltak må også gjennomføres innenfor områder hvor kommunen i begrenset grad har myndighet eller eierskap. For å stimulere innbyggere og næringsliv til klimahandling, skal kommunen vurdere opprettelse av et klimafond. Rådmannen skal utrede økonomiske, administrative og miljømessige konsekvenser av opprettelsen av et slikt fond.

Andre fellestemaer

Arealpolitikk

Kommunen skal ha en samlet kommuneplan for hele kommunen som viser sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Arealdelen bygger på samfunnsdelens mål og arealpolitiske strategier, og er et av kommunens viktigste virkemidler for å sikre at arealbruken i kommunen bidrar til å nå målene i samfunnsdelen samt å sikre en robust kommuneøkonomi ved å bygge i og rundt vedtatt senterstruktur og utnytte eksisterende og planlagt teknisk og sosial infrastruktur. Gjennom god styring av kommuneøkonomien sikres gode tjenester og lokalsamfunn i hele Drammen, også i framtiden. Arealdelen er et viktig virkemiddel for å styre økonomien. Boligområder, samt besøks- og arbeidsintensive næringer, forutsettes å ligge nært sentrumsområder der det allerede er god og tilfredsstillende sosial og teknisk infrastruktur og tilgang til service og kollektivtransport. Arealdelen legges fram for politisk behandling høsten 2022.

Arealdelen består av arealplankart, bestemmelser og retningslinjer med definisjoner, sammen med en planbeskrivelse. I tillegg til å innarbeide overordnede føringer i plankart og bestemmelser gjøres det et stort arbeidet med å få et felles harmonisert nytt arealplankart for hele kommunen. Også harmonisering av bestemmelser og retningslinjer fra de tre tidligere kommunene er krevende, og medfører at det vil innføres nye og/eller justerte rammer for arealbruk og tiltak i alle de tre tidligere kommunene. De arealpolitiske strategiene og prinsippene fra samfunnsdelen har fokus på fem hovedtemaer med tilhørende prinsipper:

1. Samferdsel og samordnet areal- og transportplanlegging

En helhetlig transportpolitikk som samordner areal- og transportplanlegging sikrer at arealbruken forvaltes på en bærekraftig måte og bidrar til å utvikle effektive, klima- og miljøvennlige transportsystemer. For å oppnå Drammens klimamål, er utformingen av utbyggingsmønsteret og satsing på miljøvennlige transportformer som tiltak for å redusere transportbehovet, vesentlige faktorer. Målene og strategiene legger opp til et utbyggingsmønster etter prinsippet fortetting framfor å bygge ut ubebygde områder, og lokalisering av boliger og næring innenfor eksisterende og planlagt infrastruktur, langs kollektivåre og ved knutepunkter.

2. Bolig og boligbygging

Å legge til rette for et mangfoldig, attraktivt og tilrettelagt botilbud bidrar både til å tiltrekke nye innbyggere, og muliggjør å kunne bo i sitt nærområde så lenge som mulig. Et botilbud av nye og tilrettelagte boliger rettet mot eldre kan bidra til et generasjonsskifte i eksisterende boliger ved å frigjøre attraktive eneboliger og småhus til barnefamilier. Nye og attraktive boformer som vektlegger barnefamiliers behov vil kunne tiltrekke barnefamilier og andre målgrupper også i sentrumsområdene. Det å legge til rette for å gjøre boligkarriere lokalt bidrar til å forebygge gjennomtrekk, skape forutsigbarhet og dermed sikre stabile bomiljøer.

3. Næringsutvikling og næringsarealer

Næringsstrukturen i kommunen er mangfoldig der nesten alle bransjer er representert. Med Drammen by

som regionsenter utgjør Drammen kommune en egen bo- og arbeidsmarkedsregion med knutepunkt for vei, sjø og bane, samtidig som kommunen er en del av de tilgrensende arbeidsmarkedsregionene Oslo, Kongsberg, Ringerike og Vestfold. Drammen skal legge til rette for et variert næringsliv i kommunen ved å vektlegge sammenhengen mellom næring og det enkelte steds potensial. Arbeidsplasslokaliseringen og næringsstrukturen i kommunen er i arealplanen sett i sammenheng med transportbehovet for gods, sysselsatte og innbyggere.

4. Grøntarealer og natur

Drammen kommune strekker seg fra skog til elv til fjord, og representerer et mangfold av naturkvaliteter, friluftsområder og landbruks- og kulturlandskap. Vern av matjord, naturmangfold og grønnstruktur er avgjørende for å opprettholde livsgrunnlaget for både mennesker, dyr og insekter. Tilgang til grønntarealer skaper attraktive og opplevelsesrike nærmiljøer, og stimulerer til økt aktivitet og bedre folkehelse. Bevaring av natur gjør oss bedre rustet til å møte klimaendringene.

5. Utvikling av bysentrum, tettsteder og kommunedeler

Rammene for utvikling av kommunens byer og tettsteder ligger i senterstrukturen som ble vedtatt mars 2022, og i de arealpolitiske prinsippene om et utbyggingsmønster basert på samordning av arealbruk og transportsystem. Kommunens naturgitte kvaliteter gir en rekke strukturerende elementer, elva, åsene, dalbunnen og kysten, i tillegg til kommunikasjonslinjene som ligger fast over tid. Videreutvikling og fortetting av kommunens byer og tettsteder må bygge på ivaretagelse av byenes og stedenes historie og landskapet som har formet dem, samtidig som det gis rom og plass for fornyelse og endringer.

Samtidig er kommuneplanens arealdel et av de viktigste verktøyene for å oppnå målet om å bli Norges grønneste kommune. Drammen skal styrke evnen til å tåle klimaendringer. Det kreves tiltak både for å forebygge og tilpasse seg klimaendringene, og for å redusere konsekvensene av de endringene. Sentrale oppgaver som er prioritert innenfor rammen av kommuneplanens arealdel er sikring mot flom, ras/kvikkleire i utsatte områder, åpning av bekkeløp og økt beplantning i de bynære grøntområdene, bevaring av myr og andre områder som tåler å ta imot vann og fukt, sikre rent vann, nok vann og tilstrekkelig kapasitet til håndtering av overvann og rensing av avløpsvann.

Regional utvikling

I kommuneplanens samfunnsdel er det nedfelt en tydelig ambisjon om at Drammen skal ta en posisjon som et regionsenter av nasjonal betydning. For å lykkes med dette er det avgjørende å ha et godt samarbeid med våre nabokommuner. Særlig viktig er Drammensregionens interkommunale råd og Buskerudbyen.

I desember 2021 vedtok kommunestyret at Drammen kommune skal inngå i det interkommunale rådet Drammensregionen. Dette er et politisk samarbeidsorgan for kommunene Drammen, Øvre Eiker, Lier og Holmestrand, som skal bidra til styrking og synliggjøring av en bærekraftig og attraktiv region. Drammensregionens interkommunale politiske råd skal bidra til å utvikle regionen til beste for innbyggerne og for de samarbeidende kommunene i henhold til enhver tid gjeldende strategidokument. Videre skal det arbeides for utvikling av regionen gjennom forpliktende samarbeid, samt ivaretagelse av regionens interesser overfor fylkeskommunen, staten og andre organer på regionalt og nasjonalt nivå.

Som en del av etableringen er det igangsatt et arbeid der målet er å utforme et felles strategidokument som peker på felles satsingsområder, mål og virkemidler. Næringsutvikling, samferdsel, klima/miljø og arealbruk er særlige relevante områder å samarbeide om.

Buskerudbyen

Buskerudbyen representerer et strategisk svært viktig regionalt samarbeid for Drammen. Samarbeidet ble inngått i januar 2010, og består av syv offentlige partnere, Lier, Drammen, Øvre Eiker og Kongsberg kommuner, Viken fylkeskommune, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet, som jobber for å løse felles utfordringer innen transport, miljø og arealutvikling. Samarbeidet er forpliktende og basert på konsensus. Til sammen har partnerne ansvaret for all offentlig utvikling innen transport, miljø og arealutvikling i Buskerudbyen. Felleskapet planlegger og koordinerer tiltak for hvordan befolknings- og trafikkveksten kan møtes på best mulig måte.

Lier, Drammen, Øvre Eiker og Kongsberg kommuner vil få mange flere innbyggere de neste tiårene. Det gir vekst og utvikling. Fortsetter vi å kjøre like mye bil som i dag, vil køene øke og luften bli dårligere. I Buskerudbyen jobber kommunene, fylket og staten sammen for å løse utfordringene. Det jobbes aktivt for å få til en byvekstavgift med staten for å sikre videre satsing.

I 2010 inngikk Buskerudbysamarbeidet en avtale med Samferdselsdepartementet om belønningsmidler, det vil si pengetilskudd. Belønningsmidlene skal brukes til å styrke kollektivtilbudet, minske bilbruken og gjøre det

enkler å sykle og gå. Da blir det også mer plass på veiene til dem som faktisk må kjøre bil. Gjeldende avtale kalles Buskerudbypakke 1, og varer ut 2025.

Visjonen i samarbeidet er at Buskerudbyen skal utvikles til en bære- og konkurransedyktig byregion av betydelig nasjonal interesse. Man har forpliktet seg til å arbeide for nullvekst i personbiltrafikken i avtaleperioden. Totalt har Buskerudbysamarbeidet fått rundt 1,4 milliarder kroner i belønningssmidler til utvikling av miljøvennlig transporttilbud siden 2010. Det har man fått fordi man kan vise til at man er på vei mot å nå nullvekstmålet.

Følgende hovedmålsettinger ligger til grunn for samarbeidet:

- Nullvekst i personbiltrafikken.
- Utbyggingsmønster og transportsystem skal være klimavennlig.
- Transportsystemet skal være effektivt og rasjonelt for alle brukere.
- Det skal legges til rette for attraktive byer og tettsteder i alle kommuner.
- Det skal legges til rette for godt samarbeid med tilgrensende kommuner og regioner.

Osloregionen

Som en del av Drammensregionen, deltar også Drammen kommune i Osloregionen, som siden 2004 har representert et strategisk samarbeid for 64 kommuner rundt Oslo. Dette er et interkommunalt politisk råd, der ordfører i Drammen representerer Drammensregionen. Osloregionen jobber for at hele hovedstadsregionen skal være en bærekraftig og internasjonalt konkurransedyktig region. Innsatsområdene er areal, transport, mobilitet og logistikk, klima og miljø, og konkurransekraft og attraktivitet. Innenfor hvert av disse strategisk viktige områdene er det administrative ressursgrupper med representanter fra administrativt nivå i kommunene.

For å kunne nå visjonen om en konkurransedyktig og internasjonalt bærekraftig region har organisasjonen som formål å legge til rette for godt politisk samarbeid, utvikle felles holdninger og strategier, ha dialog med og påvirke nasjonale myndigheter, faglig samarbeid, skape møteplasser og nettverk, styrke felles identitet, drive erfaringsoverføring og kunnskapsutvikling, og samarbeide og bygge nettverk med andre organisasjoner

Næringsutvikling

Kommuneplanens samfunnsdel og verbalvedtak fra desember 2021 trekker opp høye ambisjoner for arbeidet med næringsutvikling i Drammen. Målet om at Drammen er et næringsentrum og å skape et nytenkende, mangfoldig og innovativt næringsliv krever at kommunen må utvikle effektive tiltak og forutsigbare rammebetingelser. Drammen kommune har derfor en sentral rolle som vertskommune og tilrettelegger for vekst og utvikling, og skal ta en aktiv og utadvendt rolle i samhandling med næringsliv, akademia og andre samfunnsaktører.

Med utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel skal det, i nær dialog med næringslivet og andre relevante aktører, utvikles en ny strategisk næringsplan. Planen må ta høyde for det grønne skiftet, en stadig raskere digital utvikling, og ettervirkninger av pandemien som medfører store omstillingsbehov for næringslivet. Samtidig representerer omstillingsbehovet muligheter for ny næringsutvikling, og nye arbeidsplasser.

Drammen kommune er en del av et godt integrert bolig- og arbeidsmarked, og tilgang til nærings- og boligarealer vil være en avgjørende faktor for å sikre ny vekst. Veksten i antall arbeidsplasser har flatet ut de senere år, og sysselsettingen i Drammen er fortsatt lavere enn i sammenlignbare kommuner.

For å levere på vedtatte mål og ambisjoner skal arbeidet kommende periode ha fokus på følgende:

- Utvikle en strategisk næringsplan i samarbeid med næringslivet, som skal vedtas i løpet av første halvår 2023. Planen skal vise retning for arbeidet gjennom tydelige satsinger og tilhørende tiltak.
- Etablere samarbeidsprosjekter med næringslivet som bygger opp under politisk vedtatte mål for Drammenssamfunnet. Prosjekter som legger til rette for grønn vekst og som bygger på Drammens fortrinn skal prioriteres.
- Stimulere nyetableringer og gründerskap. Det viktigste virkemidlet vil være den interkommunale etablererveiledningen, samt støtte opp om nyetablert gründerhus.

- Styrke kommunens attraktivitet gjennom å legge til rette for folkeliv og næringsliv i sentrumsområdene, jfr. vedtatt senterstruktur.
- Legge til rette for at kommunen har gode rammebetingelser, spesielt gjennom å sikre tilstrekkelig tilgang og god utnyttelse av næringsarealer gjennom kommuneplanens arealdel.
- Videreutvikle relevante samarbeidsstrukturer med næringslivet og academia, slik at vi til enhver tid er beredt til å håndtere felles utfordringer, og som et grunnlag for å utnytte eksisterende eller kommende muligheter for vekst og utvikling.
- Videreutvikle Drammen kommune som en næringsvennlig kommune, jfr. politisk vedtak fra 2020. Spesielt fokus på kommunen som en Ja-kommune, veileder og sparringpartner knyttet til plan og byggesaker.

Hovedutvalg for oppvekst og utdanning

Hovedutvalg for oppvekst og utdanning har ansvar for programområdene barnehage, skole og forebyggende tjenester i kommunen.

Prioriterte handlinger i planperioden skal sammen bidra til at flere ungdommer og unge voksne fullfører videregående opplæring. Årsakene til at ungdommer avbryter videregående opplæring kan være mange. Det settes derfor i løpet av økonomiplanperioden i gang flere målrettede tiltak for barn og unge i kommunen, som har til hensikt å øke gjennomføringsgraden i videregående skole.

Det skal iverksettes kommunale rutiner med kriterier for gode overganger i alle faser fra tilvenning i barnehage til første året i videregående opplæring. Overgangen mellom grunnskole og videregående opplæring blir et prioritert område i planperioden. Kommunen har allerede etablert et samarbeid med Viken fylkeskommune om tilbudet ved Ung11 og UngInvest. I tillegg foreslår rådmannen å igangsette et nytt tilbud i 2023, Guttas Campus, som vil gi støtte til en gruppe elever gjennom 10. trinn og første året i videregående opplæring. Tiltakene skal bidra til økt gjennomføringsgrad for elevene i videregående skole.

En god psykisk helse er avgjørende for at elever skal klare seg godt i skoleløpet. Å fange opp disse tidlig, og avhjelpe vanskene, forutsetter tverrfaglig samhandling. Arbeidet med å konkretisere innholdet i oppvekstreformen skjer gjennom samarbeid i og mellom programområdene i hovedutvalget, men også med andre programområder som yter tjenester til barn, unge og voksne. På formaliserte arenaer for samhandling deltar blant annet Kultur, idrett og frivillighet og Arbeid og livsmestring.

Ansatte i barnehager, skoler og forebyggende tjenester skal ha forsterket søkelys på tidlig innsats, for slik at kunne oppdage og hjelpe barn og unge tidlig i utfordrende faser i livet. Trygge fellesskap i hele læringsløpet skal bidra til økt nærvær i skolen. Det vil gi alle et bedre utgangspunkt for å lykkes videre i opplæringen. I denne planperioden satses det generelt på oppvekstmiljøer der barn og unge oppholder seg, både før, under og etter barnehage- og skoletiden. Tiltakene skal sikre at alle barn og unge opplever å være inkludert som en del av et fellesskap.

For elevene er det viktig å ha god kompetanse i de grunnleggende ferdighetene for å mestre videregående opplæring. Det gjennomføres allerede i dag flere prosjekter i kommunen som skal sikre en god progresjon for alle barn og unge i grunnleggende ferdigheter. Disse prosjektene skal evalueres og videreutvikles i planperioden. Det skal søkes samarbeid med fagmiljøer som kan bidra til at kommunen har høy kvalitet i begynneropplæringen. Samarbeidet skal også styrke og utvikle tiltak for å kunne fange opp elever som trenger intensiv støtte for å øke sine grunnleggende ferdigheter tidlig.

Alle skal med

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Legge til rette for at barn og elever får sin læring og utvikling i det ordinære tilbudet.	Forsterkede enheter skal bidra til tidlig innsats og forebygging, slik at elever i størst mulig grad får sin opplæring på nærskolen.	2024
	Skoler skal ha varierte læringsarenaer for å sikre inkludering av alle elever. Riktig kompetanse til riktig tid slik at andel ufaglærte ansatte i barnehage og skole går ned i planperioden.	2025
Støtte, veilede og gi hjelp til barn, unge og familier.	Det tverrfaglige samarbeidet rundt barn og elever skal fortrinnsvis skje der barn og elevene oppholder seg og skal sikre inkluderende praksis. Det etableres arenaer for dette samarbeidet på alle barnehager og skoler.	2023
	Det utarbeides digitale oversikter over fritids- og tjenestetilbud i kommunen, til bruk for ansatte og innbyggere.	2025
Ha sosialfaglige stillinger på barneskoler	Sosialfaglige stillinger skal bidra til godt og trygt skolemiljø for den enkelte elev og være en pådriver for det tverrfaglige samarbeidet på skolen. Det skal være en gradvis opptrapping av sosialfaglige stillinger som sikrer at alle barneskoler i løpet av planperioden i snitt har 50 prosent sosialfaglig stilling.	2023
Sikre trygge og gode barnehage- og skolemiljø ved at tjenestene har riktig og tilstrekkelig kompetanse på rett sted.	Alle barnehager og skoler implementerer kommunal plan for trygt og godt barnehage- skolemiljø som skal sikre inkludering av alle barn og elever, økt nærvær og bedre psykisk helse.	2023
	Det etableres felles veiledningstjeneste for barnehage og skole som skal sikre nødvendig kompetanse i tjenestene.	2024
	Etablering av en pilot som prøver ut kortere åpningstid i enkelte barnehager for å styrke bemanningen i den tiden det er flest barn til stede i barnehagen.	2024
	Piloten evalueres og vurderes utvidet.	2025
	Andre yrkesgrupper inn i barnehager for å bidra til et trygt og godt barnehagemiljø, og for at de kan være en del av laget rundt utsatte barn.	2026

Trygg og sterk hele livet

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Styrke det forebyggende helsearbeidet i ungdomsskoler, videregående skoler og i voksenopplæringen.	Mentorprogram til utsatte elever på ungdomstrinnet som står i fare for å ikke fullføre videregående opplæring. Elevene skal få tilbud om å styrke seg faglig og sosialt før de begynner på videregående skole.	2024
	Alle ungdomsskoler har et systematisk arbeid innenfor psykisk helse blant ungdom.	2024
	Sosialpedagogisk rådgivning på ungdomsskolene gis av ansatte med relevant utdanning.	2026
	I løpet av ungdomskolen besøker alle elever Utøya og Demokrativerkstedet.	2024
Arbeide målrettet med å nå ut med helsefremmende tilbud.	Utvikle og tilgjengeliggjøre informasjon om helsefremmende tilbud der hvor barn, unge og familier er.	2024
	Det samarbeides med frivilligheten i lokalmiljøet for å styrke det helsefremmede tilbudet, og på denne måten skape gode oppvekstmiljøer for barn og unge.	2023
Legge til rette for læring, inkludering og mestring gjennom aktiviteter og lek i barnehage og SFO	Leken skal være sentral for at alle barn skal oppleve inkludering og mestring. Digitale ressurser gjøres tilgjengelig for ansatte.	2023
	Barnehage får tilgang til gymsaler og andre relevante aktivitetsområdet.	2026
Avdekke tidlig, og hjelpe barn som lever i risiko for rus/vold/overgrep.	Gjennomføre tiltak i henhold til plan utarbeidet i forbindelse med oppvekstreformen.	2023
Styrke de voksne i foreldrerollen	Tilby varierte kurs og nettverksbygging.	2026
Voksne tar ansvar for å etablere gode relasjoner til barn og ungdom.	Det innføres en modell/veileder- som skal bidra til å ruste voksne i ulike roller til å gjøre jobben med å bygge relasjoner på en best mulig måte.	2025

Gode overganger i livets faser

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Få tilbakemeldinger fra brukere slik at tjenestene kan videreutvikle tilbudene.	Det utvikles strukturer som sikrer at barns og unges stemme brukes systematisk for videreutvikling av tjenestene.	2024
	Det sikres universell informasjon/kommunikasjon ut til brukere slik at alle kan være en aktiv deltaker	2024
Legge til rette for at barn og unge skal oppleve sammenhengende og gode overganger.	Iverksette kommunale rutiner med kvalitetskjennetegn på gode overganger i alle faser fra tilvenning i barnehage til første året i videregående opplæring.	2023
	Et styrket samarbeid med fylkeskommunen i overganger skal øke muligheten for å fullføre videregående opplæring.	2024
	Oppstart av Guttas Campus.	2023

Lek, læring, skapergleder og mestringstro

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Sikre god kompetanse for alle barn innenfor de grunnleggende ferdighetene	Det etableres samarbeid med universitets- og høyskolesektoren for å øke kvaliteten i begynneropplæringen.	2024
	Prioritering av videreutdanning for lærere i de grunnleggende ferdighetene.	2023
	Tilgjengeliggjøre pedagogisk verktøykasse som skal sikre tidlig innsats innenfor de grunnleggende ferdighetene.	2024
Barns lek skal gis gode vilkår og lekens egenverdi skal anerkjennes	Ansatte øker sin kompetanse i hvordan de skal legge til rette for leken.	2023
	Alle barnehager og skoler skal ha tilgang til areal som legger til rette for lek og aktivitet.	2025
Gjøre undervisningen praktisk, relevant, utfordrende, variert og aktiv	Skolene er i gang med innføring av fagfornyelsen som skal forberede elevene på fremtiden. Fagene skal få mer relevant innhold og tydeligere prioriteringer, og sammenhengen mellom fagene skal bli bedre. Det vil derfor ikke være ytterligere tiltak til dette tiltaket i denne perioden, men det vil legges til rettes for at skolene får den nødvendige støtte til innføringen av ny læreplan	2023
Sikre barnehager og skoler enkel tilgang til skolebibliotek/bibliotek.	Det legges til rette for fysisk tilgang til bibliotek der barn og unge oppholder seg.	2023
	Barn og unge skal ha tilgang på litteratur på flere språk.	2023
	Samarbeid mellom barnehage/skole og folkebiblioteket utvides slik at litteratur tilgjengeliggjøres der barn og unge oppholder seg.	2025

Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg

Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg omfatter fem programområder – Helsetjenester, Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne, Hjemmetjenester og institusjon, Rus- og psykiske helsetjenester og Sosiale tjenester, bolig og etablering. Til sammen har disse ansvar for å ivareta innbyggernes behov for helse og omsorgstjenester, sosiale tjenester og bosetting av flyktninger.

Den demografiske utviklingen i Norge og i Drammen viser at antallet innbyggere som er 80 år og eldre vil øke betydelig frem mot 2040.

Behovet for helsepersonell vil øke. NAV anslår at det vil bli stor mangel i Norge på blant annet spesialsykepleiere, helsefagarbeidere og leger. I Drammen kommune er det høy kompetanse blant ansatte i helse-, sosial- og omsorgstjenestene, men ressursene brukes ikke alltid på beste måte. Å sørge for rett bruk av helsepersonell prioriteres derfor i denne planperioden. For å møte kommunens fremtidige kompetansebehov skal også samhandling med universitetet prioriteres.

Den demografiske utviklingen fører også til at det blir stadig færre som er i jobb og at disse må forsørge stadig flere eldre. Det betyr at det er viktig at flest mulig av de som kan det, er i arbeid. Satsingene i den kommende planperioden reflekterer dette. De neste årene skal det jobbes med å få flere av de som i dag står utenfor arbeidslivet, inn i arbeid. Dette gjelder blant annet unge, personer med funksjonsnedsettelse, innbyggere med mangelfull arbeidskvalifisering eller personer som står utenfor arbeidslivet av andre årsaker.

Rådmannen foreslår blant annet to prioriterte satsinger i NAV for at flere skal komme i arbeid;

Det er igangsatt et prosjekt i 2022 for utvikling av de sosiale tjenestene i NAV Drammen ved at aktivitetsplikten for ungdom fra 18-24 tilpasses brukernes behov. Tiltaket innebærer en kommunal arbeidsformidling og vil få flere ungdommer ut av sosialhjelp raskere. Drammen skal være et godt sted å leve. Det er et mål at alle får mulighet til å utvikle sine evner og benytte sine muligheter.

I tillegg foreslår rådmannen å øke bruken av Kvalifiseringsprogram (KVP) i NAV. Gjennom KVP skal flere innbyggere som har vært avhengig av økonomisk sosialhjelp over en lengre periode, få nødvendig hjelp til å komme i arbeid, gjerne gjennom kompetansehevede tiltak.

KVP retter seg mot personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Dette handler i stor grad om personer som uten et slikt program ville vært avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder. Formålet med kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet for å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging. I løpet av 2021 deltok 325 personer i kvalifiseringsprogram ved NAV Drammen. 89 av disse avsluttet program dette året og 57 prosent av disse (51 personer) gikk over i jobb (43 personer) eller utdanning (8 personer).

Fremtidens helse- og omsorgsutfordringer vil kreve kompleks kompetanse i skjæringspunktet mellom teknologi og helse. For å sikre tilgang på god helse og velferd uavhengig av samfunnslag eller bakgrunn, trengs det et ekstra fokus på bærekraftige teknologiske løsninger. Hensikten er både å øke den enkeltes egenomsorgsevne og redusere fremtidens belastning på helsetjenestene. Det å styrke ansattes og innbyggernes kompetanse om mulighetsrommet ved bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi skal derfor prioriteres.

Gjennom arbeid eller ved å delta i aktivitet sammen med andre skal flere kunne bidra, og oppleve seg inkludert i fellesskapet. Samarbeid med frivilligheten og sosiale entreprenører er avgjørende for å lykkes med dette, og skal prioriteres i perioden.

Pandemien har gitt tjenestene en rekke lærings- og forbedringspunkter. Tjenestene skal i planperioden, gjennom tiltakene som gjennomføres, ha fokus på å trekke vekslere på den omstillingsevnen som ble vist under pandemien. I tillegg blir det viktig å opprettholde utviklingen av nye arbeidsmåter og å styrke samarbeidet internt i kommunen og med eksterne aktører.

Omsorgsbygg

Rådmannen har arbeidet over tid med en helhetlig strategi for bygg til helse-, sosial- og omsorgsformål. Planen ble lagt frem til sluttbehandling i kommunestyrets møte juni 2022, men som følge av at bygging av Krokstad sykehjem ble vedtatt utsatt i samme møte, ble strategien sendt tilbake for tilpasning av konsekvenser av dette vedtaket. Rådmannen forventer å kunne legge frem en revidert strategi for utbygging i første tertial 2023. Det haster imidlertid med å komme i gang med etablering av flere plasser/boliger for heldøgnsomsorg. Rådmannen

foreslår å avsette en samlet ramme til omsorgsbygg med utgangspunkt i den kunnskapen og de føringer som er foreslått i den helhetlige strategien. Rådmannen kommer tilbake med forslag om hvilke prosjekter som bør gjennomføres og når.

Det foreslås i planperioden å etablere cirka 100 plasser med heldøgns omsorg for eldre og personer med kognitiv svikt. Ombygging og utbygging av Gulskogen bo- og servicesenter og Fredholt sykehjem prioriteres. Den lokasjonen som gir raskest mulighet for gjennomføring, vil bli foreslått realisert først. Deretter vurderes ombygging og påbygging av flere av dagens sykehjem, med mål om at kapasiteten for heldøgnsomsorg styrkes med cirka 100 plasser innen 2026.

I tillegg foreslår rådmannen å tilrettelegge for etablering av 30–35 nye boliger i perioden til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Boligene blir tilrettelagt for heldøgns omsorg.

Drammen i Helseparken

Drammen kommune har, etter vedtak i kommunestyret i 2021, fortsatt arbeidet med å vurdere om det skal etableres kommunal virksomhet i Drammen helsepark ved siden det nye sykehuset på Brakerøya. Utgangspunktet er en vurdering av muligheter, utfordringer og kostnader ved en eventuell flytting av helsehus og/eller legevakt til helseparken. I konseptvalgsutredningen som vil være ferdig i første del av 2023 vurderes også muligheter og gevinster for innbyggere og kommunen, ut over større fysisk nærhet mellom helsehuset, legevakten og sykehuset. Dette inkluderer mulig konkrete samarbeid med andre kommuner, helseforetaket, fylkeskommunen og universitetet.

Bo i eget hjem hele livet

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Gi tidlig råd og veiledning om boligvalg og tilpasning av egen bolig, slik at alle kan bo lengst mulig i eget hjem	For å gi innbyggere gode råd om boligvalg etableres en rådgivende enhet for innbyggerne. Det skal også utvikles informasjonsmateriell om «gode boligvalg»	2023
Ved å gi mulighet til utprøving, ved økt kunnskap og gjennom dialog med brukere og pårørende økes bruken av mestrings- og trygghetsskapende teknologi	Øke innbyggernes kunnskap om mestrings- og trygghetsskapende teknologi.	2023
	Styrke ansattes kompetanse på hvordan teknologi og nye måter å jobbe på kan bidra til økt mestring og trygghet for brukerne.	2023
Samarbeid mellom frivilligheten og tjenestene skal bidra til at den enkelte får den hjelpen de trenger, mulighet til aktivitet, sosialt fellesskap og trygghet	Ta i bruk handlingsrommet for innovative offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om tiltak for aktivitet og sosialt fellesskap for hjemmeboende brukere	2024
	Revidere retningslinjene for kommunens tilskudd til frivillige lag og foreninger, slik at samarbeid med kommunale tjenester om tilbud prioriteres.	2024
Styrke samarbeidet med pårørende	Legge til rette for at flere brukere og pårørende kan ta i bruk digitalt verktøy (eks. digi helse) for dialog med tjenestene.	2023

Inkludere alle i arbeid og aktivitet

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Skape arbeidsplasser for flere, gjennom et langsiktig, forpliktende samarbeid mellom aktører som næringsliv, fylkeskommune, NAV og universitetet og kommunen.	Kommunen og NAV Drammen skal ta initiativ til å etablere et langsiktig «jobbskapings-program».	2023
	Igangsetting av prosjektet	2024
Øke, videreutvikle og nyttiggjøre tilrettelagte arbeidsplasser i VTA-bedrifter, i kommunens virksomheter og i samarbeid med næringslivet	Unge med funksjonsnedsettelse skal få karriere- og jobbveiledning i overgangen fra grunnskole til videregående løp.	2023
	Kommunen skal til enhver tid sikre finansiering av statlig tilbudte "Varig tilrettelagte arbeidsplasser" (VTA plasser)	2023
	HELT MED konseptet etableres for arbeidsinkludering for mennesker med utviklingshemming som har større bistandsbehov.	2023
Motvirke utenforskap og fremme inkludering ved å styrke aktivitetstilbudet til innbyggere med psykiske og/eller fysiske helseutfordringer	For å styrke brukeres ansvar og påvirkningsmulighet skal kommunen invitere frivilligheten til samarbeid om drift av nye og eksisterende aktivitetssentre/seniorsentre.	2023
	Ta i bruk handlingsrommet for innovative offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om drift av dagsentre for rus- og psykisk syke, aktivitets- og seniorsentre.	2023
Gi ungdom som står utenfor ordinært utdanningsløp og arbeid hjelp til å komme i arbeidsrettede tiltak	Helse-, sosial- og omsorgstjenestene bidrar til at ungdom får mulighet til å ta fagbrev som helsearbeider.	2024
	Etablere trygg og sikker transport til alle tjenestemottakere med behov	

Brukermedvirkning

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Styrke brukeres (og pårørendes) mulighet til å få innsikt i sitt eget tjenestetilbud.	Alle virksomheter i helse, sosial og omsorg skal, i sine virksomhetsplaner, synliggjøre hvordan de vil styrke brukermedvirkningen.	2023
	Etablere brukerråd i HSOs virksomheter	2024
Brukere skal i større grad gis mulighet til å delta i utforming av eget tjenestetilbud	Dialog- og samarbeidsmøter med brukere og aktuelle pårørende skal prioriteres.	2023
	Undersøke kvaliteten på tjenestene.	2024
Styrke brukernes kompetanse om hvordan bedre ta vare på egen helse		
Øke antallet ansatte som har egen erfaring som tjenestemottaker		

Rett bruk av kompetanse

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Bruke de ansattes kompetanse på en mest mulig hensiktsmessig måte, og sikre god samhandling mellom ulike fagområder	Sikre optimal og rett bruk av kompetanse.	2023
Samhandle med utdanningsinstitusjoner for å sikre rekruttering, oppdatert kunnskap og kompetanse for å gi innbyggerne riktige tjenester	Styrke samhandlingen med utdanningsinstitusjoner. Synliggjøre karrieremuligheter i helse, sosial og omsorg i kommunen for elever og studenter.	2025 2023
Prøve ut nye arbeidstidsordninger i helse- og omsorgstjenesten	Pilot for nye arbeidstidsordninger i enkelte avdelinger for å styrke tjenestetilbudet, rekruttering og heltidskultur.	2024

Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet

Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet har ansvar for programområdene kultur, idrett og frivillighet og medvirkning og lokaldemokrati. Dette omfatter tjenester innen bibliotek og møteplasser, kulturskole og ung kultur, kunst og kulturarv, idrett og friluftsliv, arrangementer og aktiv fritid samt nærutvalg. Det tildeles støtte til idrett og kulturliv og utvalget har ansvar for tilskudd til store kulturinstitusjoner, museer og scener, Drammensbadet KF og Den norske kirke.

Hovedutvalget arbeider aktivt med spørsmål knyttet til samarbeid med frivilligheten og tilrettelegging for medvirkning og lokaldemokrati. Dette synliggjøres gjennom de prioriterte tiltakene for handlings- og økonomiplanperioden.

Det er stor etterspørsel etter lokaler for både visning, øving og produksjon i Drammen. Kommunalt eide lokaler utnyttes ikke godt nok og lokaler for kunst og kulturformål er noen steder lite egnet for bruk i forhold til behovet. Det videre arbeidet med arekartlegging blir viktig for en videreutvikling på dette feltet. Øvrig frivillighet har også utfordringer med lokaler i nærmiljøene og det er behov for tilrettelegging av kommunale lokaler for bruk i helger og på kveldstid.

Resultater fra ulike medvirkningsprosesser viser at det er behov for varierte kulturtilbud i nærmiljøene, noe som må ses i sammenheng med den demografiske utviklingen som fremskrives for befolkningen i Drammen.

I handlings- og økonomiplanperioden prioriteres:

- å stimulere til økt deltakelse blant innbyggere gjennom blant annet styrking av lokale tilbud og tilrettelegge for et mangfoldig kunst og kulturtilbud som når flere
- å styrke kommunens posisjon i regionen
- å gjøre kommunale lokaler tilgjengelige og tilrettelagte for bruk for kulturliv og øvrig frivillighet

Tiltakene er viktig for innbyggere, og for utvikling av nærmiljøene i kommunen. De kan gi gode opplevelser, livsglede, trivsel, og bidrar til et rikt liv, slik at innbyggerne ikke bare har noe å leve av, men også noe å leve for. Videre bidrar tiltakene til å gjøre kommunen til et attraktivt kultursenter i regionen.

Tiltakene ses i sammenheng med tiltakene som prioriteres i fellessatsingene. Særlig viktig er det å arbeide med å tilpasse de eksisterende kulturrettede tjenestene til behovene i alle deler av kommunen, i samarbeid med lokale aktører.

Det arbeides med en egen temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Kunst og kultur hele livet

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Utvikle bibliotekenes funksjon som aktivitets- og formidlingsarenaer.	Samarbeide med frivillige lag og organisasjoner og andre om styrking av aktivitets- og formidlingstilbudet på bibliotekene og skape nye arenaer i kommunedelene.	2023
Utvikle kulturskolens tilbud og rolle i kommunedelene.	Samarbeide tettere med ulike aktører i kommunedelene for å utvikle kulturskolens bredde og nedslagsfelt.	2024
Kunst- og kulturopplevelser brukes i helsefremmende aktivitet og forebyggende innsats.	Utvikle tilbud om kunst- og kulturopplevelser for alle aldersgrupper i samarbeid med relevante tjenester.	2024
	Samarbeide med helse- og omsorgsinstitusjoner om formidling av kunst.	2024
Aktiv formidling av kulturarv	Etablere tilbud om byvandring som en del av relevante tjenestetilbud i kommunedelene og i samarbeid med lokale ildsjeler.	2023
	Etablere en digital interaktiv løsning for registrering av kulturminner og formidling til og medvirkning fra publikum samt deling av data med eksterne tjenester.	2024

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Barn og unge medvirker i utformingen av aktivitetstilbudet.	Gjennomføre målrettede medvirkningsprosesser om behov for aktiviteter på ungdoms møteplasser i kommunen.	2023
	Legge til rette for ungdomsdebatt om kunst og kulturfeltet på bibliotekene i samarbeid med skolene.	2024
	Videreutvikle fritidsklubbstilbudet på eksisterende ungdomsklubber. Ta i bruk nye verktøy til å skape rom for deltakelse.	2024
Utvikling av både profesjonalitet og bredde gjennom samarbeid med fritidskulturlivet og profesjonelle aktører	Bidra til utvikling av lavterskel kulturarenaer med særlig fokus på ungdom i alder 18-25 år.	2023
	Samarbeide tettere med profesjonelle kulturaktører og fritidskulturlivet om et kulturtilbud, rettet mot innbyggere i alle livets faser.	2024

Variasjon og bredde i kulturarenaer

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Igangsette kvalitetsvurdering av kulturarenaer som oppfølging av arenakartleggingen.	Arbeide videre med kartlegging av mulighetsrommet kommunen har for bruk av eide lokaler til kulturformål.	2023
Organisering og utleievilkår for lokaler til produksjon og visning av kunst og kultur tilpasses kulturlivets behov.	Klargjøre lokaler for flerbruk i kommunale bygg for bruk på ettermiddag, kveldstid og helg.	2023
	Utleievilkår tilpasses behovene for produksjons- og visningsarenaer.	2024
Egnede kulturarenaer og arrangementsutstyr gjøres tilgjengelig for fritidskulturlivet og profesjonelle aktører, og det utarbeides en oversikt over eksisterende kulturlokaler og kulturscener.	Tilby enkelt utstyr til gjennomføring av lokale kulturarrangementer i kommunedelene.	2024

Regionsenter for kultur

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Utvikle Kulturytring Drammen og andre møteplasser for kulturaktører, kulturinstitusjoner og relevant næringsliv.	Gjennomføre Kulturytring Drammen 2023 i tråd med samarbeidsavtalen med NOKU. Jf. Vedtak i sak 25/20 fra 13.05.2020.	2023
Utvikle Drammensbiblioteket som regionalt litteraturhus.	Utvikle Drammen litteraturfestival med Drammensbibliotek som pådriver og hovedarrangør.	2024
	Arbeide for etablering av ungdomsrettede aktiviteter i samarbeid med relevante aktører.	2024
Videreutvikle kulturarenaer/ profesjonelle scener sin posisjon og rolle som regional og nasjonal kulturmøteplass.	Arbeide for å etablere samarbeid med regionale kulturaktører som ønsker å bruke Drammen for kulturarrangementer av ulike typer, i samarbeid med Drammen Scener og andre næringsaktører.	2024

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Styrke profesjonelle kulturaktørers og kulturinstitusjonenes mulighet til å satse og virke i Drammen.	Etablere en digital veileder for kulturarrangører og arrangementsutvikling.	2024
	Etablere et samarbeidsforum mellom kommunen/ Kulturrådet og sentrale institusjoner og aktører i kulturlivet.	2023

Kunst i offentlig rom

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Legge til rette for en helhetlig estetisk utforming av offentlige rom gjennom retningslinjer for kunst i offentlige bygg og uterom	Utarbeide retningslinjer for kunst i offentlige rom, uterom, nybygg og ved rehabilitering.	2023
Kunst i kommunalt eie formidles aktivt i offentlige bygg og uterom.	Systematisere formidling av sentrale kunstverk i kommunalt eie.	2024
Legge til rette for midlertidige kunstprosjekter i det offentlig rom i samarbeid med kulturinstitusjoner, private aktører og næringsliv.	Fasilitere for verksteder og lokaler til bruk for kunstnerne samt bidra til formidling av prosjektene	2024

Hovedutvalg for tekniske tjenester

Hovedutvalg for tekniske tjenester omfatter tre programområder – Utbygging og samferdsel, Vann, avløp og renovasjon, og Arealplan, klima og miljø. Til sammen har disse ansvar for arealplanlegging og infrastruktur som er grunnleggende for velfungerende og bærekraftige lokalsamfunn. I dette ligger også et betydelig bidrag til at de fysiske omgivelsene våre er helsefremmende og trygge.

De tekniske tjenestene arbeider svært langsiktig. Prioriteringene i den kommende planperioden reflekterer dette. Arbeidet med å forlenge levetiden på eksisterende infrastruktur utgjør hoveddelen av kostnadene for tjenestene. Kraftig prisvekst og økende rente påvirker mulighetene for å ta vare på infrastrukturen i planperioden. Mange av de foreslåtte tiltakene vil bidra til måloppnåelse på flere satsingsområder.

Drammen har ambisjoner om å bli Norges grønneste kommune, der ren luft, rent vann og reduksjon av klimagasser er sentrale tema. Vannressursene skal tas vare på ved å verne drikkevannet og redusere forurensning fra landbruk, overvann og avløpsvann. Det skal sikres sammenhengende grøntstrukturer. Det skal jobbes med å skape klimarobuste lokalsamfunn ved å drifte og utvikle områder og infrastruktur utsatt for flom, ras og skred.

Transportsektoren er den største kilden til direkte klimagassutslipp i kommunen. Drammen er den største kommunen i Buskerudbysamarbeidet, som har et nullvekstmål for personbiltrafikk. For å nå målet, og redusere klimagassutslippene, skal det jobbes videre med å fortette rundt kollektivknutepunkter og tilrettelegge for gange, sykkel og kollektivtransport. Fortetting er også viktig for å unngå å bygge ned matjord. Samtidig er det viktig å prioritere drift av det eksisterende veinettet for å holde veiene åpne og trygge, samt å ta vare på de verdiene veinettet representerer.

Nærmiljøene vil videreutvikles gjennom fokus på sikre og innbydende skoleveier, vedlikehold av nærmiljøanlegg, og helhetlig planlegging av nye utbyggingsområder.

Tilrettelegging for næringsvekst gjennom arealpolitikk, et effektivt transportsystem, og attraktive senter- og sentrumsområder ivaretas blant annet ved oppfølging av de plan- og byggeprosessene som pågår. For å sikre gjennomføring legges det vekt på å inngå utbyggingsavtaler der kommune og utbyggere samarbeider om nødvendige tiltak som gjør nye områder attraktive for innbyggere og næringsliv.

En servicevennlig kommune skal sikre effektiv saksbehandling for innbyggere og næringslivet. For plan- og byggesaksbehandlingen innebærer det både tekniske forbedringer, som oppdaterte planverk og eiendomsdata, og nye rutiner og metoder for veiledning. Det skal samtidig jobbes videre med samarbeids- og medvirkningsarenaer for næringsliv, innbyggere, og frivilligheten.

Godt drikkevann og trygg vannforsyning

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Verne drikkevannskildene	Hensynssoner innarbeides i kommuneplanens arealdel.	2023
Forlenge levetiden til eksisterende infrastruktur for drikkevannsforsyning, gjennom forebyggende drift, vedlikehold og fornyelse	Redusere antall lekkasjehendelser per km ledningsnett og år. I hele perioden.	2026
	Redusere andelen lekkasjetap i vannforsyningssystemet. I hele perioden.	2026
Investere i ny infrastruktur som gir sikrere drikkevannsleveranse	Reservevannforsyning i Svelvik. I hele perioden.	2026

Ren natur og godt vannmiljø

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Redusere forurensende utslipp fra avløpsvann gjennom forebyggende drift, vedlikehold og fornyelse, investering i ny infrastruktur og økt innsats som myndighetsutøver	Redusere omfanget av utslipp fra fellesledninger for overvann og avløpsvann til elv og fjord. I hele perioden.	2026
	Øke renskapasiteten og redusere energibehovet og kostnadsnivået ved rensanleggene, gjennom separering av overvann fra avløpsvann. I hele perioden.	2026
	Mottaksanlegg for septik fra fritidsbåter.	2024
Overvåke og vurdere tiltak for å bedre vannkvaliteten i Drammenselva og -fjorden	Overvåke forurensningssituasjonen i sedimenter og i vannlevende organismer i Drammensfjorden gjennom samarbeidsprosjektet Ren Drammensfjord	2024
	Delta i vannforvaltningsarbeidet i Viken, for vannområde Drammenselva. I hele perioden.	2026
Etablere sammenhengende grøntområder og bekker i byggesonen og ta vare på naturmangfold	Stille krav om naturtypekartlegging i reguleringsplaner.	2023
	Gjenåpne bekker for å håndtere overvann og økt biologisk mangfold. I hele perioden.	2026
Redusere forurensing fra transport	Vedlikeholdsfeiring og vinterfeiring. I hele perioden.	2026
	Etablere snødeponier.	2023

Et effektivt og miljøvennlig transportsystem

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Gjennomføre tiltak i sykkelplan, for å tilrettelegge for økt bruk av sykkel	Oppgradere sykkelveivisningen.	2023
	Prioritere framkommelighet for syklister og bedre synligheten i sentrumsområdene	2024
	Øke tilbudet av trygg sykkelparkering. I hele perioden.	2026
Gjennomføre tiltak i trafikksikkerhetsplanen, for å sørge for at flere kan ferdes trygt i trafikken	Benytte handlingsrommet rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler gir for realisering av økt trafikksikkerhet, som supplement til egne tiltak. I hele perioden.	2026
	Sertifisering Trafikksikker kommune (Trygg trafikk).	2024
	Etablere og utbedre snarveier, fortau, og gang- og sykkelveier.	2024
	Intensivbelyse flere gangfelt.	2024
Tilrettelegging av vegnettet for kollektivtrafikk	Benytte handlingsrommet rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler gir for realisering av et bedre kollektivtrafikktilbud, som supplement til egne tiltak. I hele perioden.	2026
	Utbedre bussholdeplasser for å imøtekomme krav til universell utforming	2024

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Prioritere kvaliteten på driften av veinettet for å sikre trafiksikkerheten, bedre forholdene for myke trafikanter og kollektivtransporten	Kantklipping og sluktømming. I hele perioden.	2026
	Prioritere vegoppmerking og skilting. I hele perioden.	
Ta igjen vedlikeholdsetterslep ved å utbedre skader og forlenge levetiden på eksisterende kommunale veier	Omprioritere fra drift til vedlikehold av vei. I hele perioden.	2026
	Redusere andel veier som blir så nedslitt at de ikke har restverdi. I hele perioden.	

Forebygging av flom, ras og skred

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Kartlegge og sikre områder utsatt for flom, ras og skred	Rekkefølgekrav i plansaker om utredning av områdestabilitet og beregning av flom. I hele perioden.	2026
Drifte og vedlikeholde områder og infrastruktur utsatt for flom, ras og skred	Økt bruk av lokale overvanns-løsninger. I hele perioden.	2026
	Damsikring. I hele perioden.	
	Berg- og fjellsikring. I hele perioden.	
	Sluktømming. I hele perioden.	

Servicevennlig kommune i plan- og byggesaker

Tiltak i temaplanen	Dette prioriteres i planperioden	Når
Etablere rutiner for en effektiv og servicevennlig plan- og byggesaksprosess for næringslivet og innbyggere	Oppheve eldre og utdaterte reguleringsplaner for bedre flyt i byggesaker. I hele perioden.	2026
	Videreføre satsing på servicevennlig kommune i linjen. I hele perioden.	2026
	Etablere nye rutiner, øke tilgjengeligheten, og forbedre nettsidene.	2023
	Effektivisere alkoholkontroll og tobakkstilsyn.	2024
	Heve kvaliteten på eiendomsopplysninger i matrikkelen.	2024
Videreutvikle administrativt planforum, for å komme tidlig i dialog	Faglig møteplass for dialog mellom administrasjon, utbyggere og relevante aktører 3-4 ganger årlig. I hele perioden.	2026
	Sikre gjensidig informasjons- og kunnskapsdeling. I hele perioden.	2026
Etablere rutiner som sikrer tidlig og tydelig informasjon i plan- og byggesaksprosesser	Innsynsløsning med digital tidslinje i plan- og byggesaker.	2023
	Utvikle digital veiledning på nettsidene.	2023
	Effektivisere veiledningstjenesten	2023

Organisasjonsutvikling

Styring og utvikling av kommunens organisasjon

Kommunen er på vei inn i sitt fjerde år som ny storkommune. I overkant av 7 000 ansatte bidrar hver dag til drift og videreutvikling av kommunens tjenester.

Gjennom blant annet lederskolen er det lagt vekt på å bygge en organisasjonskultur basert på samhandling og tillit. Det legges vekt på samhandling mellom alle aktørene - innbyggere, frivilligheten, næringslivet, brukerne og kommunen. Tillit gis til at de ansatte, som er tette på brukerne, også er de som får anledning til å bruke sin kompetanse og erfaring til å fatte de rette beslutningene - med god støtte fra kommunens ledere. Tillit som utøves innen kjente rammer bidrar også til at den enkelte kjenner handlingsrommet. Det er en tett sammenheng mellom å jobbe tillitsbasert innen definerte rammer og god intern kontroll med rammene.

Innen helse, sosial og omsorg er det et betydelig og vedvarende behov for å rekruttere nye medarbeidere. Prognosene for befolkningsutvikling de kommende årene tilsier at dette behovet vil øke ytterligere. Det er i tillegg et meget stramt arbeidsmarked med færre søkere til ledige stillinger enn tidligere. Dette er ikke et lokalt fenomen i Drammen, men avspeiler utfordringer i hele landet og også i helseforetakene. Det er i dag i særlig grad mangel på leger, vernepleiere og sykepleiere.

I temaplan for helse, sosial og omsorg fremheves det at rett kompetanse på rett sted er helt avgjørende for å møte fremtidige behov. Fagkompetansen må benyttes på riktig måte. Dette medfører en dreining av arbeidsoppgaver og at oppgavefordelingen mellom ulike yrkesgrupper må sees nærmere på.

For å kunne møte fremtidens krav må også Drammen kommune omfavne den teknologiske utviklingen. Gjennom innovasjon og nytenkning utvikles det løsninger i skole og helse og ikke minst i omsorg, der mestrings- og trygghetsskapende teknologi bidrar til en bedre hverdag. Innføring av ny teknologi er svært viktig for å støtte opp under satsingen innen helse, sosial og omsorg, spesielt for at flere skal kunne bo hjemme.

Drammen kommune er en stor organisasjon med behov for rammer og strukturer i sin virksomhet. Dette gjelder ved ekstraordinære hendelser og i daglig drift. Tjenesteområdene har klare roller og ansvar som gir forutsigbarhet for kommunens virksomhet og for eksterne aktører. Gjennom systematisk arbeid og utvikling vil strukturer tilpasses nye behov på en planmessig måte. For å kartlegge sårbarheter utarbeides risiko- og sårbarhetsanalyser på flere nivåer, slik at hensiktsmessige tiltak kan gjøre kommunen mer robust. Ledere benytter en risikobasert tilnærming til valg og prioritering av tiltak. Internkontrollen tar sikte på å støtte lederne i dette arbeidet. Ved hendelser vil kommunens beredskapsorganisasjon bistå linjeorganisasjonen, spesielt når de ordinære rammene utfordres.

Både som samfunn og organisasjon stilles vi overfor komplekse problemstillinger og utfordringer som vi kan løse på nye måter. I kommunens verdi «nytenkende» ligger det en tydelig ambisjon om å innovere. Det betyr å dekke et behov på en annerledes måte enn tidligere. Derfor er det i 2022 iverksatt et arbeid med å lage en strategi for innovasjon. Strategien vil peke på hvordan Drammen kommune best kan jobbe for å tenke nytt, blant annet hvilken styrings- og ledelsesfilosofi, hvilke samarbeidsflater og hvilke metodiske tilnærminger som bør tas i bruk.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet er en sentral del av oppfølgingen av samfunnsdelens visjon om at Drammen skal være et godt sted å leve, og det innebærer også at Drammen kommune er et trygt sted å leve.

Det legges derfor vekt på å følge med både i det som skjer i kommunen, og det som påvirker kommunen utenfra rent fysisk. Det arbeides i tillegg med å sikre kommunens systemer og nettverk slik at uventede digitale angrep kan oppdages og stanses.

Alle kommuner har en lovpålagt plikt til å tilrettelegge for Sivilforsvarets virksomhet. Drammen tar et større ansvar i regionen for dette samarbeidet, som den største kommunen i regionen. Som følge av ny kommunelov vil Drammen videreføre sitt arbeid som vertskommune for Interkommunalt Utvalg mot Akutt forurensning, men nå som kontorkommune i tråd med begrepene i ny kommunelov. Dette innebærer å være en del av et større regionalt samarbeid, og den økonomiske belastningen fordeles etter innbyggertall mellom de deltakende kommunene.

Drammensregionens brannvesen (DRBV) har fått noen innsparingskrav som ivaretas i deres budsjettering, men vil gjennom sitt samarbeid om 110-sentralen i Tønsberg (SØ 110) få en ekstrautgift på drøyt 1 million kroner. Denne utgiften kommer som følge av at samarbeidsprisen som SØ110 betaler inn til utstyrsselskapet NKS110 har økt betydelig. NKS110 er igjen et interkommunalt selskap (IKS) som skal ivareta kommunenes behov for

felles anskaffelse av nytt verktøy for oppdragshåndtering og ny teknisk løsning for 110 sentralene. Selskapet er eier og forvalter av de nye felles systemene, og gjennom dette avtalepart for de ulike leverandørene av programvare, utstyr og tjenester.

I kommunens eierstrategi for DRBV som ble vedtatt desember 2021 fremkommer det også av kapittel 4.3 at det skal skilles på driftstilskuddene til DRBV og driftstilskudd til selskap der DRBV ivaretar kommunens eieransvar. SØ 110 IKS er et selskap hvor DRBV ivaretar kommunens eieransvar.

Ambisjonsnivå for indikatorer til kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel har definert inntil fire delmål i tilknytning til hvert av planens seks prioriterte politikkområder. Til alle delmålene er det politisk vedtatte indikatorer som skal kunne angi graden av måloppnåelse over tid. Det viktigste formålet med indikatorene er å kunne vurdere om man er på riktig vei i forhold til de ambisjonene som er satt for samfunnsutviklingen i kommunen. I noen tilfeller kan man også sammenlikne seg med utviklingen i andre kommuner eller landet som helhet.

Oversikten med utgangsverdiene per indikator ble behandlet og vedtatt i forbindelse med 1. tertial 2022. Det har vært møter med den politiske arbeidsgruppen for drøfting og forslag til fastsetting av ambisjonsnivåene for indikatorene. Forslaget til ambisjonsnivåene presenteres i følgende tabell:

1

God oppvekst og godt liv

Hovedmål: Drammen har gode tjenester og aktiviteter for alle gjennom hele livet

	Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030	
1.A	Drammen satser på tidlig innsats og forebygging som ivaretar innbyggerne.	1.A.1	Andel av befolkningen 15–61 år som er utenfor arbeid, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak	18,1 %	Statistikk 2020	Årlig forbedring
		1.A.2	Inntektsulikhet blant barnefamilier	2,69 P90/P10	Statistikk 2020	Årlig forbedring (reduert inntektsulikhet)
1.B	Drammen har gode tjenester som møter innbyggernes behov.	1.B.1	Målt tjenestekvalitet (indeks sosial, oppvekst, helse)	-0,53	Statistikk 2020	Årlig forbedring
		1.B.2	Opplevd tjenestekvalitet	60 poeng av 100, eller 4,0 på en skala fra 1-6	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
1.C	Drammen har et variert aktivitetstilbud for alle.	1.C.1	Innbyggere med variert aktivitetstilbud	59 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
1.D	Drammen har godt tilrettelagte og trygge bomiljøer.	1.D.1	Innbyggernes tilfredshet med møteplasser i nærmiljøet	55 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
		1.D.2	Trygghet i bomiljøet	82 poeng/100, eller 5,1 på skala 1-6	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring

Klima- og miljøvennlig utvikling

2

Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslipps-samfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig

Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030
2.A Drammen skal redusere klimagassutslippene	2.A.1 Klimagassutslipp	231 401,4 tonn CO ₂ -ekvivalenter	Statistikk 2020	Ambisjonsnivået settes i tråd med Drammen kommunes vedtatte mål om å redusere klimagassutslippene med 50–55 prosent innenfor kommunens grenser innen 2030, sammenliknet med 2009-nivå. I rapporteringen (grafisk fremstilling) tas det utgangspunkt i 55 prosent reduksjon, tilsvarende reduksjon ned til et nivå på 150 000 tonn CO ₂ -ekvivalenter i 2030
2.B Drammen skal styrke evnen til å tåle klimaendringer	2.B.1 Andel fremmedvann i avløpsnett	69,5 %	Statistikk 2020	Fastlegging av ambisjonsnivå utsettes til det pågående planarbeidet på VA-feltet er ferdigstilt
	2.B.2 Antall innbyggere i risikoområder for overvann, elveflom, skred, kvikkleire og havnivåstigning	6413	Statistikk jan. 2020	Årlig reduksjon i antall innbyggere i risikoområde

Klima- og miljøvennlig utvikling**2**

Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslipps-samfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig

Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030
2.C Drammen skal være en foregangs-kommune på sirkulær økonomi	2.C.1 Total redusert avfallsmengde, økt forberedelse til ombruk, økt utsortering og materialgjenvinning av husholdningsavfall og liknende næringsavfall	-0,06	Statistikk 2020	Årlig forbedringer, og bedre enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene
	2.C.2 Gjenbruk av materialer og masse i næringslivet og kommunal drift	-	Statistikk	Tilbakemeldinger fra flere relevante aktører tilsier at det ikke foreligger relevant statistikk per i dag Det må undersøkes hvordan denne indikatoren inngår som del av kunnskapsgrunnlaget i klimastrategien og muligheter for datafangst innen kommunen
2.D Drammen skal ivareta og legge til rette for natur-mangfold, ren luft, ren fjord og rene vassdrag	2.D.1 Areal naturtyper med artsmangfold som bør bevares	51,15 km ²	Statistikk	Beholde areal og naturtyper med artsmangfold Her må det legges til en kommentar i rapporteringen som viser oversikten over hvilke naturtyper som inngår i ønsket artsmangfold/ artsmangfold som bør bevares
	2.D.2 Forurensing (indeks luft, fjord, vassdrag)	67 %	Statistikk 2020	Årlig forbedring

3

Omstillingsdyktig næringsliv

Hovedmål: Drammen er et næringsssentrum

Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030
3.A Drammen skaper rom for et mangfoldig næringsliv for innbyggere med ulik kompetanse og utdanningsnivå	3.A.1 Mangfold i nærings-sammensetningen	0,860 nærings-mangfold -0,033 diff. fra hele landet	Statistikk 2020	Stabilt eller årlig forbedret næringsmangfold
	3.A.2 Kompetansegap i arbeidslivet	-	Statistikk	Per nå foreligger det ikke målinger for denne indikatoren. Det må jobbes videre med å skaffe et datagrunnlag, blant annet fra NAV. Ambisjonsnivå fastlegges når det foreligger målinger.
3.B Drammen spiller aktivt på lag med andre og blir opplevd som en «ja-kommune»	3.B.1 Næringslivets tilfredshet næringsareal, byggesak, næringsutvikling, forståelse og samarbeid (indeks)	38 poeng/100, dvs. i underkant av 3 på en skala fra 1 til 6	Næringslivsundersøkelse 2022	Årlig forbedring i næringslivets tilfredshet
3.C Drammen kommune er nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig i møte med næringslivet	3.C.1 Næringslivets samlede vurdering av Drammen som nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig (indeks)	35 poeng/100	Næringslivsundersøkelse 2022	Årlig forbedring
3.D Drammen skal ha et grønt, bærekraftig og innovativt næringsliv	3.D.1 Klimagassutslipp og gjenbruk i næringslivet	108 040,9 tonn CO ₂ -ekvivalenter	Statistikk 2020	Årlig reduserte klimagassutslipp
	3.D.2 Innovasjon i næringslivet	3,45 %	Statistikk 2018	Årlig økning i samlet omsetning fra produktinnovasjoner

4

Attraktive byer og tettsteder

Hovedmål: Drammen skal være det foretrukne regionsenteret nasjonalt

Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030
4.A Drammen skal være næringslivets førstevalg	4.A.1 Vekst i antall arbeidsplasser	-0,75 prosentpoeng	Statistikk 2020	Større vekst i antall arbeidsplasser (prosent) i Drammen enn i de konkurrerende næringslivs-regionene Referansekommuner må endres: Ta Holmestrand, Lier, Kongsberg og Øvre Eiker ut av referansegrunnlaget. Behold Asker, Bærum, Kongsberg i referansegrunnlaget. Ta også inn Ringeriksregionen, Romeriksregionen, Glommaregionen (Fredrikstad, Sarpsborg)
	4.A.2 Utvikling i nyetableringer	1352	Statistikk 2020	Årlig vekst i antall nyetablerte foretak og større vekst i antall nyetableringer (prosent) i Drammen enn i de konkurrerende næringslivs-regionene. Referansekommuner må legges inn; samme som for indikator 4.A.1 over: Asker, Bærum, Kongsberg Ringeriksregionen, Romeriksregionen og Glommaregionen ved Fredrikstad, Sarpsborg

4 Attraktive byer og tettsteder

Hovedmål: Drammen skal være det foretrukne regionsenteret nasjonalt

Delmål		Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030	
4.B	Alle innbyggere skal oppleve å ha nærhet til naturen	4.B.1	Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste naturterreng	51 %	Statistikk 2020	Årlig økning
		4.B.2	Opplevd tilgjengelighet til naturområder	77 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring i tilgjengelighet
4.C	Drammen skal ha gode og trygge bomiljøer	4.C.1	Bomiljøkvalitet	68 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
		4.C.2	Målt trygghet i bomiljøet	28,4 hendelser per 1000 innbyggere	Statistikk 2020	Årlig forbedring
4.D	Det skal være et levende kultur- og aktivitetstilbud i hele Drammen	4.D.1	Innbyggernes tilfredshet med kultur- og aktivitetstilbudet	67 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring

Mangfold og inkludering**5**

Hovedmål: Drammen er et mangfoldig mulighetssamfunn, hvor alle innbyggere deltar i felleskapet og opplever mestring

	Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030	
5.A	Drammen skal ha flere arenaer for deltakelse	5.A.1	Omfang av lokallag og lokale organisasjoner	1 336, hvorav 54 nyregistrerte	Statistikk 2020	Stabilt antall eller årlig økning
		5.A.2	Opplevd variasjon i og muligheter for deltakelse	65 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
		5.B.1	Andelen barn i familier med vedvarende lave inntekter	16,9 %	Statistikk 2020	Årlig forbedring
5.B	I Drammen skal færre barn vokse opp i lavinntektsfamilier	5.B.2	Inntektsmobilitet for lavinntekts barnefamilier	-	Statistikk	Per nå foreligger det ikke målinger for denne indikatoren. Det jobbes videre med SSB for å skaffe datagrunnlag. Ambisjonsnivå fastlegges når det foreligger målinger.
5.C	Drammen er ledende på høy sysselsetting	5.C.1	Sysselsettingsandel sammenliknet med andre storbyer	-2,4 prosentpoeng	Statistikk 2020	Årlig forbedring sammenliknet med gjennomsnittet av ASSS-kommunene
5.D	I Drammen blir mangfold brukt aktivt som en ressurs	5.D.1	Sysselsetting (indeks: eldre, kvinner, innvandrere, personer med funksjonsnedsettelse)	51,2 %	Statistikk 2020	Årlig forbedring
		5.D.2	Mangfold som ressurs i frivilligheten	71 poeng/100	Frivillighetsundersøkelse 2022	Årlig forbedring

6 Deltakende innbyggere

Hovedmål: I Drammen skaper vi framtida sammen

	Delmål	Indikator	Måling	Metode	Ambisjonsnivå frem til 2030
6.A	I Drammen skal det være enkelt å påvirke, og innbyggernes innspill tas med i det politiske arbeidet	6.A.1 Innbyggernes tilfredshet med påvirkningsmuligheter	34 poeng /100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring
6.B	Drammen kommune og frivilligheten samarbeider aktivt om tjenester og fritidstilbud	6.B.1 Kvalitet i samarbeid mellom kommunen og frivilligheten (indeks)	45 poeng /100	Frivillighetsundersøkelsen 2022	Årlig forbedring
		6.B.2 Antall samarbeid med frivilligheten	278	Statistikk 2020	Årlig forbedring
6.C	I Drammen skal innbyggerne engasjeres aktivt i arbeidet med tjeneste- og stedsutvikling	6.C.1 Målt medvirkning i tjeneste- og stedsutviklingsprosesser	50,6 %	Statistikk 2020	Årlig forbedring
		6.C.2 Innbyggernes tilfredshet med medvirkning i tjeneste- og stedsutvikling	39 poeng/100	Innbyggerundersøkelse 2022	Årlig forbedring

A young girl with long blonde hair is smiling and playing on a park exercise machine. She is wearing a light-colored long-sleeved shirt and patterned pants. The background shows a park with trees and a paved area. The image is overlaid with a large light blue circle containing the text 'Økonomidelen'.

Økonomidelen

Økonomiske hovedtrekk

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2023-2026 tar utgangspunkt i de økonomiske utfordringene kommunen står overfor. Den økonomiske situasjonen er krevende. Stramt økonomisk opplegg i statsbudsjett 2023 gir begrenset vekst i de frie inntektene samtidig som høyere rentenivå øker kommunens finansutgifter betydelig. Til tross for tidligere vedtatte innsparingstiltak og tøffe prioriteringer legger rådmannen fram et driftsbudsjett med store utfordringer. Uten økte utbytter og nye innsparingskrav vil driftsresultatet være negativt i hele planperioden. Når det korrigeres for økte utbytter og legges inn nye innsparingskrav mot slutten av perioden, vil driftsresultatet være positivt.

Regjeringen har i forslaget til statsbudsjett 2023 pekt på at kommunene gjennom flere år med gode resultater har kunnet bygge opp store disposisjonsfond og at man gjennom dette er rustet til å møte strammere rammevilkår.

Dette gjelder også Drammen kommune som ved inngangen til 2022 hadde et disposisjonsfond på 817 millioner kroner. Rådmannen foreslår at man i de to første årene i planperioden salderer det korrigerede driftsunderskuddet samt forutsatt egenfinansiering av investeringene (15 prosent andel) gjennom bruk av disposisjonsfondet.

For å sikre en bærekraftig driftsøkonomi framover må det imidlertid etableres en bedre balanse mellom kommunens løpende inntekter og utgifter som sikrer et positivt driftsresultat. Rådmannen legger derfor til grunn at det fram mot 2025 må legges ned en betydelig innsats for å redusere kommunekassens driftsutgifter med 135 millioner kroner i 2025 stigende til 150 millioner kroner i 2026. Dette er helt nødvendig for at egenfinansiering av investeringene skal kunne tas fra driftsbudsjettet, for at det skal være mulig å omfordele midler mellom programområder i takt med demografiske endringer og for at det skal kunne frigjøres midler til satsinger og tiltak som er politisk prioritert.

Kommunestyret vedtok ved behandlingen av rammesaken 2022 i juni (sak 93/22), at ambisjonsnivået om netto driftsresultat på 1,75 prosent opprettholdes. Dette ligger vesentlig høyere enn det som per i dag anslås som driftsresultat i 2022. Dette gjelder også forslaget til driftsbudsjett de to første årene i perioden, spesielt hvis de økte inntektene fra utbytte holdes utenfor. Med det foreslåtte innsparingskravet vil imidlertid driftsresultat ligge tett opp til ambisjonsnivået de to siste årene i perioden med en resultatgrad på 1,6 og 1,7 prosent.

Rådmannen vil minne om at det denne gang er betydelig større usikkerhet knyttet til flere av budsjettforutsetningene enn vanlig. Dette gjelder både utviklingen i finansmarkedene (rentenivå mv.) samtidig som høy inflasjon påvirker kommunens kjøpekraft. Nye forslag om beskatning av kraftproduksjon skaper usikkerhet om nivået på fremtidige utbytter. Rådmannen vi peke på betydningen av å ha reserver i en slik situasjon, og at det derfor er viktig å ikke tappe ned kommunens fondsreserver mer enn nødvendig.

Tabellen nedenfor viser netto driftsresultat og resultatgrad i rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2023-2026 med og uten ekstra utbytte.

Netto driftsresultat med og uten ekstra utbytte og nye innsparingskrav

Tall i 1000 kroner	Rev. budsjett				
	2022	2023	2024	2025	2026
Netto driftsresultat forslag HØP 2023-2026 (- = netto driftsoverskudd)	-43 245	-98 651	-12 391	-141 509	-144 486
Resultatgrad	0,6 %	1,1 %	0,1 %	1,6 %	1,7 %
Netto driftsresultat ex. ekstra utbytte (- = netto driftsoverskudd)	4 755	31 349	27 609	-91 509	-104 486
Resultatgrad ex. ekstra utbytte	-0,1 %	-0,4 %	-0,3 %	1,1 %	1,2 %
Netto driftsresultat ex. ekstra utbytte og nytt innsparingskrav (- = netto driftsoverskudd)	4 755	31 349	27 609	43 491	45 514
Resultatgrad ex. ekstra utbytte og nytt innsparingskrav	-0,1 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,5 %	-0,5 %
Ekstra utbytte *	48 000	130 000	40 000	50 000	40 000
Nytt innsparingskrav				135 000	150 000

* Utbytte ut over HØP 2022-2025 som benyttes til ekstra finansiering av investeringsbudsjettet

Driftsbudsjettet

Hovedstørrelser i kommunekassens driftsbudsjett

Drammen kommunes totale disponible ramme (sum inntekter) er på 8 582 millioner kroner i 2023. De totale inntektene består av sentrale inntekter på 6 939 millioner kroner og andre inntekter. Av dette utgjør frie inntekter fra skatt og rammetilskudd 6 610 millioner kroner. Øvrige sentrale inntekter på til sammen 329 millioner kroner omfatter blant annet integreringstilskudd, særtilskudd enslige mindreårige flyktninger og rentekompensasjon fra Husbanken samt eieruttak fra Drammen Eiendom KF. I tillegg har kommunen inntekter fra gebyrer, egenbetalinger, avgifter og overføringer som inngår i programområdenes rammer. Programområdenes netto rammer for 2023 er på 5 583 millioner kroner.

Basert på de tidligere omtalte forutsetninger og føringer legger rådmannen frem et stramt forslag til handlings- og økonomiplan for perioden 2023-2026. Begrenset reell vekst i de frie inntektene, økning i finansutgiftene med mer enn 100 millioner kroner fra revidert budsjett 2022 til anslag 2023 som følge av stigende rentenivå og økte pensjonskostnader forsterker det økonomiske utfordringsbildet.

Som varslet i rammesaken 2022 som ble behandlet i kommunestyret i juni forventer rådmannen høyere inntekter fra utbytte i den kommende planperioden. Spesielt i 2023 forventes dette å gi en betydelig merinntekt som følge av den vedtatte fusjonen mellom Agder Energi og Glitre Energi. I forhold til gjeldende handlings- og økonomiplan forventes merinntekter fra utbytte på til sammen 260 millioner kroner i den kommende fireårsperioden. Merinntektene bidrar til en forbedring av kommunekassens netto driftsresultat, men foreslås i samsvar med forutsetningene i rammesaken overført til investeringsbudsjettet til økt egenfinansiering.

I samsvar med kommunestyrets vedtak i rammesaken 2022 er det lagt inn tiltak på programområdene for å bedre det økonomiske handlingsrommet med opptrappende beløp fra 17,3 millioner kroner i 2023 til 61 millioner kroner i 2026. Som tidligere nevnt er det i tillegg lagt til grunn forutsetning om ytterligere innsparingskrav (ufordelt) på 135 millioner kroner fra 2025 økende til 150 millioner kroner i 2026.

Forslaget til driftsbudsjett viser positivt netto driftsresultat i hele perioden, selv om resultatgraden er klart lavere enn det anbefalte nivået på 1,75 prosent de to første årene. Dersom ekstra utbytte og ufordelt innsparingskrav fra 2025 holdes utenfor ville imidlertid driftsresultatet vært negativt med en resultatgrad på -0,3 til -0,5 prosent i hele planperioden.

For å møte de store økningene i byggekostnader spesielt for ny bybru legges det opp til ekstra overføring fra driftsbudsjettet med til sammen 308 millioner kroner i planperioden. Dette finansieres med økte inntekter fra forventet utbytte i planperioden samt 48 millioner kroner fra ekstraordinært utbytte fra Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS (salg av Miletomten/avvikling av selskapet) i 2022, som i 2. tertialrapport ble avsatt til disposisjonsfond. I tillegg er det lagt inn ordinær egenfinansiering tilsvarende 15 prosent av ikke-rentable investeringer i samsvar med handlingsregelens krav med til sammen 446,9 millioner kroner i perioden. Dette er i stor grad finansiert med disposisjonsfond - spesielt de to første årene i perioden.

I tillegg til finansiering av ordinær overføring til investeringsbudsjettet (15 prosent regelen) legger rådmannen opp til å saldere driftsbudsjettet i 2023 og 2024 med bruk av disposisjonsfond. Rådmannen legger derfor til grunn at det fram mot 2025 må legges ned en betydelig innsats for å redusere kommunekassens driftsnivå med 150 millioner kroner ved utgangen av 2026. Med denne forutsetningen vil driftsresultatet de to siste årene i planperioden gi rom for å finansiere om lag 196 millioner kroner - tilsvarende 92 prosent - av den ordinære egenfinansieringen.

Rådmannens forslag innebærer en samlet bruk av disposisjonsfond på 357,8 millioner kroner i planperioden. Etter dette anslås at fondets saldo per utgangen av 2026 vil være 357,3 millioner kroner. Dette er noe under handlingsregelens krav. Det er da forutsatt at foreløpig bruk av disposisjonsfondet på 105 millioner kroner til finansiering av utgifter til koronapandemien i 1. tertialrapport kan tilbakeføres. Dette er en usikker forutsetning da det først blir avklart ved Stortingets behandling av nysalderingen av statsbudsjett 2022 i desember hvor mye Drammen kommune eventuelt vil få i koronakompensasjon i år.

Rådmannen understreker at det er flere usikkerhets- og risikomomenter i budsjettforslaget som blant annet:

- Usikkert finans- og rentemarked
- Høy inflasjon (lønns- og prisvekst) på både drift og investeringer (spesielt bybru)
- Forutsetninger om salg av eiendom på om lag 400 millioner kroner i et krevende marked
- Usikkerhet rundt utbyttene fremover, spesielt innenfor kraftsektoren
- Mulig endrede regler rundt tilskudd til investeringsprosjekter innenfor pleie og omsorg

Tabellen nedenfor viser hovedstørrelser i Drammen kommunekasses driftsbudsjett for planperioden:

Hovedstørrelser i Drammen kommunekasses driftsbudsjett 2023-2026

Beløp i tusen 2023-kroner	2. tertial- rapport	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Skatt og rammetilskudd	-6 417 417	-6 610 494	-6 658 073	-6 680 113	-6 710 155
Andre sentrale inntekter	-268 351	-328 672	-310 574	-270 204	-239 877
Sentrale utgifter – pensjon mv	1 128 294	1 519 758	1 538 510	1 535 465	1 536 389
Programområdenes rammer	5 718 288	5 582 943	5 543 842	5 514 454	5 499 608
Finansposter	125 942	67 814	203 904	223 888	249 549
Resultat før korreksjoner	286 756	231 349	317 609	323 491	335 514
Motpost avskrivninger	-330 000	-330 000	-330 000	-330 000	-330 000
Nye innsparingskrav fra 2025	0	0	0	-135 000	-150 000
Netto driftsresultat etter korreksjoner	-43 244	-98 651	-12 391	-141 509	-144 486
Resultatgrad*	0,6 %	1,1 %	0,1 %	1,6 %	1,7 %
Årsoppgjørdisposisjoner					
Bruk/avsetning disposisjonsfond	-207 053	-198 149	-141 609	-14 760	-3 314
Overføring til investeringsregnskapet (15%)	90 298	118 800	114 000	106 269	107 800
Overføring til investeringsregnskapet - ekstra	160 000	178 000	40 000	50 000	40 000
Sum årsoppgjørdisposisjoner	43 245	98 651	12 391	141 509	144 486
Årsresultat	0	0	0	0	0

*) Netto driftsresultat i prosent av sum driftsinntekter

Statsbudsjett 2023

Statsbudsjettet for 2023 ble lagt frem 6. oktober i år. Rådmannen har i forslaget til økonomiplan 2023-2026 bygget på de forslag og forutsetninger som regjeringen legger opp til for neste år. Finanskomiteens innstilling skal etter planen foreligge 25. november og Stortinget fatter vedtak om endelig budsjett senest 21. desember. Det må påregnes at Stortingets behandling vil medføre endringer i forhold til regjeringens forslag.

Endringer i økonomisk opplegg for kommunene i 2022

Regjeringen legger til grunn at kommunenes skatteinntekter i 2022 vil bli om lag 1,98 milliarder kroner høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Dette innebærer at anslått vekst i kommunenes skatteinntekter i år øker fra 6,8 til 7,8 prosent.

Samtidig oppjusteres den kommunale deflatoren for inneværende år fra 3,7 prosent (anslag RNB) til 5,3 prosent (basert på tall per juni). Bakgrunnen for økningen i kostnadsveksten er hovedsakelig et uvanlig høyt anslag for prisvekst gjennom året. Oppjusteringen av kostnadsveksten trekker isolert sett inntektsveksten i 2022 ned med 7,1 milliarder kroner. Denne kostnadsveksten videreføres i 2023 og kompenseres ikke. Anslaget for lønns- og prisveksten i 2023 er beregnet ut fra det oppjusterte kostnadsnivået for 2022. Rådmannen vil påpeke at det er usikkerhet knyttet til anslagene for prisutviklingen både i 2022 og 2023. Om prisene på kjøp av varer og tjenester øker mer enn anslått vil dette svekke realverdien av kommunens inntekter i 2023 med inntil 80 millioner kroner for hvert prosentpoeng deflatoren øker med.

Ut over høyere skatteinntekter kompenseres det ikke for kostnadsøkningen i 2022. Kommunene vil ta med seg en betydelig del av kostnadsøkningen fra 2022 inn i 2023. Regjeringen viser til at kommunene gjennom flere år med gode resultater har bygd opp store disposisjonsfond og dermed står bedre rustet til å møte strammere økonomiske rammevilkår.

Koronakompensasjon

En arbeidsgruppe med representanter for staten og kommunesektoren har levert en rapport som viser at kommunene har hatt merutgifter til koronapandemien på 7,4 milliarder kroner i 1. halvår i år. Det kommer ikke nye signaler om kompensasjon til kommunene i statsbudsjettet ut over at regjeringen kommer tilbake til saken i nysaldering av statsbudsjettet for 2022. I påvente av statlig avklaring har kommunestyret ved behandlingen av 1. tertialrapport bevilget 105 millioner kroner fra disposisjonsfondet til dekning av utgifter til pandemien.

Økonomisk opplegg for kommunene i 2023

I kommuneproposisjonen for 2023 la regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 1,8 og 2,3 milliarder kroner. Videre ville veksten fordele seg med 1/3 til fylkeskommunene og 2/3 til kommunene.

Regjeringen legger nå opp til en realvekst i sektorens samlede inntekter i 2023 på 2,6 milliarder kroner. Dette er en høyere vekst enn den øvre rammen som ble varslet i kommuneproposisjonen. Dette tilsvarer en realvekst på 0,6 prosent.

Vekst i frie inntekter

Regjeringen la i kommuneproposisjonen opp til en reell vekst i kommunenes frie inntekter på mellom 1,2 og 1,5 milliarder kroner i 2023. Veksten i kommunenes demografiutgifter som finansieres av frie inntekter var da anslått til 0,9 milliarder kroner. Det vil si en økning kommunenes økonomiske handlingsrom i størrelse 0,3 - 0,6 milliarder kroner.

Basert på nye befolkningsframskrivninger fra SSB i juli i år er veksten i kommunenes demografiutgifter som finansieres av frie inntekter oppjustert til 1,7 milliarder kroner i 2023. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at den reelle veksten i frie inntekter i 2023 settes lik de økte demografiutgiftene. Dette innebærer en høyere realvekst enn lagt til grunn i kommuneproposisjonen, men tilnærmet ingen økning i det økonomiske handlingsrommet. Sett under ett må en betydelig del av oppjusteringen av demografiutgiftene ses i sammenheng med tallet på flyktninger fra Ukraina. Anslaget er usikkert, og tallet på flyktninger kan øke. Anslaget for pensjonskostnadene viser en nedgang på om lag 0,1 milliarder kroner og er beheftet med usikkert.

Inntektsveksten er regnet fra inntektsnivået i 2022 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett, korrigert for ekstraordinære skatteinntekter på 11,4 milliarder kroner som ikke videreføres og bevilgninger knyttet til koronapandemien i år. Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst på 3,7 prosent.

Etter dette anslås kommunenes handlingsrom å øke med i underkant av 0,1 milliarder kroner i 2023. Det er dermed intet stort handlingsrom og dette må skapes lokalt.

Koronapandemien

Regjeringen skriver i forslaget til statsbudsjett at pandemi-situasjonen tilsier at deler av befolkningen også i 2023 og sannsynligvis i årene fremover kan få behov for oppfriskningsdoser og/eller vaksiner som beskytter mot nye virusvarianter. Det foreslås derfor 1 920,8 millioner kroner knyttet til innkjøp av vaksine og vaksinasjon mot covid-19. Kommunene må ha et løpende tilbud, slik at alle som ønsker å starte eller fullføre sin vaksinasjon kan gjøre det. Regjeringen varslor at staten vil fortsette å dekke kommunenes kostnader til gjennomføring av vaksinasjonsprogrammet i 2023.

Ut over dette gis det ingen signaler om kompensasjon til kommunene for koronaberedskap mv. i 2023.

Kommunal deflator

Deflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet (FIN) i forbindelse med statsbudsjettet. Deflator består av en delindeks for lønnsvekst og en delindeks for kjøp av varer og tjenester.

Pris og lønnsvekst for kommunesektoren for 2023 er anslått til 3,7 prosent. Det er i dette anslaget tatt hensyn til at kommunene ikke mottar strømstøtte. Dekomponeringen og vektingen følger av tabellen under.

Anslag kommunal deflator 2022 (oppdatert) og 2023

	Vekt	Anslag 2022	Anslag 2023
Prisvekst produktinnsats	27 %	7,3 %	3,0 %
Prisvekst investeringer	15 %	7,5 %	3,2 %
Lønnsvekst	58 %	3,8 %	4,2 %
Kommunal deflator		5,3 %	3,7 %

Følgende kostnadselementer er ikke dekket av deflatoren og må finansieres av veksten i de frie inntektene:

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader er dekket i budsjettdeflatoren i den grad de øker i takt med lønnsveksten. Dersom pensjonskostnadene øker mer (eller mindre) enn lønnsveksten, fanges ikke dette opp av budsjettdeflatoren.
- Demografikostnader

Skatteinntekter og rammetilskudd for 2022 og 2023

Skatteveksten var svært god mot slutten av 2021, og skatteanslaget i vedtatt statsbudsjett for 2022 forutsetter derfor en nedgang på 2,1 prosent målt mot faktisk skatteinntekter i fjor. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2022 la Stortinget til grunn at kommunenes skatteinntekter i år vil bli hele 17,4 milliarder kroner høyere enn tidligere forutsatt. Dette innebar at anslaget for kommunenes skatteinntekter på landsbasis gikk fra -2,5 prosent til +6,8 prosent vekst. I tillegg til høyere lønnsvekst og sysselsettingsvekst enn lagt til grunn i vedtatt statsbudsjett, skyldes en betydelig del av oppjusteringen ekstra skatteinntekter i år som følge av at personlige skattytere har tatt ut vesentlig mer utbytte enn vanlig i 2021. Dette må ses i sammenheng med endringer i utbytteskatt fra 1. januar i år. Det ble anslått at 11,4 milliarder av økningen i skatteinntekter kunne tilskrives dette. Stortinget vedtok at 9,7 milliarder av disse merinntektene skulle trekkes inn til staten gjennom reduksjon i årets rammetilskudd i år, mens kommunene fikk beholde 1,7 milliarder kroner som engangsinntekter.

Som tidligere omtalt legger regjeringen i statsbudsjett 2023 til grunn at årets skatteinntekter vil bli nesten 2 milliarder kroner høyere enn anslått i RNB – tilsvarende en årsvekst på 7,8 prosent. Det er en langvarig praksis at skatteinntektene skal utgjøre 40 prosent av kommunenes samlede inntekter. Dette tilsier at anslag for kommunenes skatteinntekter i 2023 er 4,9 prosent lavere enn anslag på årets skatteinntekter. Anslaget baseres blant annet på 0,8 prosent sysselsettingsvekst og 4,2 prosent lønnsvekst fra 2022 til 2023. For å tilpasse neste års skatteinntekter til forutsetningen om 40 prosent skatteandel foreslår regjeringen at den kommunale skattøren økes med 0,2 prosent til 11,15 prosent.

På landsbasis øker rammetilskuddet nominelt med 7,7 prosent når det korrigeres for trekk i 2022 på grunn av ekstraordinære skatteinntekter på nesten 10 milliarder kroner, oppgaveendringer og bevilgninger knyttet til pandemien. Det er også innarbeidet flere oppgaveendringer mv. i rammetilskuddet for 2023. Av større endringer kan nevnes økt basistilskudd til fastleger fra 1. mai 2023, ytterligere inndekning av kommunenes

merutgifter til barnevernsreformen og redusert maksimalpris i barnehage fra 1. januar 2023. Det er redegjort nærmere for oppgaveendringene og virkningene det har for Drammen kommune under omtalen av Sentrale inntekter/rammetilskuddet.

Andre tilskudd

Kort omtale av enkelte øremerkede tilskuddsordninger i forslaget til statsbudsjett 2023:

- Tilskudd til ressurskrevende tjenester – det foreslås at innslagspunktet oppjusteres til 1 526 000 kroner – tilsvarende anslått lønnsvekst på 3,8 prosent i 2022.
- Satsene for integreringstilskuddet videreføres med samme satser som i 2022. I forhold til kommunal deflator innebærer dette en reell nedgang i satsene på 3,7 prosent, tilsvarende en mindreinntekt for Drammen kommune på om lag 5,8 millioner kroner basert på budsjetterte forutsetninger.
- Satsene for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger foreslås videreført med samme satser som for 2022. I forhold til kommunal deflator innebærer dette en reell nedgang i satsene på 3,7 prosent, tilsvarende en mindreinntekt for Drammen kommune på om lag 1,2 millioner kroner basert på budsjetterte forutsetninger.
- Tilskudd til områdesatsinger er basert på avtaler om langsiktige samarbeid mellom stat og kommune om ekstra innsats i levekårsutsatte byområder. Regjeringen vil fortsette samarbeidet med de kommunene som allerede er omfattet av ordningen (Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Drammen) og foreslår i tillegg at nye kommuner kan søke om tilsvarende midler. Det foreslås at Drammen kommune tildeles 10,7 millioner kroner til områdesatsingen på Strømsø i 2023 (10,6 millioner kroner i 2022).
- I forslaget til statsbudsjett foreslår regjeringen at det ikke bevilges midler til nye tilsagn om tilskudd til sykehjem og omsorgsboliger i 2023. Ordningen blir ikke avvirket, men det er kun tidligere innvilgede prosjekter som videreføres i 2023. Dette gjelder både for prosjekter som gir rehabilitering og netto tilvekst. Det er uavklart om dette bare gjelder i 2023 eller om det igjen vil åpnes for tilskudd til nye investeringer fra 2024. Hvis opplegget for 2023 videreføres vil dette for Drammen sin del bety at alle prosjektene til heldøgns omsorg, inklusive sykehjem må finansieres uten tilskudd fra staten.
- Ordningen med tilskudd fra Husbanken til utleieboliger er foreslått avvirket. Dersom forslaget til statsbudsjett vedtas, blir det ikke lenger mulig for kommunene å søke om tilskudd til utleieboliger.

Andre aktuelle saker for kommuneøkonomien

Forhøyet arbeidsgiveravgift (5 prosent) for ytelser fra arbeidsgiver > 750 000 kroner

Regjeringen foreslår å innføre ekstra arbeidsgiveravgift på 5 prosent på den delen av samlede årlige ytelser fra arbeidsgiver til en ansatt som overstiger 750 000 kroner for 2023. Dette skal gjelde for alle soner, også i den såkalte 0-sonen. Grunnlaget for avgiften er summen av arbeidsgivers ytelser av rapporteringspliktig kontant lønn, naturalytelser og pensjonsinnskudd mv. til den enkelte ansatte.

Basert på disse forutsetningene viser foreløpige beregninger basert på regnskapstall for 2021 at dette vil gi en merutgift på om lag 5 millioner kroner for Drammen kommune.

Det fremholdes at den ekstra arbeidsgiveravgiften er et situasjonsbetinget tiltak som skal bidra til inndekning av ekstraordinært store utgifter i statsbudsjettet for 2023. Regjeringen viser også til at forslaget kan bidra til å dempe presset i arbeidsmarkedet, i den grad den ekstra arbeidsgiveravgiften reduserer etterspørselen etter arbeidskraft. Det er således uklart om ordningen vil bli videreført i 2024.

Kraftinntekter

Regjeringen ønsker å hente inn 33 milliarder kroner i nye skatter, og mye av det skal komme fra kraftproduksjon og vannkraft.

Økt grunnrenteskatt på vannkraft

Regjeringen foreslår å øke den effektive grunnrenteskattesatsen på vannkraft fra 37 til 45 prosent med virkning fra og med 2022 (bokført i 2023). En varig økning i grunnrenteskattesatsen blir forventet å gi økte inntekter med om lag 11,3 milliarder kroner. Tiltakene som er nevnt kan virke inn på overskuddet og hva eierne av kraftverkene kan ta ut i utbytte fremover. For Drammen kommune kan dette forslaget få store negative konsekvenser for framtidige utbytter fra Å Energi AS (fusjonert selskap Agder Energi AS og Glitre Energi AS) og Vardar AS. Siden Å Energi i 2023 vil utdele utbytte til eierne basert på regnskap 2021 vil ikke de nye reglene påvirke dette.

Høyprisbidrag

Regjeringen foreslår et høyprisbidrag på vann- og vindkraftproduksjon fra 1. januar 2023. For store vannkraftverk (de som i dag allerede er grunnskattpliktige) vil likevel høyprisbidraget gjelde fra 28. september 2022. Høyprisbidraget skal utgjøre 23 prosent av pris over 70 øre per kilowatttime (kWh), noe som inntil nylig ble sett på som en svært høy kraftpris. Utgangspunktet er at høyprisbidraget blir basert på faktiske priser og at all produksjon i kraftverket er omfattet av høyprisbidraget. Høyprisbidraget blir anslått å gi 23,6 milliarder kroner i ekstra bokført inntekter i 2023. Høyprisbidraget skal ikke påvirke vertskommunenes inntekter på eiendomsskatt.

For Drammen kommune kan disse forslagene få stor betydning for framtidige utbytter fra Å Energi AS (fusjonert selskap Agder Energi AS og Glitre Energi AS) og Vardar AS. Siden Å Energi i 2023 vil utdele utbytte til eierne basert på regnskap 2021 vil ikke de nye reglene påvirke dette. Forslagene kan imidlertid få store negative virkninger for Drammens kommunes framtidige utbytter fra kraftbransjen.

Konsesjonskraft

Regjeringen foreslår en ettårig reduksjon i rammetilskuddet på til sammen 3 milliarder kroner for fylkeskommuner og kommuner som har konsesjonskraftinntekter og som ligger i områder med høyest strømpriser (kraftområdene i Nord- og Midt-Norge er unntatt). Av dette reduseres rammetilskuddet til kommunene med 2,2 milliarder kroner og rammetilskuddet til fylkeskommunene med 0,8 milliarder kroner. Det kommunevise trekket er per dags dato ikke kjent, men forslaget har liten eller ingen betydning for Drammen kommune.

Grunnrente- og naturressursskatt på vindkraft og havbruk

Regjeringen har foreslått at det innføres grunnrenteskatt på havbruk og landbasert vindkraft fra 2023 med en effektiv sats på 40 prosent. Anslåtte grunnrenteinntekter skal deles likt mellom staten og kommuner/fylkeskommuner. Det foreslås også innføring av naturressursskatt for landbasert vindkraft og havbruk basert på regjeringens forslag som nå er på høring.

Kommunesektorens inntekter er tredelt:

- En produksjonsavgift, som vil gå direkte til vertskommunene (og for havbruk vil noe av avgiften og gå til verts-fylkeskommunene). Inntektene er estimert til 750 millioner kroner for havbruk og 334 millioner for vindkraft.
- En naturressursskatt, som er anslått å gi aktuelle kommuner inntekter på til sammen 841 millioner kroner fra 2024. Inntektene fordeler seg med 185 millioner kroner fra havbruk og 656 millioner kroner fra vindkraft. Inntektene vil inngå i inntektsutjevningen til kommunene og fylkeskommunene.
- Kommunenes 50 prosent andel av grunnrenteskatten vil tildeles gjennom rammetilskuddet. Inntekten for 2023 vil først komme inn i rammetilskuddet fra og med 2024. For 2023 er denne estimert til 325 - 400 millioner kroner fra havbruk og 700 millioner kroner fra vindkraft. Det er anslått at dette vil gi kommunene merinntekter på omlag en milliard kroner fra 2024. Dette vil øke innbyggertilskuddet med cirka 183 kroner per innbygger i 2024.

For Drammen kommune kan fordeling av inntekter fra havbruk og vindkraft gi en økning i rammetilskudd og inntektsutjevning i størrelse 28 - 30 millioner kroner fra og med 2024.

Hovedtallene i budsjettforslaget

Sentrale inntekter

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Skatt på inntekt og formue	-3 502 335	-3 512 805	-3 522 468	-3 535 678
Rammetilskudd	-3 108 159	-3 145 268	-3 157 645	-3 174 477
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	-32 864	-32 658	-30 131	-23 372
Integreringstilskudd	-157 181	-144 901	-108 161	-85 697
Rente og inv. kompensasjon fra staten	-27 920	-26 816	-25 713	-24 609

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Overføring fra kommunale foretak	-106 200	-106 200	-106 200	-106 200
Vertskommunetilskudd	-4 507	0	0	0
Sum sentrale inntekter	-6 939 165	-6 968 648	-6 950 317	-6 950 032

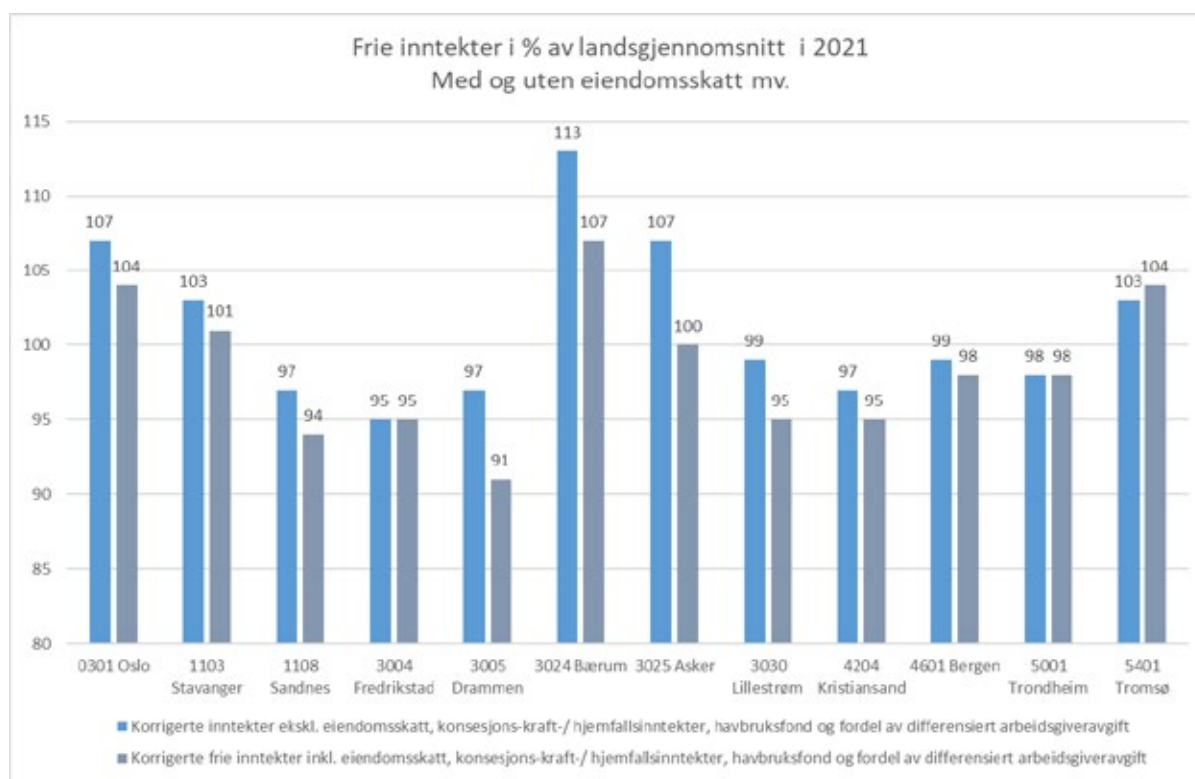
Utviklingen i kommunens frie inntekter

Oppdatert anslag for Drammen kommunes frie inntekter fra skatt og rammetilskudd i 2022 er om lag 6 410 millioner kroner når det korrigeres for ekstraordinære inntekter via rammetilskuddet forbundet med pandemien. For 2022 legger rådmannen til grunn at de frie inntektene vil utgjøre 6 610,5 millioner kroner, tilsvarende en vekst på 200 millioner kroner (3,1 prosent). Det er en del lavere enn forutsetningen om kommunal deflator på 3,7 prosent, men må ses på bakgrunn av at kommunene i 2022 har skatteinntekter på om lag 3,7 milliarder kroner som ikke videreføres i det økonomiske opplegget for 2023. Korrigert for ekstraordinære skatteinntekter i 2022 og virkning av foreslåtte oppgaveendringer mv. i 2023 er veksten i frie inntekter på om lag 3,5 prosent – det vil si 0,2 prosentpoeng lavere enn anslaget for kommunal deflator.

Budsjetterte beløp for 2023 er basert på statsbudsjettets forslag om reell vekst i kommunenes frie inntekter på 1,7 milliarder kroner i neste år tilsvarende anslått vekst i demografiutgiftene. Det er ikke gitt signaler fra regjeringen om realveksten i de frie inntektene for 2024 og framover. Rådmannen legger likevel til grunn at staten fortsatt vil gi full demografikompensasjon, og legger opp til reell vekst i samsvar med dette. Basert på foreløpige beregninger basert på nye befolkningsprognoser fra SSB i juli i år - alternativ MMMM - er det lagt til grunn en reell vekst i de frie inntektene med 2 milliarder kroner i 2024 og henholdsvis 1,6 og 1,8 milliarder kroner i 2025 og 2026. Basert på disse forutsetningene er det i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-2026 lagt til grunn en årlig realvekst i Drammen kommunes frie inntektene med nesten 48 millioner kroner i 2024 (+0,7 prosent) og deretter henholdsvis 22 og 30 millioner kroner i 2025 og 2026. Dette tilsvarer en vekst på henholdsvis 0,3 og 0,5 prosent.

Drammen kommune har fortsatt lave frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Tall fra Kommunal- og distriktsdepartementet viser at Drammen i 2021 hadde frie inntekter på 91 prosent av landsgjennomsnittet når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehovet og inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft, havbruksfond og differensiert arbeidsgiveravgift. Som det kommer frem av figuren nedenfor, har Drammen det laveste nivået på frie inntekter blant ASSS-kommunene. Dersom sammenlikningen kun inkluderer inntekter fra skatt og rammetilskudd er Drammens andel på 97 prosent av landsgjennomsnittet. Drammen ligger da høyere enn Fredrikstad og på samme nivå som Kristiansand og Sandnes.

ASSS-kommunenes andel av frie inntekter i 2021

Skatt på inntekt og formue

Som påpekt under omtalen av statsbudsjettet for 2022 har kommunenes skatteanslag for inneværende år blitt betydelig oppjustert med 17,4 milliarder kroner i revidert nasjonalbudsjett og ytterligere 2 milliarder kroner i statsbudsjett 2023. Det nasjonale skatteanslaget viser etter dette en vekst på 7,8 prosent i år. Av økningen i RNB var 11,4 milliarder kroner begrunnet med ekstraordinære skatteinntekter på grunn av stor økning i uttak av utbytte i 2021 som følge av endret utbyttebeskatning fra 2022. Staten valgte imidlertid å trekke inn 9,7 millioner kroner av disse merinntektene gjennom nedtrekk i årets rammetilskudd. Disse inntektene ble derfor holdt utenfor vekstanslaget for 2023 i årets kommuneproposisjon. Som vanlig blir heller ikke merskatteinntektene på nesten 2 milliarder kroner etter anslaget på frie inntekter i RNB videreført i det økonomiske opplegget for 2023.

Basert på disse forutsetningene ble Drammens skatteanslag for 2022 oppjustert med 287,1 millioner kroner ved behandlingen av 1. tertialrapport. Regjeringens oppjustering av kommunenes skatteanslag var ikke kjent ved fremleggelsen av 2. tertialrapport. De forutsetninger rådmannen har lagt til grunn i 2. tertialrapport gir om lag 0,5 milliarder kroner høyere skatteinngang på landsbasis i år enn anslaget fra regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjett 2023. Basert på disse forutsetninger har rådmannen lagt til grunn en ytterligere økning av årets skatteinntekter med 14,1 millioner kroner. Oppjustert skatteanslag for 2022 er etter dette 3 682 millioner kroner. Dette tilsvarer en vekst på 7,3 prosent i forhold til 2021.

For 2023 legger rådmannen til grunn at skatteinntektene i Drammen vil få tilsvarende utvikling som regjeringen legger til grunn på landsbasis i forslaget til statsbudsjett, jfr. egen omtale av dette. Skatteinntektene forventes med dette som utgangspunkt å bli 4,9 prosent lavere enn i 2022. Dette gir et skatteanslag for 2023 på 3 502,3 millioner kroner. Det legges da til grunn et skattenivå per innbygger på 92,8 prosent av landsgjennomsnittet, som er 0,3 prosentpoeng høyere enn det oppjusterte anslaget for 2022. Nedgangen i neste års skatteanslag må ses i sammenheng med store ekstraordinære skatteinntekter i år som ikke videreføres i 2023. Basert på tidligere omtalte forutsetninger om reell vekst i de frie inntektene legges inn en reell vekst i skatteinntektene i størrelse 0,3-0,4 prosent per år i perioden 2024 - 2026.

Rammetilskuddet

Drammen kommunes rammetilskudd for 2023 før inntektsutjevning er beregnet til 2 989,3 millioner kroner. Dette er å anse som endelig nivå hvis ikke Stortinget vedtar endringer som påvirker dette ved behandlingen av statsbudsjett 2023. Målt i forhold til revidert budsjett 2022 viser dette en vekst på hele 14,8 prosent. For å finne riktigere utvikling må det imidlertid korrigeres for flere forhold som bevilgninger til pandemien, foreslåtte oppgaveendringer mv. og det store nedtrekket på 172,6 millioner kroner som følge av ekstra skatteinntekter i 2022. Hensyntatt disse forholdene reduseres veksten til 5,2 prosent - det vil si 1,5 prosentpoeng høyere enn kommunal deflator. Dette må ses i sammenheng med den forutsatte vridningen av realveksten i de frie inntektene for å tilpasse skatteinntektene til en andel på om lag 40 prosent av kommunenes totale inntekter. Forutsetninger for neste års rammetilskudd inkl. oppgaveendringer mv. er nærmere omtalt nedenfor.

Basert på det omtalte skattenivået per innbygger på 92,8 prosent av landsgjennomsnittet er netto inntektsutjevning for 2023 beregnet til 118,8 millioner kroner. Samlet rammetilskudd i 2023 blir etter dette på 3 108,2 millioner kroner.

I 2024 forventes Drammens rammetilskudd å øke med reelt 1,2 prosent. Det er da tatt hensyn til antatt realvekst lik demografikostnadene på landsbasis. I tillegg er det tatt hensyn til kommunenes andel av inntekter basert på regjeringens forslag om innføring av naturressursskatt og grunnrenteskatt på landbasert vindkraft og havbruk, jfr. nærmere omtale i kapitlet om statsbudsjett 2023. Ut fra foreløpige beregninger er det lagt til grunn at grunnrenteskatten vil gi en merinntekt på 19 millioner kroner fra 2024, mens naturressursskatten vil gi en økning i inntektsutjevningen på om lag 10 millioner kroner.

For de to siste årene i planperioden forventes en reell vekst i rammetilskuddet på henholdsvis 0,4 og 0,5 prosent.

Nærmere om forutsetningene for rammetilskuddet i 2023:

- Drammen kommune har for 2023 en utgiftsindeks på 0,9918 som er en liten nedgang fra 0,99483 i 2022. Drammen kommune har dermed fortsatt et utgiftsbehov som ligger nær landsgjennomsnittet. Dette innebærer at Drammen kommune etter inntektssystemets kriterier har blitt noe billigere å drifte i forhold til landsgjennomsnittet. Som følge av dette øker trekket i utgiftsutjevningen fra 5,2 til 23,7 millioner kroner i 2023.
- Drammen kommune mottar fra og med 2020 storbytilskudd på linje med kommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. For 2023 utgjør Drammens tilskudd 41,7 millioner kroner (408 kroner per innbygger).

- Drammen kommune mottar fra 2020 inndelingstilskudd. Dette er en ordning som kompenserer kommuner som har slått seg sammen, for bortfall av basistilskudd. Drammen kommune mottar 32,1 millioner kroner i inndelingstilskudd i 2023. Tilskuddet beholdes reelt uendret til og med 2034, og trappes deretter ned til null over en periode på fem år.
- Drammen vil i 2023 motta ordinært skjønnstilskudd fra Statsforvalteren i Oslo og Viken med 5,0 millioner kroner. Dette er en nedgang på 0,3 millioner kroner fra 2022. Dette må ses i sammenheng med reduksjon i skjønnssammenheng for Oslo og Viken med 18,2 millioner kroner i forhold til inneværende år. Siden 2020 er skjønnstilskuddet redusert fra 7,75 til 5 millioner kroner.
- Det er i forslaget til statsbudsjett 2023 foretatt en rekke korreksjoner i rammetilskuddet som på landsbasis beløper seg til om lag 2,8 milliarder kroner. Av dette er 1,7 milliarder kroner helårsvirkninger av tiltak som er iverksatt i år, mens 1,1 milliarder er virkninger av nye tiltak i statsbudsjett 2023. For Drammen kommune utgjør helårsvirkningene, som allerede er innarbeidet i oppdatert økonomiplan 2022-2025, om lag 26,3 millioner kroner. Virkningen av nye forhold er for Drammen beregnet til 21,4 millioner kroner i 2023, med helårsvirkning på 26,1 millioner kroner. Samlet utgjør de innarbeidede korreksjonene en netto økning av kommunenes rammetilskudd på 47,6 millioner kroner. Bortsett helårsvirkningene som allerede er innarbeidet i oppdatert handlings- og økonomiplan for perioden 2022-2025, er programområdenes rammer justert for de nye oppgaveendringene i 2023, jfr. tabellen nedenfor. Det vises til nærmere omtale av de enkelte endringene under aktuelle programområder.

Endringer i Drammen kommunes rammetilskudd 2023 - oppgaveendringer mv.

Tiltak (tusener 2023-kroner)	SB 2023	Drammen virkning 2023	Drammen virkning fra 2024	Prog.	Merknader
Gratis deltids plass SFO 1. trinn fra 1.8.2022 - helårsvirkning tillegg	795 379	6 938	6 938	01	Allerede innarbeidet i HØP 2022-2025
Redusert makspris i barnehage fra 1.8.2022 - helårsvirkning tillegg	400 386	6 938	6 938	02	Allerede innarbeidet i HØP 2022-2025
Barnekoordinator fra 1.8.2022 («likeverdsreformen») - helårsvirkning tillegg	82 960	1 400	1 400	06	Allerede innarbeidet i HØP 2022-2025
Fjerne avkorting av barnetrygd i sosialhjelp fra 1.9.2022 - helårsvirkning tillegg	386 801	9 214	9 214	08	Allerede innarbeidet i oppdatert HØP 2022- 2026
Økte veiledende satser for sosialhjelp fra 1.7.2022 - helårsvirkning tillegg	69 047	1 766	1 766	08	Allerede innarbeidet i oppdatert HØP 2022- 2026
Sum helårsvirkning oppgaveendringer mv. fra 2023	1 734 573	26 256	26 256		
Ny opplæringslov fra høst 2024 - tilpasninger	5 000	91	91	01	
Nytt prøvegjenom- føringssystem i skolen - gevinst	-11 900	-217	-217	01	
Statlige og private skoler - endring i elevtall	-106 288	-452	-452	01	Økning med 4 elever i private skoler
Redusert makspris i barnehage fra 1. januar 2023	329 150	6 040	6 040	02	

Tiltak (tusen 2023-kroner)	SB 2023	Drammen virkning 2023	Drammen virkning fra 2024	Prog.	Merknader
Gratis barnehage for tredje barn i familien fra 1. august 2023	20 000	367	807	02	
Redusert pensjonspåslag private barnehager - skjermingsordning nedtrappes	-52 991	-954	-954	02	Skjermingsordning - trappes ned over tre år (2022-2024)
Barnevernsreformen - opptrapping	497 751	10 261	10 261	03	Tillegg til 29,843 mill. kr i 2022. Fordeles 50/50 nøkkel og tab. C
Samværsplan som følge av ny barnevernslov fra 1.1.2023	31 500	657	657	03	
Forvaltning og drift nasjonale e-helseløsninger - andel vekst i utgifter 2023 (netto)	9 562	172	172	04	Anslått vekst 2023 minus engangstbevilgning RNB 2022
Økt basistilskudd til fastleger fra 1. mai 2023	480 000	8 643	12 965	04	
Endret regelverk for arbeidsavklaringspenger - redusert behov for sosialhjelp	-100 000	-2 423	-2 423	08	
Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022 full effekt 2023	17 629	427	427	08	Gjaldt nye mottakere i 2022 - full effekt i 202. Tillegg til 1,7 mill. kr i 2022
Universell utforming av IKT-løsninger	-35 258	653	653	14	Engangsutgifter i 2022 - trekkes ut i 2023
Synstolking	13 000	245	245	14	Følger av WAD-direktiv. Teknisk tilrettelegg og omlegging av nettsider
Godtgjøring sakkyndige og tolk som følge av ny barnevernslov fra 1.1.2023	-19 000	-342			Betalingsansvaret til staten - dekkes av generell saldering
Ressurskrevende tjenester - finansiering av økt tilleggskompensasjon små kommuner	-25 925	-479			-0,47 millioner kroner - dekkes av generell saldering
Sum «nye» oppgaveendringer mv. i 2023	1 052 230	21 383	26 145		
Sum oppgaveendringer mv. totalt i statsbudsjettet 2023	2 786 803	47 639	52 401		
Sum endringer som innarbeides som rammekorreksjon		22 204	26 966		Beløp som ikke korrigert i programområdenes rammer i oppdatert HØP 2022-2026

Andre sentrale inntekter

Integreringstilskudd mv.

Etter anmodning fra IMDi vedtok kommunestyret å øke bosettingen av flyktninger fra 58 til 310 personer i 2022 som følge av krigen i Ukraina. Årets merinntekter som følge av økt bosetting ble tildelt programområdene i 1. tertialrapport. Den ekstra bosettingen gir også økte inntekter fra tilskudd for år 2-5 i den kommende planperioden. Disse merinntektene er foreløpig lagt inn i en sentral bevilgning som vil bli tilført programområdene til dekning av merutgifter i årsbudsjett 2023.

Det er foreløpig ikke kjent hvor mange flyktninger Drammen kommune vil bli anmodet om å bosette i 2023. Basert på foreløpig anslag for samlet bosetting neste år har rådmannen foreløpig valgt å legge til grunn at Drammen skal bosette 266 personer, hvorav åtte plasser reserveres enslige mindreårige i 2023. Beregnede merinntekter for den kommende fireårsperioden ut over bosetting på 58 personer («normalnivået») er foreløpig budsjettert som sentral bevilgning som fordeles senere. For resterende del av planperioden 2024-2026 legges foreløpig til grunn en årlig bosetting 58 personer.

Ut fra disse forutsetninger er det følgende beløp avsatt på sentral bevilgning i 2023-2026:

Sentrale midler som følge av økt bosetting av flyktninger i 2022 og 2023

Tusen 2023-kroner	2023	2024	2025	2026
Merinntekter ekstra bosetting 2022	64 173	46 483	24 618	17 690
Merinntekter ekstra bosetting 2023	48 424	53 798	39 196	21 059
Sum sentral avsetning	112 597	100 281	63 814	38 749
Vertskommunetilskudd	4 507			
Sum merinntekter	48 424	53 798	39 196	21 059

Med disse forutsetningene vil inntektene fra integreringstilskudd mv. ligge høyt med om lag 115 millioner kroner i 2023, men vil avta gradvis utover i perioden til 68 millioner kroner i 2026.

Satsene for integreringstilskuddet er i forslaget til statsbudsjett 2023 foreslått videreført med samme beløp som i år. Basert på kommunal deflator på 3,7 prosent innebærer dette en reell nedgang i inntektene på nesten 6 millioner kroner i 2023.

Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Det er i 2022 bosatt 14 enslige mindreårige flyktninger i forbindelse med den økte bosettingen. Dette er seks flere enn forutsatt i tidligere beregninger, og gir således merinntekter i 2023 og framover. For 2023 legger rådmannen i det foreløpige forslaget til bosetting av flyktninger at det bosettes inntil åtte enslige mindreårige. For resterende del av planperioden legges det opp til bosetting av inntil fire enslige mindreårige per år. Forutsatt bosetting utover «normalnivået» i 2023 inngår i den sentrale bevilgningen som er avsatt til flyktnings situasjonen, jfr. omtale ovenfor.

Satsene for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger er i forslaget til statsbudsjett 2023 foreslått videreført med samme beløp som i år. Det mottas tilskudd etter høy sats for bosatte personer under 17 år (1 118 300 kroner), mens det mottas tilskudd etter lav sats for personer mellom 17 og 20 år (705 000 kroner). I forhold til kommunal deflator innebærer dette en reell nedgang i satsene på 3,7 prosent, tilsvarende en mindreinntekt for Drammen kommune på om lag 1,2 millioner kroner basert på budsjetterte forutsetninger.

For 2023 forventes inntektene fra ordningen å bli 32,9 millioner kroner. Som følge av noen år med bosetting av færre enslige mindreårige flyktninger forventes en nedgang i antall tilskuddsberettigede personer og dermed også det årlige tilskuddsbeløpet i slutten av planperioden. I 2026 er inntektene anslått til 23,4 millioner kroner.

Vertskommunetilskudd asylmottak

Som følge av den økte flyktningstrømmen fra Ukraina har Blå Kors etablert asylmottak i Drammen. Opprinnelig var dette dimensjonert for inntil 110 plasser, men fra september i år har Blå Kors asylmottak endret funksjon med 60 ordinære plasser og en tilrettelagt avdeling med 20 plasser. Det gir større tilskudd til Drammen kommune som vertskommune da det er høyere tilskudd for de tilrettelagte plassene. Kommunen har ansvar for helsemessig oppfølging av beboerne i asylmottaket, og utgifter til dette vil øke med de tilrettelagte plassene. Det er budsjettert med en inntekt på 4,5 millioner kroner i vertskommunetilskudd i 2023, og beløpet inngår i den sentrale bevilgningen som er avsatt til flyktnings situasjonen, jfr. omtale ovenfor. Det er budsjettert med helårsinntekt i 2023, men foreløpig ikke budsjettert med slike inntekter i resten av planperioden.

Kompensasjonstilskudd fra Husbanken

Ordningene med kompensasjonstilskudd knyttet til etablering av omsorgsboliger og sykehjemsplasser, skolebygg/svømmehaller og kirkebygg videreføres i 2023 for prosjekter det tidligere er gitt tilsagn om. Etter vedtak i Stortinget fastsettes renten i kompensasjonsordningene fra og med regnskapsåret 2017 lik Husbankens flytende rente fratrukket 0,5 prosentenheter. Basert på den forventede renteutviklingen er det ved beregningen av kompensasjonstilskuddene i planperioden lagt til grunn en rente på 3 prosent. Samlet kompensasjonstilskudd for 2023 blir med denne forutsetningen på 27,9 millioner kroner. Dette er 6,4 millioner kroner mer enn budsjettert i 2022 og er en følge av økningen i rentenivået. Som følge av simulert avdragseffekt vil kompensasjongrunnlaget, og dermed også tilskuddsnivået, avta gradvis til 24,6 millioner kroner i 2026.

Eieruttak fra kommunale foretak

Kommunekassen mottar årlig eieruttak fra Drammen Eiendom KF. Eieruttaket gir uttrykk for avkastning på foretakets egenkapital og fastsettes av kommunestyret i forbindelse med budsjettbehandlingen. Eieruttaket for 2022 ble oppjustert til 99,1 millioner kroner ved behandlingen av 1. tertialrapport. I tillegg er årets eieruttak forutsatt økt med 3,3 millioner kroner som følge av justering av beregnet minsteavdrag mellom kommunekassen og Drammen Eiendom KF, jfr. vedtak og omtale i 1. tertialrapport. For 2023 legges det til grunn at det korrigerte eieruttaket i 2022 oppjusteres med kommunal deflator på 3,7 prosent. Eieruttaket for 2023 foreslås fastsatt til 106,2 millioner kroner.

Sentrale utgifter

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Lønnsreserve	159 199	159 199	159 199	159 199
Avsetning priskompensasjon strøm/ fjernvarme	9 000	9 000	9 000	9 000
Husleie og renhold	781 706	783 043	783 043	783 043
Premiefond	-68 829	-69 086	-69 086	-69 302
Premieavvik	-409 062	-394 186	-418 284	-437 446
Tilskudd/kontingent pensjon	1 600	1 600	1 600	1 600
Amortisering av tidligere premieavvik	212 186	222 831	280 352	321 951
Reguleringspremie pensjon	392 035	396 498	396 499	400 268
Ufordelt innsparingskrav	0	0	-135 000	-150 000
Avskrivninger	330 000	330 000	330 000	330 000
Gjeldsbrevkraft	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Avsetninger flyktninger	112 597	100 281	63 814	38 749
Tilskudd Den norske kirke, kapitalkostnader og pensjon	3 327	3 327	3 327	3 327
Sum sentrale utgifter	1 519 758	1 538 507	1 400 463	1 386 389

Lønnsreserve

Programområdenes rammer er i forlaget til handlings- og økonomiplan 2023-2026 kompensert for helårsvirkningene av årets lønnsoppgjør (overheng), med unntak for de organisasjonene som var i streik fram til slutten av september. Det foreligger ennå ingen avgjørelse fra lønnsnemnda for disse organisasjonene.

For 2023 legges til grunn en årslønnsvekst på 4,2 prosent i samsvar med regjeringens anslag i statsbudsjettet. Dette er beregnet å gi en merutgift inkludert overheng fra 2022 på nesten 175 millioner kroner. Overheng fra 2022 er beregnet til cirka 42 millioner kroner (om lag 1 prosent), slik at det gjenstår 133 millioner kroner til neste års lønnsoppgjør.

I tillegg må det settes av midler til virkningene av årets lønnsoppgjør for organisasjonene som var i streik. Det gjelder både virkningen for inneværende år og beregnet overheng i 2023, til sammen anslått til om lag 21 millioner kroner inkl. sosiale utgifter.

I tillegg er beregnet virkning av regjeringens forslag i statsbudsjett 2023 om økt arbeidsgiveravgift med 5 prosent for ansatte som mottar lønn og andre ytelser på mer enn 750 000 kroner. Dette er for Drammen kommune anslått å utgjøre om lag 5 millioner kroner per år, og er foreløpig tillagt den sentrale lønnsreserven.

Samlet utgjør lønnsreserven basert på disse forutsetningene 159,2 millioner kroner. Lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

Sentrale pensjonsposter

I henhold til den kommunale regnskapsforskriften er det aktuarberegnet netto pensjonskostnad som skal belastes driftsresultatet. Dette innebærer at driftsresultatet korrigeres for differansen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Dette benevnes som premieavvik og føres mot balansen, slik at bokførte premieinnbetalinger resultatmessig jevnes ut over flere år. Balanseførte premieavvik amortiseres (tilbakeføres) med like store beløp over sju år.

Den reelle årlige belastningen i kommuneregnskapet består dermed av beregnet netto pensjonskostnad og amortisering av tidligere års premieavvik.

Det er budsjettert med følgende forutsetninger på sentralt ansvar:

Reguleringspremie

Det forventes forholdsvis høy lønns- og G-vekst i 2023, og det må derfor forventes høy reguleringspremie. Det legges til grunn en samlet reguleringspremie på 392 millioner kroner neste år. Til sammenlikning er årets reguleringspremie anslått til 302 millioner kroner.

Bruk av premiefond

Bruk av premiefond reduserer betalbar premie og medfører dermed tilsvarende lavere premieavvik. Det betales ikke arbeidsgiveravgift av den del av premien som dekkes av premiefond, men utover dette gir ikke bruk av premiefond resultateffekt i budsjettårets driftsregnskap. Redusert premieavvik gir imidlertid lavere amortiseringskostnad tilsvarende 1/7 av bruk av premiefond påfølgende år. Drammen kommune har nå et forholdsvis stort premiefond i DKP og disponerer 100 millioner kroner fra dette til delvis finansiering av årets reguleringspremie. Rådmannen legger opp til at det disponeres 60 millioner kroner per år fra DKPs premiefond. I tillegg legges opp til bruk av ekstra premiefond (tilbakeført premiereserve) fra KLP med 5 millioner kroner per år i tillegg til «ordinær» bruk av premiefond på +/- 4 millioner kroner per år. Dette innebærer samlet bruk av premiefond på om lag 69 millioner kroner per år i planperioden.

Premieavvik

Premieavvik er forskjellen mellom betalt pensjonspremie (korrigert for rentegaranti og administrasjonspremie) og beregnet netto pensjonskostnad. Hvis betalt premie er større enn netto pensjonskostnad inntektsføres differansen i kommuneregnskapet, mens differansen utgiftsføres hvis betalt premie er lavere enn beregnet netto pensjonskostnad. Basert på mottatte aktuaroppgaver anslås at innbetalt premie i 2023 vil være betydelig høyere enn beregnet netto pensjonskostnad. Som følge av dette er det foreløpig beregnet et premieavvik (som inntektsføres) på 409 millioner kroner inkludert arbeidsgiveravgift. Premieavviket, som demper utgiftsbelastningen i driftsregnskapet, antas å holde seg på et høyt nivå i hele planperioden.

Amortisering av tidligere års premieavvik

Basert på mottatte aktuaroppgaver er det beregnet amortisering av tidligere års premieavvik med nesten 212 millioner kroner i 2023. Som følge av høy reguleringspremie og dermed også høye premieavvik både i 2022 og fremover vil amortiseringskostnaden øke betydelig utover i planperioden. Det anslås at amortiseringskostnaden i 2026 vil være 322 millioner kroner – det vil si 110 millioner kroner høyere enn anslaget for 2023.

Oppsummering sentrale pensjonsutgifter

Tabellen nedenfor viser anslag for de sentrale pensjonspostene i perioden 2023-2026. Som det fremgår, øker netto utgift i 2023 med i overkant av 20 millioner kroner i forhold til revidert budsjett 2022. I løpet av planperioden øker pensjonspostene med ytterligere 90 millioner kroner.

Sentrale pensjonsposter 2022-2026

Tusen kroner	Revidert budsjett 2022	2023	2024	2025	2026
Sentrale pensjonsposter	107 180	127 928	157 659	191 082	217 070
Reguleringspremie	301 945	392 034	396 499	396 499	400 267
Bruk av premiefond	-132 570	-68 829	-69 086	-69 086	-69 302
Premieavvik	-258 655	-409 062	-394 185	-418 284	-437 446
Amortisering tidl. Premieavvik	194 860	212 185	222 831	280 352	321 951
Diverse pensjon inkl. reserveavsetning	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600

Husleie- og renholdsutgifter

Utgifter til husleie og kjøp av renholdstjenester fra Drammen Eiendom KF er i handlings- og økonomiplan 2022-2025 lagt på sentralt ansvar med et revidert budsjett på totalt 645,3 millioner kroner. Rådmannen legger opp til at disse utgiftene føres på det sentrale ansvaret også i den kommende planperioden.

Som følge av de lave markedsrentene ble lånefondets interne utlånsrente fra og med 2021 satt ned til fra 3,5 til 2,0 prosent. På grunn av den senere tids økning i rentenivået og forventning om ytterligere økning inn i 2023 foreslår rådmannen at lånefondets internrente økes til 4 prosent. Dette gir om lag 102 millioner kroner i økte renteutgifter for Drammen Eiendom KF som forutsettes utliknet gjennom økning i de interne husleiene. Den sentrale rammen til husleie blir som følge av dette økt med om lag 98 millioner kroner fra 2023.

I tillegg er det korrigert for nye og/eller endrede leieforhold som følge av investeringer i 2022 og 2023 med 13,8 millioner kroner neste år, med helårseffekt på 15,1 millioner kroner i 2024. Dette inkluderer blant annet helårsvirkning av økt husleie for nytt tilbygg ved Brandengen skole og nybygg/utvidelse av Langløkka barnehage i løpet av 2022.

Utgifter til kjøp av renholdstjenester fra Drammen Eiendom KF økes med kommunal deflator på 3,7 prosent for renhold i egen regi, mens kjøpte tjenester økes med konsumprisindeksen per juli på 6,8 prosent. Dessuten tilkommer arealutvidelser med en økning på 1,9 millioner kroner per år.

Sum husleie- og renholdsutgifter øker etter dette til 781,7 millioner kroner i 2023.

Øvrige sentrale poster

I tillegg nevnes kort følgende poster under sentrale utgifter:

- Sentral bevilgning til dekning av merutgifter som følge av utvidet bosetting av flyktninger i 2022 og 2023 er budsjettert med 112,6 millioner kroner i 2023 og er avtagende utover i perioden.
- Avsetning på 9 millioner kroner til økte utgifter til strøm og fjernvarme ble bevilget ved behandlingen av 1. tertialrapport 2022. Bevilgningen videreføres i den kommende planperioden.
- Tilskudd til dekning av kapitalutgifter og reguleringspremie pensjon i Den Norske kirke flyttes fra 2023 fra P09 Kultur, idrett og frivillighet til P19 Sentrale utgifter. Dette er utgifter som kan svinge mye fra år til år. Til sammen var dette budsjettert med om lag 3,3 millioner kroner i P09 som fra nå flyttes til sentralt ansvar. Ut fra utviklingen i rentemarkedet og signalene om høy reguleringspremie i 2023 vil rådmannen komme tilbake til størrelsen på bevilgningen i 1. tertialrapport.
- Innenfor dette området føres også utgifter og inntekter knyttet til kommunens avtale om uttak av gjeldsbrevkraft fra Ramfoss og Mykstufoss kraftverk. Kraften videreselges til spotpris, og med dagens høye kraftpriser gir dette overskudd. For 2023 og utover i planperioden anslås netto resultat etter skatt på 4 millioner kroner for uttak og salg av gjeldsbrevkraft. Dette anslaget forutsetter at strømprisene holder seg på et forholdsvis høyt nivå.

Rammer per hovedutvalg og formannskap

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Hovedutvalg for oppvekst og utdanning	2 385 565	2 354 415	2 306 265	2 284 915
Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg	2 409 207	2 432 730	2 480 773	2 506 848
Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet	297 085	297 085	287 485	287 485
Hovedutvalg for tekniske tjenester	-47 817	-73 509	-101 009	-117 580
Formannskap	538 902	533 121	540 939	537 939
Driftsutgifter per tjenesteområde	5 582 943	5 543 842	5 514 454	5 499 608

Tabellen over viser hovedutvalgenes rammer i økonomiplanperioden. Budsjetten for Drammen kommune vedtas som nettobevilgning per programområde. Et programområde er et sett med virksomheter og tjenester som sorterer inn under en felles «overbygning». Et programområde består av flere virksomhetsområder som politisk hører inn under det samme faste hovedutvalget. Med nettobevilgning for et programområde forstås øvre ramme for utgifter og avsetninger med fradrag for de inntekter og bruk av avsetninger som hører hjemme i programområdet.

De reviderte rammene, inkludert justeringer i 2. tertial 2022, er utgangspunktet for nye beregnede rammer i 2023-2026. Det er gjort tekniske justeringer for blant annet lønns- og prisvekst og pensjon. I rammene er det innarbeidet innsparingstiltak innenfor programområdene. I tillegg er det gjort justeringer for demografisk utvikling innenfor programområdene P01 Skole, P02 Barnehage, P03 Forebyggede tjenester, P04 Helse, P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne, P06 Hjemmetjenester og institusjon, samt P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig.

Rammene bygger på forrige økonomiplan hvor det er allerede er lagt til grunn betydelige innsparingstiltak. Innsparingstiltakene forventes å ha en stigende effekt i perioden, fra 34,8 millioner kroner i 2023, 43,9 millioner kroner i 2024, 56,8 millioner kroner i 2025 og 61,3 millioner kroner i 2026. Det vises i denne sammenheng til tabell «driftsbudsjett med endringer», der effektiviseringskravene er fordelt per programområde. Programområdet P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne, planlegger innsparings- og effektiviseringstiltak som forventes å gi en samlet innsparingseffekt på 10 millioner kroner i løpet av planperioden. Dette er midler som rådmannen foreslår, å ikke trekke ut av programområdet budsjettammer, men som kan benyttes til å øke handlingsrommet for å møte utgiftsveksten som følger av programområdet budsjettutfordring og økt antall brukere i tjenestene.

Rådmannen foreslår noen få nye satsinger innen handlingsdelen som krever finansiering utover gjeldende budsjettamme. I tillegg foreslås noen nødvendige justeringer innen enkelte programområder, som følge av økt kostnadsnivå som skyldes eksterne forhold. Se nærmere omtale av dette under «Kommunens tjenesteområder».

For nærmere omtale av rådmannens forslag til budsjett for det enkelte programområde, se kapitlene for hovedutvalgsområdene.

Justering for befolkningsendring (demografi)

Befolkningsendringer påvirker kommunenes samlede utgiftsbehov til velferdstjenester. Programområdenes rammer justeres derfor for forventet demografiutvikling. Vurderingene for demografi innenfor programområdene P01 Skole og P02 barnehage tar utgangspunkt i SSBs anslag. SSB oppdaterer sine anslag hvert andre år. Det foreligger en oppdatert vurdering for befolkningsutvikling per 1.7 2022 som er lagt til grunn. I tillegg har P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne og P06 hjemmetjenester og institusjon normalt fått en beregnet demografi justering basert på konkrete tiltak. For handlings- og økonomiplan 2023-26 er det i tillegg gjort en konkret vurdering av demografianslagene i KS sin modell for P03 Forebyggende tjenester (barnevern), P04 Helse, P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig.

KS-demografimodell

Modellen viser hvordan kommunens brutto utgiftsbehov innenfor sentrale velferdstjenester påvirkes av befolkningsendringer, gitt landsgjennomsnittets utgifter per innbygger. Beregningene baseres videre på analyser av hvordan kommunesektorens utgifter faktisk fordeler seg på individrettede velferdstjenester til de ulike aldersgruppene. De bygger altså ikke på noen sentralt fastsatt norm for tjenestetilbudet. Det legges videre til grunn konstante gjennomsnittskostnader, uendret standard, uendret produktivitet og uendret

dekningsgrad. Høyere dekningsgrad eller høyere standard vil isolert sett trekke i retning av økte utgifter, mens økt produktivitet vil trekke i retning av reduserte utgifter.

Endringer i brutto utgiftsbehov som fremkommer i modellen vil måtte finansieres av både frie inntekter, øremerkede tilskudd og brukerbetalingen etc. Beregninger viser at netto utgifter som dekkes av de frie inntektene utgjør i størrelse 80-85 prosent av brutto utgifter. KS modellen er i tabellen omregnet til netto demografiutgifter:

Tall i 1000 kr.	Beregnet akkumulert endring i netto utgiftsbehov 2023-2026, basert på KS modellen.						
År	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommune- helse	Barnevern	Sum
2023	31 370	-12 431	-17 218	2 782	2 928	-1 450	5 982
2024	68 102	-14 436	-24 142	4 504	5 613	-2 782	36 859
2025	130 058	-41 838	-27 569	6 004	7 982	-5 298	69 339
2026	196 070	-66 165	-33 604	7 601	10 701	-7 463	107 140
Nivå ved utgangen av 2026	196 070	-66 165	-33 604	7 601	10 701	-7 463	107 140

Demografiutgifter – akkumulert endring i netto utgiftsbehov 2023-2026

Som nevnt overfor er det for P01 Skole og P02 Barnehage gjort demografiberegninger basert på SSB tall (MMMM alternativet). I tillegg er det gjort vurderinger for P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne og P06 Hjemmetjenester og institusjon basert på SBB anslag og konkrete vurderinger ut ifra tiltak som iverksettes i planperioden, som for eksempel boligutbygging mv. For inneværende handlings- og økonomiplan er det i tillegg tatt utgangspunkt i demografijusteringer basert på KS modellen for P03 Forebyggende tjenester (barnevern), P04 Helse og P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig. Dette er programområder hvor det er krevende å beregne demografijusteringer. Derfor er KS modellen et godt utgangspunkt for disse tjenesteområdene. For nærmere omtale se programområde omtalene særskilt. Med utgangspunkt i disse vurderingene er det gjort følgende akkumulerte demografi justeringer innenfor programområdene:

Demografi-justeringer per programområde 2023-2026

tall i 1000 kr Demografi justeringer per programområde 2023-2026,								
Pleie- og omsorg								
År	P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	P06 Hjemmetjenester og institusjon	P01 Skole	P02 Barnehage	P08 Sosialtjenester, etablering og bolig	P04 Helse	P03 Barnevern	Sum
2024	47 000	33 200	-10 800	-14 600	4 500	5 700	-2 750	62 250
2025	40 000	88 325	-31 300	-34 000	6 000	8 000	-5 250	71 775
2026	40 000	112 850	-49 500	-32 800	7 600	10 700	-7 400	81 450
Nivå ved utgangen av 2026	152 850	-49 500	-32 800	7 600	10 700	-7 400	81 450	

Som tabellene viser, er det spesielt i 2023 krevende å hente ut effektene for nedjustering av P01 Skole og P02 Barnehage, i tråd med KS-modellen. Dette jevner seg imidlertid ut utover i perioden, men selv i utgangen av 2026 er det akkumulert et lavere nedtrekk på om lag 17 millioner kroner for disse to programområdene samlet, målt mot KS modellen. Rådmannen understreker at det vil være krevende for programområdene å hente ut disse demografi justeringene.

Det er i årets handlings- og økonomiplan lagt opp til en kraftig omdisponering fra oppvekst til pleie- og omsorg. Selv om pleie- og omsorgstjenestene blir kompensert betydelig, og langt mer enn det som har vært rom for tidligere, er justeringene fortsatt om lag 40 millioner kroner under KS modellens anslag.

Anslagene er beheftet med usikkerhet

Kommunens beregninger og KS modellen tar utgangspunkt i SSBs middelalternativ (MMMM) for fruktbarhet, levealder og netto innvandring. Ved bruk av fremskrevne befolkningstall må man være oppmerksom på at det er stor usikkerhet rundt utviklingen i det enkelte år, da fremskrivninger for enkeltår i tillegg til å være usikre også er svært følsomme for avvik mellom befolkningsfremskrivingene og faktisk befolkningsutvikling. Anslagene og vurderingene justeres derfor årlig i rulleringen av handlings- og økonomiplan samt at det rapporteres i tertialene.

Lønns- og prisvekst

Budsjetttrammene er i utgangspunktet omregnet til 2023-kroner i samsvar med de forutsetninger for lønns- og prisvekst som regjeringen har lagt til grunn i forslaget til neste års statsbudsjett. Regjeringen legger til grunn en kommunal deflator på 3,7 prosent i 2023, basert på følgende forutsetninger:

Tekniske korrigeringer: pris- og lønnskompensasjon

- Prisvekst: 3,0 prosent
- Lønnsvekst 4,2 prosent

Forventet lønnsvekst utover overheng fra årets oppgjør er avsatt til sentral lønnsreserve med om lag 159,2 millioner kroner. Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

Gebyrer, avgifter og egenbetalinger

Som nevnt tidligere er programområdenes rammer en nettobevilgning. Det er i de fleste programområder inntekter knyttet til gebyrer, avgifter og egenbetalinger. Forslag til betalingsregulativ for de kommunale tjenestene i 2023 fremgår av kommunale betalingssatser og gebyrer 2023 ligger som vedlegg. Kommunen har flere selvkostområder, herunder vann og avløp, renovasjon, tømning av slam, plan- og byggesaksbehandling, oppmåling, samt feietjeneste. Innenfor programområde 12 Vann, avløp og renovasjon er det en prisøkning utover deflator. Når det gjelder øvrige områder, foreslår rådmannen å holde prisøkningen på nivå med deflator, selv om prisutviklingen er noe høyere. Se nærmere omtale av dette under «Kommunens tjenesteområder».

Korona kompensasjon innenfor programområdene i 2023

Det vil ikke bli kompensert for korona utgifter i 2023 budsjettet utover vaksinasjonsopplegget. Det vises til omtale av opplegget som er signalisert for kommunene i statsbudsjettet hvor det fremgår at det kun er vaksinasjon som det foreløpig tas høyde for å dekke.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	93 236	106 016	115 740	118 378
Konserninterne renteutgifter	164 325	171 936	181 931	185 954
Konserninterne avdrag	247 316	246 994	261 352	269 646
Renteinntekter	-150 674	-161 406	-169 093	-172 952
Overføring til/fra lånefondet	-36 389	366	3 959	8 523
Utbytte	-250 000	-160 000	-170 000	-160 000
Netto finansinntekter/finansutgifter	67 815	203 905	223 889	249 549
Finansutgifter i tjenesteområdene	-556	-556	-556	-556
Totale finansutgifter	67 259	203 349	223 333	248 993
Motpost avskrivninger	-330 000	-330 000	-330 000	-330 000
Motpost avskrivninger	0	0	0	0

Finansielle poster

Tabellen ovenfor gjelder kommunekassens finansielle poster. Tallene knytter seg i all hovedsak til betjening av renter og avdrag på kommunekassens interne gjeld til lånefondet, finansutgifter/-inntekter knyttet til låneopptak i Husbanken for videreformidling av startlån, avkastning av plassert overskuddslikviditet, renteinntekter på kommunens ordinære driftskonto og renteinntekter fra andre utlån, samt utbytte fra selskaper.

Netto finansposter viser netto kostnad på 67,8 millioner kroner i 2023, som kan synes lavt. Dette må imidlertid sees i forhold til et ekstraordinært stort utbytte på 250 millioner kroner, som er 130 millioner kroner høyere enn i tidligere handlings- og økonomiplaner.

Drammen kommunes samlede eksterne gjeldsforpliktelser med tilhørende rente- og avdragsutgifter kommer frem i egen økonomiplan for kommunens lånefond (vedlegg 1).

Lånefondet opptar lån også for Drammen Eiendom KF. Renter og avdrag knyttet til låneopptak Drammen Eiendom KF har i lånefondet kommer frem i egen økonomiplan fra foretaket (vedlegg 2). Drammen Eiendom KFs kapitalkostnader inngår som del av husleien som belastes driftsbudsjettet til kommunekassen. Husleie og renhold er i 2023 på 781,7 millioner kroner, en økning fra 2022 på 136,1 millioner kroner. Av økningen utgjør om lag 103 millioner kroner effekt av økt internrente i lånefondet fra 2 til 4 prosent. Dette beløpet kommer ikke frem som økte renter i driftsbudsjettet til kommunekassen, men som økt husleie.

I tabellen nedenfor oppsummeres samlet netto renteutgifter for lånefondet og kommunekassen (ex.videre utlån) som følger :

	2022	2023	2024	2025	2026
Samlet eksterne renteutgifter uten videreutlån	215 600	336 423	370 076	388 090	399 741
Samlet renteinntekter uten videre utlån	-38 528	-53 956	-52 687	-49 439	-48 098
Samlet netto eksterne renter	177 073	282 468	317 389	338 651	351 644
Sum økning netto renter pr. år.		105 395	34 921	21 262	12 992

Som det fremgår øker renteutgiftene med om lag 120,8 millioner kroner, fra 215,6 til 336,4 millioner kroner fra 2022 til 2023. Av dette skyldes økning i rentesatser om lag 105 millioner kroner, og økte renter som følge av nye låneopptak 15 millioner kroner. Samtidig øker kommunens renteinntekter med om lag 15 millioner kroner. I tillegg kommer renteutgifter og renteinntekter fra videre utlån av Husbank-/startlån. Renter på disse lånene vil også øke kraftig, men med tilnærmet balanse mellom renteutgifter og inntekter. (se egen omtale nedenfor).

Som følge av den kraftige renteøkningen er det foreslått å øke internrenten i lånefondet fra 2 til 4 prosent. Det er hensiktsmessig å ha en slik «fast» rente gjennom budsjettperioden. Det vil oppstå avvik mellom internrenten og de reelle rentene som lånefondet betaler i markedet. Det oppstår derfor over-/ eller underskudd hos lånefondet, avhengig av de reelle markedsrentene. Resultatet avregnes mot kommunekassen. Lånefondet skal gå i balanse. For 2023 er det et overskudd i lånefondet på 36,4 millioner kroner som inntektsføres i kommunekassen.

Lånefondets budsjett

Med unntak av formidlingslån i Husbanken, skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet og all betjening av ekstern gjeld skje i regi av Drammen kommunes lånefond. For lånefondet utarbeides det eget budsjett og det føres særskilt årsregnskap for fondet. Vilkår for videre utlån til interne låntagere fastsettes årlig ved behandling av handlings- og økonomiplanen. Renten foreslås økt til 4 prosent. Forslag til budsjett for lånefondet følger som vedlegg til økonomiplanen.

Millioner kroner	Rev. 2022	2023	2024	2025	2026
Inntekter					
Avdragsinntekter fra:					
Kommunekassen	240,4	247,3	247,0	261,4	269,6
Drammen Eiendom KF	165,3	172,1	171,5	173,7	175,8
Drammensbadet KF	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
	406,0	419,8	418,8	435,4	445,9

Millioner kroner		Rev. 2022	2023	2024	2025	2026
Renteinntekter fra:						
	Kommunekassen	79,7	164,3	171,9	181,9	186,0
	Drammen Eiendom KF	98,1	207,0	206,3	208,9	211,5
	Drammensbadet KF	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
		178,0	371,6	378,5	391,2	397,8
Lånefondet:	Inntekter totalt	584,0	791,4	797,3	826,6	843,7
Utgifter						
Avdragsutgifter	Beregnet avdrag	414,8	418,6	427,6	442,5	452,5
Renteutgift	Til eksterne långivere	215,6	336,4	370,1	388,1	399,7
Lånefondet:	Utgifter totalt	630,4	755,0	797,7	830,6	852,2
Resultat Lånefondet (- er underdekning som finansieres med overføring fra kommunekassen)		46,3	36,4	-0,4	-4,0	-8,5

Kraftig økning i renter

Norges Bank satte 22. september opp styringsrenten fra 1,75 prosent til 2,25 prosent. Samtidig hevet sentralbanken også rentebanen, og varsler ytterligere renteheving i november og desember.

I løpet av det siste året er styringsrenten satt opp fra null til 2,25 prosent. Slik Norges bank vurderer utsiktene og risikobildet begynner pengepolitikken nå å virke innstrammende på norsk økonomi. Det kan tilsa å gå mer gradvis frem i rentesettingen fremover. I prognosene er det lagt til grunn at styringsrenten øker til rundt 3 prosent i løpet av vinteren. Det videre forløpet for renten vil avhenge av den økonomiske utviklingen, og prognosene er mer usikre enn normalt. Hvis det ser ut til at inflasjonen holder seg høy lengre enn anslått, kan det bli behov for en høyere rente. Hvis inflasjonen og aktiviteten avtar raskere, kan behovet for renteøkninger bli mindre. Renteøkningen har slått inn i finansmarkedet, og 3 måneders NIBOR har hittil i år i 2022 økt fra 0,98 prosent ved nyttår til 3,35 prosent per 17. oktober.

For Drammen kommune innebærer dette en kraftig økning i rentekostnadene.

Kommunens kalkulasjonsrente på nye lån, og lån med flytende rente, øker fra 2,6 prosent i 2022 til 4,6 prosent i 2023, og forventes å falle noe videre i perioden til 4,2 prosent i 2026. Hver tiendedels prosent utgjør om lag 10 millioner kroner i rentekostnader, med dagens lånevolum. Til sammenligning var renten i 2021 på 0,9 prosent. Kalkulasjonsrenten er basert på forventning til utvikling i 3 mnd. Nibor med tillegg av marginer på 0,6 prosent.

Rentekostnader i porteføljen

Gjennomsnittlige rentesatser for innlånsporteføljen til Drammen kommune er noe lavere enn den kalkulerte rentesatsen. Dette som følge av tidligere binding av fastrente. fra 2,4 prosent i 2022 til 3,9 prosent i 2026. I kroner anslås rentekostnadene å øke fra 216 millioner kroner i 2022 til nær 400 millioner kroner i 2026. I tabellen nedenfor vises anslag på gjennomsnittlige rentesatser og samlede rentekostnader per år i perioden (uten husbanklån for videre utlån).

	2022	2023	2024	2025	2026
Rentesats i %	2,4%	3,6%	3,8%	3,9%	3,9%
Rentekostnader i millioner kroner	217,1	336,4	370,1	388,1	399,7

Det vises til mer utfyllende detaljer om renteutviklingen i lånefondets økonomiplan som er vedlagt.

Lånegjeld

Drammen kommune forventes ved inngangen 2023 å ha en brutto samlet lånegjeld på anslagsvis 12 milliarder kroner, hvorav lån til investeringsformål utgjør 9,4 milliarder kroner og lån i Husbanken for videre utlån 2,6 milliarder kroner.

Det legges i planperioden opp til investeringer med totalt cirka 4,4 milliarder kroner. Samtidig er det lagt opp til egenkapitalfinansiering av til sammen realisasjon av eiendom og anleggsaktiva med til sammen 930 millioner kroner. Det er i planperioden i tillegg lagt opp til en egenfinansiering av ikke-rentable investeringer på 15 prosent som angitt i handlingsreglene. Samlet egenfinansiering i planperioden blir dermed med 1,4 milliarder kroner (ref. kapittel om investering og finansiering).

Fratrukket egenfinansiering, tilbakebetaling av mva. og tilskudd fra andre beregnes samlede nye låneopptak til om lag 2 700 millioner kroner. Samtidig betaler kommunen om lag 1 740 millioner kroner i avdrag. Dette innebærer at gjelden vil øke med 960 millioner kroner, fra 9 400 millioner kroner ved utgangen av 2022 til om lag 10 360 millioner kroner ved utgangen av 2026.

tall i millioner kroner	2022	2023	2024	2025	2026
Lånegjeld lånefondet	9 403,8	9 583,6	9 945,2	10 124,3	10 357,8

Avdrag

Kommunen betaler avdrag på lånefondets eksterne gjeld i samsvar med kommunelovens regler for beregning av minimumsavdrag. I prinsippet går disse ut på at avdragstiden på lån skal styres i forhold til avskrivningene, dvs. slik at avdragsprofilen på samlet lånegjeld følger kapitalslitet på underliggende aktiva. Beregningen av minimumsavdrag innebærer at kommunes gjeld samlet sett nedbetales over om lag 22 år. Avdragene anslås å utgjøre om lag 419 millioner kroner i 2023 økende til 450 millioner kroner i 2026.

Kommunekassens lånegjeld og renteutgifter til lånefondet

Kommunekassens lånegjeld er i hovedsak knyttet til investeringer i vann- og avløpssektoren og investeringer innenfor områder som vei, park, idrett og annen teknisk infrastruktur, samt IKT/teknologiområdet og inventar og utstyr. Gjeld knyttet til bygninger kommer frem i Drammen Eiendom KF.

Per 1.1.2023 forventes kommunekassen å ha en samlet gjeld knyttet til investeringsformål på cirka 4 190 millioner kroner. Basert på rådmannens forslag til investeringsbudsjett for Drammen kommunekasse i perioden 2023-2026 anslås gjelden å øke med cirka 560 millioner kroner i planperioden, og vil utgjøre om lag 4 750 millioner kroner ved utgangen av 2026. Gjeld til Husbanken for videre utlån (startlån) er ikke inkludert i disse beløpene. (se nedenfor). For 2023 er det budsjettert med renteutgifter til lånefondet på cirka 164,3 millioner kroner.

Av kommunekassens lån er utgjør lån knyttet til vann og avløp om lag 2 800 millioner kroner. Gjennomsnittlig rente i kommunens portefølje forventes å øke fra 2,4 prosent i 2022 til 3,6 prosent i 2023. Renteøkning på 1,2 prosent av et lånevolum på 2 800 millioner utgjør 36 millioner kroner pr. år. Fra 2021 er utgjør økningen omkring 60 millioner kroner.

Det er viktig å se inndekning av økte rentekostnader i sammenheng med gebyr- og inntektsøkning omtalt under P12 Vann, avløp og renovasjon.

Renteinntekter i kommunekassen

Økte rentesatser betyr også økte renteinntekter på innskudd i bank og utlån.

Kommunekassen har renteinntekter fra innestående midler i bank samt fra utlån. Drammen kommune har et disposisjonsfond anslått til om lag 730 millioner kroner ved utgangen av 2022. Sammen med løpende kontantstrømmer gjennom året forvaltes midlene i samsvar med gjelds- og finansreglementet med lav risikoprofil. Innestående likviditet er i gjennomsnitt hittil i 2022 på omkring 1 milliard kroner. Beløpet forventes å reduseres noe som følge av bruk av disposisjonsfond til finansiering av investeringer.

Videre har kommunekassen renteinntekter fra øvrige utlånte midler, i hovedsak til Drammen kommunale Pensjonskasse og Lindum AS. Tidligere ansvarlige lån til Glitre Energi AS og Glitre Energinett AS er avviklet og erstattet med høyere utbytte som en del av fusjonen i kraftbransjen. For 2023 er det budsjettert med inntekter fra innestående i bank og plasseringer, samt renteinntekter fra utlån på om lag 54 millioner kroner.

Utbytte og eieruttak

Kommunen har store verdier gjennom ulike selskap. De viktigste er Glitre Energi AS, Vardar AS, Lindum AS, Drammen Kino AS, Drammen kommune Eiendomsutvikling AS og D-Park AS samt Thamsgaten Parkeringshus AS og Grev Wedel Parkeringshus AS. Selskapene forventes å gi betydelige årlige inntekter i form av utbytte i den kommende planperioden.

Utbytte fra aksjeselskap baseres på resultater i regnskapsåret, og fastsettes derfor normalt i løpet av første halvår i det etterfølgende budsjettåret. I opprinnelig budsjett for 2022 ble det lagt inn en utbytteforventning på samlet 120 millioner kroner. Den kraftige økningen i kraftpriser har bl.a. medført at utbytte ble økt til 197,6 millioner kroner i revidert budsjett i 2022. Som følge av økte kraftpriser og fusjonen mellom Glitre energi AS og Agder energi AS legger rådmannen til grunn økning av utbytter i 2023 og fremover. Det vises til eget kapittel om eierstyring og eierskap. Det er noe usikkerhet knyttet til ny skattleggingen kraftsektoren. Rådmannen foreslår å budsjettere med 250 millioner kroner i samlet utbytte fra alle selskaper i 2023, og deretter 160, 170, og 160 millioner kroner i 4- års perioden. Av utbyttene ansees 120 millioner kroner å utgjøre ordinære utbytteinntekter, mens det overskytende forutsettes å gå til ekstra egenfinansiering av investeringer. I tillegg kommer forventet utbytte på 5 millioner kroner per år fra Thamsgaten og Grev Wedels parkeringshus, men disse inntektene inngår i eieruttaket fra Drammen Eiendom KF.

Startlån- videre utlån av husbanklån.

Startlån er det viktigste virkemiddelet for at innbyggere som på lang sikt er uten mulighet til lån i privatbank og uten mulighet til spare opp egenkapital skal kunne kjøpe egen bolig. Kommunen søker Husbanken om startlånsramme og videreformidler lånet til vanskeligstilte innbyggere, i henhold til statlig forskrift. Rådmannen anbefaler at det søkes om en startlånsramme på 450 millioner kroner i 2023. Det er forventet at dette vil gi cirka 150 husstander mulighet til å kjøpe bolig.

Det anslås at det ved inngangen til 2023 er et totalt utlånsvolum på 2 590 millioner kroner. For resterende del av planperioden legges foreløpig en årlig låneramme på 450 millioner kroner til grunn.

Både renteutgifter og renteinntekter fra videre utlån av husbankmidler øker betydelig som følge av at husbankens rente også følger markedsutviklingen. Netto resultat for kommunen forventes å være i tilnærmet balanse i perioden slik det fremgår av tabellen nedenfor. Et relativt marginalt overskudd på ordninger skyldes at kommunen kan låne ut til 0,25 prosent høyere rente enn husbankens rente til kommunen. Dette for å dekke noe av kostnadene til administrasjon av utlånsordningen.

Videre utlån Husbanken	2022	2023	2024	2025	2026
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	26 966,1	93 236,1	106 015,9	115 739,8	118 378,6
Renteinntekter utlån	-31 466,1	-96 718,6	-108 720,4	-119 654,2	-124 854,5
Resultat videreutlån	-4 500,0	-3 482,4	-2 704,6	-3 914,4	-6 475,9

Finansreglement

Finansforvaltningen i Drammen kommune er innrettet etter reglement for finans- og gjeldsforvaltning, fastsatt av kommunestyret 10. desember 2019.

Reglementet skal gi rammer og retningslinjer for kommunens finans- og gjeldsforvaltning. Reglementet utgjør en samlet oversikt over de rammer og begrensninger som gjelder. Fullmakter, instruksjoner og rutiner skal hjemles i reglementet. Reglementet fastsetter avkastnings- og risikonivå som er akseptable for forvaltning og plassering av likvide midler og midler beregnet for driftsformål og opptak av gjeld/gjeldsforvaltning.

I henhold til reglementets punkt 2.2 skal finansreglementet vedtas årlig. Reglementet gjelder for Drammen kommune, for virksomhet i kommunale foretak etter kommunelovens kapittel 9 og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 17. Rådmannen foreslår i denne omgang ingen endringer i reglementet. Vedtatt finans- og gjeldsreglement følger som vedlegg 8.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Bruk av disposisjonsfond	-198 149	-141 609	-14 760	-3 314
Avsetning til disposisjonsfond	0	0	0	0
Overføringer til investeringsregnskapet	296 800	154 000	156 269	147 800
Avsetning bundne fond	0	0	0	0
Netto avsetninger	98 651	12 391	141 509	144 486
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	0	0	0	0
Totale avsetninger	98 651	12 391	141 509	144 486

Økonomiske handlingsregler

Kommunestyret skal ved behandlingen av økonomiplanen fastsette finansielle mål for den langsiktige styringen av kommunens økonomi, jfr. kommuneloven §14-2. De finansielle måltallene skal tydeliggjøre kommunestyrets mål for økonomisk utvikling i kommunen, og være retningsgivende for budsjettarbeidet.

Handlingsreglene som er definert for Drammen kommune skal sikre forsvarlig økonomiforvaltning og økonomisk handlingsevne over tid. Følgende økonomiske handlingsregler er innarbeidet i økonomireglement for Drammen kommune:

- Bærekraftig utvikling
 - Fondsreserve (disposisjonsfond) på minimum 3 prosent av kommunekassens brutto driftsinntekter
 - Rentesikringsfond som inngår i disposisjonsfondet som til enhver tid utgjør minimum 1 prosent av kommunens samlede lånegjeld, eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån
- Drammen kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer i Drammen Eiendom KF og Drammen kommunekasse på minimum 15 prosent av ikke-rentable investeringer, korrigert for tilskudd og merverdiavgift. Det forventes at dette måltallet justeres til minimum 20 prosent innen en 10 årsperiode.
- Drammen kommune skal ha et eier-risikofond på minst 20 millioner kroner.
- Det er også et uttalt mål at netto driftsresultat bør utgjøre minimum 1,75 prosent av brutto driftsinntekter.

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2023-2026 er som tidligere nevnt utarbeidet under svært stramme rammeforutsetninger. Forslaget innebærer derfor en aktiv bruk av disposisjonsfondet spesielt de to første årene i planperioden. Det innebærer også at disposisjonsfondet i løpet av perioden vil bygges gradvis ned, og vil ved utgangen av 2026 være noe under handlingsreglenes krav. Rådmannen vil samtidig påpeke at det i tider med så stor usikkerhet som vi opplever i dag er ekstra viktig å ha reserver i bakhånd. Det advares derfor mot å bygge disposisjonsfondet ytterligere ned.

Ambisjonen om resultatgrad på 1,75 prosent oppfylles ikke helt i rådmannens forslag, men anslås til 1,6 og 1,7 prosent de to siste årene i planperioden. Rådmannen legger til grunn at de finansielle handlingsreglene bør opprettholdes, og at det over tid må jobbes målrettet i forhold til å kunne oppfylle disse.

Årsoppgjørdisposisjoner

De to første årene i planperioden gir ikke driftsresultatet rom for å finansiere de ordinære overføringene til investeringsbudsjettet (15 prosent regelen), og det legges derfor opp til betydelig bruk av disposisjonsfondet i 2023 og 2024. Mot slutten av planperioden dempes bruken av disposisjonsfond betydelig som følge av forbedret driftsresultat som i stor grad bidrar til ordinær egenfinansiering av investeringene.

Forslag til årsoppgjørdisposisjoner 2023-2026:

- I samsvar med handlingsreglenes krav til 15 prosent egenfinansiering av ikke-rentable investeringer foreslår rådmannen at det til sammen overføres 447 millioner kroner til investeringsbudsjettet.

- I tillegg foreslår rådmannen at det overføres ytterligere 308 millioner kroner til investeringsbudsjettet finansiert med økte utbytter i planperioden inkl. forventet utbytte på 48 millioner kroner fra Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS (salg av Mile-tomten og avvikling av selskapet) i 2022.
- Dette innebærer at det totalt foreslås overført 755 millioner kroner til investeringsbudsjettet i planperioden. Handlingsreglenes krav til egenfinansiering er dermed oppfylt med god margin.
- Det foreslås bruk av disposisjonsfond med totalt 357,8 millioner kroner i planperioden:
 - 250,9 millioner kroner til ordinær overføring til investeringsbudsjettet (15 prosent)
 - 48 millioner kroner til ekstra overføring til investeringsbudsjettet i 2023. Dette gjelder utbytte fra Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS som avsettes til disposisjonsfond i 2022.
 - 59 millioner kroner til saldering av driftsbudsjettet i 2023 og 2024 inklusiv 8,9 millioner til finansiering av læreverk (LK20) i 2023 (utsatt fra 2022).

Årsoppgjørdisposisjoner 2023-2026

Beløp i tusen 2023-kroner	Revidert budsjett				
	2022	2023	2024	2025	2026
Netto driftsresultat etter korreksjoner	-43 244	-98 651	-12 391	-141 509	-144 486
Resultatgrad*	0,55 %	1,15 %	0,14 %	1,64 %	1,67 %
Årsoppgjørdisposisjoner					
Bruk/avsetning disposisjonsfond	-207 053	-198 149	-141 609	-14 760	-3 314
Overføring til investeringsregnskapet (15 %)	90 298	118 800	114 000	106 269	107 800
Overføring til investeringsregnskapet - ekstra	160 000	178 000	40 000	50 000	40 000
Sum årsoppgjørdisposisjoner	43 245	98 651	12 391	141 509	144 486
Årsresultat	0	0	0	0	0

*) Netto driftsresultat i prosent av sum driftsinntekter

Utvikling i disposisjonsfondet

Rådmannens forslag innebærer som nevnt en samlet bruk av disposisjonsfond på 357,8 millioner kroner i planperioden. Etter dette anslås at fondets saldo per utgangen av 2026 vil være 357,3 millioner kroner. Dette innebærer at disposisjonsfondet ligger noe under handlingsreglenes krav per utgangen av 2026. Det er da forutsatt at foreløpig bruk av disposisjonsfondet på 105 millioner kroner til finansiering utgifter til koronapandemien i 1. tertialrapport kan tilbakeføres. Dette er en usikker forutsetning da det først blir avklart ved Stortingets behandling av nysalderingen av statsbudsjett 2022 i desember hvor mye Drammen kommune eventuelt vil få i koronakompensasjon i år.

Utvikling disposisjonsfondet 2022-2026

Beløp i millioner kroner	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo disposisjonsfond per 1.1.	817,2	715,1	517,0	375,4	360,6
Avsetning i hht. budsjett					
Avsetning årsoppgjør 2021 (mindreforbruk)					
Bruk disposisjonsfond egenfinansiering (15%)		-118,8	-114,0	-14,8	-3,3
Bruk disposisjonsfond ekstra egenfinansiering	-160,0	-48,0	0,0	0,0	0,0
Netto bruk/avsetning saldering	-47,1	-31,3	-27,6	0,0	0,0

Beløp i millioner kroner	2022	2023	2024	2025	2026
Forutsatt tilbakeføring covid-midler fra staten i 2022 *	105,0				
Prognose saldo disposisjonsfond per 31.12	715,1	517,0	375,4	360,6	357,3
Generell reserve (tilsv. 3% av bto. driftsinntekter)	234,9	257,5	258,0	258,3	259,1
«Rentesikringsfond» (1% av brutto lånegjeld)	94,0	95,8	99,5	101,2	103,6
«Eier-risikofond»	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Handlingsreglenes reservekrav pr. 31.12	348,9	373,3	377,5	379,5	382,7
Avvik fra handlingsreglenes krav	366,2	143,7	-2,1	-18,9	-25,4
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	9,1 %	6,0 %	4,4 %	4,2 %	4,1 %

* Bruk av disposisjonsfond 105 millioner kroner til utgifter vedr. pandemien i 1. tertial 2022 - kompensasjon uavklart

Investeringer i økonomiplanen

Innledning

Forslag til investeringsbudsjett bygger på innspill og føringer som er gitt fra kommunestyret gjennom behandling av sak 93/22, 20 juni 2022 om rammer for arbeid med handlings- og økonomiplan 2023-26. I den forbindelse ble det vedtatt:

- Rammen for større investeringsprosjekter videreføres. Det innarbeides ikke nye større prosjekter. Gjennomføring og ferdigstilling av ny bybru prioriteres. Det er i dag høy risiko forbundet med å gjennomføre prosjekter og det er nødvendig å avvete situasjonen. Øvrige prosjekter skyves ut i tid, og igangsettes når det er økonomisk grunnlag for det.
- Investeringsrammer til oppgradering og fornyelse videreføres med 400 millioner kroner per år. Det foretas en ny gjennomgang av fordeling av rammene.
- Økte investeringer utover fastsatte rammer søkes finansiert med andre midler enn lån, slik som salg av eiendeler, disposisjonsfond i Drammen Eiendom KF og ekstraordinære utbytter fra selskaper.
- Veiavangen ungdomsskole innarbeides i investeringsbudsjettet

Prinsipper for investeringsbudsjettet

Prinsipper for investeringsbudsjettet reguleres av kommunens vedtatte økonomireglement, hvor det kommer frem at investeringer angis som brutto investeringer, inkludert merverdiavgift og ikke fratrukket eventuelle tilskudd og annen finansiering. Finansiering vil komme frem i egne tabeller under kapittelet om finansiering.

Forholdet mellom kommunekassen og kommunale foretak

Kommunestyret vedtar budsjettene til kommunale foretak. Det innebærer at investeringene som skal gjennomføres av for eksempel Drammen Eiendom KF skal bevilges gjennom egne separate oversikter.

Drammen Eiendom KF gjennomfører byggeprosjekter for de fleste programområdene. Inventar og utstyr knyttet til et nytt prosjekt er ikke eiendomsforetakets ansvar og vil bevilges på det enkelte programområde. For å få en samlet oversikt over programområdene, vil bevilgninger som gjelder Drammen Eiendom KF være angitt på programområdet og merket med DEKF. I formelle tabeller knyttet til vedtakene er bevilgninger til foretakene skilt ut i egne tabeller.

Drammen Eiendom KF forvalter kommunens bygningsmasse og leier ut til de ulike virksomhetene. Ordningen med husleie er omtalt under eget kapittel om husleie- og renholdsutgifter.

Hovedgrep i investeringsbudsjettet 2023-26

Rammene for omfanget av investeringer er gitt gjennom nevnte føringer, handlingsregler og prioritering i Rammesaken 2022. Dette betyr at det er svært lite rom for nye ønskede tiltak og stramme prioriteringer må gjøres. Samletabeller for investeringer fremkommer i rådmannens forslag til vedtak. Investeringsprosjektene står beskrevet i mer detalj under de respektive programområdene, samt i vedlegget fra Drammen Eiendom KF.

De større investeringsprosjektene

Investeringsplanen må hensynta kostnadsøkninger i vedtatte prosjekter. Prisen for prosjekter som løper over flere år kostnadsjusteres etter indekser utarbeidet av Statistisk sentralbyrå (SSB). Byggekostnadsindeks for veganlegg hadde en økning fra 2. kvartal 2021 til 2. kvartal 2022 på 22,7 prosent. Den gjennomsnittlige pris- og lønnsveksten for 2023 (deflator) er anslått i statsbudsjett til å være 3,7 prosent. For større prosjekter som eksempelvis bybru vil det være utfordrende å budsjettere utgifter fremover i tid når kostnaden justeres etter indekser som beregnes etterskuddsvis. Dersom kostnadsveksten i 2023 viser seg å være vesentlig større enn inntektsveksten vil det kunne være behov for å justere ned omfanget av andre investeringer.

Av større hovedgrep i investeringsbudsjettet for større investeringsprosjektene foreslår rådmannen at det for hovedutvalg helse, sosial og omsorg bevilges 225 millioner kroner årlig til investeringer i bolig og sykehjem, med unntak av 2023 hvor det budsjetteres med 125 millioner kroner med bakgrunn i estimert oppstart av prosjekter. Tiltakene omtales i større detalj under hovedutvalget og i programområdeomtalen.

Rådmannen foreslår i tillegg å prioritere og utbedre Veiavangen ungdomsskole med oppstart i 2025, da denne skolen er den eneste ikke godkjente skolen i kommunen.

For at rammen for større investeringsprosjekter på 300 millioner kroner årlig ikke skal overskrides er det behov for å se på økte utgifter opp imot annen finansiering enn lån. Rådmannen foreslår kapitalfrigjøring til ekstra egenfinansiering av investeringer på om lag en milliard kroner. Dette er omtalt nærmere under finanskapittelet.

Rammer til oppgradering og fornyelse av kommunens aktiva

Av rammen på 400 millioner kroner er det foretatt en ny gjennomgang av nye behov, fordelingen mellom programområdene samt kommunekassen og Drammen Eiendom KF.

Det er fremkommet nye behov som må prioriteres innenfor rammen. Eksempelvis er det for P02 Barnehage lagt inn økning i forhold til å forbedre arealene i eksisterende barnehager. For P06 Hjemmetjenester og institusjon er det lagt inn forslag om å tilføre midler til infrastruktur for strøm og trådløst nettverk for å sikre at nye pasientvarslingsanlegg har tilstrekkelig kvalitet. For P09 Kultur, idrett og frivillighet er det lagt inn økning på friluftsdammer, kjøleanlegg på Vassenga og tilgjengeliggjøring av lokaler for frivilligheten. For P13 Arealplan, klima og miljø er det forslått midler til mindre oppgradering av renseanlegget på avfallsdeponiet på Mile for å sikre at utslippstillatelse overholdes. I P18 Politisk styring er det lagt inn midler til utskifting av digitale arbeidsverktøy til folkevalgte på grunn av at 2023 er et valgår. Dette er eksempler på forslag til nye tiltak og det vises til omtalen under de respektive programområdene for mer detaljert beskrivelser.

For å kunne prioritere nye tiltak innenfor rammen på 400 millioner kroner årlig er det sett på reduksjoner innenfor eksisterende bevilgninger. For Drammen Eiendom KF er bevilgning til strategisk eiendomskjøp fjernet. Det har de siste årene ikke vært foretatt kjøp av større omfang. Den generelle rammen til diverse investeringer er i tillegg redusert fra 10 til 5 millioner kroner årlig. For kommunekassen er det foretatt noen nedjusteringer på P11 Utbygging og samferdsel: samarbeid med andre utbyggere er redusert fra 20 til 12,7 millioner kroner samt at investeringsmidler til vei er redusert noe. Dette er lagt inn som saldering i 2023 for å få frigjort midler til tiltak Flomsikring som har en engangskostnad på 16 millioner kroner i 2023.

P14 Ledelse, styring og administrasjon varslet i 2. tertial rapport 2022 at det var forsinkelse på enkelte underprosjekter og at 17 millioner kroner forskyves til 2023. Ny bevilgning til programområdet er således noe redusert. I 2022 var det innenfor rammen på 400 millioner kroner avsatt midler til P01 Skole med 15 millioner kroner til innkjøp av PCer til ansatte. Det er avsatt midler til dette hvert 4. år, slik at dette ikke kommer som utgift i 2023. Det var også innen P01 avsatt midler til utstyr og inventar i forbindelse med byggingen av Brandengen skole i 2022. Dette var en engangskostnad som ikke videreføres i 2023 budsjettet.

Vann og avløp

Rammen til prosjekter innen vann og avløp er uforandret i forhold til tidligere vedtak.

Endring av Økonomireglement

Det er i rådmannens forslag til vedtak tatt inn et nytt punkt i Økonomireglement for Drammen kommune.

Økonomireglement for Drammen kommune ble vedtatt av kommunestyret 10.12.2019 og er ikke endret etter det.

Det foreslås å innarbeide nytt kulepunkt til vedlagte «Økonomireglement for Drammen kommune» under 3.2.1. Fullmakter investeringsbudsjett – Kommunestyret; «For pågående investeringsprosjekter som ikke er avsluttet ved utløp av året har rådmannen fullmakt til å rebudsjettere ubrukte investeringsmidler til samme prosjekt påfølgende år.»

Ved anskaffelser av for eksempel maskiner og utstyr med leveringstid på 6 - 12 måneder og mer, hvor anskaffelsen skal ut på anbud, kan det være at anbudet og gjennomføringen av anskaffelsen ikke gjennomføres innenfor samme regnskapsår. Det knytter seg således usikkerhet til om programområdet har budsjettmessig dekning for anskaffelsen siden vedtak om overføring av ubrukte midler tas inn i 1. tertialrapport som vedtas i juni. Når vedtak om rebevilgning av midler tas 6 måneder ut i året vil det kunne skje at akseptfristen på anbudet har gått ut og det må gjøres nytt anbud, med nye akseptfrister.

Det vil også være behov for å rebevilge ubrukte investeringsmidler for prosjekter som går over flere år, som eksempelvis bygging av skoler, bruer etc.

For å sikre at kommunestyrets intensjon for vedtatte investeringer oppfylles, foreslås det at rådmannen får fullmakt til å overføre ubrukte investeringsmidler fra ett år til det neste.

Finansiering av investeringer

1,4 milliarder i egenfinansiering i perioden

For å redusere låneopptak foreslås det betydelige beløp i egenfinansiering av investeringer i 4-års perioden. Både å følge opp handlingsregel om 15 prosent egenfinansiering og betydelige beløp i kapitalfrigjøring gjennom bruk av fond, ekstra utbytter og salg av eiendom.

Handlingsregel om 15 prosent egenfinansiering

Det er lagt til grunn at handlingsregel om 15 prosent egenfinansiering av investeringer videreføres. Dette innebærer at det fra driftsbudsjettet avsettes 118,8 millioner kroner i 2023, 114,0 millioner kroner i 2024, 106,2 millioner kroner i 2025 og 107,8 millioner kroner i 2026 for å oppfylle handlingsregelen.

Nedenfor er det i tillegg redegjort for ekstra kapitalfrigjøring til investeringer. Utbytter og bruk av fond tilføres via driftsbudsjettet (178,0 millioner kroner i 2023), mens midler fra salg i Drammen eiendom KF (92 millioner kroner i 2023) tilføres direkte mellom investeringsregnskap i Drammen Eiendom KF og investeringsregnskapet i kommunekassen.

	2022	2023	2024	2025	2026	Sum perioden
15% egenfinansiering jfr. handlingsregel		118,8	114,0	106,3	107,8	446,9
Ekstra egenfinansiering ved utbytte og bruk av fond	300	178,0	40,0	50,0	40,0	608,0
Sum overføring fra driftsbudsjettet	300,0	296,8	154,0	156,3	147,8	1 054,9
Overføring Drammen eiendom		92,0	55,0	145,0	60,0	352,0
Sum egenfinansiering	300,0	388,8	209,0	301,3	207,8	1 406,9

Kapitalfrigjøring til ekstra egenfinansiering av investeringer

I kommunestyresak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-26 ble det vedtatt:

«Økte investeringer utover fastsatte rammer søkes finansiert med andre midler enn lån, slik som salg av eiendeler, disposisjonsfond i Drammen Eiendom KF og ekstraordinære utbytter fra selskaper»

Det blant annet anslått muligheter for å benytte 100 millioner kroner fra disposisjonsfond i kommunekassen og 200 millioner kroner i disposisjonsfond i Drammen Eiendom KF til sammen 300 millioner kroner. Ved å benytte egenfinansieringen allerede i 2022 begrenses låneopptaket i 2022, noe som vil være gunstig for den totale belastningen av renter og avdrag både i 2023 og resten av perioden. Dette ble derfor innarbeidet i rådmannens forslag til 2. tertialrapport 2022.

For øvrig foreslår rådmannen at det i handlings- og økonomiplanen 2023-26 legges inn ekstra egenfinansiering ved kapitalfrigjøring via bruk av fond, realisering og omstrukturering av eiendom og utbytter fra selskaper. Foreslått kapitalfrigjøring til egenfinansiering fremkommer i tabellen nedenfor.

Egenfinansiering	2022	2023	2024	2025	2026	Sum
Kapitalfrigjøring Drammen Eiendom KF	-	92 000	55 000	145 000	60 000	352 000
Disposisjonsfond Drammen Eiendom KF	200 000					200 000
Disposisjonsfond kommunekassen	100 000	48 000				148 000
Ekstra ordinært utbytte DKEU				10 000		10 000
Ekstra ordinært utbytte Glitre energi		130 000	40 000	40 000	40 000	250 000
Sum økt egenfinansiering	300 000	270 000	95 000	195 000	100 000	960 000

Kapitalfrigjøring gjennom utvikling og salg av kommunale eiendommer

Drammen kommune står foran flere store investeringsprosjekter og har behov for egenkapital til finansiering. På bakgrunn av dette har DEKF fått i oppdrag å gjøre en vurdering av de totalt 3 000 kommunale eiendommene. Det er utarbeidet et foreløpig kunnskapsgrunnlag for mulige salg av kommunale eiendommer og DEKF foreslår på grunnlag av dette at det gjennomføres salg av eiendom med formål å frigjøre 100 millioner kroner per år i handlingsplanperioden. Disse salgene er innarbeidet som finansielle inntekter til investeringsbudsjettet og nærmere omtalt under kapittel om finansielle poster. Rådmannen påpeker at det er risiko knyttet til størrelsen på salgsbeløpene som følge av de urolige tidene også eiendomsmarkedet er preget av. Det vises også til vedlagte forslag til økonomiplan 2023-2026 fra DEKF.

Kapitalfrigjøring Drammen Eiendom KF

tall i mill kr.	2023	2024	2025	2026
Mile-tomt (eies i eget AS av Drammen kommune)	47			
Blichs gate parkeringshus overført til Thamsgatens Parkeringshus AS	77			
Rådhuskvartalet i Mjøndalen	11	21	21	
Arboalleen 21		10		
Konnerud barnehage		10		
Ebbestad skole		9		
Parkeringsplass ved sykehuset/Waagardsløkka			64	
Bokerøya			35	
Killingen				25
Boliger (Vestfoldbane prosjektet)			20	30
Diverse mindre eiendommer	5	5	5	5
Sum salgsinntekter per år	140	55	145	60
Tapte leieinntekter per år	7,9	0,4	4,7	0,9

Mile-tomt

Næringsareal på gammel kommunal søppelfylling. Overført fra Nedre Eiker kommunen til eget AS i 2015, verdsatt da til 35 millioner kroner. Ingen løpende leieinntekter. Nylig omsatt for 48 millioner kroner. Beløpet innarbeides i revidert budsjett 2022 og disponeres fra disposisjonsfond i 2023.

Blichs gate parkeringshus

Eiendommen eies av Drammen kommune og ikke indirekte gjennom et selskap. Driften av p-huset foretas av D-park AS. P-huset har 336 parkeringsplasser fordelt over fem etasjer. I tillegg er det to mindre næringslokaler på bakkeplan. Eiendommen kan overføres til det heleide selskapet Thamsgaten p-hus AS, som i dag eier Thamsgaten parkeringshus og Grev Wedel parkeringshus. Overføring av Blichs gate parkeringshus vil gi en samlet eierskapsform for drift og forvaltning av parkeringshusene, samtidig som kontroll og eierskap til

eiendommen ivaretas og videreføres i kommunal regi. Revisor v/Deloitte AS har vurdert at eiendommen kan overdras til Thamsgaten p-hus AS. Det utløses ingen gevinstbeskatning siden eiendommen som overdras ligger i egen kommune. Estimert salgsverdi for Blichs gate parkeringshus er 77 millioner kroner. Dette kan finansieres ved bruk av egenkapital i Thamsgaten p-hus AS, samt låneopptak i dette selskapet. Årlig leieinntekt er 4,9 millioner kroner, og det vil påløpe en skattekostnad på resultatet i selskapet. Eieruttak fra DEKF til Drammen kommune vil kunne opprettholdes så lenge eieruttaket økes tilsvarende fra Thamsgaten p-hus AS til DEKF.

Rådhuskvartalet Mjøndalen

DEKF er tidligere gitt fullmakt til overføring av eiendommen Rådhuskvartalet i Mjøndalen til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS (DKEU) for utvikling. Kommunestyret vedtok ved behandlingen av 1. tertialrapport 2022 at foretaket viderefører forhandlinger med DKEU. DEKF foreslår at Rådhuskvartalet Mjøndalen selges til DKEU i 2023 for videre utvikling. Det forutsettes tilbakeleie av nødvendige kontorlokaler for kommunal tjenesteproduksjon, dersom kommunen ønsker dette.

Foreløpig salgsinntekt for eiendommen er anslått å ligge i størrelsesorden 64-68 millioner kroner. DEKF anslår at tilbakeleie av dagens bygningsmasse til markedspris vil gi en merkostnad på cirka 4 millioner kroner per år. Etter oppføring av nytt administrasjonsbygg anslås ytterligere årlig leiekostnad å ligge i størrelsesorden 5-10 millioner kroner, avhengig av byggets størrelse og innhold samt utviklingen i byggekostnader. DEKF foreslår at Rådhuskvartalet i Mjøndalen selges til DKEU i 2023 for videre utvikling. Det forutsettes tilbakeleie av nødvendige kontorlokaler for kommunal tjenesteproduksjon på kort og lang sikt, dersom kommunen ønsker dette. Rådmannen kommer tilbake med forslag til budsjettkorrigeringer for endret husleie i 1. tertialrapport.

Det vises for øvrig til eget kapittel om eierskap med hensyn til detaljer om utbytte og kapitalfrigjøring fra Drammen Eiendom KF.

Lånegjeld

Drammen kommune forventes ved inngangen til 2023 å ha en brutto samlet lånegjeld på anslagsvis 12 milliarder kroner hvorav lån til investeringsformål utgjør 9,4 milliarder kroner og lån i Husbanken for videre utlån utgjør 2,6 milliarder kroner.

Det legges i planperioden opp til investeringer med totalt cirka 4,4 milliarder kroner. Samtidig er det lagt opp til egenkapitalfinansiering av til sammen realisasjon av eiendom og anleggsaktiva med til sammen 930 millioner kroner. Det er i planperioden i tillegg lagt opp til en egenfinansiering av ikke-rentable investeringer på 15 prosent som angitt i handlingsreglene. Samlet egenfinansiering i planperioden blir dermed med 1 040 millioner kroner.

Fratrukket egenfinansiering, tilbakebetaling av mva. og tilskudd fra andre beregnes samlede nye låneopptak til om lag 2 700 millioner kroner. Samtidig betaler kommunen ned på lån med om lag 1 740 millioner i avdrag. Dette innebærer at gjelden vil øke med 960 millioner kroner. Fra 9 400 millioner kroner ved utgangen av 2022 til om lag 10 360 millioner kroner ved utgangen av 2026.

tall i millioner kroner	2022	2023	2024	2025	2026
Lånegjeld Lånefondet	9 403,8	9 583,6	9 945,2	10 124,3	10 357,8

Avdrag

Kommunen betaler avdrag på lånefondets eksterne gjeld i samsvar med kommunelovens regler for beregning av minimumsavdrag. I prinsippet går disse ut på at avdragstiden på lån skal styres i forhold til avskrivningene, dvs. slik at avdragsprofilen på samlet lånegjeld følger kapitalslitet på underliggende aktiva. Beregningen av minimumsavdrag innebærer at kommunes gjeld samlet sett nedbetales over om lag 22 år. Avdragene anslås å utgjøre om lag 419 millioner kroner i 2023 økende til 450 millioner kroner i 2026.

Tilskudd fra Husbanken

I tidligere økonomiplaner er det lagt til grunn at det ytes statlige tilskudd til investeringer både til rehabilitering og nye plasser for heldøgns omsorg. I forslaget til statsbudsjett foreslår regjeringen at det ikke bevilges midler til nye tilsagn om tilskudd til sykehjem og omsorgsboliger i 2023. Ordningen blir ikke avvirket, men det er kun tidligere innvilgede prosjekter som videreføres i 2023. Det innebærer at det ikke blir mulig å søke om nye investeringstilskudd dersom statsbudsjettforslaget blir vedtatt. Dette gjelder både for prosjekter som gir rehabilitering og netto tilvekst. Det er uavklart om dette bare gjelder i 2023 og om det igjen vil åpnes for tilskudd til nye investeringer fra 2024. Hvis opplegget for 2023 videreføres vil dette for Drammen sin del bety at alle prosjektene til heldøgns omsorg, inklusive sykehjem må finansieres uten tilskudd fra staten.

Ordningen med tilskudd til utleieboliger er foreslått avvirket. Dersom forslaget til statsbudsjett vedtas, blir det ikke lenger mulig for kommunene å søke om tilskudd til utleieboliger.

Kommunens tjenestekområder

Hovedutvalg for oppvekst og utdanning

P01 Skole

P02 Barnehage

P03 Forebyggende tjenester

Kort omtale av programområdene

P01 Skole

Drammen kommune har 32 skoler. Det er 21 barneskoler, ni ungdomsskoler, en kombinert barne- og ungdomsskole og en skole for elever på 1.- 10. trinn med nedsatt funksjonsevne. Det er høsten 2022 registrert 11 554 elever ved skolene i Drammen. Programområdet skole dekker også opplæring på grunnskolens område for voksne, norskopplæring etter Introduksjonsloven, grunnskoleopplæring og spesialundervisning for elever fra Drammen som bor i fosterhjem i andre kommuner og skoleskyss.

P02 Barnehage

Drammen kommune har 80 barnehager, 35 kommunale og 45 private. Det er per 29.9.2022 gitt plass til 4 772 barn i barnehagene i Drammen kommune. Programområdet dekker også tilskudd til spesialpedagogisk hjelp og hjelp til barn med nedsatt funksjonsevne for barn under opplæringspliktig alder, forvaltning av barnehagemyndighet for kommunale og private barnehager og tilskudd til private barnehager og saksbehandling av ulike moderasjonsordninger.

P03 Forebyggende tjenester

Programområdet dekker Barnevernet, Pedagogisk-psykologisk tjeneste og Helsefremmende tjenester 0-100. En forutsetning som ligger til grunn i de helsefremmende tjenestene er at tilbudene utøves uten krav om henvisning og at ventetiden skal være kort. Deltakere er ikke avhengig av vedtak for å delta. Derfor kalles også tilbudene «lavterskeltilbud».

Dette er i motsetning til tiltak i Barnevernet - der alle tiltak er vedtaksfestet.

PP-tjenesten fatter heller ikke vedtak, men utarbeider sakkyndige vurderinger som danner grunnlag for dette fattet av skoler og barnehager.

Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og folkehelseprogrammet ligger til programområdet.

Hovedtrekk i budsjettet

P01 Skole

Demografiske endringer, i form av forventning om færre elever i grunnskolen, utgjør den største økonomiske utfordringen for programområdet. I kommende økonomiplanperiode prioriteres tiltak for å forebygge frafall fra videregående opplæring, og programområdet styrkes med midler til sosialfaglige stillinger på barneskolen samt tiltak i overgangen mellom grunnskole og videregående opplæring.

P02 Barnehage

Demografiske endringer da antallet barn i drammensbarnehagene er redusert med omlag 500 barn siden 2013. Det er krevende å anslå årlig reduksjon grunnet varierende dekningsgrad i årskullene, inntak av utenbysbarn og ikke-rettighetsbarn.

Tilskudd til private barnehager i Drammen utgjør omtrent halvparten av programområdets rammer. Faktorene som medvirker til tilskuddssatsen avhenger av vedtak til statsbudsjett for 2023.

Kommunale barnehager budsjetteres etter antall barn per 15.12. hvert år og tilføres budsjettmidler etter pedagog- og bemanningsnorm.

Behovet for spesialpedagogiske tjenester har de siste årene økt. Rammene tjenesten har hatt de siste årene er ikke dimensjonert til behovet.

P03 Forebyggende tjenester

Demografiske endringer, i form av forventning om færre barn, påvirker ikke tjenestene i like stor grad som i skole og barnehage. Tjenestene påvirkes i større grad av antall bekymringsmeldinger, henvisninger og omfanget av barn med vedtak.

Virksomhetene innenfor forebyggende tjenester har over tid vært påvirket av rekrutteringsutfordringer. I kommende planperiode prioriteres tiltak for å redusere turnover og effektivisering i form av samlokalisering der det er mulig.

Prioriteringer i henhold til satsinger i temaplanene tas innenfor rammen til forebyggende tjenester.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	2 762 248	2 731 098	2 682 948	2 661 598
Sum Driftsinntekter	-376 683	-376 683	-376 683	-376 683
Sum	2 385 565	2 354 415	2 306 265	2 284 915

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P01 Skole	1 093 736	1 077 286	1 057 536	1 040 836
P02 Barnehager	859 388	846 988	822 588	821 788
P03 Forebyggende tjenester	432 441	430 141	426 141	422 291
Sum	2 385 565	2 354 415	2 306 265	2 284 915

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	2 248 695	2 248 695	2 248 695	2 248 695
Sum Tekniske justeringer	-2 150	-2 150	-2 150	-2 150
Sum Vedtak forrige periode	-27 904	-37 404	-39 404	-39 404
Sum Budsjettendringer inneværende år	96 647	96 647	96 647	96 647
Sum Lønns- og prisvekst	47 512	47 512	47 512	47 512
Konsekvensjusteringer	114 106	104 606	102 606	102 606
Konsekvensjustert ramme	2 362 800	2 353 300	2 351 300	2 351 300
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P01	-2 500	-10 800	-31 300	-49 500
Demografi justering P02	-13 700	-14 600	-34 000	-32 800
Demografi justering P03	-1 450	-2 750	-5 250	-7 400
Sum Justering for befolkningsendring	-17 650	-28 150	-70 550	-89 700
Statsbudsjettet				
Bevilgninger til barnevernsreform	10 261	10 261	10 261	10 261
Bevilgninger til samværsplan som følge av ny barnevernlov	656	656	656	656
Gratis barnehage for tredje barn i familien fra 1. august 2023	807	807	807	807
Justering: «Oppdatert HØ 2022-2025 (sak 10/22) - 108977», gratis SFO 1. klasse	-7 332	-7 332	-7 332	-7 332
Ny opplæringslov fra høst 2021 - tilpasninger	91	91	91	91
Nytt prøvegjennomføringssystem i skolen - gevinst	-217	-217	-217	-217

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Redusert makspris i barnehage fra 1. januar 2023	6 040	6 040	6 040	6 040
Redusert pensjonspåslag private barnehager - skjermingsordning nedtrappes	-954	-954	-954	-954
Statlige og private skoler - endring i elevtall	-452	-452	-452	-452
Statsbudsjettet: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023	-4 450	-4 450	-4 450	-4 450
Sum Statsbudsjettet	4 450	4 450	4 450	4 450
Innsparingstiltak				
Besparelse husleier	-1 835	-1 835	-1 835	-1 835
Diverse mindre innsparinger	-750	-750	-750	-750
Reduksjon i antall plasserte barn utenfor familie	-500	-1 500	-3 000	-4 700
Sum Innsparingstiltak	-3 085	-4 085	-5 585	-7 285
Nye tiltak				
50 prosent sosialfaglig stilling på alle barneskoler	1 500	2 250	3 000	4 500
Guttas Campus	750	750	750	750
Kontaktlærertillegg varig	6 900	6 900	6 900	6 900
Spesialpedagogiske tjenester	10 000	8 000	5 000	3 000
Tilskudd til private barnehager	11 000	11 000	11 000	11 000
Ubenyttede midler til innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)	8 900	0	0	0
Sum Nye tiltak	39 050	28 900	26 650	26 150
Nye tiltak og realendringer	22 765	1 115	-45 035	-66 385
Ramme 2023-2026	2 385 565	2 354 415	2 306 265	2 284 915

P01 Skole

Utfordringsbildet for programområdet

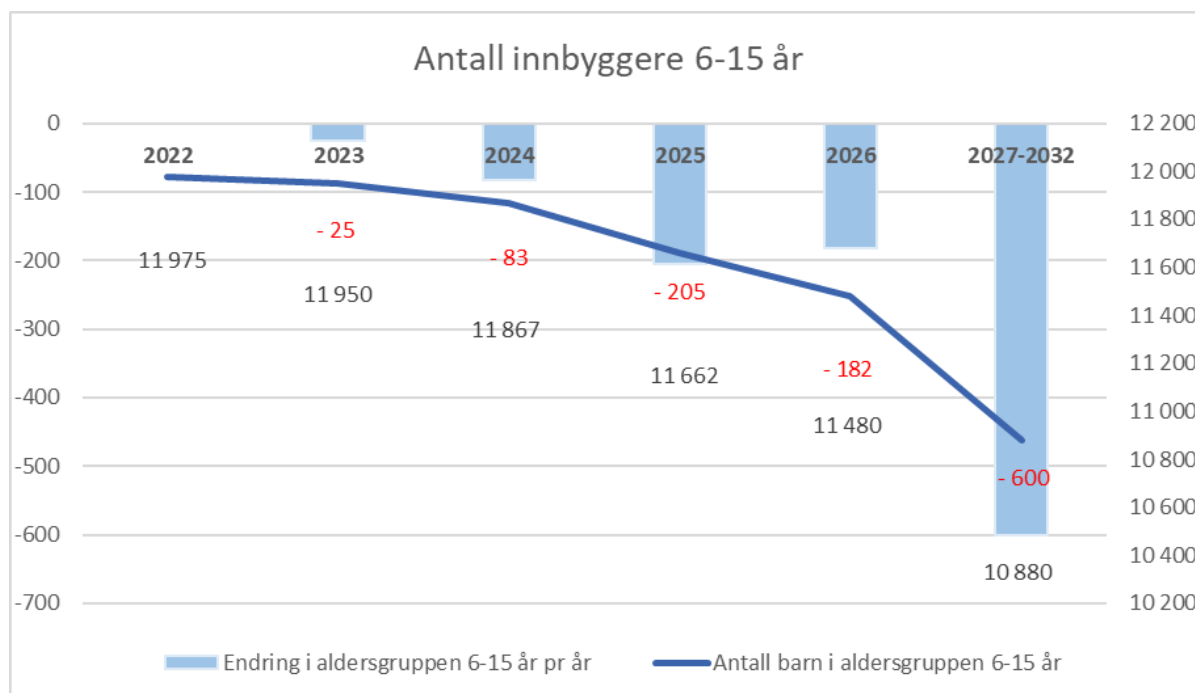
Demografi og skolestruktur

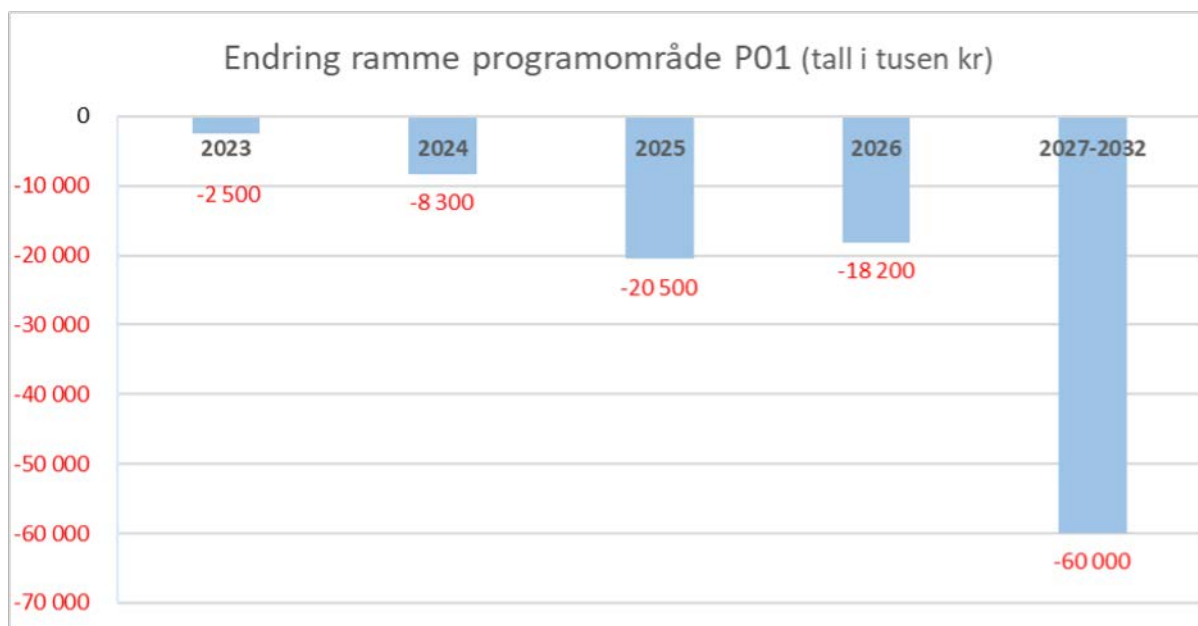
Erfaringer de siste årene har vært at elevtallet i grunnskolen har gått ned. Demografiske beregninger fra Statistisk sentralbyrå (SSB) juni 2022, peker på en fortsatt forventet nedgang i elevtallet i grunnskolen, en nedgang på cirka 1100 elever de neste ti årene. Programområdets ramme tildeles etter antall elever, og oppjusteres eller nedjusteres med 0,1 million kroner per elev. 1100 færre elever betyr et nedtrekk for P01 Skole på 110 millioner kroner i løpet av 10 år. Dette utgjør cirka 10 prosent av programområdets totale ramme.

Handlingsplanen for utvikling og bruk av barnehage- og skolebygg viser at kommunen har tilstrekkelig kapasitet til alle elevene som går i grunnskolen i dag, og ved at elevtallet fortsatt er forventet å gå ned vil ikke dette endre seg på mange år. I skolebygg for 1.-7.trinn er det i dag mye ledig kapasitet, cirka 1400 plasser. I skolebygg for 8.-10. trinn er det ikke like god kapasitet, men ved at elevtallet fortsatt er forventet å gå ned vil kapasiteten i alle kommunens skolebygg øke for hvert år. Det er derfor ikke behov for flere skolebygg i kommunen.

Den økonomiske ressursen per elev på 0,1 million kroner skal dekke kostnader knyttet til undervisning, og kostnader knyttet til ledelse/administrasjon, til bygg (husleie) og til drift (renovasjon, renhold, strøm). Kostnader til undervisning utgjør cirka 70 prosent av ressursen per elev. Utfordringen for programområdet er at kostnader knyttet til ledelse/administrasjon, husleie og driftskostnader lite lar seg påvirke av antall elever som benytter skolebygget. Det er derfor krevende å kunne realisere et nedtrekk for husleie og drift på grunn av færre elever i grunnskolen innenfor rammen til programområdet, dersom det ikke samtidig gjøres strukturelle endringer.

Selv om kommunen som helhet har god kapasitet for elever, er kapasiteten ujevnt fordelt mellom skoler. Handlingsplanen for utvikling og bruk av barnehage- og skolebygg legger frem ulike tiltak for å utjevne dette.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Prioriterte handlinger i planperioden skal sammen bidra til at flere ungdommer og unge voksne fullfører videregående opplæring. For å lykkes med prioriterte handlinger, er det spesielt noen områder som vil ha forsterket fokus i 2023.

Overganger

Rådmannen vil ha søkelys på alle overganger fra oppstart i barnehage til overgangen til videregående opplæring, og vil samarbeide med fylkeskommunen om overgangen til videregående opplæring.

Fylkeskommunen har ansvar for videregående opplæring og alternative opplæringstilbud i overgangen mellom grunnskole og videregående opplæring. Drammen kommune har likevel hatt tilbud om Ung11 etter 10. trinn, og tilbudet ble samlokalisert med det fylkeskommunale tilbudet UngInvest fra skoleåret 2022-2023.

Antall deltagere som har benyttet seg av tilbudet på Ung11 har de siste årene gått kraftig ned, og inneværende skoleår har 7 deltagere. Det er avsatt 1,6 millioner kroner til tiltaket, men programområdet har i tillegg måtte bidratt med 0,3 millioner kroner for å kunne realisere samarbeidet med UngInvest. Tilbudet ved Ung11 er et kostbart tilbud dersom indikatoren er kostnad per deltaker, og dagens ordning er ikke mulig å videreføre innenfor de tildelte rammene til Ung11. Rådmannen vil ta initiativ til at samarbeidet med UngInvest evalueres våren 2023. Evalueringen vil også se på om det er alternativ organisering av nåværende tilbud, eller om det er andre tilbud eller tiltak som kan bidra til at flere unge kan få støtte og oppfølging til å mestre overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring.

Som et nytt tiltak for å fange opp elever som står i fare for å ikke gjennomføre videregående opplæring foreslår rådmannen at programmet Guttas Campus starter opp i 2023. Målgruppen for dette tiltaket er gutter som opplever skolen som utfordrende, og som ønsker å styrke seg faglig og sosialt før de begynner på videregående skole. Deltagerne får tilbud om to ukers intensiv læringscamp med oppfølging på mentorsenter i ett år etter campen. Etter campen blir deltagerne fulgt opp med gruppe-mentoring to ganger i måneden gjennom året i 10. klasse, og individuelt etter behov gjennom første året på videregående skole. Oslo og Bergen har gjennomført tiltaket over flere år med gode erfaringer.

Sosialfaglige stillinger

Sosialfaglige stillinger er ikke et lovpålagt krav på barneskolen, men for ungdomsskolene. Likevel har et utvalg av barneskolene i kommunen blitt prioritert med ressurser til cirka 50 prosent sosialfaglig stilling per skole. Dette tiltaket skal bidra til at flere elever får støtte i hverdagen for å forstå og mestre ulike utfordringer, både sosiale, psykososiale, strukturelle eller andre utfordringer. Erfaringene så langt er at sosialfaglige stillinger har positiv effekt på det sosiale miljøet på skolen, og at enkeltelever får god støtte til å mestre skolehverdagen. Rådmannen foreslår å prioritere midler til å styrke det sosialfaglige tilbudet ved at det i løpet av økonomiplanperioden blir etablert sosialfaglige stillinger ved alle barneskoler.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni 2022 sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programrådene. P01 Skole er med unntak av årlige rammejusteringer på grunn av demografi unntatt ytterligere innsparingstiltak i handlings- og økonomiplanperioden.

Virkninger av statsbudsjettet

Gratis 12 timer på SFO for elever på 1.trinn

Høsten 2022 innførte regjeringen tolv timer gratis tid på skolefritidsordningen (SFO) per uke for elever på 1. trinn. Regjeringen viderefører ordningen i 2023, og setter av 1,4 milliarder kroner til tiltaket nasjonalt. Drammen kommune forventer å få 14,3 millioner kroner i tilskudd til dette tiltaket i 2023.

Gratis heldagstilbud på SFO for elever på 1. trinn

Høsten 2022 ga regjeringen kommuner mulighet til å søke midler til gratis heldagstilbud på SFO for elever på 1. trinn som kommer fra familier med lav inntekt. Drammen søkte om dette og fikk tildelt midler for skoleåret 2022-2023. Regjeringen tar sikte på å utvikle tilskuddsordningen med gratis SFO for barn i lavinntektsfamilier fra høsten 2023.

Økt kompetanse for ansatte på SFO

Regjeringen foreslår å bevilge 10,0 millioner kroner i 2023 til økt kompetanse for ansatte i SFO. Midlene skal bidra til å iverksette ny rammeplan for SFO og til å styrke kompetansen for ansatte på SFO. Drammen kommunes andel forventes å være cirka 0,2 millioner kroner i 2023.

Reversering av vedtaket om én ekstra skoletime i naturfag fra skoleåret 2022-2023

I statsbudsjettet for 2022 ble det lagt inn midler til en ekstra skoletime i naturfag i grunnskolen. I forslaget til statsbudsjett for 2023 er dette vedtaket reversert, og 4,45 millioner kroner er trukket ut av programrådets ramme.

Ny opplæringslov

Regjeringen signaliserer gjennom statsbudsjettet at de blant annet ønsker å styrke og bedre samarbeidet for tilbudet til elever med behov for særskilt tilrettelegging. Alle barn og unge skal bli fanget opp så tidlig som mulig, slik at de unngår at utfordringene vokser seg større videre i utdanningsløpet. I arbeid med ny opplæringslov vurderer regjeringen flere endringer og presiseringer som vil styrke tilbudet til barn med behov for særskilt tilrettelegging. Forslag til ny opplæringslov skal etter planen legges frem for Stortinget våren 2023.

Gebyrer og betalingsatser

Ikke effektivert prisøkning på SFO i 2021

Satser for betaling ble ved en feil ikke justert ved fakturering for plass på SFO i 2021. Vedtatt økning var tilsvarende deflator på 2,7 prosent. Manglende prisøkning utgjorde cirka 1,4 millioner kroner i 2021. Med den samlede belastningen innbyggerne opplever, med generell prisvekst og økte gebyrer for vann og avløp, velger rådmannen å ikke foreslå en etterregulering av prisen på SFO i økonomiplanperioden. Prisene for SFO i 2023 er derfor kun regulert med kommunal deflator på 3,7 prosent.

Andre forhold av økonomisk betydning

Innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)

Programrådet fikk gjennom vedtak av handlings- og økonomiplanen 2022-2025, tildelt 23,0 millioner kroner som en engangsbevilgning. Midlene ble satt av til innkjøp av læremidler, slik at skolene skulle settes i stand til å møte de nye kravene i ny læreplan. Programrådet ser behovet for å kunne fordele disse midlene over to skoleår, og rådmannen foreslår å overføre 8,9 millioner kroner til 2023. Dette finansieres av den ekstraordinære styrkingen av disposisjonsfondet som ble gjort i 2021.

Kontaktlærertillegg

Lærerorganisasjonene og KS har inngått en ny arbeidstidsavtale som ble iverksatt 1.8.22. Avtalen går ut på at lærere som er kontaktlærer for mer enn 20 elever, får en økning i avsatt tid til oppgaver som kontaktlærer fra 45 minutter til 90 minutter i uken. For programrådet utgjorde dette en merkostnad på 2,9 millioner kroner høsten 2022, som ble kompensert via lønnsreserven. Den årlige effekten er 6,9 millioner kroner per år.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	1 041 744	1 041 744	1 041 744	1 041 744
Sum Tekniske justeringer	-2 150	-2 150	-2 150	-2 150
Sum Vedtak forrige periode	-20 404	-20 404	-20 404	-20 404
Sum Budsjettendringer inneværende år	59 389	59 389	59 389	59 389
Sum Lønns- og prisvekst	11 967	11 967	11 967	11 967
Konsekvensjusteringer	48 802	48 802	48 802	48 802
Konsekvensjustert ramme	1 090 546	1 090 546	1 090 546	1 090 546
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P01	-2 500	-10 800	-31 300	-49 500
Sum Justering for befolkningsendring	-2 500	-10 800	-31 300	-49 500
Statsbudsjettet				
Justering: «Oppdatert HØ 2022-2025 (sak 10/22) - 108977», gratis SFO 1. klasse	-7 332	-7 332	-7 332	-7 332
Ny opplæringslov fra høst 2021 - tilpasninger	91	91	91	91
Nytt prøvegjennomføringssystem i skolen - gevinst	-217	-217	-217	-217
Statlige og private skoler - endring i elevtall	-452	-452	-452	-452
Statsbudsjettet: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023	-4 450	-4 450	-4 450	-4 450
Sum Statsbudsjettet	-12 360	-12 360	-12 360	-12 360
Nye tiltak				
50 prosent sosialfaglig stilling på alle barneskoler	1 500	2 250	3 000	4 500
Guttas Campus	750	750	750	750
Kontaktlærertillegg varig	6 900	6 900	6 900	6 900
Ubenyttede midler til innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)	8 900	0	0	0
Sum Nye tiltak	18 050	9 900	10 650	12 150
Nye tiltak og realendringer	3 190	-13 260	-33 010	-49 710
Ramme 2023-2026	1 093 736	1 077 286	1 057 536	1 040 836

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Programområdets budsjett dekker grunnskoleopplæring i barne- og ungdomsskole og i voksenopplæringen. I tillegg dekkes kostnader til skoleskysst, spesialundervisning for kommunens elever i private skoler og grunnskoleopplæringen for kommunens barn som bor i fosterhjem i andre kommuner. Programområdet har også ansvar for velkomstklassetilbudet for minoritetsspråklige barn som bosetter seg i kommunen, og opplæringstilbudet på Frydenhaug, en skole for barn med særskilte behov.

Skolefritidsordningen finansieres av foreldrebetaling og statlige tilskudd og skal i utgangspunktet være selvfinansiert. I tillegg til de statlige moderasjonsordningene har Drammen kommune blant annet vedtatt å gi søskenmoderasjon og gratisplasser til barn i lavinntektsfamilier, med en inntekt under 300 000 kroner. Finansieringen dekker i liten grad nødvendig voksentetthet for barn med særskilte behov, og merkostnaden dekkes da innenfor skolens ramme.

Mange skoler har hatt nedgang i elevtall over lang tid og det er utfordrende å tilpasse driften når rammene reduseres som følge av lavere elevtall. Dette handler om at en stor andel av driftskostnadene ved skolene ikke er knyttet direkte opp til antall elever på skolen. Husleie og løpende driftskostnader er faste kostnader som ikke lar seg endre i takt med endringen i elevtall. Det samme gjelder i stor grad kostnader knyttet til ledelse og administrasjon. En nedgang i elevtall medfører ikke automatisk færre antall klasser på en skole, da nedgangen i kommunen skjer i ulike skoler og ulike klassetrinn. Det vil være krevende for programområdet å møte de økonomiske utfordringene som følger av den forventede elevtallsnedgangen utover i planperioden. Dette vil kreve en grundig prosess, også politisk, for å finne mest mulig bærekraftige løsninger.

Investeringsbudsjett

IKT

Årlig ramme for IKT-utstyr i skolen er 15,0 millioner kroner. I henhold til bærekraftig rulleringsplan kjøpes det årlig inn utstyr til to eller tre årskull. Elevene har følgende utstyr til bruk i undervisningen:

- 1-5. trinn: I-pad
- 6.-7. trinn: Hybrid-PC
- 8.-10. trinn: PC

Hvert fjerde år er det avsatt midler i handlings- og økonomiplanen til bytte av PC'er til lærere. Dette ble gjennomført i 2022, og ligger derfor inne med 15,0 millioner kroner i 2026.

Inventar og utstyr

Det er i handlings- og økonomiplanen avsatt 7,0 millioner kroner årlig til løpende fornyelse av inventar og utstyr på skolene. Midlene fordeles til skolene etter søknad til spesifiserte formål tilknyttet inventar og lokaler. En stor andel av inventarbudsjettet går til nyinnkjøp og oppgradering av skjermer på skolene for å kunne gjennomføre relevant opplæring.

Ny lokalisering av Sagstedbrua

Avdeling Sagstedbrua er en egen avdeling under Eknes ungdomsskole for inntil 12 elever som har behov for tettere og mer tilrettelagt opplæring. Sagstedbrua holder til i leide lokaler i Krokstadelva. Kommunen har leieavtale ut juni 2024. Utredning for ny lokalisering av undervisningstilbudet ferdigstilles høsten 2023.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 12,4 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden i Drammen Eiendom KF's investeringsbudsjett.

Veiavangen ungdomsskole

«Veiavangen ungdomsskole - tilbygg og ny flerbrukshall» ligger inne i planperioden med 10,0 millioner kroner i 2025 og 220,0 millioner kroner i 2026 i Drammen Eiendom KF's investeringsbudsjett. Rådmannen foreslår å prioritere dette prosjektet innenfor økonomiplanperioden da dette er den eneste skolen som ikke er godkjent i kommunen. For nærmere omtale av prosjektet vises til vedlagte budsjettinns spill fra Drammen Eiendom KF.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
Kommunekassa					
KK IKT P01 Skole	15 000	15 000	15 000	30 000	75 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000
KK P01 Ny lokalisering av tilbudet på Sagstedbrua	0	2 000	0	0	2 000
Sum Kommunekassa	22 000	24 000	22 000	37 000	105 000
Drammen Eiendom					
DEKF P01 Veiavangen skole	0	0	10 000	220 000	230 000
KK P01 Inventar og utstyr Skole	12 400	12 400	12 400	12 400	49 600
Sum Drammen Eiendom	12 400	12 400	22 400	232 400	279 600
P01 Skole					
Sum P01 Skole	34 400	36 400	44 400	269 400	384 600
Sum investeringsprosjekter	34 400	36 400	44 400	269 400	384 600

P02 Barnehager

Utfordringsbildet for programområdet

Demografi

Antallet 1-5 åringer i Drammen kommune reduseres årlig. Siden 2013 er antallet barnehagebarn redusert med rundt 500 barn. For handlings- og økonomiplan 2023-2026 er det gjort en oppdatert vurdering av demografiendringer for programområdet basert på siste oppdaterte anslag fra SSB (per juli 2022). Det understrekes at det er krevende å anslå den eksakte nedgangen i barnetallet i barnehagene. Årsaken til dette er at dekningsgraden for årskullene varierer kraftig. Det er åpent inntak i løpet av året slik at «ikke-rettighetsbarn» og utenbysbarn tilbys plasser i Drammens barnehager. Fra 2020 til 2021 økte dekningsgraden for barn som går i barnehage fra 90,1 prosent til 91,2 prosent. Anslag for 2022 er 92 prosent. Ett prosentpoeng tilsvarer 50 barn. Dekningsgraden i Norge (2021) er 93,6 prosent.

Barnehagestrukturen i Drammen kommune

Gjennomsnittlig antall barn i barnehager (2021) i sammenlignbare kommuner er 55,5 barn. I Drammen kommune er tilsvarende tall 58 barn. De fleste barnehager som bygges i dag er med plass til over 120 barn. Større barnehager gir best utnyttelse av ressurser og areal, i tillegg til miljøaspektet. I lys av demografi utviklingen innenfor programområdet er det behov for strukturelle endringer i barnehagestrukturen jfr. egen sak om skole- og barnehagebygg.

Det midlertidige tilbudet på Rådyrtråkket barnehage legges ned fra 1.8.2023. Tilbudet ved Marienlyst barnehage vurderes i forhold til fortsatt tilstrømning av flyktninger. Begge barnehagene ble opprettet i 2022 for å ivareta nyankomne flyktninger.

Det forventes også endringer i de private barnehagene med nedleggelse av plasser fra høsten 2023 som påvirker strukturen.

«Ikke- rettighetsbarn» i Drammen

Retten til barnehageplass gjelder for barn som fyller ett år senest innen utgangen av november det året det blir søkt om barnehageplass. Da det er overkapasitet i drammensbarnehagene og åpent inntak, erfares det at private barnehager gjennom hele året tar inn barn uten rett til plass. Dette er et fenomen også på landsbasis.

I dag er situasjonen den at private barnehager har krav på refusjon fra kommunen for «ikke-rettighetsbarn», mens kommunen ikke har krav på refusjon fra staten for de samme barna. Effekten av «ikke-rettighetsbarn» født i 2020 var over 19 millioner kroner for budsjettåret 2021. For 2022 er anslaget 21,5 millioner kroner. Anslaget for 2023 er 18 millioner kroner, basert på tall for høsten 2022. Det forventes derfor en reduksjon av antallet «ikke-rettighetsbarn» i planperioden grunnet omstillinger. Programområdet ble i 2022 kompensert med 10 millioner kroner. For 2023 er programområdet tilført 5 millioner kroner. Rådmannen kommer tilbake til dette i forbindelse med 1. tertial 2023.

Tilskudd til private barnehager i 2023

Tilskuddene til private barnehager utgjør omtrent halvparten av programområdets ramme og er basert på en selvkostberegning for de kommunale barnehagene to år tilbake i tid. Kommunal deflator som legges til grunn for tilskuddene i 2023 (årene 2022 og 2023) er på totalt 9,2 prosent. I tillegg kommer en økning av nasjonal kapitalsats på 26 prosent (Telemarksforskning) grunnet den siste tids renteøkning. Barnetallet 2021 for de kommunale barnehager har gått ned med 1,8 prosent. Det er i Drammen kommune som i de andre storkommunene risiko for at endelig tilskuddssats til private barnehager for 2023 blir høy. Endelig sats er klar først etter vedtatt statsbudsjett for 2023. Rådmannen kommer tilbake til dette i 1. tertial 2023.

Spesialpedagogiske tjenester

Virksomheten omhandler lovpålagte tjenester etter Barnehageloven kapittel VII: §31- Spesialpedagogisk hjelp, §37 - Barn med nedsatt funksjonsevne, §36 - Skyss, §38 - Tegnspråk, §39 - Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Budsjetttrammene til spesialpedagogiske tjenester har historisk i Drammen kommune ikke blitt justert etter behovet.

Den økte ressursbruken innenfor tjenesten finner vi igjen i samtlige storkommuner og i landet forøvrig. Utgiftene i Drammen kommune har på to år økt med 22 prosent. Siden 2020 har antallet barn som mottar spesialpedagogisk hjelp for vårhalvårene økt med 26 prosent. Antall årstimer for vårhalvårene har i tilsvarende periode økt med 12,1 prosent. Budsjetttrammen ble i 2022 økt med 7 millioner kroner og det ligger i eksisterende handlings- og økonomiplan inne en nedjustering til 4 millioner kroner i 2023. Rådmannen foreslår en tilleggsøkning på 10 millioner kroner for 2023, 8 millioner kroner for 2024, 5 millioner kroner for 2025 og 3 millioner kroner for 2026.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Prioriteringer i henhold til temaplanen tas innenfor programområdets eksisterende rammer. De viktigste satsingene i perioden er å øke de ansattes kompetanse i hvordan tilrettelegge for lek. Leken skal være sentral for at alle barn skal oppleve inkludering og mestring. I tillegg skal digitale ressurser tilgjengeliggjøres for ansatte.

Barnehagene iverksetter rutiner med kvalitetskjennetegn på gode overganger i alle faser fra tilvenning i barnehage til første året i videregående opplæring. Alle barnehager implementerer kommunal plan for trygt og godt barnehagemiljø, som skal sikre inkludering av alle barn, økt nærvær og bedre psykisk helse.

Det planlegges å iverksette en pilot med redusert åpningstid i noen få barnehager for å få erfaringer med hvordan barnehagedagen vil være med flere personer på jobb i flere av de timene hvor det er flest barn til stede. Det vil fremmes en politisk sak om å iverksette piloten. Målet å finne ut hvordan redusert åpningstid gir mulighet for å ha tettere bemanning gjennom dagen, bedre tilbud til barna og høyere kvalitet på tilbudet. Piloten skal evalueres og det skal vurderes om dette er et tiltak det er ønskelig å videreføre.

Enkelte barnehagebygg har behov for bedre tilrettelegging av det fysiske miljøet og det igangsettes tiltak for å utbedre blant annet nettdekning, kontorfasiliteter, møterom og garderobes. Barnehagene tilføres midler til dette over investeringsbudsjettet.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. Programområdet for barnehagene (PO2) er med unntak av årlig demografijustering unntatt ytterligere innsparingstiltak i handlings- og økonomiplanperioden.

Virkninger av statsbudsjettet

Redusert makspris og gratis barnehageplass for tredje barn

Regjeringen foreslår redusert makspris i barnehager og gratis barnehageplass for tredje barn. I tillegg er det lagt inn helårseffekt av lavere oppholdsbetaling i 2022. Forslaget vil medføre en netto overføring til Drammen kommune på 6,8 millioner kroner fra og med 2023.

Redusert pensjonspåslag for private barnehager

Redusert pensjonspåslag for private barnehager medfører at Drammen kommune trekkes 1 million kroner i 2023.

Regjeringen varsler ny finansieringsordning for private barnehager

Regjeringen varsler i forslaget til statsbudsjett 2023 at det forberedes en ny finansieringsordning for de private barnehagene, hvor det stilles krav om at hver barnehage skal være et eget rettssubjekt. Det vil bli stilt krav om regnskap fra den enkelte barnehage for å sikre demokratisk kontroll med hvordan tilskuddet til barnehagene blir benyttet.

Det signaliseres også at man ønsker å gå bort fra den sjablonmessige tilskuddsordningen de private barnehagene har i dag og at fremtidig tilskudd i stedet skal være basert på de utgifter den enkelte private barnehage faktisk har.

Gebyrer og betalingssetser

I regjeringens forslag til statsbudsjett 2023 er oppholdsbetaling satt til 3 000 kroner per barn per måned. Dette er en nedgang på 50 kroner fra oppholdsbetalingen høsten 2022. «Gratis kjernetid» videreføres med innslagspunkt 598 825 kroner fra 1.1.2023 og med innslagspunkt 615 590 kroner fra 1.8.2023. «Redusert oppholdsbetaling» videreføres for alle som tjener under 550 000 kroner da ingen skal betale mer enn 6 prosent av brutto skattbar inntekt. Den lokale moderasjonsordningen «Gratis barnehageplass» videreføres med innslagspunkt for årsinntekt på 462 000 kroner. Søskenedrasjon for barn nummer to videreføres med 30 prosent, mens barn nummer tre får gratis barnehageplass fra 1.8.2023.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	803 702	803 702	803 702	803 702
Sum Vedtak forrige periode	-7 500	-17 000	-19 000	-19 000
Sum Budsjettendringer inneværende år	26 961	26 961	26 961	26 961
Sum Lønns- og prisvekst	23 032	23 032	23 032	23 032
Konsekvensjusteringer	42 493	32 993	30 993	30 993
Konsekvensjustert ramme	846 195	836 695	834 695	834 695
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P02	-13 700	-14 600	-34 000	-32 800
Sum Justering for befolkningsendring	-13 700	-14 600	-34 000	-32 800
Statsbudsjettet				
Gratis barnehage for tredje barn i familien fra 1. august 2023	807	807	807	807
Redusert makspris i barnehage fra 1. januar 2023	6 040	6 040	6 040	6 040
Redusert pensjonspåslag private barnehager - skjermingsordning nedtrappes	-954	-954	-954	-954
Sum Statsbudsjettet	5 893	5 893	5 893	5 893
Nye tiltak				
Spesialpedagogiske tjenester	10 000	8 000	5 000	3 000
Tilskudd til private barnehager	11 000	11 000	11 000	11 000
Sum Nye tiltak	21 000	19 000	16 000	14 000
Nye tiltak og realendringer	13 193	10 293	-12 107	-12 907
Ramme 2023-2026	859 388	846 988	822 588	821 788

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år (2022), utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programrådets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Budsjetttrammene for programrådet er justert for oppdaterte demografi anslag, endringer som følge av statsbudsjettet og nye tiltak er innarbeidet. Rådmannen vil komme tilbake til vurderingen av de økonomiske konsekvensene av økt kapitalsats i tilskuddene til de private barnehagene i 1. tertialrapport 2023.

Investeringsbudsjett

KK P02 Barnehage: Inventar og utstyr

Det er i handlings- og økonomiplanen avsatt 3,8 millioner kroner årlig til løpende fornyelse av inventar og utstyr i barnehagene.

Drammen Eiendom KF - P02

I gjeldende handlings- og økonomiplan er det avsatt 3 millioner kroner årlig til oppgradering av bygningsmassen. Rådmannen foreslår å avsette ytterligere midler til optimalisering av eksisterende arealer i barnehagene med 4 millioner kroner årlig i økonomiplanperioden. I tillegg foreslås å avsette ytterligere midler til å utvide Berger barnehage med 6 millioner kroner i planperioden. Dette er forslag for å imøtekomme mindre justeringer i kommunens eksisterende bygg. Rådmannen vil komme tilbake til behovene vedrørende de strukturelle grepene som er omtalt i saken om skole- og barnehagebygg i handlings- og økonomiplanen for 2024 - 2027, når saken er ferdigbehandlet.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
Kommunekassa					
KK P02 Inventar og utstyr Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
Sum Kommunekassa	3 800	3 800	3 800	3 800	15 200
Drammen Eiendom					
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
DEKF P02 Optimalisere av eksisterende areal i barnehager	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
DEKF P02 Utvide Berger barnehage	1 000	5 000	0	0	6 000
Sum Drammen Eiendom	8 000	12 000	7 000	7 000	34 000
P02 Barnehager					
Sum P02 Barnehager	11 800	15 800	10 800	10 800	49 200
Sum investeringsprosjekter	11 800	15 800	10 800	10 800	49 200

P03 Forebyggende tjenester

Utfordringsbildet for programområdet

Det forebyggende arbeidet skal redusere behovet for kostnadskrevenne tiltak uavhengig av alder.

For å lykkes må barn, unge og voksne få rett hjelp før vansker utvikler seg.

For barn, unge og familier skal handlingsplanen for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer bidra til at så mange som mulig kan vokse opp i trygge hjem, med gode nettverk og tilstrekkelig hjelp. Kommunens samarbeid med lag og foreninger om aktivitet og tilhørighet skal styrke samhold og inkludering.

Hjemmeboende eldre skal sikres god helse lengst mulig gjennom aktivitet, sosiale fellesskap og veiledning.

Voksne med angst og/eller milde til moderate depresjonsplager skal enkelt kunne orientere seg blant lavterskeltilbudene og få hjelp raskt. En stadig større andel av befolkningen som oppgir å ha psykiske plager og både variasjon og tilgjengelighet til ulike tilbud skal gi alle mulighet til å delta for å bedre egen helse og livsstil.

Demografisk utvikling

Rammetilskuddet til kommunen tar blant annet utgangspunkt i anslag for demografiske fremskrivninger. For planperioden er det et samlet nedtrekk i rammene for kommunen på om lag 7 millioner kroner. Rådmannen foreslår at programområdets rammer tilpasses med utgangspunkt i demografiske vurderinger og fremtidig omprioritering fra oppvekst til helse, sosial og omsorg.

Barnevernet

Barnevernsreformen forutsetter at barnevernet tilpasser seg den nye finansieringsmodellen der en større andel av utgiftene nå ligger til kommunen. En tilpasning kan kun oppnås ved at tjenesten lykkes i arbeidet med at flere foreldre kan ta vare på egne barn. Grunntjenestene (skoler og barnehager) og de forebyggende tjenestene må ha tilstrekkelig kompetanse for å kunne avdekke barns mulige behov for tjenester fra barnevernet. Tidlig hjelp sikrer flere en god oppvekst. Foreldre med problemer innen psykisk helse, rus og omfattende levekårsutfordringer påvirker omsorgsevnen. Disse må ha tilgang til tjenester og behandling som gjør dem i stand til å være gode omsorgspersoner. Dersom barn må bo utenfor hjemmet er barnets familienettverk et alternativ som alltid vurderes. Et av de mest kostnadskrevenne tiltakene i barnevernet er barn plassert utenfor familien. Det er allerede tatt høyde for en reduksjon i antall plasserte barn i fosterhjem i innsparingene som foreslås i planperioden. Rådmannen vil vurdere om det kan effektiviseres ytterligere gjennom en større grad av samlokalisering av barnevernstjenesten slik at stordriftsfordeler kan gi større gevinst.

PP-tjenesten

I samarbeid med skoler og barnehager er målsettingen å dreie innsatsen fra arbeid basert på henvisninger, til systemrettet samarbeid og veiledning av virksomhetene. Først når dette skjer kan det sannsynliggjøres at ventelistene reduseres med dagens kapasitet. Tjenesten har en øking i antall henvendelser fra spesialisthelsetjenesten som ber om utredninger. En effektivisering av tjenesten, gjennom digitalisering av arkiv, kan på sikt gi en gevinstrealisering. Det er planlagt å prioritere programområdets investeringsrammer til blant annet dette formålet i planperioden. En befolkningsnedgang frem til 2026 i aldersgruppen 0-16 år betyr en nedgang på cirka 670 innbyggere eksklusive voksne med krav om opplæring.

Helsefremmende tjenester 0-100, skolehelse- og ergoterapitjenester

For indirekte å styrke det forebyggende perspektivet foreslås ikke en reduksjon av rammene til tross for en viss nedgang i antall barn. Antallet i målgruppen for voksne og seniorer øker og tilbudene opprettholdes og videreutvikles.

Elevtallsutvikling på ungdomstrinnet og i videregående skole er synkende for innbyggere 6-15 år fra og med 2025. En reduksjon i tjenestene vil gi mindre tilgjengelighet til helsesykepleier på barneskolen.

Tjenestetilbudet vil måtte nedskaleres med fare for at elever i barneskolealder ikke fanges opp av helsesykepleier, med tanke på både avvikende utvikling, utenforskap og en krevende omsorgssituasjon. En redusert tjeneste vil også medføre mindre tid til samhandling med andre tjenester som skole, PPT, barnevern, fysio-/ergoterapeuter, habiliteringsteam og frivillige organisasjoner. Innholdet i konsultasjoner og oppfølging barneskoleelever får fra helsesykepleier har økt de siste årene, det samme har kravet til samhandling med andre instanser.

Rekrutteringsutfordringer

Programrådet har over tid erfart at det er vanskelig å få tak i kvalifiserte folk. Det er kamp om arbeidskraften og færre søkere til ledige stillinger enn det som det er behov for. Dette fører blant annet til tidkrevende og kostbare rekrutteringsprosesser, og at bemanningsbehovet ikke dekkes fullt ut.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Prioriterte handlinger i planperioden skal sammen bidra til at

- færre utvikler angst, depresjon og livsstilssykdommer
- flere barn vokser opp under trygg omsorg i egen familie
- flere ungdommer og unge voksne fullfører videregående opplæring

Arbeidet med Oppvekstreformen inkluderer utvikling av en plan som beskriver det overordnede målet og strategien for et helhetlig tjenestetilbud. Planen skal også beskrive hvordan ansvaret skal fordeles mellom de forskjellige tjenestene og programrådene i kommunen, hvordan oppgaveløsningen skal organiseres og hvordan de ulike tjenestene og etatene skal samarbeide. Denne planen vil bli fremmet for politisk behandling.

Reformen forutsetter at kommunen ser tiltak for barn og unge i sammenheng. Alle velferdstjenestene vil være forberedt på delansvaret som reformen innebærer, og bidra for å nå målet:

- Flere barn skal få rett hjelp til rett tid der de bor

Prioriteringene i fellessatsingene er derfor foreslått innen:

- «Folkehelse og livsmestring»
- «På lag med frivilligheten»

Prioriteringene som er foreslått innen hovedutvalget er spesielt knyttet til «Alle skal med» og «Trygg og sterk hele livet»:

- Forebyggende tilbud som bidrar til god fysisk og psykisk helse videreføres og videreutvikles.
- Samarbeid med frivilligheten for å komplimentere tilbud om fysisk aktivitet og styrke sosial tilhørighet
- Gjøre informasjon om tilbud lett tilgjengelig
- Kurs for foresatte til barn og ungdom

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programrådene. For P03 Forebyggende tjenester innebærer dette et innsparingskrav på 7,28 millioner kroner hvorav 1,83 millioner som gjelder husleier tas ut under programområde P19 Sentrale poster.

Innsparingskravet er fordelt på følgende tiltak:

1. Redusert husleie ved fraflytting av innleide lokaler - 1,835 millioner kroner
2. Reduksjon i antall plasserte barn utenfor familie med 4,7 millioner kroner
3. Mindre innsparingstiltak 0,75 millioner kroner

Beregnet innsparingseffekt som gjelder reduksjon i antall plasserte barn utenfor familien baserer seg på antallet avsluttede plasseringstiltak grunnet alder samt et gjennomsnitt av nye varige plasseringer i 2020-2021. Tiltak for gjennomføring er videreføring og videreutvikling av hjelpetiltak for å forebygge behovet for å måtte plassere barn utenfor familien, og arbeid med gjenforeninger så raskt som mulig der dette er forsvarlig. Hvorvidt tiltaket vil kunne gjennomføres som planlagt vil avhenge av at antallet nye barn med behov for tjenester fra barnevernet ikke øker betydelig.

Virksomheter av statsbudsjettet

Samværsplan som følge av ny barnevernlov

Den nye barnevernloven pålegger barnevernstjenesten en plikt til å utarbeide en plan for gjennomføring av samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående som barnet har et etablert familieliv med. Kommunenes rammetilskudd økes med 0,65 millioner kroner.

Barnevernsreformen

Ansvarsendringene som følger av barnevernsreformen, jf. Prop. 73 L (2016-2017) og Innst. 354 L (2016-2017), gjelder fra 1. januar 2022 og gir kommunene et økt faglig og økonomisk ansvar. For å dekke kommunenes merkostnader som følger av det økte finansielle ansvaret, ble rammetilskuddet til Drammen kommune økt med 29,84 millioner kroner i 2022. Rammetilskuddet økes ytterligere med 10,26 millioner kroner for 2023. Økningen for 2023 er noe lavere enn tidligere varslet. Dette skyldes dels en faseforskyvning knyttet til overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem og dels oppdaterte tall for aktiviteten i det statlige barnevernet i 2021.

Andre forhold av økonomisk betydning

Budfir har utarbeidet faglige anbefalinger til en standardisering av økonomiske rammevilkår for fosterhjemmene som kommunene har ansvar for. Anbefalingene skal bidra til økt forutsigbarhet for fosterforeldre, redusere uenighet og forhandlinger om økonomiske rammevilkår og dermed støtte opp om samarbeidet mellom fosterhjemmene og barneverntjenesten. Budfir anbefaler en modell som består av :

- fast grunnstøtte, utgiftsdekning og barnetrygd
- standardiserte perioder for frikjøp den første perioden etter at barnet har flyttet inn
- kriterier for frikjøp utover den første perioden

Anbefalingene er gjeldende fra 1.1.2022. Dersom Drammen kommune skal følge opp dette i budsjettet, vil det innebære en varig merutgift for barnevernet på rundt 6,3 millioner kroner per år. Regjeringen har ikke fulgt opp anbefalingene fra Budfir med tilførsler i rammetilskuddet til kommunene. Rådmannen foreslår derfor ikke å legge inn midler til dette i handlings- og økonomiplan 2023-2026.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	403 249	403 249	403 249	403 249
Sum Budsjettendringer inneværende år	10 298	10 298	10 298	10 298
Sum Lønns- og prisvekst	12 513	12 513	12 513	12 513
Konsekvensjusteringer	22 811	22 811	22 811	22 811
Konsekvensjustert ramme	426 059	426 059	426 059	426 059
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P03	-1 450	-2 750	-5 250	-7 400
Sum Justering for befolkningsendring	-1 450	-2 750	-5 250	-7 400
Statsbudsjettet				
Bevilgninger til barnevernsreform	10 261	10 261	10 261	10 261
Bevilgninger til samværsplan som følge av ny barnevernlov	656	656	656	656
Sum Statsbudsjettet	10 917	10 917	10 917	10 917
Innsparingstiltak				
Besparelse husleier	-1 835	-1 835	-1 835	-1 835
Diverse mindre innsparinger	-750	-750	-750	-750
Reduksjon i antall plasserte barn utenfor familie	-500	-1 500	-3 000	-4 700
Sum Innsparingstiltak	-3 085	-4 085	-5 585	-7 285
Nye tiltak og realendringer	6 382	4 082	82	-3 768
Ramme 2023-2026	432 441	430 141	426 141	422 291

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Nye befolkningsframskrivninger fra statistisk sentralbyrå (SSB) gir noe lavere befolkningsvekst sammenliknet med forrige framskriving; litt færre barn 0-19 år, litt flere voksne 20-64 år og en noe mindre økning i antall eldre over 65 år. Demografiutvikling tyder på at kommunen må omprioritere ressurser fra oppvekst til helse, sosial og omsorg i årene som kommer.

Disse er nå innarbeidet i programområdenes rammer i handling og økonomiplan perioden 2023-2026.

For å dekke kommunenes merkostnader som følger av det økte finansielle ansvaret, ble rammetilskuddet til kommunene økt med 1,3 milliarder kroner i 2022. Rammetilskuddet økes med ytterligere 497,8 millioner kroner i 2023. For Drammen betyr det en ytterligere bevilgning på 10,261 millioner kroner som følge av barnevernsreformen.

Investeringsbudsjett

Programområdet har behov for midler til løpende fornyelse og utskiftning av inventar og utstyr. Prioritet i 2023 vil være nytt fagsystem til barnevernet og omlegging og digitalisering av arkivene i PP-tjenesten.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
Kommunekassa					
KK P03 Inventar og utstyr Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Kommunekassa	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
P03 Forebyggende tjenester					
Sum P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum investeringsprosjekter	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000

Kommunens tjenestoområder

Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg

P04 Helse

P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

P06 Hjemmetjenester og institusjon

P07 Rus og psykisk helse

P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig

Kort omtale av programområdene

P04 Helse

Programområdet har ansvar for primærhelsetjenester til alle kommunens innbyggere, inkludert legevakt, legetjenester, samfunnsmedisin, smittevern, miljørettet helsevern, fysioterapi og ergoterapitjenester. Drammen helsehus er en stor kommuneovergripende institusjon og ligger under programområdet som døgnakutte tjenester i institusjon.

P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Programområdet yter tjenester til mennesker med behov for sammensatte og helhetlige tjenester i et livsløpsperspektiv. Tjenestene gis til brukere som bor i eget hjem/bolig med behov for heldøgns bemanning, som ambulante tjenester, avlastningstjenester og som dag- og aktivitetstilbud.

P06 Hjemmetjenester og institusjon

Omsorgstjenestene under hjemmetjenester og institusjon er fra nyttår organisert etter tjenestetype, og består av institusjoner, hjemmetjenesteavdelinger, omsorgsboliger med heldøgns bemanning og dagsenter. Omsorgstjenestene drifter også kafeer og ulike aktivitetstilbud som er åpne for alle innbyggere. Virksomhet Tjenestetildeling og koordinerende enhet fattet vedtak om tjenester og utfører annen saksbehandling. Koordinerende enhet er en lovpålagt tjeneste som skal sikre sammenhengende og helhetlige tjenester for den enkelte. Ernæring og kjøkkendrift er samlet i én virksomhet som består av Drammen kjøkken og Solberglia, Bråta og Svelvik kjøkken.

P07 Rus og psykisk helse

Programområdet har ansvaret for tjenester til innbyggere med rusproblemer og/eller psykiske lidelser. Tjenestetilbudet innebærer at innbyggere med rus- og/eller psykiske helseutfordringer får råd og veiledning, helsetjenester, oppfølging i bolig og øvrige tjenestetilbud som de har behov for.

P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig

Programområdet understøtter kommunens arbeid for å styrke innbyggernes deltakelse i arbeid og fravær av utenforskap. Programområdets ansvar omfatter sosiale tjenester i NAV, råd og veiledning til vanskeligstilte på boligmarkedet, bosetting, etablering og kvalifisering av voksne flyktninger og deres barn, samt akutt bistand og råd, veiledning og oppfølging til innbyggere som har blitt utsatt for vold og/eller overgrep av noen de er i nær relasjon til.

Rekrutteringsutfordringer i helse- og omsorgstjenestene

Drammen kommune får en stadig økende andel eldre innbyggere. Mange av disse lever gode liv uten et utstrakt behov for kommunale helse- og omsorgstjenester. Men flere eldre innbyggere betyr også at flere enn i dag vil bli brukere av de kommunale tjenestene. I tillegg øker antallet tjenestemottakere blant yngre innbyggere og blant mennesker med utfordringer innenfor rus og psykiatri.

Det har vært en betydelig økning i antall ansatte innenfor helse- og omsorgstjenestene, og på landsbasis er økningen fra 2002 til 2022 på 53 prosent. Denne utviklingen gjelder også for Drammen.

Norske kommuner og helseforetakene erfarer i dag at det er vanskelig å få tak i kvalifiserte folk. Det er kamp om arbeidskraften og færre søkere til ledige stillinger enn før. Dette fører blant annet til tidkrevende og kostbare rekrutteringsprosesser, og at bemanningsbehovet vil måtte løses ved innleie av dyre vikarer fra byrå – eller ved å benytte ufaglært arbeidskraft.

Dette er utfordringer som ikke med enkle midler kan løses i den enkelte kommune, eller ved det enkelte sykehus. Regjeringen har tatt konsekvensen av dette, og 17. desember 2021 ble helsepersonellkommisjonen nedsatt av Kongen i statsråd. Formålet er å etablere et kunnskapsgrunnlag og foreslå treffsikre tiltak i årene fremover for å utdanne, rekruttere og beholde kvalifisert personell i helse- og omsorgstjenestene i hele landet.

Kommisjonens utredning skal være klar innen 1. februar 2023. KS og arbeidsgiverforeningen Spekter har nylig lagt frem en rapport om dette temaet, hvor man går dypere inn i områdene heltidsstillinger, oppgavedeling og samhandling, teknologi og brukermedvirkning. KS og Spekter har signalisert at de vil samarbeide om oppfølging av helsepersonellkommisjonens anbefalinger. Rådmannen vil følge dette arbeidet nøye, og komme tilbake til kommunestyret med en orientering i 1. tertialrapport.

Hovedtrekk i budsjettet

Fastlegeordningen styrkes i statsbudsjettet, og dette har effekt med 8,64 millioner kroner i 2023 for Drammen kommune. Kommunen har også selv tatt grep ved å opprette flere kommunale fastlegehemler. Dette er finansiert ved demografimidler til P04 Helse.

Mulighet til deltakelse i arbeid eller meningsfull aktivitet er en utfordring for mange av innbyggerne som har store rus- og/eller psykiske helseplager. Rådmannen foreslår å styrke samarbeidet med frivilligheten og samarbeid med sosiale entreprenører for å møte denne utfordringen. Utgiftene finansieres innenfor hovedutvalgets rammer, primært via midler som i dag brukes til å finansiere aktivitetssentre.

Økte levekostnader, som følge av vekst i priser på matvarer, klær og strøm, medfører en risiko for at flere vil ha behov for økonomisk sosialhjelp. Rådmannen foreslår å omdisponere de økonomiske rammene i NAV for å møte denne risikoen. 3 millioner kroner skal brukes til å gi flere muligheter til å delta i Kvalifiseringsprogrammet (KVP). Kvalifiseringsprogram er et virkemiddel i NAV som gir økte muligheter for sosialhjelpsmottakere til å komme i arbeid.

Rådmannen vil ta i bruk mulighetsrommet som ligger i anskaffelsesreglementet og lyse ut konkurranser rettet mot sosiale entreprenører. Målet er å skape flere tilrettelagte arbeidsplasser og styrke kvalifisering til arbeid. Finansiering skal skje innenfor hovedutvalgets rammer. Ulike virkemidler i NAV kan være blant finansieringskildene.

Rådmannen foreslår at det for hovedutvalget samlet avsettes 125 millioner kroner i 2023, og 225 millioner kroner årlig de neste tre årene til investeringer i plasser for heldøgns omsorg.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	2 953 657	2 977 180	3 025 223	3 051 298
Sum Driftsinntekter	-544 450	-544 450	-544 450	-544 450
Sum	2 409 207	2 432 730	2 480 773	2 506 848

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P04 Helse	340 181	345 603	346 603	347 303
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	391 824	390 724	383 724	383 724
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 111 394	1 139 019	1 191 144	1 215 669
P07 Rus og psykisk helse	158 288	152 638	152 138	151 388
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	407 519	404 745	407 163	408 763
Sum	2 409 207	2 432 730	2 480 773	2 506 848

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	2 191 103	2 191 103	2 191 103	2 191 103
Sum Vedtak forrige periode	-7 663	-8 187	-10 269	-10 269
Sum Budsjettendringer inneværende år	99 394	99 394	99 394	99 394
Sum Lønns- og prisvekst	65 330	65 330	65 330	65 330
Konsekvensjusteringer	157 060	156 536	154 454	154 454
Konsekvensjustert ramme	2 348 163	2 347 639	2 345 557	2 345 557
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P04	3 000	5 700	8 000	10 700
Demografi justering P05	47 000	47 000	40 000	40 000
Demografi justering P06	9 775	33 200	88 325	112 850
Demografi justering P08	2 800	4 500	6 000	7 600
Sum Justering for befolkningsendring	62 575	90 400	142 325	171 150
Statsbudsjettet				
Endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger – anslått reduksjon i behovet for økonomisk sosialhjelp	-2 423	-2 423	-2 423	-2 423
Kompensasjon for kostnader til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger i 2023	172	172	172	172
Økt basistilskudd til fastleger	8 643	12 965	12 965	12 965
Økte sosialhjelpsutgifter som følge av redusert dagsats for tiltakspenger	427	427	427	427
Sum Statsbudsjettet	6 819	11 141	11 141	11 141
Innsparingstiltak				
Ambulerende tjenester til hjemmeboende	-500	-1 250	-1 750	-2 500
Helhetlig tjenesteutvikling med avanserte videoløsninger og nettsider	0	-750	-750	-750
Målretting og dimensjonering av spesialiserte behandlingsplasser	0	0	0	-2 000
Organisasjonsendring med optimalisering av støtteoppgaver ved Drammen helsehus	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Redusere tomgangsleie Boligtjenesten	-750	-750	-750	-750
Sentralisering NAV-kontor	0	-1 500	-1 500	-1 500
Sikre tilstrekkelig og rett kompetanse og dermed redusere behovet for innleid personell	0	-1 600	-2 900	-2 900
Stordriftsfordeler ved omorganisering til større enheter per leder i P08	0	-1 750	-1 750	-1 750

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Stordriftsfordeler ved omstrukturering til større enheter per leder P07	0	-1 750	-1 750	-1 750
Tverrfaglig innsats for redusert kostnader med husleierestanser	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Økt innsats skal gi flere unge sosialhjelpsmottakere mulighet til arbeid	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Sum Innsparingstiltak	-8 350	-16 450	-18 250	-21 000
Nye tiltak og realendringer	61 044	85 091	135 216	161 291
Ramme 2023-2026	2 409 207	2 432 730	2 480 773	2 506 848

P04 Helse

Utfordringsbildet for programområdet

Rekruttere og beholde faglært helsepersonell i helsehuset

Programområdet har særlige utfordringer knyttet til rekruttering av sykepleiere til Drammen helsehus. Med en økende turnover i flere av kommunens programområder stilles det krav til kommunens evne til å tiltrekke seg et tilstrekkelig antall nye sykepleiere. Samtidig må det jobbes aktivt med tiltak for å beholde dagens medarbeidere.

Fastlegesituasjonen

Drammen kommune har en utfordrende fastlegesituasjon. Dette er ikke en situasjon som er spesifikk for Drammen, men en nasjonal utfordring som må løses innenfor de statlige overførte midlene som tilføres kommunen. Rådmannen foreslår en demografi kompensasjon for programområdet som blant annet må ses opp mot fastlegesituasjonen og styrkning av kommunale hjemler.

Pandemien

Programområdet vil påvirkes av pandemien også i 2023, særlig knyttet til vaksinerings. Staten vil fortsette å dekke kommunenes kostnader til gjennomføring av vaksinasjonsprogrammet i 2023. Rådmannen legger ikke opp til kompensasjon for koronarelaterte utgifter for programområdene i 2023 ut over dette.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

P04 Helsetjenester arbeider sammen med de andre programområdene under hovedutvalget for å oppfylle temaplanen for helse, sosial og omsorg. I tillegg er enkelte av tiltakene mer direkte relevant for kjernevirksomheten til programområdet.

I punktene under pekes det på det som krever økonomisk prioritering, primært innenfor programområdets rammer.

Strategisk oppgavefordeling mellom ulike faggrupper for å sikre optimal og rett bruk av kompetanse

I helsetjenesten er det mange medarbeidere med høy kompetanse, men knapphet på nyrekruttering av fagressurser gjør at tjenesten må tenke nytt for å ivareta samfunnsoppdraget som er lagt på kommunen og virksomheten. Rekruttering av tilstrekkelig med fagpersonell, særlig sykepleiere, som kan ivareta pasienter med komplekst sykdomsbilde og behov for avansert behandling og oppfølginger er krevende.

Rådmannen tar sikte på å igangsette et arbeid for å identifisere nye måter å benytte eksisterende kompetanse på og samtidig ruste oss for en fremtid med mindre tilgang på kompetanse. Dette handler både om roller og ansvar, spisskompetanse for ulike oppgaver arbeidsfordeling og muligheter innenfor teknologi og digitalisering.

Heve ansattes kunnskap om mulighetsrommet ved bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi.

For å lykkes med økt bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi, er kompetanseheving av ansatte et prioritert område. Dette handler blant annet om økt kunnskap om hvordan mestrings- og trygghetsskapende teknologi kan bidra til økt trygghet hos brukere og kunnskap om hvilke verktøy og produkter som benyttes i kommunens tjenester. Det er også behov for økt kunnskap om hvordan mestrings- og trygghetsskapende teknologi kan gi besparelser og mer effektive tjenester uten at det går på bekostning av kvaliteten på tjenesten.

Innbyggernes kunnskap om mestrings- og trygghetsskapende teknologi bør også økes for å gi likeverdig tilgang til å ta i bruk teknologiske løsninger og unngå digitalt utenforskap.

Fastlegeordningen

Drammen kommune har en utfordrende fastlegesituasjon. Dette er en nasjonal utfordring som må løses innenfor de statlige overførte midlene som tilføres kommunen. Fastlegeordningen styrkes i statsbudsjettet, og dette har effekt med 8,64 millioner kroner i 2023 for Drammen kommune. Rådmannen foreslår at fastlegehjemler opprettholdes på dagens nivå. Rådmannen foreslår at programområdets rammer justeres for demografi, og kostnadene ved nyopprettede fastlegehjemler må dekket innenfor rammene.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P04 innebærer dette et innsparingskrav på 6,0 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. Sikre tilstrekkelig og rett kompetanse og dermed redusere behovet for innleid personell, med 2,9 millioner kroner
2. Målretting og dimensjonering av spesialiserte behandlingsplasser, med 2,0 millioner kroner
3. Organisasjonsendring med optimalisering av støtteoppgaver ved Drammen helsehus, med 1,1 millioner kroner

Virksomheter av statsbudsjettet

Økt basistilskudd til fastleger

Regjeringen foreslår økte bevilgninger til allmennlegetjenesten i 2023. Det foreslås å styrke allmennlegetjenesten med 690 millioner kroner. Helårseffekten av forslaget er 920 millioner kroner fra og med 2024. Det foreslås 480 millioner kroner til å styrke og risikojustere basistilskuddet med virkningstidspunkt fra 1. mai 2023. Den nasjonale ALIS-ordningen foreslås styrket med 200 millioner kroner.

Nasjonale e-helseløsninger

Regjeringen foreslår å kutte bevilgningene til utvikling av felles kommunal journal. KS, staten og kommuner har samarbeidet om et digitalt journalløft for kommunene utenfor helseregion Midt-Norge. Samarbeidsprosjektet har siden oktober 2021 vært organisert under selskapet Felles kommunal journal interim AS (FKJI).

Regjeringen foreslår å bevilge 328,6 millioner kroner til arbeidet med digital samhandling, helsedata og felles språk, fordelt på 176,6 millioner kroner til arbeidet med digital samhandling, 78,1 millioner kroner til arbeidet med helsedata og 73,9 millioner kroner til arbeidet med felles språk.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	319 628	319 628	319 628	319 628
Sum Budsjettendringer inneværende år	851	851	851	851
Sum Lønns- og prisvekst	8 988	8 988	8 988	8 988
Konsekvensjusteringer	9 838	9 838	9 838	9 838
Konsekvensjustert ramme	329 466	329 466	329 466	329 466
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P04	3 000	5 700	8 000	10 700
Sum Justering for befolkningsendring	3 000	5 700	8 000	10 700
Statsbudsjettet				
Kompensasjon for kostnader til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger i 2023	172	172	172	172
Økt basistilskudd til fastleger	8 643	12 965	12 965	12 965
Sum Statsbudsjettet	8 815	13 137	13 137	13 137

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Innsparingstiltak				
Målretting og dimensjonering av spesialiserte behandlingsplasser	0	0	0	-2 000
Organisasjonsendring med optimalisering av støtteoppgaver ved Drammen helsehus	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Sikre tilstrekkelig og rett kompetanse og dermed redusere behovet for innleid personell	0	-1 600	-2 900	-2 900
Sum Innsparingstiltak	-1 100	-2 700	-4 000	-6 000
Nye tiltak og realendringer	10 715	16 137	17 137	17 837
Ramme 2023-2026	340 181	345 603	346 603	347 303

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år (2022), utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programrådets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Helsetjenester står i en situasjon hvor det i løpet av de siste årene har vært et økende behov for akutte helsetjenester. Det økende og til dels annerledes behovet for tjenester og aktivitet utfordrer programrådet til å se på hvordan det økonomiske handlingsrommet forvaltes i årets budsjett for å møte behovene.

Programrådet jobber med å se på aktiviteter som kan gi økt handlingsrom og styrking av kjerneoppgavene i helsetjenester til innbyggerne.

Investeringsbudsjett

Det er i økonomiplanen avsatt 1 millioner kroner årlig til løpende fornyelse av inventar og utstyr.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
P04 Helse					
Kommunekassa					
KK P04 Inventar og utstyr Helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Kommunekassa	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum investeringsprosjekter	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000

P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

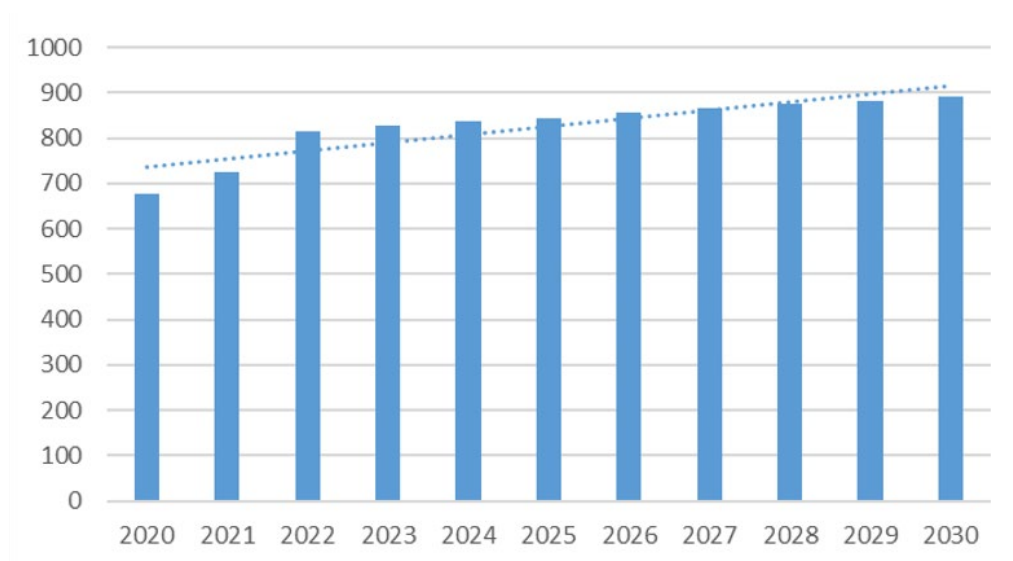
Utfordringsbildet for programområdet

Økonomisk ramme og brukervekst

Programområdet er inne i en periode der behovet for boligtilbud og tjenester øker. Det har vært nødvendig å kjøpe midlertidig avlastning og botilbud med heldøgns omsorg fra private leverandører. Dette er hovedårsaken til merforbruk i 2022. Dette er ikke en holdbar situasjon over tid.

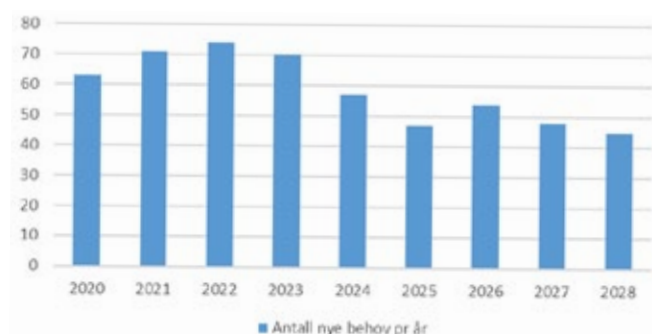
I 2020 igangsatte rådmannen en ekstern gjennomgang av ressursprioritering og framskrevet behov for bolig og tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Rapporten med kunnskapsgrunnlag ble lagt fram for hovedutvalget for helse, sosial og omsorg høsten 2021. Et av hovedfunnene i rapporten fra den eksterne gjennomgangen er at det er en stor vekst i totalt antall brukere, spesielt fra 2020 til 2022. I tillegg øker andelen av brukere over 18 år som har behov for heldøgns omsorg.

Total vekst i brukere med nedsatt funksjonsevne – alle aldersgrupper

Kilde: Drammen kommune 2022

Vekst i brukere med nedsatt funksjonsevne, over 18 år

Kilde: Drammen kommunes 2022

Fra fylte 18 år ønsker mange å flytte hjemmefra og etablere seg i egen bolig. Det er imidlertid store individuelle forskjeller i når den enkelte bruker ønsker å flytte hjemmefra. Noen vil vente flere år etter fylte 18 år. Dette medfører at det vil være usikkerhet knyttet til framskrevet behov som ligger flere år fram i tid. Når en bruker flytter til egen bolig, medfører det store endringer i behov for tjenester. Noen har behov for praktisk bistand, arbeid/aktivitet og fritidskontakt, mens andre har stort behov for tjenester hele døgnet. Det er viktig at kommunen legger til rette for boformer og hjemmebaserte tjenester, som gir den enkelte tilstrekkelig trygghet og mulighet til å mestre mest mulig selv.

Basert på brukerveksten og kartlagt brukerbehov, legger rådmannen opp til å øke antall boenheter tilrettelagt for heldøgns omsorg og økt volum i tjenestetilbudet. Økningen i antall tilrettelagte boenheter vil i 2023 bli gjennomført gjennom bedre utnyttelse av eksisterende boligmasse. I tillegg foreslår rådmannen å framskynde tidligere vedtatt nybygg i Korsveien, slik at prosjektet starter opp i 2023 og står innflyttingsklart i 2025.

Behov for videreutvikling av innholdet i bolig- og tjenestetilbudet

Rapporten fra den eksterne gjennomgangen i 2021 anbefaler ikke bare å øke kapasiteten i tjenesten, men også å videreutvikle innholdet i bolig- og tjenestetilbudet. For å møte brukernes behov for bolig og tjenester nå og i framtida, er det behov for å fornye deler av tjenestene slik at det inneholder flere valgmuligheter. Spesielt gjelder dette boformer, tilrettelagt arbeid, aktivitet og avlastning. Rådmannen igangsetter et prosjekt for å fornye og utvikle tjenestene, der det legges til rette for bred medvirkning.

Rekrutteringsutfordringer i helse- og omsorgstjenestene

Norske kommuner og helseforetakene erfarer i dag at det er vanskelig å få tak i kvalifiserte folk. Det er kamp om arbeidskraften og færre søkere til ledige stillinger enn før. Dette gjelder også for tjenestene i P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det vises til en mer utførlig omtale av dette under omtalen av programområdene i hovedutvalget for helse, sosial og omsorg.

Sykefravær og nærværssatsing

Programrådet har totalt et høyt sykefravær som ligger over landsgjennomsnittet for lignende tjenester. Det er langtidssykemeldte som utgjør den største andelen. Det legges nå til rette for en tettere oppfølging og støtte til lederne i dette arbeidet.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Bo i eget hjem hele livet

Rådmannen foreslår å styrke programrådet, for å tilpasse kapasiteten til brukerveksten. Det legges vekt på å se på muligheten for å øke antall boenheter tilrettelagt for heldøgns omsorg innenfor eksisterende boligmasse, men det vil også være behov for nybygg. Samtidig vil kommunen tilrettelegge for private initiativ fra brukere og pårørende, samt for flere valgmuligheter når det gjelder boformer.

Økt bruk av teknologi vil også være et satsingsområde i planperioden, som virkemiddel for å gi brukerne økt frihet, trygghet og bedre muligheter for sosial kontakt.

Brukermedvirkning

Det etableres brukerråd i alle virksomhetene innen utgangen av 2023. Samtidig etableres system for tidlig intervensjon, som sikrer dialog med bruker, pårørende og andre tjenester i kommunen, f.eks. helsestasjon, barnehage og skole.

Arbeid og aktivitet

Behov for varig tilrettelagt arbeid (VTA) og aktivitetstilbud øker også de nærmeste årene. Programrådet vil i 2023 vurdere flere tiltak på dette området, blant annet mulighet for økning av VTA og arbeidstrening i virksomheter i Drammen kommune.

Rett bruk av kompetanse

Programrådet vil i løpet av 2. halvår 2023 vurdere organisering av kompetanse, alternative turnusordninger og utarbeide rollebeskrivelser som bygger på brukernes individuelle behov for kompetanse.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P05 innebærer dette et innsparingskrav på 10 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. Tiltak differensiering og bedre tilrettelagte avlastningstjenester med 2 millioner kroner
2. Tiltak vokse smartere med 2,4 millioner kroner
3. Tiltak redusere private kjøp med 3 millioner kroner
4. Tiltak videreutvikle transportmuligheter. med 1,6 millioner kroner
5. Tiltak tidlig innsats med 1 millioner kroner

Programrådet planlegger innsparings- og effektiviseringstiltak som forventes å gi en samlet innsparingseffekt på 10 millioner kroner i løpet av planperioden. Rådmannen foreslår at disse midlene ikke trekkes ut av programrådets rammer, men benyttes til å øke handlingsrommet for å møte utgiftsveksten som følge av programrådets budsjettutfordring og økt antall brukere i tjenestene.

Innsparingskrav	2023	2024	2025	2026	Total innsparing
Tilrettelagte avlastningstjenester	350.000	800.000	1.250.000	2.000.000	2.000.000
Vokse smartere			2.400.000	2.400.000	2.400.000
Redusere private kjøp			3.000.000	3.000.000	3.000.000
Videreutvikle transportmuligheter	400.000	800.000	800.000	1.600.000	1.600.000
Tidlig innsats				1.000.000	1.000.000
Totalt innsparing	750.000	1.600.000	7.450.000	10.000.000	10.000.000

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	329 836	329 836	329 836	329 836
Sum Vedtak forrige periode	0	-1 100	-1 100	-1 100
Sum Budsjettendringer inneværende år	6 748	6 748	6 748	6 748
Sum Lønns- og prisvekst	8 241	8 241	8 241	8 241
Konsekvensjusteringer	14 988	13 888	13 888	13 888
Konsekvensjustert ramme	344 824	343 724	343 724	343 724
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P05	47 000	47 000	40 000	40 000
Sum Justering for befolkningsendring	47 000	47 000	40 000	40 000
Nye tiltak og realendringer	47 000	47 000	40 000	40 000
Ramme 2023-2026	391 824	390 724	383 724	383 724

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Investeringsbudsjett

Det er i handlings- og økonomiplanen avsatt midler til løpende fornyelse av inventar og utstyr. I forbindelse med nye boenheter med stedlig bemanning er det behov for noen investeringer for personalbase og vaktrom.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Investeringsprosjekter					
Kommunekassa					
KK P05 Inventar og utstyr Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2 000	2 000	4 000	4 000	12 000
Sum Kommunekassa	2 000	2 000	4 000	4 000	12 000
Drammen Eiendom					
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum Drammen Eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne					
Sum P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	4 000	4 000	6 000	6 000	20 000
Sum investeringsprosjekter	4 000	4 000	6 000	6 000	20 000

P06 Hjemmetjenester og institusjon

Utfordringsbildet for programområdet

Rekrutteringsutfordringer i helse- og omsorgstjenestene

Norske kommuner og helseforetakene erfarer i dag at det er vanskelig å få tak i kvalifiserte folk. Det er kamp om arbeidskraften og færre søkere til ledige stillinger enn før. Dette gjelder også for P06 Hjemmetjenester og institusjon. Det vises til en mer utførlig omtale av dette under omtalen av programområdene i hovedutvalget for helse, sosial og omsorg.

Økonomisk ramme

Utfordringsbildet for hjemmetjenester og institusjon er sammensatt. Programområdet har over tid arbeidet med å tilpasse seg budsjettammer og få en samlet drift i balanse. Omsorgstjenestene i Drammen driftes effektivt sammenlignet med andre kommuner i ASSS-nettverket.

Hjemmetjenester og institusjon har gjort omfattende grep de siste årene, og er bedre rustet til å møte utfordringene med demografi og flere og mer komplekse behov i årene som kommer. Rammene vil fremdeles være stramme, og vil kreve tydelige prioriteringer og utvikling både innenfor hjemmetjenester og institusjonstjenestene.

Demografi

Veksten i den eldre delen av befolkningen vil gi økte kostnader til helse- og omsorgstjenestene i perioden, og antall årsverk helsepersonell som trengs vil i årene som kommer bli større enn tilgangen på helse- og omsorgsarbeidere. Hjemmetjenester og institusjon merker allerede utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert personell. Fra 2025 er det forventet et taktskifte med større økninger i andel av befolkningen 80 år og over. Dette vil forsterke utfordringsbildet. Det må, i tillegg til rekruttering, også satses på kompetanseutvikling for de ansatte vi allerede har for å dekke kompetansebehovet.

Heldøgns omsorg

Bygging av Krokstad sykehjem er utsatt som følge av vedtak i kommunestyret. Krokstad sykehjem stod for en stor andel av den planlagte økningen i heldøgns omsorg i perioden fram mot 2032. Rådmannen har arbeidet over tid med en helhetlig strategi for bygg til helse-, sosial- og omsorgsformål. Planen ble lagt frem til sluttbehandling i kommunestyrets møte juni 2022, men som følge av at bygging av Krokstad sykehjem ble vedtatt utsatt i samme møte, ble strategien sendt tilbake til rådmannen for tilpasning av konsekvenser av dette vedtaket.

I påvente av en revidert helhetlig strategi for bygg til helse- og omsorgsformål er det behov for en plan for den kommende perioden for å unngå et gap mellom tilbudet og innbyggernes behov. Sykehjem eller tilsvarende bolig for heldøgns omsorg er en lovfestet rettighet, og dersom kommunen ikke har tilbud i egen regi, vil kommunen måtte kjøpe plasser hos eksterne leverandører. Kommunen har over tid arbeidet med å redusere eksterne kjøp.

Rådmannen foreslår derfor en plan for utbygging i handlings- og økonomiplanperioden 2023 – 2026. Denne omtales nærmere i handlingsdelen og under kapittel om Drammen Eiendom KF.

Dette vil samlet sett understøtte den dreiningen i tjenestene som er nødvendig for å møte økte behov som følger av befolkningsutviklingen fremover.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Flere av de foreslåtte prioriteringene i satsingene handlingsdelens kapittel om helse, sosial og omsorgstjenestene vil ha konsekvenser for hjemmetjenester og institusjon. Med unntak av investering og drift av boliger med heldøgns omsorg som har økonomiske konsekvenser, handler dette i stor grad om andre måter å arbeide på, og å prioritere noe fremfor noe annet innenfor programrådets rammer.

Bygg til helse- og omsorgsformål

Rådmannen har arbeidet over tid med en helhetlig strategi for bygg til helse-, sosial- og omsorgsformål. Planen ble lagt frem til sluttbehandling i kommunestyrets møte juni 2022, men som følge av at bygging av Krokstad sykehjem ble vedtatt utsatt i samme møte, ble strategien sendt tilbake til rådmannen for tilpasning av konsekvenser av dette vedtaket. Rådmannen forventer å kunne legge frem revidert strategi for utbygging i første halvår 2023. Det haster imidlertid med å komme i gang med etablering av flere plasser/boliger for heldøgns omsorg. Rådmannen foreslår derfor en utbyggingsplan for handlings- og økonomiplan 2023 – 2026. Utbyggingsplanen tar utgangspunkt i den kunnskapen og de føringer som er foreslått i den helhetlige strategien.

Det foreslås å etablere cirka 100 boliger til heldøgnsformål for eldre og/eller personer med kognitiv svikt i perioden. Omgjøring av Gulskogen bo- og servicesenter fra institusjon til boliger med heldøgns omsorg prioriteres. Fredholt bo- og servicesenter vil også bli vurdert for omgjøring til boligtilbud med heldøgns omsorg. Andre bygg vurderes også. Den lokasjonen som gir raskest mulighet for gjennomføring til en akseptabel kostnad, realiseres først. Målsettingen er en styrking av kapasiteten med cirka 100 boliger/plasser innen 2026.

Det skal arbeides for å styrke ansattes kompetanse om mulighetsrommet ved bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi, ved å beskrive gevinster ved ulike verktøy, for eksempel i forhold til økonomi, det å klare seg selv, hvordan det kan bidra til økt følelse av trygghet. Det skal også legges vekt på tilgjengelighet og forebygging av digitalt utenforskap.

For å lykkes med økt bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi, er kompetanseheving av ansatte et prioritert område. Dette handler blant annet om økt kunnskap om hvordan mestrings- og trygghetsskapende teknologi kan bidra til økt trygghet hos brukere og kunnskap om hvilke verktøy og produkter som benyttes i hjemmetjenestene og i kommunens institusjoner og boliger. Det er også behov for økt kunnskap om hvordan mestrings- og trygghetsskapende teknologi kan gi besparelser og mer effektive tjenester uten at det går på bekostning av kvaliteten på tjenesten.

Innbyggernes kunnskap om mestrings- og trygghetsskapende teknologi bør også økes for å gi likeverdig tilgang til å ta i bruk teknologiske løsninger og unngå digitalt utenforskap.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. P06 har innarbeidet tiltakene fra Balanse 2021/2022 i sine rammer, og har oppnådd økonomisk balanse i 2022. Programområdet er unntatt ytterligere innsparingstiltak i handlings- og økonomiplanperioden.

Virknninger av statsbudsjettet

Regjeringen foreslår 480 millioner kroner årlig til satsingen på energiltak via Husbanken. Det vil omfatte støtte til energiltak i kommunalt eide utleieboliger, sykehjem og omsorgshjem, i tillegg til studentboliger.

Gebyrer og betalingssetser

Maksimalsatser for dagopphold, korttidsopphold, og langtidsopphold fastsettes av Stortinget. Egenandelen ved langtidsopphold skal ikke overstige reelle oppholdsutgifter.

Kommunen kan kreve egenandel som ved langtidsopphold når beboer har hatt flere korttidsopphold og vært på institusjon mer enn 60 døgn per kalenderår. Dette blir ikke praktisert fordi det medfører stor ressursbruk, noe som vil redusere nettoinntekten vesentlig.

Når det gjelder mat, gjøres det oppmerksom på prisene ikke har vært harmonisert i de tre tidligere kommunene, men fra 2023 vil det være lik praksis i hele kommunen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	1 000 712	1 000 712	1 000 712	1 000 712
Sum Vedtak forrige periode	5 800	10 000	7 000	7 000
Sum Budsjettendringer inneværende år	64 462	64 462	64 462	64 462
Sum Lønns- og prisvekst	30 646	30 646	30 646	30 646
Konsekvensjusteringer	100 907	105 107	102 107	102 107
Konsekvensjustert ramme	1 101 619	1 105 819	1 102 819	1 102 819
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P06	9 775	33 200	88 325	112 850
Sum Justering for befolkningsendring	9 775	33 200	88 325	112 850
Nye tiltak og realendringer	9 775	33 200	88 325	112 850
Ramme 2023-2026	1 111 394	1 139 019	1 191 144	1 215 669

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Det foreslås å etablere cirka 100 boliger til heldøgnsformål for eldre og/eller personer med kognitiv svikt i perioden, 25 plasser per år. Dette forutsetter nedleggelse av Gulskogen og Fredholt. Dersom ikke nedleggelse blir vedtatt, vil rådmannen komme tilbake med en tilleggsak.

Driftsmidler til Krokstad sykehjem er tatt ut av budsjettet som en følge av at kommunestyret har vedtatt å utsette bygging.

Investeringsbudsjett

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i P06 Hjemmetjenester og institusjon videreføres årlig i økonomiplanperioden.

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr i eksisterende bygg. I handlings- og økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 10 millioner kroner per år. I tillegg bevilges 2 millioner kroner i 2022, som økes til 7 millioner kroner i 2024, til inventar og utstyr for nye omsorgsboliger.

Infrastruktur for strøm og trådløst nettverk/grunnlagsinvestering for ny teknologi

Nye pasientvarslingsanlegg på bo- og servicesentrene medfører behov for tilstrekkelig kvalitet i infrastruktur for strøm og trådløst nettverk. Rådmannen foreslår å øke rammen til 10 millioner kroner til dette formålet i 2023.

Investeringer HSO i bolig, sykehjem og evt nytt helsehus

Rådmannen foreslår at det avsettes 125 millioner millioner kroner i 2023, og 225 millioner kroner årlig de neste tre årene til investeringer i bolig, sykehjem og eventuelt nytt helsehus.

Investeringene skal dekke behovene innenfor både

- P05 Tjenester til personer med funksjonsnedsettelser - behov for boliger
- P06 Hjemmetjenester og institusjon - behov for boliger og sykehjemsplasser
- P07 Psykisk helse og rus - evt økte behov
- Evt oppstart av nytt helsehus i helseparken

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
Kommunekassa					
KK P06 Infrastruktur strøm og trådløst nettverk	10 000	8 000	0	0	18 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	12 000	12 000	17 000	17 000	58 000
Sum Kommunekassa	22 000	20 000	17 000	17 000	76 000
Drammen Eiendom					
DEKF Investeringer HSO i bolig, sykehjem og evt. nytt helsehus.	125 000	225 000	225 000	225 000	800 000
KK P06 Inventar og utstyr Hjemmetjenester og institusjon	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Sum Drammen Eiendom	133 000	233 000	233 000	233 000	832 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon					
Sum P06 Hjemmetjenester og institusjon	155 000	253 000	250 000	250 000	908 000
Sum investeringsprosjekter	155 000	253 000	250 000	250 000	908 000

P07 Rus og psykisk helse

Utfordringsbildet for programområdet

Deltakelse i arbeid og aktivitet

De kommunale tjenestene skal bistå innbyggere slik at de i størst mulig grad kan mestre eget liv. En vesentlig utfordring for mennesker med rus- og eller psykisk helseproblematikk er å ha positive sosiale nettverk, å kunne delta i meningsfull aktivitet og å komme i arbeid eller i et kvalifiseringsløp. Mange vil trenge individuell støtte for å komme i arbeid, og mange vil trenge særskilt tilrettelegging på arbeidsplassen i en periode.

Det er potensial for økt brukerinvolvering i dag- og aktivitetssentrene. Ved å gi brukere mulighet til å ta større ansvar for drift og innhold i sentrene øker sannsynligheten for at aktiviteten oppleves som meningsfull. Ansvarliggjøring kan også bidra til kvalifisering, opplevelse av økt deltagelse og kan motvirke utenforskap.

For liten variasjon i bo- og tjenestetilbudet til mennesker med rus og/eller psykisk helseproblematikk

Det er mange kategorier brukere av kommunens tilbud innen rus og psykisk helse. Det er en stor utfordring at det ikke er like stor variasjon i bo- og tjenestetilbudene. Overliggerdøgn i sykehus, feilplasseringer i bolig, private kjøp er noen eksempler på konsekvenser dette har.

Enkelte tjenestemottakere har et stort behov for, og rett til, tett oppfølging i perioder med høyt symptomtrykk. Blakstad sykehus skriver ut pasienter i dårligere forfatning enn tidligere. Dette kan være innbyggere som har helseproblematikk som blant annet kan medføre samfunnsrisiko, dersom de ikke får den hjelpen de trenger i kommunen. Behovet er ofte bolig med bemanning. I løpet av 2022 ble det etablert et tilbud om avklaringsbolig som gir bruker bedre tid til å komme seg etter sykehusopphold, samtidig som tjenesten får mulighet til å finne riktig nivå på bo- og/eller tjenestetilbud. Det kan være krevende å finne det mer langsiktige bo- og tjenestetilbudet, som både ivaretar den enkeltes behov og som ivaretar naboer sitt behov for trygghet og forutsigbarhet.

Samarbeid med Fontenehuset

Fontenehuset har en samarbeidsavtale med Drammen kommune. Avtalen innebærer blant annet et årlig tilskudd på 2,3 millioner kroner. Beløpet indeksreguleres årlig. Fontenehuset gir uttrykk for at de opplever stor etterspørsel og kan hjelpe flere dersom tilskuddet økes. Rådmannen finner ikke å kunne prioritere dette, innenfor programområdets rammer.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Flere av de foreslåtte prioriteringene i satsingene i temaplanen for helse, sosial og omsorgstjenestene vil ha konsekvenser for rus- og psykiske helsetjenester. I stor grad handler det om andre måter å arbeide på, og å prioritere noe fremfor noe annet. I punktene under pekes det på det som krever økonomisk prioritering innenfor programområdets rammer.

Øke tilgjengeligheten i lavterskel psykisk helsetilbud i kommunen

Helt siden etablering av ny kommune i 2020 har rus- og psykisk helsetjeneste hatt fokus på at det skal være lett å få hjelp for de som trenger det. Det ble etablert et lavterskel mottak hvor innbyggere kan få råd og veiledning, uten å måtte søke tjenester først. Erfaring viser at for mange er det tilstrekkelig med den hjelpen de får i mottaket, og de har ikke behov for tjenester utover dette. Det å komme tidlig inn med hjelp er bra for den enkelte og vil kunne redusere tjenestebehovet. Det er også igangsatt et arbeid for å styrke tilbudet om blant annet digitale selvhjelpsverktøy og annen digital hjelp.

Dette vil øke tilgjengeligheten på psykisk helsehjelp og arbeidet prioriteres derfor.

Ta i bruk handlingsrommet for innovative, offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om for eksempel: tilrettelagte arbeidsplasser, sommerjobber for unge eller tiltak for økt sysselsetting av innbyggere som står langt fra arbeidslivet.

Mange med rus- og psykiske helseplager har utfordringer med å få arbeid. De mangler ofte arbeidserfaring og kvalifisering. Sosial adferd kan også gi utfordringer i enkelte tilfelle. Det å stå utenfor arbeidslivet har negative konsekvenser for den enkelte. Det gir økonomiske utfordringer, mange opplever utenforskap og mangel på sosialt nettverk og mange kan ha utfordringer med å fylle dagene med meningsfull aktivitet. Rådmannen foreslår derfor legge til rette for flere arbeidsplasser for eksempel i samarbeid med sosiale entreprenører. Dette vil forutsette tverrfaglig samarbeid mellom rus- og psykiske helsetjenester og NAV Drammen.

For å styrke brukeres ansvar og påvirkningsmulighet skal kommunen invitere frivilligheten til samarbeid om drift av nye og eksisterende aktivitetssentre/seniorsentre og ta i bruk handlingsrommet for innovative offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om drift av dagsentre for rus- og psykisk syke, aktivitets- og seniorsentre

Aktivitetssenter i rus- og psykiske helsetjenester som ikke stiller krav til helsekompetanse vurderes til å kunne driftes av andre enn kommunen. Rådmannen foreslår derfor å søke samarbeid med frivilligheten og/ eller med sosiale entreprenører ved bruk av offentlig anskaffelse. Finansiering kan skje delvis ved bruk av tilskuddsordningen for helse, sosial og omsorg eller av midler som i dag finansierer dagsentrene. Rådmannen vil komme tilbake med egen sak om dette.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P07 innebærer dette et innsparingskrav på 5,0 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. Tiltak "Gevinster av digitalisering av tjenestetilbudet" med 0,75 millioner kroner
2. Tiltak "Ambulerende tjenester til hjemmeboende" med 2,50 millioner kroner
3. Tiltak "Stordriftsfordeler ved omstrukturering til større enheter per leder" med 1,75 millioner kroner

Virkninger av statsbudsjettet

Ingen aktuelle virkninger.

Gebyrer og betalingssatser

Programområdet har ingen gebyrer.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	154 814	154 814	154 814	154 814
Sum Vedtak forrige periode	-4 600	-7 000	-7 000	-7 000
Sum Budsjettendringer inneværende år	4 347	4 347	4 347	4 347
Sum Lønns- og prisvekst	4 227	4 227	4 227	4 227
Konsekvensjusteringer	3 974	1 574	1 574	1 574
Konsekvensjustert ramme	158 788	156 388	156 388	156 388
Innsparingstiltak				
Ambulerende tjenester til hjemmeboende	-500	-1 250	-1 750	-2 500
Helhetlig tjenesteutvikling med avanserte videoløsninger og nettsider	0	-750	-750	-750
Stordriftsfordeler ved omstrukturering til større enheter per leder P07	0	-1 750	-1 750	-1 750
Sum Innsparingstiltak	-500	-3 750	-4 250	-5 000
Nye tiltak og realendringer	-500	-3 750	-4 250	-5 000
Ramme 2023-2026	158 288	152 638	152 138	151 388

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Tjenesteområdet har betydelige krav til innsparing i 2023 og spesielt i 2024, og den store utfordringen blir å erstatte eksterne kjøp med å overføre brukerne til egen regi i kommunen. I tillegg vil tjenesten motta flere brukere fra spesialisthelsetjeneste som vil kreve store ressurser for å ivareta samfunnsvernet. Dette må finansieres innenfor eksisterende ramme. Oppsummert vil dette bety at tjenesteområdet står i en meget krevende situasjon i 2023 og videre utover i økonomiplanperioden.

Investeringsbudsjett

Det er i økonomiplanen avsatt 1 millioner kroner årlig til løpende fornyelse av inventar og utstyr.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
Kommunekassa					
KK P07 Inventar og utstyr Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Kommunekassa	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
Drammen Eiendom					
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Sum Drammen Eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
P07 Rus og psykisk helse					
Sum P07 Rus og psykisk helse	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum investeringsprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000

P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig

Utfordringsbildet for programområdet

Økte levekostnader skaper usikkerhet

I september 2022 var 2 prosent (1 023 personer) av innbyggerne i arbeidsfør alder i Drammen kommune, helt arbeidsledige. Dette er færre enn på samme tid i 2021, hvor 3,2 prosent var helt arbeidsledige. Antall sosialhjelpsmottakere med utbetaling er også redusert med 85 personer i samme periode, fra 2 537 i slutten av september 2021 til 2 442 på samme tidspunkt i 2022. Utbetalt sosialhjelp til livsopphold og dekning av boutgifter er redusert med cirka 11 millioner kroner i samme periode, fra cirka 117 millioner kroner i 2021 til cirka 106 millioner kroner i 2022.

Samtidig steg konsumprisindeksen (KPI) med 6,9 prosent fra september 2021 til september 2022. Statistisk sentralbyrå (SSB) sier at denne tolv måneders veksten fra august til september kommer av en sterkere vekst i prisene på blant annet matvarer, klær og bøker den siste måneden sammenlignet med veksten i samme periode i fjor.

Det er stor usikkerhet knyttet til hvordan de økte utgiftene vil påvirke både innbyggernes behov for økonomisk sosialhjelp og næringslivet.

Differensiert husleie

Ved politisk behandling av rammesaken i 2020, ble det besluttet at husleien i kommunale utleieboliger skal differensieres. Rådmannen vil følge opp dette med egen sak.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Flere av de foreslåtte prioriteringene i satsingene i temaplanen for helse-, sosial- og omsorgstjenestene vil ha konsekvenser for de sosiale tjenestene. I stor grad handler det om andre måter å arbeide på, og å prioritere noe fremfor noe annet. I punktene under pekes det på det som krever økonomisk prioritering, primært innenfor programområdets rammer.

Arbeidsledigheten er lav i Drammen, 2 prosent i september 2022. Det kan føre til at de som står utenfor arbeidslivet opplever utenforskap i økende grad. Årsaker til at enkelte innbyggere ikke får arbeid, selv om det er stort behov for arbeidskraft, kan være mange. Helseutfordringer kan gi behov for særskilt tilrettelegging av arbeidsplassen, manglende kvalifikasjoner, sosiale utfordringer med mer.

Flere skal få tilbud om kvalifiseringsprogram (KVP)

Etter rådmannens vurdering er KVP et virkemiddel som gir gode resultater for innbyggere som har stått utenfor arbeid i lang tid, og det foreslås derfor å styrke KVP ordningen i NAV Drammen med 3 millioner kroner i 2023.

I tillegg foreslår rådmannen å prioritere tre tiltak for at flere skal komme i arbeid. Disse tiltakene finansieres innenfor programområdets ramme:

Kommunen må ta i bruk handlingsrommet for innovative, offentlige anskaffelser og lyse ut konkurranse om for eksempel: tilrettelagte arbeidsplasser, sommerjobber for unge eller tiltak for økt sysselsetting av innbyggere som står langt fra arbeidslivet

Regelverket for offentlige anskaffelser gir mulighet til å utforme anbud slik at kommunen for eksempel kan samarbeide med sosiale entreprenører for å utvikle og kjøpe nye tjenester, som for eksempel innovative arbeidsplasser. Rådmannen vil ta initiativ til å sette i gang et arbeid for å utforme et anbudsgrunnlag, rettet mot sosiale entreprenører. Hensikten er å skape arbeidsplasser til flere, i samarbeid med aktører som har som mål å løse samfunnsmessige utfordringer.

Kommunen og NAV Drammen skal ta initiativ til å etablere et langsiktig «jobbskapingnsprogram».

Rådmannen foreslår å ta initiativ til, sammen med NAV Drammen, å utvikle et samarbeid med næringslivet, universitetet og eventuelt andre. Arbeidet bør organiseres som et langsiktig program hvor kommunen kan prøve ut det lokale handlingsrommet. Gjennom programmet kan man blant annet utforske hvordan de systemene som skal bistå med å få personer i arbeid kan ta i bruk nye arbeidsformer og samhandle bedre og mer effektivt. I tillegg vil programmet kunne utfordre arbeidsgivere i offentlig og privat sektor til å utvikle kreative løsninger som kan bringe flere innbyggere inn i arbeidslivet. Programmet kan også finne ut hvordan utdanningssystemene i større grad kan gi kompetanse og veiledning som leder til arbeid. Dette etter modell av tilsvarende program som er opprettet av Kristiansand kommune.

Kommunen skal til enhver tid sikre finansiering av statlig tilbudte VTA plasser

Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er et statlig arbeidsrettet tiltak som gir et arbeidstilbud i en skjermet virksomhet til personer som har problemer med å få arbeid innenfor det ordinære arbeidslivet. I Drammen kommune er det 6 VTA bedrifter, med til sammen 168 arbeidsplasser. Arbeidstakeren mottar uføretrygd, og noen bedrifter gir i tillegg en «bonuslønn». Totale antall VTA plasser bestemmes i statsbudsjettet og finansieres i samarbeid med kommunene, via NAV. VTA plasser er et viktig tilbud for målgruppen og det er ønskelig at kommunen til enhver tid kan finansiere det antallet plasser som bevilges.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P08 innebærer dette et innsparingskrav på 10,0 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. Stordriftsfordeler ved omorganisering til større enheter per leder, med 1,75 millioner kroner
2. Tverrfaglig innsats for reduserte kostnader med husleie-restanser, med 3,0 millioner kroner
3. Sentralisering NAV-kontor, med 1,5 millioner kroner
4. Redusere tomgangsleie Boligtjenesten, med 0,75 millioner kroner
5. Økt innsats skal gi flere unge sosialhjelpsmottakere mulighet til arbeid, med 3,0 millioner kroner

Virkninger av statsbudsjettet

Endret regelverk for arbeidsavklaringspenger - redusert behov for sosialhjelp

Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2022 ble det vedtatt endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger. Endringene forventes å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp, og rammetilskuddet til kommunene reduseres derfor med 100 millioner kroner. Se omtale i Prop. 1 S (2022-2023) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022 full effekt 2023

Det er fra 1. januar 2022 innført en felles dagsats for tiltakspenger. Det er lagt til grunn at dette vil øke behovet for sosialhjelp, og kommunerammen ble derfor økt med 69 millioner kroner i 2022. Endringen i 2022 gjaldt for nye mottakere av tiltakspenger og får først helårseffekt i 2023. For å ta høyde for helårseffekten økes rammetilskuddet med ytterligere 17,6 millioner kroner som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2022-2023) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Andre forhold av økonomisk betydning

Flere skal få tilbud om kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) retter seg mot personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Dette handler i stor grad om personer som uten et slikt program ville vært avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder.

Formålet med kvalifiseringsprogram med tilhørende kvalifiseringsstønad er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet for å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging.

I løpet av 2021 deltok 325 personer i kvalifiseringsprogram ved NAV Drammen. 89 av disse avsluttet program dette året og 57 prosent av disse (51 personer) gikk over i jobb (43 personer) eller utdanning (8 personer). Etter rådmannens vurdering er KVP et virkemiddel som gir gode resultater for innbyggere som har stått utenfor arbeid i lang tid, og foreslår å styrke arbeidet med 3 millioner kroner i 2023.

Startlån

Startlån er det viktigste virkemiddelet for at innbyggere som på lang sikt er uten mulighet til lån i privatbank og uten mulighet til spare opp egenkapital skal kunne kjøpe egen bolig. Kommunen søker Husbanken om startlånramme og videreformidler lånet til vanskeligstilte innbyggere, i henhold til statlig forskrift. Rådmannen anbefaler at det søkes om en startlånramme på 450 millioner kroner i 2023. Det er forventet at dette vil gi cirka 150 husstander mulighet til å kjøpe bolig.

Flyktninger

Krigen i Ukraina har medført en betydelig økning av flyktninger til Norge, og til Drammen. I løpet av 2022 har Drammen kommune, etter anmodning fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), økt bosettingen fra 58 til 310 personer. I prognoser fra utlendingsdirektoratet er det anslått at det vil komme 33 000 flyktninger til Norge i 2023. I inneværende år (2022) er det forventet at det vil komme 32 000 flyktninger. Det knytter seg stor usikkerhet til hvor mange flyktninger Drammen kommune vil bli bedt om å bosette i 2023. Rådmannen forventer at anmodning om bosetting i 2023 vil komme i løpet av november. Rådmannen har gjort en foreløpig vurdering av kommunens bosettingskapasitet og har foreløpig lagt inn bosetting av 266 personer 2023, deretter 58 personer per år i resten av perioden. Dersom anmodningen avviker fra 266 personer i 2023, vil rådmannen fremme forslag om justering av bosettingstallet etter at anmodningen er mottatt.

Styrking av varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA)

Det er staten, via statsbudsjettet, som hvert år bestemmer antallet VTA plasser. Arbeidsplassene er spredt på ulike bedrifter i Norge. Drammen kommune har i dag 168 VTA plasser fordelt i 5 eksterne VTA bedrifter. Kommunen, ved NAV Drammen, finansierer 30 prosent av kostnadene. Dette utgjør cirka 9 millioner kroner årlig. Generelt sett er disse arbeidsplassene et godt tilbud til arbeidstakerne, hvor det er grunn til å anta at tjenestebehovet ville økt om de ikke hadde hatt denne muligheten. Det er derfor ønskelig å vurdere en økning av antallet VTA plasser, enten i en eller flere av de eksterne bedriftene, eller i kommunens egen bedrift.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	386 113	386 113	386 113	386 113
Sum Vedtak forrige periode	-8 863	-10 087	-9 169	-9 169
Sum Budsjettendringer inneværende år	22 987	22 987	22 987	22 987
Sum Lønns- og prisvekst	13 228	13 228	13 228	13 228
Konsekvensjusteringer	27 352	26 128	27 046	27 046
Konsekvensjustert ramme	413 465	412 241	413 159	413 159
Justering for befolkningsendring				
Demografi justering P08	2 800	4 500	6 000	7 600
Sum Justering for befolkningsendring	2 800	4 500	6 000	7 600
Statsbudsjettet				
Endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger - anslått reduksjon i behovet for økonomisk sosialhjelp	-2 423	-2 423	-2 423	-2 423
Økte sosialhjelpsutgifter som følge av redusert dagsats for tiltakspenger	427	427	427	427
Sum Statsbudsjettet	-1 996	-1 996	-1 996	-1 996
Innsparingstiltak				
Redusere tomgangsleie Boligtjenesten	-750	-750	-750	-750
Sentralisering NAV-kontor	0	-1 500	-1 500	-1 500

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Stordriftsfordeler ved omorganisering til større enheter per leder i P08	0	-1 750	-1 750	-1 750
Tverrfaglig innsats for redusert kostnader med husleierestanser	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Økt innsats skal gi flere unge sosialhjelpsmottakere mulighet til arbeid	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Sum Innsparingstiltak	-6 750	-10 000	-10 000	-10 000
Nye tiltak og realendringer	-5 946	-7 496	-5 996	-4 396
Ramme 2023-2026	407 519	404 745	407 163	408 763

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Tjenesteområdet har betydelige krav til innsparing i planperioden, særlig fra 2024. Dette fordrer tverrfaglig samarbeid, nye arbeidsmåter, effektive arbeidsprosesser og sterkt brukerfokus.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
Kommunekassa					
KK P08 Inventar og utstyr Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Kommunekassa	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Drammen Eiendom					
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	6 650	6 650	38 600
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200	52 800
Sum Drammen Eiendom	25 850	25 850	19 850	19 850	91 400
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig					
Sum P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	26 850	26 850	20 850	20 850	95 400
Sum investeringsprosjekter	26 850	26 850	20 850	20 850	95 400

Kommunens tjenesteområder

Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet

P09 Kultur, idrett og frivillighet

P10 Medvirkning og lokaldemokrati

Kort omtale av programområdene

P09 Kultur, idrett og frivillighet

Programområdet har ansvar for kulturskole, Attic dansstudio, åpne tilbud for barn og unge, bibliotek og innbyggertorg, frivilligsentraler, idrett og friluftsliv samt kunst, kulturarv og kulturminnevern. Programområdet er tilrettelegger og bidragsyter for Drammen Scener, Drammensbadet, museer, kirke, lokal kunst, kulturaktiviteter og arrangement. Det ytes tilskudd til idrettsanlegg, kulturhus, scener, museum, teater og fritidstilbud til barn og unge. Området omfatter også skogsdrift i kommunal skog og tilrettelegging for allmennhetens friluftsliv. I tillegg er virksomheten Knutepunkt Strømsø en del av programområdet fra 2023.

P10 Medvirkning og lokaldemokrati

Drammen satser på et aktivt lokaldemokrati. Det skal være enkelt å medvirke og interessant å delta. Programområdet er en del av Drammen kommunes satsing på å bygge sterkere lokaldemokrati, yte og utvikle nære tjenester og skape aktive lokalsamfunn sammen med innbyggere. Programområdet omfatter etablering og videreutvikling av nærutvalg og lokaldemokratisk verktøykasse, samt opplæringsaktiviteter knyttet til innbyggerinvolvement og medvirkning.

Hovedtrekk i budsjettet

Det er i programområdet generelt et behov for økt tilgang til flere og bedre egnede lokaler for produksjon, øving, visning, aktivitet og møter innen kultur- og frivillighetslivet i Drammen kommune. Det er samtidig nødvendig å videreutvikle knutepunktene med innbyggertorg i kommunedelene, samt styrke kontakten mellom frivilligheten og det offentlige.

Kommunens anlegg til kultur, idrett og frivillighet har etterslep på vedlikehold og det jobbes med å få oversikt over behov og tidsperspektiv. Drammensbadet, Drammen scener og Vassenga kunstis er anlegg som skal oppgraderes i økonomiplanperioden.

For miljø er det spesielt å hindre spredning av gummigranulat fra kunstgressbaner og opprydding av avfall rundt kunstgressanlegg som har fokus i planperioden.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	328 928	328 928	319 328	319 328
Sum Driftsinntekter	-31 842	-31 842	-31 842	-31 842
Sum	297 085	297 085	287 485	287 485

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P09 Kultur, idrett og frivillighet	293 188	293 188	283 588	283 588
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 898	3 898	3 898	3 898
Sum	297 085	297 085	287 485	287 485

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	279 761	279 761	279 761	279 761
Sum Tekniske justeringer	-3 327	-3 327	-3 327	-3 327
Sum Budsjettendringer inneværende år	6 340	6 340	6 340	6 340
Sum Lønns- og prisvekst	9 412	9 412	9 412	9 412
Konsekvensjusteringer	12 424	12 424	12 424	12 424
Konsekvensjustert ramme	292 185	292 185	292 185	292 185
Innsparingstiltak				
Redusere støtteordninger til de store mottakerene	0	0	-3 000	-3 000
Samlokalisering av tjenester i kommunedeler	0	0	-6 600	-6 600
Sum Innsparingstiltak	0	0	-9 600	-9 600
Nye tiltak				
Tilskuddsordning administrert av nærutvalgene	500	500	500	500
Økt tilskudd Drammensbadet KF pga. økt husleie (oppjustert internrente Lånefond fra 2 til 4 prosent)	4 400	4 400	4 400	4 400
Sum Nye tiltak	4 900	4 900	4 900	4 900
Nye tiltak og realendringer	4 900	4 900	-4 700	-4 700
Ramme 2023–2026	297 085	297 085	287 485	287 485

P09 Kultur, idrett og frivillighet

Utfordringsbildet for programområdet

Det er generelt et behov for økt tilgang til flere og bedre egnede lokaler for produksjon, øving, visning, aktivitet og møter innen kultur- og frivillighetslivet i Drammen kommune. Det er samtidig nødvendig å videreutvikle knutepunktene med innbyggertorg i kommunedelene, samt styrke kontakten mellom frivilligheten og det offentlige. I denne forbindelse vil det være viktig å legge til rette for tilbud om aktivitet og møteplasser i nærmiljøene, som utvikles med utgangspunkt i innbyggernes ønsker og behov. Når det gjelder behovet for egnede lokaler, kan det blant annet være en løsning at frivillige, kulturaktører og andre kan gjennomføre sine aktiviteter i kommunale bygg, etter ordinære åpningstider. Det må utføres en videre kvalitets- og behovskartlegging over hele kommunen for å få en oversikt over nødvendige utbedringer.

Kulturytring Drammen skal gjennomføres i 2023 som et viktig nasjonalt og lokalt arrangement. Det er nødvendig å styrke kommunens bidrag inn i dette.

Det vil fremdeles være noe behov for å ivareta vaksineinformasjon i 2023, dette må da ivaretas i linja i P04 og telefontjenesten som ble opprettet som kriseberedskap i P09 avvikles.

Programområdet har utfordringer knyttet til investeringer med et stort vedlikeholdsetterslep på anlegg som brukes av idrett og frivillighet, samt anlegg som brukes til oppbevaring av maskiner og utstyr til friluft/skiløyper. Det er også nye behov knyttet til pålegg om vedlikehold av friluftsdammer for å sikre disse på forsvarlig vis.

Det er nødvendig med opprydding av gummigranulat - avfall rundt kunstgressanlegg og sikring av, at slikt avfall ikke kommer på avveie.

Økte energiutgifter vil påvirke området i stor grad da mange anlegg for aktivitet er avhengig av energi.

Det arbeides med en egen temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Planen vil ta utgangspunkt i relevante utfordringer innen følgende temaer: Aktiv befolkning, stedsutvikling, hensiktsmessig drift, forvaltning og utvikling av anlegg for idrett og friluftsliv, samarbeid med eksterne aktører og tilskuddsordninger.

Programområdet har ansvar for å gi tilrettelagte fritidstilbud med assistanse til innbyggere med spesielle behov etter vedtak. Antallet slike vedtak er økende, og oppdragene har blitt mer komplekse. Dette gjør det mer krevende å gi aktivitetstilbud i grupper.

Det er behov for utbedring/ombygging av bygningsmassen på Sparavollen, hvor det oppbevares maskiner for friluft. Dette vil medføre økt husleie, men gi en mer hensiktsmessig ivaretagelse av kostbare maskiner samt ivareta HMS behov hos ansatte. Drammen Eiendom har Sparavollen som tiltak.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Programområdet arbeider for å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel gjennom tiltakene i temaplanen. I handlings- og økonomiplanperioden prioriteres:

Å stimulere til økt deltakelse blant innbyggere gjennom blant annet styrking av lokale tilbud og tilrettelegging for et mangfoldig kunst- og kulturtilbud som når flere

Drammen kommune vil legge til rette for et variert kunst- og kulturtilbud i lokalmiljøene. Tilbudet må være tilpasset ulike aldersgrupper og vil bli en naturlig del av arbeidet med videreutvikling av knutepunktene.

Å styrke kommunens posisjon i regionen

Drammen kommune prioriterer å arbeide med å styrke sin rolle som regional kulturaktør, blant annet med å være vertskap for Kulturytring Drammen. Kulturytring er en viktig nasjonal møteplass for kunst- og kulturlivet.

Å gjøre kommunale lokaler tilgjengelige og tilrettelagte for bruk for kulturliv og øvrig frivillighet

Drammen kommune har etter dialog med innbyggere og kulturaktører prioritert å arbeide med å klargjøre kommunale lokaler for bruk etter ordinær åpningstid. Tiltaket svarer opp behovene som er innmeldt fra frivillig sektor og kulturaktører. Rådmannen foreslår å sette av investeringsmidler til dette formålet i planperioden. Se omtalen under investeringsbudsjettet for ytterligere detaljer.

Tiltakene er viktige for innbyggere, og for utvikling av nærmiljøene i kommunen. De gir gode opplevelser, livsglede, trivsel, og bidrar til et rikt liv, slik at innbyggerne ikke bare har noe å leve av, men også noe å leve for. Videre bidrar tiltakene til å gjøre kommunen til et attraktivt kultursenter i regionen.

Tiltakene ses i sammenheng med prioriteringene i fellessatsingene fra temaplanene. Særlig viktig er det å arbeide med å tilpasse de eksisterende kulturrettede tjenestene til behovene i alle deler av kommunen.

Det arbeides med en egen temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Fellessatsingene viser kommunens kollektive ansvar for å løse større samfunnsutfordringer på tvers av tjenester. P09 har delansvar for at de prioriterte tiltakene gjennomføres i planperioden.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programrådene. For P09 innebærer dette et innsparingskrav på 9,6 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. samlokalisering av tjenester i kommunedeler med 6,6 millioner kroner
2. redusere støtteordninger til de 5 store mottakerne med 3,0 millioner kroner: Den norske kirke, Drammensbadet, Drammen scener, Drammen museum og Brageteateret.

Virkninger av statsbudsjettet

Innenfor programrådets ansvarsområde innebærer regjeringens forslag til statsbudsjett ingen umiddelbare budsjettkonsekvenser.

Enkelte av regjeringens forslag representerer muligheter for nye tilskuddsordninger, hvor kommunen vil kunne hente midler til ulike prosjekter, som eksempelvis:

En bevilgning på 35 millioner kroner i 2023 til vedlikehold og oppgradering av kulturhistoriske eiendommer.

En bevilgning på 13 millioner kroner til ordningen Inkludering i kulturliv. Formålet med denne ordningen er å bidra til at barn og unge som ikke deltar i fritidsaktiviteter, får mulighet til å delta jevnlig i organiserte kulturaktiviteter sammen med jevnaldrende barn og unge.

Forslag om å øke rammen til ordningen Tilskudd til inkludering av barn og unge med 96 millioner kroner.

En bevilgning på 221 millioner kroner til frivilligsentraler i kommunene. (Full momskompensasjon i 2023)

I tillegg foreslår regjeringen å legge til rette for full merverdikompensasjon for frivillige organisasjoner og foreslår å bevilge 2 025 millioner kroner til dette.

Gebyrer og betalingssetser

Gebyrer som er regulert innenfor programrådet er i hovedsak økt med kommunal deflator.

Andre forhold av økonomisk betydning

Organisatoriske endringer

Virksomhet knutepunkt Strømsø overføres programrådet fra 1.1.2023. Eknesbadet og organisering under Drammensbadet KF er behandlet som en egen sak. Økonomiske konsekvenser av begge endringene rapporteres 1. tertial 2023.

Tekniske justeringer innenfor kirken

Programrådet dekker i dag midler til daglig drift av kirke og gravferd. Utover dette dekkes også kapitalkostnader til lån og reguleringspremie pensjon. Kapitalkostnader dekkes for lån der gamle Drammen godkjente låneramme og stilte som garantist for lån, og statsforvalter godkjente opptak av lån. Rådmannen foreslår at det overføres 2,6 millioner kroner til dekning av kapitalkostnader og 0,7 millioner kroner til dekning av reguleringspremie fra programrådet til P19 Sentrale poster. For nærmere omtale se vedlegg 5 Drammen kirkelige fellesråd - budsjettinns spill 2023-2026.

Økt eiertilskudd til Drammensbadet KF grunnet høyere husleier

Det er vedtatt ny intern rentesats som skal brukes for beregning av husleier som følge av låneopptak hos Drammen eiendom. Rentesats er økt fra 2,0 prosent til 4,0 prosent. Budsjettinns spill fra Drammensbadet KF er vedlegg nummer 3.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	276 542	276 542	276 542	276 542
Sum Tekniske justeringer	-3 327	-3 327	-3 327	-3 327
Sum Budsjettendringer inneværende år	6 254	6 254	6 254	6 254
Sum Lønns- og prisvekst	9 319	9 319	9 319	9 319
Konsekvensjusteringer	12 245	12 245	12 245	12 245
Konsekvensjustert ramme	288 788	288 788	288 788	288 788
Innsparingstiltak				
Redusere støtteordninger til de store mottakerene	0	0	-3 000	-3 000
Samlokalisering av tjenester i kommunedeler	0	0	-6 600	-6 600
Sum Innsparingstiltak	0	0	-9 600	-9 600
Nye tiltak				
Økt tilskudd Drammensbadet KF pga. økt husleie (oppjustert internrente Lånefond fra 2 til 4 prosent)	4 400	4 400	4 400	4 400
Sum Nye tiltak	4 400	4 400	4 400	4 400
Nye tiltak og realendringer	4 400	4 400	-5 200	-5 200
Ramme 2023-2026	293 188	293 188	283 588	283 588

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Investeringsbudsjett

Maskiner, inventar og utstyr

I økonomiplanen videreføres rammen for anskaffelse av maskiner, utstyr og inventar på 8,8 millioner kroner per år. Det er behov for løpende fornyelse av dette.

Arena, idrett og friluftsliv leverer tjenester på anlegg som krever utstyr i form av store maskiner for å gi den ønskede kvaliteten på anleggene kommunen forvalter. Virksomhetens maskinpark består av blant annet løypemaskiner, snøscootere, ismaskiner, traktorer, redskapsbærere (små traktorer) og skogsmaskiner, samt andre mindre håndholdte maskiner. For å sikre en periodisk utskiftning av maskinparken er det utarbeidet en 12-årsplan for dette. Midler brukes også til større kjøp av inventar og utstyr til scener, åpne tilbud til barn og unge, bibliotek og kulturskole.

Oppgradering av arena, anlegg og natur

I økonomiplanen videreføres rammen til oppgradering av arena, anlegg og natur på 8,2 millioner kroner per år. Utover arenaer og bygningsmasse har Drammen kommune ti kunstgressbaner i full størrelse som oppgraderes rullerende. Midler brukes også til blant annet oppgradering av løypenettet i marka samt sammenhengende løypenett.

Kunstis Vassenga

Vassenga har i dag ett gammelt kjøleanlegg med store kostnader til vedlikehold og utfordring med å få tak i deler til å reparere anlegget. For å sikre drift samt holde driftskostnader nede er det behov for nytt kjøleanlegg til sesongen 2023/2024

Friluftsdammer

Drammen kommune har cirka 50 damanlegg, 13 av disse er definert som friluftsdammer, og ligger under P09 Kultur, idrett og frivillighet. De resterende dammene har P12 Vann, avløp og renovasjon ansvar for. For kommende økonomiplanperiode har NVE stilt krav, etter damforskriften, om det må gjøres 3 tiltak i vassdraget fra Åsendammen til Mjøndalen. Åsendammen er godkjent av Norges vassdrags og energidirektorat (NVE) for rehabilitering, estimat 14 millioner kroner. Flomsikring av Bekkemoen er estimert til 3 millioner kroner og Rørdammen der tiltak kan være rehabilitering eller riving av dammer og tilbakesetting til slik det var før dam, begge alternativer er estimert til 2 millioner kroner. Det vil også være behov for oppgradering ved andre damanlegg, og rådmannen vil komme tilbake til dette på et senere tidspunkt.

Det er ikke beregnet driftskostnader ved overtagelse av dammer og dette må en komme tilbake til senere. Det er vassdragsteknisk ansvarlig i Drammen kommune i samarbeid med Arena kultur, idrett og friluftsliv som prioriterer hvilke dammer som skal prioriteres og anbefaler løsning før det oversendes til NVE for godkjenning.

Aktiv Kommune - lokaler og arenaer til kultur og frivillighet

I tråd med satsinger i temaplanen og kulturaktørers og frivilliges behov i kommunedelene, er det behov for å sette kommunale bygg i stand til å kunne brukes på kveldstid og i helger. Det anslås et behov på 25 millioner kroner i planperioden for å få dette på plass. Det bør gjennomføres en kartlegging i alle kommunedeler for å få oversikt over behov og muligheter i kommunale bygg. Bygningsmasse er ikke begrenset til kultur og idrettsbygg, men omfatter alle kommunale bygg - spesielt skolene. Midlene brukes i samarbeid med Drammen Eiendom KF som eier av bygningene.

Kirken

Det foreslås å bevilge 9,8 millioner kroner for 2023, 5,5 millioner til oppgradering av kirkelige bygninger og 4,3 millioner til oppgradering av kirkegårder, gravlunder og krematorier.

Kirken melder i sitt budsjettforslag behov for kjøp av areal til ny gravlund. For nærmere omtale se vedlegg 5 Drammen kirkelige fellesråd - budsjettinnspill 2023 - 2026.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet foreslås videreført årlig i økonomiplanperioden.

Oppkjøp av friluft-/naturområder

Det er behov for midler til å kunne kjøpe opp tomter eller områder i friluft-/naturområder som kommer til salg. Beløpet bevilges til Drammen Eiendom KF som forestår oppkjøp i samarbeid med virksomheten i programområdet. Det foreslås å videreføre årlig ramme på 3 millioner kroner.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
P09 Kultur, idrett og frivillighet					
Kommunekassa					
KK P09 Aktiv kommune	3 000	7 000	10 000	5 000	25 000
KK P09 Gravplasser	4 300	2 500	2 500	2 500	11 800
KK P09 Kirken	5 500	7 500	6 500	7 000	26 500
KK P09 Kjøleannlegg Vassenga	13 000	0	0	0	13 000
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800	35 200

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	8 200	8 200	8 200	8 200	32 800
KK P09 Sikring friluftsdammer	1 000	15 000	2 000	2 000	20 000
Sum Kommunekassa	43 800	49 000	38 000	33 500	164 300
Drammen Eiendom					
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK Inventar og utstyr P09 Kultur, idrett og frivillighet	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Sum Drammen Eiendom	11 000	11 000	11 000	11 000	44 000
Sum P09 Kultur, idrett og frivillighet	54 800	60 000	49 000	44 500	208 300
Sum investeringsprosjekter	54 800	60 000	49 000	44 500	208 300

P10 Medvirkning og lokaldemokrati

Utfordringsbildet for programområdet

Nærutvalgsordningen er etablert og har snart vært i drift i to år. Det er ingen andre kommuner i Norge som har tilsvarende ordning, og Drammen kommune tester og utvikler derfor noe helt nytt. Demokratisk innovasjon er spennende, men det kan også være krevende.

Kommunestyret har, gjennom reglement for nærutvalgene, vedtatt å evaluere og justere nærutvalgsordningen årlig. Det gir mulighet for kontinuerlig læring og utvikling. Basert på evalueringene har kommunestyret vedtatt grep for videre utvikling. I perioden vil det jobbes videre med å gjøre nærutvalgsordningen mer kjent blant innbyggerne, tydeliggjøre nærutvalgsordningen og medlemmene sine roller, opplæring, samt etablere et tydeligere system for oppfølging og tilbakemelding av saker nærutvalgene er opptatt av.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Videreutvikling av nærutvalgene

Nærutvalgene videreutvikles som et viktig virkemiddel for å lykkes med innbyggerinvolvering og sikre god medvirkning. Nærutvalgsordningen evalueres årlig og videreutvikles i henhold til vedtatte grep for videre utvikling.

Lokale tilskuddsordninger

Gjennomføring av handlingsdelens prioriteringer i arbeidet med utvikling av nærmiljøene skal preges av reell medvirkning fra innbyggerne. Gjennom ordningen med lokale tilskuddsmidler, administrert av nærutvalgene, får innbyggerne selv mulighet til å velge hvilke tiltak og aktiviteter som skal prioriteres i deres lokalmiljø.

Styrke den lokaldemokratiske kompetansen hos ansatte

Det etableres tverrfaglig nettverk og mentorordning i tjenestene/stabsmiljøene med fokus på innbyggermedvirkning. Gjennom det tverrfaglige nettverket vil det legges til rette for læring, refleksjon og deling av praksis rundt innbyggermedvirkning. Ansatte som deltar i nettverket vil inngå i team på tvers og i det daglige fungere som mentorer innenfor eget tjenesteområde.

Digitalisering

Digital kommunikasjon og samhandling gir nye muligheter for medvirkning og felles utvikling av lokalsamfunn og kommunale tjenester. I handlingsdelen prioriteres derfor videreutvikling av slike systemer i samarbeid med KS og Smartby-nettverket. Hensikten er å gi innbyggere en enkel måte å orientere seg om pågående prosesser, involvere seg og gi innspill, samt følge prosessen frem til endelig beslutning.

Videreutvikling av digitalt planleggingsverktøy til bruk av ansatte er også prioritert, da utvikling av nye metoder og erfaringer vil bidra til å effektivisere arbeidet og øke kvaliteten i medvirkningsprosesser.

I tillegg vil det etableres en digital innsiktsbank hvor innsikt fra ulike medvirkningsprosesser deles med andre i organisasjonen. Dette skal bidra til å unngå at innbyggere spørres om det samme flere ganger, og dermed unngå «medvirkningstrøtthet».

Innsparingstiltak

Programområdet har ingen vedtatte innsparingstiltak.

Virksomheter av statsbudsjettet

Det er ingen tiltak i statsbudsjettet som har direkte konsekvens for programområdet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	3 219	3 219	3 219	3 219
Sum Budsjettendringer inneværende år	86	86	86	86
Sum Lønns- og prisvekst	93	93	93	93
Konsekvensjusteringer	179	179	179	179
Konsekvensjustert ramme	3 398	3 398	3 398	3 398
Nye tiltak				
Tilskuddsordning administrert av nærutvalgene	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	500	500	500	500
Nye tiltak og realendringer	500	500	500	500
Ramme 2023-2026	3 898	3 898	3 898	3 898

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

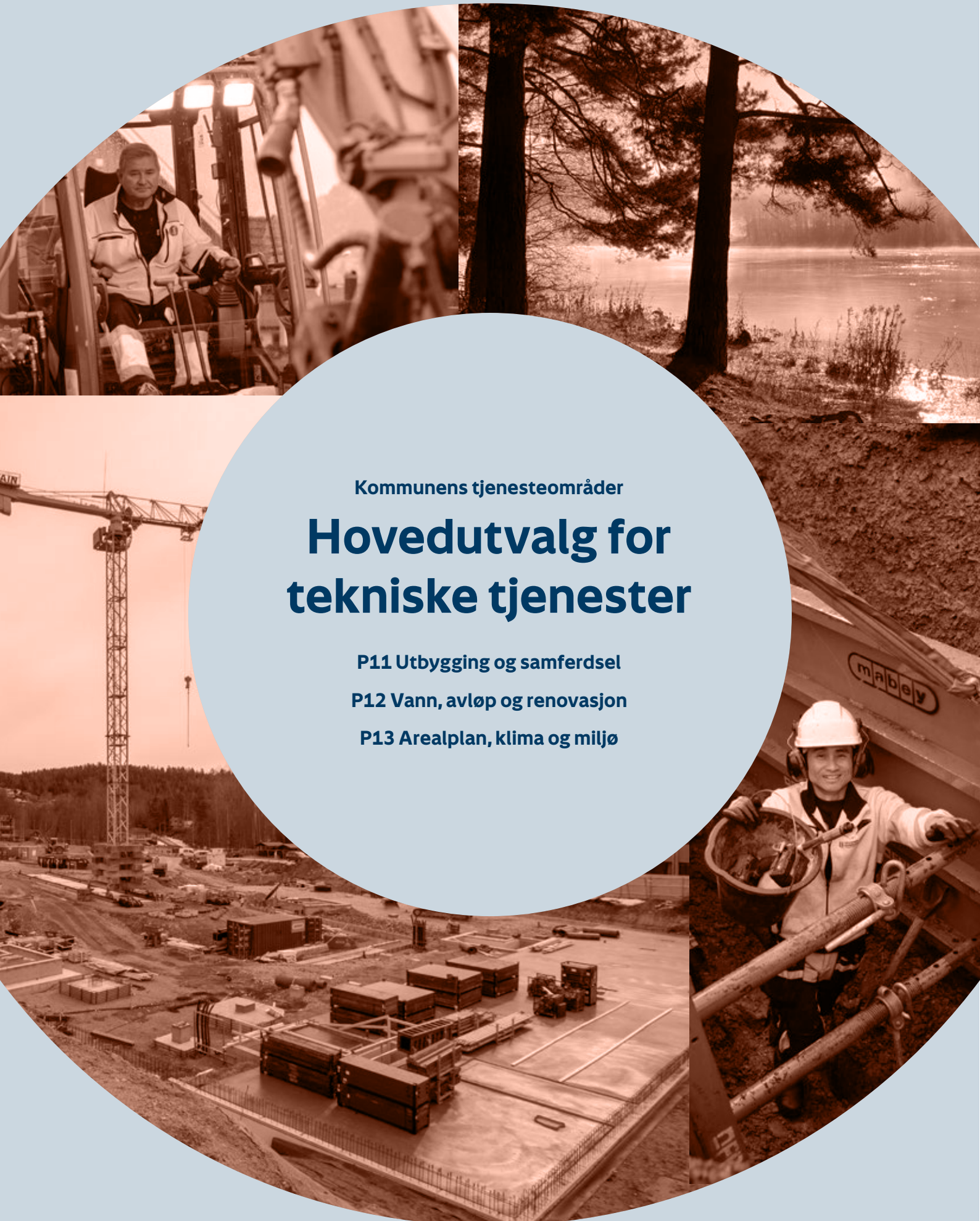
Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Rådmannen viderefører kommunestyrets vedtak fra 1. tertial 2022 om å tildele nærutvalgene en egendisponert pott til lokale tiltak. Tiltaket underbygger handlingsdelens prioritering av nærmiljøutvikling, gjennom reell innbyggermedvirkning på fordeling av midler til lokale aktiviteter.

Kommunens tjenestekområder

Hovedutvalg for tekniske tjenester

P11 Utbygging og samferdsel

P12 Vann, avløp og renovasjon

P13 Arealplan, klima og miljø

Kort omtale av programområdene

P11 Utbygging og samferdsel

Utbygging og samferdsel omfatter utbygging, forvaltning og drift av veier, gater, parker og plasser i Drammen kommune, samt myndighetsutøvelse innen disse fagområdene. Dette inkluderer byggherreansvaret for utbygging av kommunal infrastruktur, i tillegg til prosjektutvikling, forhandling og oppfølging av utbyggingsavtaler med eksterne utbyggere, i tilknytning til kommunal infrastruktur. Kommunal forvaltning, myndighetsutøvelse og håndheving av parkering ligger også til programområdet.

P12 Vann, avløp og renovasjon

Vann, avløp og renovasjon omfatter utbygging, vedlikehold og drift av kommunens vann- og avløpstjenester. Kommunal renovasjon omfattes også av programområdet, men ivaretas av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD). Drammen kommune eier det interkommunale selskapet sammen med kommunene Lier, Øvre Eiker, Modum og Sigdal.

P13 Arealplan, klima og miljø

Arealplan, klima og miljø omfatter arealplanlegging, byggesaksbehandling, geodata/karttjenester, landbruks- og miljøforvaltning, bevillingssaker, klagesaksbehandling, samt koordinering av kommunens klimaarbeid.

Hovedtrekk i budsjettet

Arbeidet med å forlenge levetiden på eksisterende infrastruktur, klimatilpasning, og tiltak for å redusere klimagassutslipp utgjør hoveddelen av kostnadene for tjenestene. Kraftig prisvekst og økende rente utfordrer mulighetene for å ta vare på kommunens egen infrastruktur i perioden.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og økt slitasje på veinettet, utfordrer kapasiteten i avløpsnett, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene medfører blant annet et økt behov for nye og til dels lokale løsninger for håndtering av overvann.

Til tross for dette ser rådmannen et behov for å redusere rammene for P11 Infrastruktur og samferdsel med 3 millioner kroner per år. Dette foreslås kompensert med en avgiftsøkning for parkering.

For 2022 vil vann- og avløpstjenesten ha levert mindre vann og mottatt mindre avløpsvann enn budsjettet. Dette gir tjenesteområdet en inntektssvikt, som i tillegg til prisvekst og renteøkning må kompenseres ved hjelp av økte vann- og avløpsgebyrer som er høyere enn deflator kommende år.

En servicevennlig kommune skal sikre effektiv saksbehandling for innbyggere og næringsliv. Ved lavkonjunktur, som nå, bygges det færre boliger. Dette kan merkes på redusert saksinnang og potensielt lavere gebyrinntekter. Samtidig forventes det at tiltakene for mer effektiv saksbehandling vil bidra til å holde inntektsnivået oppe, blant annet som følge av at færre tidsfrister oversittes, og at en større andel av sakene kan faktureres tiltakshaver.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	545 472	545 472	545 472	556 872
Sum Driftsinntekter	-593 289	-618 982	-646 481	-674 452
Sum	-47 817	-73 509	-101 009	-117 580

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P11 Utbygging og samferdsel	114 209	114 209	114 209	114 209
P12 Vann, avløp og renovasjon	-207 314	-233 007	-260 506	-277 077
P13 Arealplan, klima og miljø	45 289	45 289	45 289	45 289
Sum	-47 817	-73 509	-101 009	-117 580

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	-27 006	-27 006	-27 006	-27 006
Sum Vedtak forrige periode	-12 991	-10 593	-20 625	-20 625
Sum Budsjettendringer inneværende år	20 667	20 667	20 667	20 667
Sum Lønns- og prisvekst	6 851	6 851	6 851	6 851
Konsekvensjusteringer	14 527	16 924	6 893	6 893
Konsekvensjustert ramme	-12 479	-10 081	-20 113	-20 113
Innsparingstiltak				
Effektiviseringstiltak	-600	-600	-600	-600
Full avgiftsbetaling for elbiler	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Redusere gebyrtap	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Sum Innsparingstiltak	-4 900	-4 900	-4 900	-4 900
Nye tiltak				
Avløp- Avsetning til bundet driftsfond	0	0	0	11 400
Deflator - prisstigning vann	4 197	4 197	4 197	4 197
Deflator- prisstigning avløp	10 262	10 262	10 262	10 262
Gebyrøkning avløp	-33 548	-51 404	-52 171	-61 892
Gebyrøkning vann	-11 349	-21 583	-38 284	-56 534
Sum Nye tiltak	-30 438	-58 528	-75 996	-92 567
Nye tiltak og realendringer	-35 338	-63 428	-80 896	-97 467
Ramme 2023-2026	-47 817	-73 509	-101 009	-117 580

P11 Utbygging og samferdsel

Utfordringsbildet for programområdet

Det er stor usikkerhet rundt kostnadsutviklingen i bygg- og anleggssektoren. De siste årene har det vært en ekstraordinær prisvekst i bransjen. Dette gjør det utfordrende å planlegge og utføre investeringsprosjekter. Prisveksten gjør også at etterslep på vedlikehold av eksisterende infrastruktur, inkludert parkanlegg, øker raskere.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og økt slitasje på veinettet, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene gir et økt behov for nye overvannsløsninger.

Stadig økende elbilandel er en ønsket utvikling, men er utfordrende fordi elbiler kun betaler 50 prosent av takst står på gatene i stedet for å bruke parkeringshus. De tar da opp plasser som andre brukere av sentrum forhindres i å få tilgang til fordi el-bilene også står lengre parkert. Ved lik takst fordeler dette seg mer balansert. Drammen kommune vil dessuten tape betydelige inntekter dersom ordningen ikke justeres.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Et effektivt og miljøvennlig transportsystem

Tiltakene løses innenfor rammen, men det vil kunne gå utover vedlikeholdsetterslepet på vei. Driftsmessig kan det bli nødvendig å prioritere framkommelighet og sikkerhet innenfor budsjettammen og mindre prekære oppgaver kan måtte utsettes. Kostnader til vinterdrift påvirkes av snømengder og værforhold, og har betydning for hva som kan løses innenfor budsjettammen.

Transportsektoren er den største kilden til klimagassutslipp i Drammen. Prioriteringene i denne planperioden skal bidra til økt attraktivitet, trafiksikkerhet og bedre framkommelighet for gange, sykling, kollektiv, og andre grønne mobilitetsløsninger. Vedlikehold av eksisterende infrastruktur skal også prioriteres for å unngå større kostnader videre. Flere investeringsposter bidrar til satsingene. Det største prosjektet innen området er ny bybru som er planlagt ferdigstilt i 2025.

Rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler

Rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler er viktige virkemidler som sikrer realisering av tiltak for økt trafiksikkerhet, bedre kollektivtilbud m.m. Tiltakene skal bidra til at flere kan ferdes trygt i trafikken. Kostnader dekkes innenfor rammen og ved gjennomføring av effektiviseringstiltakene.

Ren natur og godt vannmiljø

I planperioden er det prioritert å opprette snødeponier flere steder i kommunen. Det vil bidra til å redusere luft- og vannforurensing fra snøsmelting. Tiltaket er finansiert gjennom investeringspost vei.

Forebygging av flom, ras og skred

Programområdet har en viktig rolle i drift og vedlikehold av områder som er utsatt for flom, ras og skred. I planperioden skal det jobbes med berg- og fjellsikring og økt bruk av lokale overvannsløsninger. I tillegg skal sluktømming prioriteres. Tiltakene løses innenfor rammen.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P11 innebærer vedtaket et innsparingskrav på 3 millioner kroner, som er foreslått finansiert ved å innføre 100 prosent takst på parkeringsavgift i stedet for 50 prosent takst for el-biler. Det er et økende antall elbiler som i dag kun betaler 50 prosent parkeringsavgift. Per august 2022 utgjorde elbilandelen på betalingsplasser 27 prosent, mens el-bilandelen er cirka 10 prosent. Det er derfor en skjevfordeling der el-bilene i større grad parkerer på gata i stedet for parkeringshus, noe som medfører ulempe for andre bilister. Ved innføring av en mer balansert ordning gir det også kommunen inntekter.

Gebyrer og betalingssetser

Utleie av kommunal gategrunn og park/friområder foreslås økt med kommunal deflator på 3,7 prosent. Gebyrsatser etter graveinnstruks foreslås uendret. Gebyrsatser etter graveinnstruks kan ikke overstige kommunens kostnader for å levere tjenesten.

Det foreslås å avslutte ordningen med halv pris for parkering av elbiler, og innføre ordinær takst for alle biler. Dette gjelder også i beboer- og boligsoner. Soneavgiftene er ment å dekke administrative og driftstekniske

kostnader for ordningen. Med økende antall elbiler som benytter en gratisordning vil den økonomiske belastningen på øvrige beboere med boligsonetillatelse øke, og medføre en subsidiering av naboens boligparkering.

Parkeringsavgiftene foreslås økt med tilnærmet kommunal deflator. Foreslått avgiftsøkning på henholdsvis 2 kroner i indre avgiftssone og 1 krone i ytre avgiftssone gir en estimert avgiftsøkning på cirka 3,4 prosent.

Det vurderes ikke som regningssvarende å innføre avgiftsparkering i Mjøndalen eller Svelvik i 2023. Det er per i dag ikke de store kapasitetsutfordringene på parkering i disse områdene. Oppsett og drift av automater er kostbart, og en slik regulering vil trolig også flytte bilister til områder i sentrums ytterkant hvor det i deler av kommunen ikke er gyldige reguleringer.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	99 524	99 524	99 524	99 524
Sum Vedtak forrige periode	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Budsjettendringer innværende år	14 511	14 511	14 511	14 511
Sum Lønns- og prisvekst	4 174	4 174	4 174	4 174
Konsekvensjusteringer	17 685	17 685	17 685	17 685
Konsekvensjustert ramme	117 209	117 209	117 209	117 209
Innsparingstiltak				
Full avgiftsbetaling for elbiler	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Sum Innsparingstiltak	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Nye tiltak og realendringer	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Ramme 2023-2026	114 209	114 209	114 209	114 209

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Arbeidet med å forlenge levetiden på eksisterende infrastruktur, klimatilpasning, og tiltak for å redusere klimagassutslipp utgjør hoveddelen av kostnadene for tjenestene. Kraftig prisvekst og økende rente utfordrer mulighetene for å ta vare på kommunens egen infrastruktur i perioden.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og økt slitasje på veinettet, utfordrer kapasiteten i avløpsnettet, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene medfører blant annet et økt behov for nye og til dels lokale løsninger for håndtering av overvann.

På grunn av kommunens anstrengte økonomi ser rådmannen et behov for å redusere rammene for P11 Utbygging og samferdsel med 3 millioner kroner per år. Dette foreslås kompensert med en avgiftsøkning for parkering.

Investeringsbudsjett

Programområdet har et investeringsbudsjett på omtrent en halv milliard kroner i 2023 inkludert bybruprojektet. Midlene er fordelt på 13 prosjektposter som spesifisert under.

Gitt den økonomiske situasjonen kommunen er i er det nødvendig å gjøre nedtrekk i enkelte investeringsposter. Dette inkluderer endringer på Vei samt Samarbeid med andre utbyggere. I tillegg flyttes KK P11 Oppgradering av friluftsdammer over til P09 Kultur, idrett, og frivillighet.

Bybrua

Bybrua i Drammen sentrum ble stengt for godt 18. mai 2022 og rivearbeidene ble umiddelbart igangsatt. Riving av eksisterende bru - med unntak av tre fundamenter - er utført. Fundamentering for ny bru i form av mudring, erosjonssikring, peling og spunting både i elva og for nytt landkar på Bragernes ble påbegynt høsten 2022. Dette arbeidet vil pågå gjennom hele vinteren 2022/23. Ny bru er planlagt ferdigstilt høsten 2025. Alle anleggsarbeidene på Bragernes, riving av midlertidig gang-/sykkelbru og tilbakeføring av Holmenokken som rekreasjonsområde, skal være avsluttet innen sommeren 2026.

Entreprenøren har, i henhold til kontrakt, krav på prisjustering for alle arbeider som utføres justert med økning av prisindeks beregnet fra kontraktsinngåelse 1. kvartal 2022. Indeksen (byggekostnadsindeksen) som legges til grunn beregnes etterskuddsvis av Statistisk sentralbyrå (SSB). Budsjettallene for perioden 2023-26 oppgis i 2023-kroner. Det er ikke lagt inn prisstigning etter 31.12 2022, men det vil likevel føre til at totalkostnaden for entreprisen øker når arbeider utføres i de respektive årene 2023 - 26. Historisk sett går prisindeksene opp, men det har de siste årene også vært perioder der indeksene både flater ut og går noe ned. Sist prisene gikk markant ned var i 2009, under finanskrisen. Hvis dette skjer i perioden, vil tillegget for prisstigning reduseres.

Oppjustering av kostnadsestimatet for ny bybrua fra 2022 til 2023 kroner basert på forventet økning av prisindeks i 2022 innebærer en ny styringsramme (P50) på 1 622 millioner kroner inkludert utførte og forventede årlige kostnader som vist i tabellen under. Dette omfatter også påløpte utgifter frem tom. 2021 på 102 millioner kroner og forventet kostnad i 2022 på 360 millioner kroner.

(Kostnader oppgitt i 2023-kroner)

Årstall	->2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum
Kostnad i million kr.	102	360	425	325	310	100	1622
Inkludert prisstigning i million kr.		40	60	40	40	20	200

Ryddinggangen

Formannskapet vedtok 31.8 2021 (sak 109/21) at Drammen kommune skulle tiltre opsjon i Bane NORs kontrakt for bygging av gang-sykelundergang Ryddinggangen under jernbanen i østre del av Drammen stasjon. Arbeidene utføres av Bane NOR som en del av IC-utbyggingen. Byggearbeidene skal bekostes fullt ut av Drammen kommune, men delfinansieres ved hjelp av anleggsbidrag fra private og offentlige utbyggere i området knyttet opp til utbyggingsavtaler. Arbeidene startet høsten 2022 og er planlagt ferdigstilt ved årsskiftet 2024/25.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
P11 Utbygging og samferdsel					
Kommunekassa					
KK P11 Bybru	425 000	325 000	310 000	100 000	1 160 000
KK P11 Flomsikring	16 000	3 000	0	0	19 000
KK P11 Kollektiv (Leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
KK P11 Merverdiavgift på anleggsbidrag finansiert av utbyggere	37 800	37 850	14 000	14 000	103 650
KK P11 Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen	40 000	20 000	2 000	0	62 000
KK P11 Oppgradering lekeplasser	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					2023-26
KK P11 Oppgradering Parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
KK P11 Sykkelplan	20 000	20 000	20 000	20 000	80 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	18 000	18 000	18 000	18 000	72 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
KK P11 Vei	54 000	49 000	56 000	56 000	215 000
Sum Kommunekassa	641 800	503 850	451 000	239 000	1 835 650
Sum P11 Utbygging og samferdsel	641 800	503 850	451 000	239 000	1 835 650
Sum investeringsprosjekter	641 800	503 850	451 000	239 000	1 835 650

P12 Vann, avløp og renovasjon

Utfordringsbildet for programområdet

Vann- og avløpstjenestene forvalter en infrastruktur som er definert som samfunnskritisk.

Større svingninger i klimaet, som innebærer både nedbørfattige perioder og oftere styrtregn, medfører økt press på infrastrukturen for vannforsyning og for avløpsrensing. Sammen med ønsket nærings- og befolkningsvekst omkring transportknutepunktene og langs kollektivtransportårene gir dette økt belastning på ledningsnett, spesielt i de bynære områdene.

Med dagens utskiftingstakt forfaller ledningsnett i Drammen raskere enn hva kommunen rekker å skifte ut, og vedlikeholdsetterslepet øker årlig. Fornyelsestakten i Drammen har de siste årene ligget på rundt 1 prosent, både for vann og avløp.

Utfordringene er størst på avløpsiden. Manglende kapasitet ved kommunens renseanlegg medfører utfordringer med å tilfredsstille gjeldende rensekra, spesielt ved renseanleggene ved Muusøya og i Mjøndalen. I tillegg viser inspeksjoner at det er avløpsvann som ikke når fram til renseanleggene, men forsvinner ned i grunnen eller lekker ut i vassdragene ved større nedbørmengder. En foreløpig beregning av funksjonaliteten i avløpsnett har konkludert med et fornyelsesbehov på 1,3 prosent per år.

En tilsvarende beregning av funksjonaliteten i vannforsyningsnett, der man tar utgangspunkt i gjennomsnittsalder på ledningsnett, antall lekkasjereparasjoner per kilometer vannledning og andel lekkasjetap av drikkevann i ledningsnett, viser at vannforsyningsnett har et antatt fornyelsesbehov på 1,5 prosent av ledningsnett per år.

Som vist i 2. tertialrapport for 2022, vil vann- og avløpstjenesten ha betydelig økte utgifter grunnet uventet høy prisvekst og økt renteøkning. Det er dessuten mindre inntekter enn budsjettet i handlings- og økonomiplanen 2022-2025. Dette må kompenseres gjennom økte vann- og avløpsgebyr kommende år.

Arbeidsmarkedet gjør det krevende å rekruttere og beholde kvalifiserte ledere og medarbeidere i alle deler av tjenestområdet.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Godt drikkevann og trygg vannforsyning

Tilgangen på nok, godt og trygt drikkevann er grunnleggende for folkehelsen, og for et livskraftig offentlig og privat næringsliv. I denne planperioden vil det å ta vare på eksisterende infrastruktur, slik at denne fremstår som så funksjonell som mulig, derfor ha høy prioritet. Hovedfokuset vil være å forebygge antall årlige akutte lekkasje-hendelser per km ledningsnett - herunder å redusere andelen lekkasjetap i vannforsyningssystemet, slik at en større andel av drikkevannressursene når frem til innbyggere og næringsliv. Som et ledd i å trygge vannforsyningen i alle deler av kommunen vil utredning av en løsning for reservevannforsyning i Svelvik inngå som et prioritert tiltak.

Ren natur og godt vannmiljø – transport og rensing av avløpsvann

Avløpstjenesten er en betydelig bidragsyter til et godt vannmiljø i elv og fjord. En funksjonell infrastruktur, som sørger for at en enda større andel av avløpsvannet når frem til renseanleggene, og ikke lekker ut på veien, har derfor høy prioritet i økonomiplanperioden. I tillegg vil det være fokus på å øke renskapasiteten og redusere energibehovet og kostnadsnivået ved renseanleggene, gjennom separering av overvann fra avløpsvann. Slam fra avløpshåndteringen vil bli benyttet til energiproduksjon og som gjødsel og jordforbedringsmiddel i jordbruket, som et ledd i omleggingen til en mer sirkulær-økonomisk og bærekraftig samfunnsutvikling.

Det er behov for en ny renseløsning for Drammen kommune. Siden nabokommunene Asker og Lier har det samme behovet samarbeides det om en mulig felles løsning. Dette vil planlegges videre i 2023, og rådmannen kommer tilbake til kostnader ved anlegget i egen sak om konseptvalg ved årsskiftet 2022/23. Konseptvalg danner grunnlag for å innarbeide nytt renseanlegg i handlings- og økonomiplan 2024–2027.

Klima - redusere klimagassutslipp

Gjennom å stille krav til miljø- og klimatiltak i offentlige anskaffelser, og arbeide for utslippsfrie bygg- og anleggsplasser, vil både vann- og avløpstjenesten være en aktiv bidragsyter til reduserte klimagassutslipp i planperioden.

Gebyrer og betalingssetser**Vann- og avløpsgebyrer til selvkost**

Programområdet er selvkostfinansiert. Dette innebærer at vann- og avløpsgebyrene ikke skal overstige kommunens drifts- og kapitalkostnader forbundet med tjenesten, og at kostnadene skal fordeles på både gebyr fastledd og den samlede vannmengden som benyttes av abonnentene. Over-/underskudd i kommunens selvkostregnskap for vann- og avløpsgebyr må i henhold til den nasjonale selvkostforskriften jevnes ut gjennom en tilpasning av gebyrnivået senest innen fem år.

Vann- og avløpsgebyrene foreslås økt ut over lønns- og prisstigningen (deflator)

Gebyrene for 2023 er foreslått økt med henholdsvis 9,0 prosent for vannforsyning og 25,0 prosent for avløpsrensing. Ut over dette foreslås det å øke gebyrene for vannforsyning med 9,0 prosent hvert år i økonomiplanperioden. Det foreslås å øke avløpsgebyrene med 3,5 prosent i 2024 og 2025, og 3,0 prosent i 2026.

Årsaken til gebyrøkningen

Som varslet i 2. tertialrapport 2022 viser prognosen for 2022 et underskudd på 13,8 millioner kroner for vannforsyning og et underskudd på 26,8 millioner kroner for avløpsrensing. Avløp har i tillegg et fremførbart underskudd på cirka 3,3 millioner kroner fra 2019. I tillegg til underskuddet fra 2022, er hovedårsaken til den foreslåtte gebyrøkningen økte rentekostnader på akkumulerte investeringer. Økte renter har også påvirket underskuddet i 2022. Prognosen tilsier en samlet økning i rentekostnadene for programområdet fra 2021 til 2023 på 61,5 millioner kroner.

Konsekvenser for husstandene

I Drammen er en gjennomsnittlig husstand 2,15 personer. Gitt gjennomsnittlig forbruk vil husstanden få en samlet gebyrøkning på 1 573 kroner i 2023. Økt kostnad per måned blir på 131 kroner for vannforsyning og avløpsrensing. En husstand på 4 personer med et gjennomsnittlig forbruk vil få en gebyrøkning 2 615 kroner i 2023. Økt kostnad per måned blir på 218 kroner.

Renovasjonsgebyrer

Renovasjonsgebyret som vedtas er basert på selvkost. Inntektene fra den enkelte abonnent skal dekke utgiften Revisjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD) har for innsamling av husholdningsavfall. Renovasjonsgebyret for 2023 dekker ikke fullt ut kostnaden for renovasjon, men finansieres delvis av midler fra tidligere opparbeidet selvkostfond. En slik behandling er i samsvar med selvkostregler og bidrar til en jevnere gebyrutvikling. I RfDs gebyrbrev, som er vedlagt handlings- og økonomiplanen, er dette forklart i mer detalj. Grunnlaget for årets gebyrforslag er økte kostnader på for eksempel strøm, drivstoff, forsikringer, vedlikehold av maskiner og utstyr, renter på langsiktige lån, samt økte behandlingskostnader for avfall på enkelte kontrakter. Store deler av driftskostnadene er bundet opp i langsiktige kontrakter som reguleres årlig etter prisutvikling i markedene.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	-173 470	-173 470	-173 470	-173 470
Sum Vedtak forrige periode	-9 191	-6 793	-16 825	-16 825
Sum Budsjettendringer inneværende år	4 175	4 175	4 175	4 175
Sum Lønns- og prisvekst	1 609	1 609	1 609	1 609
Konsekvensjusteringer	-3 407	-1 009	-11 040	-11 040
Konsekvensjustert ramme	-176 876	-174 479	-184 510	-184 510
Nye tiltak				
Avløp- Avsetning til bundet driftsfond	0	0	0	11 400
Deflator - prisstigning vann	4 197	4 197	4 197	4 197
Deflator- prisstigning avløp	10 262	10 262	10 262	10 262
Gebyrøkning avløp	-33 548	-51 404	-52 171	-61 892
Gebyrøkning vann	-11 349	-21 583	-38 284	-56 534
Sum Nye tiltak	-30 438	-58 528	-75 996	-92 567
Nye tiltak og realendringer	-30 438	-58 528	-75 996	-92 567
Ramme 2023-2026	-207 314	-233 007	-260 506	-277 077

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Arbeidet med å forlenge levetiden på eksisterende infrastruktur, klimatilpasning, og tiltak for å redusere klimagassutslipp utgjør hoveddelen av kostnadene for tjenestene. Kraftig prisvekst og økende rente utfordrer mulighetene for å ta vare på kommunens egen infrastruktur i perioden.

Større svingninger i klimaet, og spesielt hyppigere episoder med styrtregn, stiller nye krav til infrastrukturen. Styrtregn gir skader og utfordrer kapasiteten i avløpsnett, og kan føre til flom og skade på øvrig infrastruktur. Endringene medfører blant annet et økt behov for nye og til dels lokale løsninger for håndtering av overvann.

For 2022 vil vann- og avløpstjenesten ha lavere inntekter enn budsjettet. I tillegg øker priser og renter betydelig, og må kompenseres gjennom økte vann- og avløpsgebyr kommende år.

Investeringsbudsjett

investeringsmidlene til vann- og avløpstjenesten foreslås videreført med 200 millioner kroner per år. Denne rammen vil i stor grad bli benyttet til utskifting og oppgradering av eksisterende ledningsnett, til samarbeidsprosjekter med andre utbyggere og til nyanlegg. I tillegg benyttes investeringsmidlene til å løse følgende oppgaver:

Godt drikkevann og trygg vannforsyning

- Utrede reservevannforsyning til innbyggerne i Svelvik
- Rehabilitering av dammer som har eller har hatt en funksjon innen kommunal drikkevannforsyning
- Anskaffelse av digitale vannmålere hos abonnentene

Ren natur og godt vannmiljø - transport og rensing av avløpsvann

- Rehabilitering og oppgraderinger av pumpestasjoner og overløp
- Større oppgraderinger/utskiftninger i renseanleggene
- Konseptvalgutredning ny renseløsning Drammen nord (Mjøndalen, Muusøya, Solumstrand renseanlegg), i samarbeid med Lier og Asker kommuner
- Utredning av ny renseløsning for Drammen sør (Bokerøya renseanlegg)

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
P12 Vann, avløp og renovasjon					
Kommunekassa					
KK P12 Intercity/Flisebekken	43 000	20 000	0	0	63 000
KK P12 Vann/avløp	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Sum Kommunekassa	243 000	220 000	200 000	200 000	863 000
Sum P12 Vann, avløp og renovasjon	243 000	220 000	200 000	200 000	863 000
Sum investeringsprosjekter	243 000	220 000	200 000	200 000	863 000

P13 Arealplan, klima og miljø

Utfordringsbildet for programområdet

Programområdet har blant annet ansvar for å redusere menneskeskapte klimagassutslipp og å sikre attraktiv by- og stedsutvikling for alle. Det er knyttet utfordringer til å effektivt følge opp ambisiøse klima- og miljømål i en tid der klimaet er i rask endring. Kommunen klarer ikke alene å løse disse utfordringene og derfor er et bredt samarbeid med hele drammenssamfunnet viktig for å redusere klimagassutslipp og å utvikle attraktive bo- og nærmiljøer. Programområdet prioriterer dialog og effektiv saksbehandling gjennom servicevennlige plan- og byggesakstjenester.

Programområdet har fagområder hvor det er stor konkurranse om kvalifisert arbeidskraft. Frem til nå har vi klart å dekke etterspørselen etter kvalifiserte kandidater, men ved vedvarende høy turnover vil dette bidra til utfordringer knyttet til rekruttering. En viktig strategi for programområdet blir derfor å anstrenge seg for å beholde den kompetansen man har i dag.

Den krevende nasjonale økonomiske situasjonen og usikkerhet rundt denne gir utfordringer innenfor plan- og byggesaksbehandlingen. Ved lavkonjunktur bygges det færre boliger og generelt merkes det på redusert inngang av byggesaker og delesøknader som fører til færre oppmålingssaker og eierseksjoneringsaker. Dette kan resultere i lavere gebyrinntekter. På det andre siden vil det kunne bety flere plansaker, men dette vil ikke kunne kompensere for eventuelt tap av inntekt på byggesøknader.

Prioriteringer i henhold til satsinger i handlingsdelen

Ren natur og godt vannmiljø

I planperioden er det flere prioriteringer innen dette satsingsområdet. Kommunen deltar i arbeid med samarbeidsprosjektet Ren Drammensfjord, og i vannforvaltningsarbeidet i Viken for vannområdet Drammenselva. Tiltakene tas innenfor budsjettamme. Det skal også etableres mottaksanlegg for septik fra fritidsbåter. Planleggingen av mottaksanlegget er i tidlig fase og finansieres innenfor rammen.

Et effektivt og miljøvennlig transportsystem

Et av kommunens viktigste verktøy for å sikre et effektivt og miljøvennlig transportsystem og reduserte klimautslipp er kommuneplanens arealplan. Dette gjøres blant annet ved å primært lokalisere boliger og næring langs eksisterende knutepunkter. Kommuneplanens arealdel ferdigstilles i 2023.

Forebygging av flom, ras og skred

Kommuneplanens arealdel skal sikre at utbyggingen unngås i de mest skredutsatte områder. I tillegg stilles det krav til å kartlegge og sikre områder utsatt for flom, ras og skred i plansaker gjennom bl.a. utredning av områdestabilitet og beregning av flom. Tiltaket løses innenfor ramme og ved gjennomføring av effektiviseringstiltakene.

Servicevennlig kommune i plan- og byggesaker

Satsingen er viktig for programområdet og det gjennomføres omfattende tiltak i planperioden. Det skal etableres nye rutiner for effektiv og servicevennlig saksbehandling. Blant annet skal det jobbes med nye nettsider, rydding i utdaterte reguleringsplaner, og å heve kvaliteten på eiendomsopplysninger i matrikkelen. Administrativt planforum skal videreutvikles som en faglig møteplass mellom kommunen, utbyggere og andre relevante aktører. Det skal også jobbes med å utvikle veiledningstjenestene og sikre god informasjon i plan- og byggesaksprosesser. Ny innsynsløsning med digital tidslinje og bedre digital veiledning er blant tiltakene. Tiltakene løses innenfor ramme og forventes å gi effektiviseringsgevinster.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P13 innebærer dette et innsparingskrav på 1,9 millioner kroner, fordelt på følgende tiltak:

1. Effektiviseringstiltak med 0,6 millioner kroner. Flere mindre tiltak innen programområdet. Blant annet er effektivisering av skjenkekontroll under planlegging samt effektivisering av veiledningstjenesten for byggesaker.
2. Tiltak for å unngå gebyrtap for byggesaker med 1,3 millioner kroner

Gebyrer og betalingssetser

Det er selvkostberegning av arealtjenester. Timeprisen for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelaker øker med 70 kroner. Det er en prisøkning på cirka 4,6 prosent. Lønn er den vesentligste kostnaden i produksjon av arealtjenester. I beregningen av timelønn er det lagt til grunn regjeringens anslag i statsbudsjettet for lønnsvekst i kommunal sektor på 4,2 prosent. For fullstendig oversikt vises det til vedlegget «Gebyrregulativ 2023 for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelaker».

Utover presiseringer og mindre redaksjonelle endringer av gjeldende gebyrforskrift, er det foretatt følgende endringer/tilføyelser:

Arealplan

§ 2.4 Veiledningsmøte før planinitiativ

Ny bestemmelse hvor det presiseres at det tas gebyrer per veiledningsmøte.

Byggesak

§ 3.1.2 Timepris

Når kommunen behandler saker som åpenbart vil føre til ekstraarbeid utover det som er forventet arbeidsmengde for sakstypen, skal det betales grunngebyr og timepris for medgått tid.

Bestemmelsen gir kommunen hjemmel til å kreve gebyrer for behandling av arbeidskrevende saker som det ikke er tatt høyde for i de ordinære satsene. Dersom kommunen skal benytte seg av bestemmelsen er det en forutsetning at tiltakshaver blir varslet om dette før behandlingen saken. Tilsvarende bestemmelse er foreslått for i § 4.1 tilleggsgebyr for delingsøkninger.

§ 3.4 Arbeid som settes i gang uten nødvendighet tillatelse (ulovligheter)

For ettergodkjenning av ulovligheter skal det etter gjeldende forskriftsbestemmelse betales et tillegg på

50 prosent av samlet gebyr. I forslag til ny bestemmelse kan det ilegges et behandlingsgebyr for merarbeid i henhold til medgått tid og minimum 3 200 kroner. Dette gjelder også tiltak som utføres i strid med ramme- og/eller igangsettingstillatelse.

Forslaget til ny bestemmelse vil gi et resultat som er mer i samsvar med selvkostprinsippet, ved at det må forsetas en særskilt vurdering i hver enkelt sak i forhold til om arbeidet med ettergodkjenningen har vært mer arbeidskrevende for kommunen.

Geodata

§7.2.2.d Tilleggsgebyr

Gebyret pr. grensepunkt endres til samme som i §7.3.2 og gjelder nyetablerte punkt, slik at behandlingsgebyret for oppmålingssakene får tilsvarende beregningsgrunnlag.

Endringene er ikke vesentlige og krever ikke ny høring av forskriften.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	46 940	46 940	46 940	46 940
Sum Vedtak forrige periode	-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 981	1 981	1 981	1 981
Sum Lønns- og prisvekst	1 068	1 068	1 068	1 068
Konsekvensjusteringer	249	249	249	249
Konsekvensjustert ramme	47 189	47 189	47 189	47 189
Innsparingstiltak				
Effektiviseringstiltak	-600	-600	-600	-600
Redusere gebyrtap	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Sum Innsparingstiltak	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Nye tiltak og realendringer	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Ramme 2023-2026	45 289	45 289	45 289	45 289

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programrådets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

En servicevennlig kommune skal sikre effektiv saksbehandling for innbyggere og næringsliv. Ved lavkonjunktur, som nå, bygges det færre boliger. Dette kan merkes på redusert saksinnang og potensielt lavere gebyrinntekter. Samtidig forventes det at tiltakene for mer effektiv saksbehandling vil bidra til å holde inntektsnivået oppe, blant annet som følge av at færre tidsfrister oversittes, og at en større andel av sakene kan faktureres tiltakshaver.

Investeringsbudsjett

Etterdrift avfallsdeponiet på Mile

Renseanlegget på avfallsdeponiet på Mile er et anlegg som skal sikre at krav som Statsforvalteren har satt gjennom utslippstillatelse overholdes. Sigevannsanlegget fungerer ikke optimalt, og har ikke vært vedlikeholdt skikkelig de siste årene. Nedbrytning og utfelling av forurensende stoffer blir derfor ikke god nok. For å tilfredsstille kravene i avfallsforskriften må det gjøres investeringer i anlegget nå.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	2023-26
Investeringsprosjekter					
P13 Arealplan, klima og miljø					
Kommunekassa					
KK Etterdrift avfallsdeponi Mile	900	800	700	0	2 400
Sum Kommunekassa	900	800	700	0	2 400
Sum P13 Arealplan, klima og miljø	900	800	700	0	2 400
Sum investeringsprosjekter	900	800	700	0	2 400

Formannskap

P14 Ledelse, styring og administrasjon

P15 Samfunnssikkerhet

P16 Næring

P17 Arbeid og inkludering

P18 Politisk styring

Kort omtale av programområdene

Formannskapetets kompetanseområde følger av kommunelovens bestemmelser og kommunens reglement for kompetanse og delegering i Drammen kommune. Formannskapet er kommunens økonomiutvalg og er også fast planutvalg etter plan- og bygningsloven. Formannskapet skal behandle saker relatert til kommuneplan, områdeplaner, kommunedelplaner og områderegulering. Løpende oppfølging av kommunens eierpolitikk og forvaltning av kommunens eierposisjoner er formannskapetets ansvar. Formannskapet har tilsvarende ansvar for oppfølging av regionale spørsmål.

P14 Ledelse, styring og administrasjon

Programområdet omfatter Drammen kommune som administrativ organisasjon og styringssystemene som benyttes for kunne levere de tjenester som er vedtatt. Programområdet består i hovedsak av rådmannen og administrativ ledelse, plan og strategi, kommunikasjon, oppfølging og analyse, utvikling og digitalisering, fellestjenester, kommuneadvokaten og hovedtillitsvalgte og hovedverneombudet.

P15 Samfunnssikkerhet

Programområdet omfatter tilskudd til Drammensregionens Brannvesen (DRBV) IKS, Sør-Øst 110 IKS sentral i Buskerud og Vestfold (Viken), samt tilskudd til Sivilforsvaret og interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA), der 19 kommuner i vårt område samarbeider for å håndtere forurensning fra olje og andre kjemikalier. Programområdet er ansvarlig for etablering og drift av kommunens beredskapsorganisasjon og vil bistå med samordningsoppgaver. Dette gjelder også rapportering til Statsforvalteren som øver og fører tilsyn med kommunenes beredskap.

P16 Næring

Kommunen har en viktig rolle som vertskap og tilrettelegger for vekst og omstilling i det lokale og regionale næringslivet. Dette innebærer blant annet å legge til rette for gode rammebetingelser for eksisterende næringsliv, virksomheter som ønsker å etablere seg i kommunen, og gründere og nystartede virksomheter. Programområdet har også ansvaret for samhandlingen med næringsaktører, academia og andre samarbeidspartnere og påser at kommunen etablerer gode møteplasser og bidrar til dialog mellom partene.

P17 Arbeid og inkludering

Det følger ikke budsjettmidler til programområdet, og det er ingen aktivitet innen programområdet som ikke er ivarettatt av andre programområder.

P18 Politisk styring

Programområdet omfatter all politisk virksomhet og politisk sekretariat.

Hovedtrekk i budsjettet

Formannskapetets budsjettrammer omfatter kommunens staber og støttetjenester, politisk ledelse og beredskap. En stor andel av budsjettene er bundet i faste utgifter som overføringer og tjenestekjøp som gjelder hele kommunen eksempelvis Drammensregionens Brannvesen, medlemskap KS i tillegg til lisenskostnader for hele kommunens datasystemer. I forslag til handlings- og økonomiplanen ligger det inne både andel av tidligere vedtatt innsparinger som må hentes ut i form av effektivisering, samt et forslag om betydelig rammereduksjon for administrative tjenester. Budsjetttrammen styrkes i 2023 med midler til gjennomføring av valget og kostnadsdekning av medlemskap i Sør Øst 110-sentral.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	2 921 560	2 812 161	2 721 875	2 715 851
Sum Driftsinntekter	-7 965 600	-7 822 885	-7 695 393	-7 677 521
Sum	-5 044 040	-5 010 725	-4 973 518	-4 961 670

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
P14 Ledelse, styring og administrasjon	378 484	383 584	381 784	378 784
P15 Samfunnssikkerhet	94 205	93 824	93 442	93 442
P16 Næringsutvikling	13 688	13 688	13 688	13 688
P18 Politisk styring	52 525	42 025	52 025	52 025
P19 Sentrale poster	-5 582 941	-5 543 846	-5 514 457	-5 499 609
Sum	-5 044 040	-5 010 725	-4 973 518	-4 961 670

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	515 697	515 697	515 697	515 697
Sum Tekniske justeringer	2 150	2 150	2 150	2 150
Sum Vedtak forrige periode	12 067	-114	6 504	6 504
Sum Budsjettendringer inneværende år	13 531	13 531	13 531	13 531
Sum Lønns- og prisvekst	18 090	18 090	18 090	18 090
Konsekvensjusteringer	45 838	33 657	40 275	40 275
Konsekvensjustert ramme	561 535	549 354	555 972	555 972
Statsbudsjettet				
Synstolkning	245	245	245	245
Universell utforming av IKT-løsninger	-653	-653	-653	-653
Sum Statsbudsjettet	-408	-408	-408	-408
Innsparingstiltak				
Nedtrekk P14 effektivisering	-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Nedtrekk P14 Reduksjon stillinger	0	0	-1 000	-3 000
Nedtrekk P14 Redusert husleie	0	0	-2 000	-2 000
Redusert ramme	-17 500	-16 500	-13 500	-11 500
Sum Innsparingstiltak	-18 500	-18 500	-18 500	-18 500
Nye tiltak				
Drammen til sky (106346)	-5 100	1 800	3 000	0
Folkevalgte opplæring	500	0	0	0
Kostnadsøkning Sør Øst 110 sentral	875	875	875	875
Sum Nye tiltak	-3 725	2 675	3 875	875
Nye tiltak og realendringer	-22 633	-16 233	-15 033	-18 033
Konsekvensjustert ramme	538 902	533 121	540 939	537 939
Ramme 2023-2026	538 902	533 121	540 939	537 939

P14 Ledelse, styring og administrasjon

Utfordringsbildet for programområdet

Rammereduksjon innenfor administrasjon

Programområdet P14 Ledelse, styring og administrasjon dekker både overordnet ledelse av kommunen og sentrale stabsmiljøer som yter støtte og tjenester til hele kommuneorganisasjonen. Disse sentrale støttetjenestene er en naturlig og helt nødvendig forutsetning for kommunens tjenesteproduksjon.

I forbindelse med kommunesammenslåingen ble det gjennomført en omfattende effektivisering av de administrative miljøene, i tråd med målsettingen om at det er mer effektivt å drive én stor kommuneadministrasjon enn tre mindre. Det er et stort behov for den administrative støtten de ulike stabsmiljøene yter til hele kommuneorganisasjonen, og stabenes kapasitet er utfordret på flere områder allerede. I den nåværende økonomiske situasjonen for Drammen kommune mener likevel rådmannen at det er nødvendig og riktig å gjennomføre ytterligere effektivisering og kostnadsreduksjoner innen dette programområdet. Rådmannen foreslår derfor en reduksjon av programområdets rammer på 5 prosent. Dette vil utgjøre rundt 18,5 millioner kroner. Det økonomiske nedtrekket som programområdet er pålagt gjennom gjeldende handlings- og økonomiplan, inkluderes i beløpet.

Programområdet har siden etableringen av den nye kommunen hatt store mindreforbruk hvert år. Dette skyldes først at viktige og kostnadskrevende aktiviteter ikke er blitt gjennomført som planlagt på grunn av koronapandemien. De første driftsårene gir derfor ikke et realistisk bilde av programområdets økonomiske situasjon når det er normal aktivitet. Reduksjonen som nå foreslås vil derfor være godt merkbar for både programområdets fagmiljøer og organisasjonen for øvrig.

I denne omgang foreslår rådmannen å legge reduksjonen på 5 prosent på dette programområdets budsjett. Men det er et stort behov for å opprettholde stabsmiljøenes kapasitet for å kunne bistå resten av organisasjonen på en så god måte som tjenestene har behov for. Rådmannens vurdering er at det økonomiske nedtrekket på 5 prosent derfor i første omgang må søkes dekket ved å redusere andre budsjettposter enn lønnsbudsjettene. Det vil være nødvendig å foreta en kritisk gjennomgang av husleiekostnader, strømforbruk, lisenser, reisevirksomhet o.l. En del av kostnadene til tiltakene som er nevnt, dekkes over P19 Sentrale poster. Rådmannen ser det derfor som naturlig at en god del av reduksjonen som nå foreslås på budsjettet til P14 Ledelse, styring og administrasjon, kan bli flyttet fra P14 til P19. Men dette vil altså være en intern omfordeling av kostnader mellom programområder som ligger under formannskapetets ansvar.

Det må gjøres en grundig kartlegging av muligheten for å redusere kostnadene i størst mulig grad uten at det går utover kapasiteten i stabsmiljøene som er støttefunksjoner for hele kommuneorganisasjonen. Rådmannen vurderer det som svært viktig å opprettholde kapasiteten og sikre riktig kompetanse i disse miljøene fremover. Men dersom reduksjonen i husleiekostnader, strømforbruk, lisenser, reisevirksomhet m.v. ikke gir tilstrekkelige innsparinger, kan det bli nødvendig å se på tiltak som å la stillinger stå vakante for å redusere kostnadsnivået. Det vil også være nødvendig for stabsmiljøene å vurdere hvilke prosjekter og aktiviteter som skal prioriteres, slik at det sikres tilstrekkelig med ressurser til de viktigste tiltakene.

Sikker drift

Drammen kommune blir som resten av samfunnet mer og mer avhengig av fagsystemer i publikumsrettet tjenesteproduksjon. En stabil IT-plattform med fokus på sikkerhet, personvern og tjenesteproduksjon er avgjørende for å drifte fagsystemene på en forsvarlig måte. Det er naturlig å forvente at ressursbruken på nettopp dette området må prioriteres fremover. Med så trange økonomiske rammer som programområdet får fremover, vil dette bli krevende, og en prioritering av en stabil IT-plattform for sikker drift, vil gå ut over andre ønskede satsingsområder.

Lærlinger

Drammen kommune har et mål om to lærlinger per 1 000 innbyggere innen 2026. Dette krever en ambisiøs plan og økonomiske rammer. Rådmannen har ikke funnet rom til å prioritere økte bevilgninger til tiltaket i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26. Med den reduksjonen i programområdets rammer som foreslås nå, er det heller ikke realistisk å finansiere en opptrapping av antall lærlinger, utover det kommunen har per i dag, innenfor nåværende ramme, uten at det i vesentlig grad går ut over andre tjenesteutviklingsaktiviteter eller nødvendig kompetansebygging i organisasjonen.

Innsparingstiltak

Kommunestyret behandlet i juni sak om rammer for arbeidet med handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det ble vedtatt at det skulle arbeides videre med en rekke innsparingstiltak i programområdene. For P14 Ledelse, styring og administrasjon innebærer dette et innsparingskrav på 7,0 millioner kroner; 2,0 millioner kroner tas ut ved effektivisering, 3,0 millioner kroner ved reduksjon i stillinger og 2,0 millioner kroner ved redusert husleie. Samlet effekt for 2023 er 1,0 millioner kroner.

Rådmannen har i tillegg foreslått en ytterligere rammereduksjon som sammen med ovennevnte vedtak har en effekt på 18,5 millioner kroner. En god del av besparelsene er tenkt dekket via bygningsrelaterte kostnader og disse vil flyttes til P19 Sentrale poster. Andre områder som skal gjennomgå kritisk er lisenser, reiser o.l. Målet er å finne mest mulig øvrige innsparingsmuligheter før en eventuelt ser på bemanningssituasjonen.

Virksomheter av statsbudsjettet**Innføring av krav om synstolking av videoer**

Statsbudsjettet har ett tiltak som direkte berører programområde P14 Ledelse, styring og administrasjon. Kommunene blir kompensert for forventede utgifter i forbindelse med innføring av krav om synstolking av videoer. Drammen kommunes andel er estimert til 245 000 kroner dersom inntektssystemets kostnadsnøkkel legges til grunn.

Universell utforming av IKT-løsninger

Kommunene ble i 2022 kompensert for engangskostnader i forbindelse med opplæring av ansatte og teknisk omlegging av nettsted til å være i tråd med Web Accessibility Directive. Programområdets ramme reduseres med 653 000 kroner, i tråd med statsbudsjettets føringer.

Gebyrer og betalingssetser

Lier og Drammen kommuner har laget et omforent forslag til politisk sak hvor Drammen havn sine kostnader knyttet til behandling av søknader om tillatelse til tiltak i sjø, etter havne- og farvannsloven § 14, faktureres tiltakshaver. Gebyrregulativet følger som vedlegg 12.

Gebyr knyttet til inndrivning av kommunale krav følger satser regulert i Forskrift til inkassoloven § 1-2.

Andre forhold av økonomisk betydning**Omorganisering av IKT og utrulling av visuell profil**

Programområdet varslet i 2. tertial 2022 om forskyvning i gjennomføring av investeringsprosjekter knyttet til omorganisering av IKT og utrulling av visuell profil. Vedtatt investeringsbudsjett ble foreslått flyttet til 2023. Det er i rådmannens forslag til vedtak foreslått at rådmannen får fullmakt til å rebudsjettere ubrukte investeringsmidler til samme prosjekt påfølgende år. Prosjektenes fremdrift er avhengig av at investeringsmidlene er tilgjengelige fra starten av 2023. Rådmannen vurderer at rebudsjettering av investeringsmidler på programområdet beskrevet i 2. tertial 2022 er omfattet av denne foreslåtte fullmakten.

Streaming av politiske møter

Under deler av koronapandemien ble alle politiske møter streamet for å sikre offentlighetens innsyn i den politiske saksbehandlingen. Det ble derfor bevilget 0,65 millioner kroner til streaming i 2021 og 2022. Rådmannen legger til grunn at møtene i kommunestyret, formannskapet og hovedutvalgene fortsatt skal streames og at kostnadene til dette dekkes innenfor programområdets rammer.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	372 615	372 615	372 615	372 615
Sum Tekniske justeringer	2 150	2 150	2 150	2 150
Sum Vedtak forrige periode	2 450	650	-2 350	-2 350
Sum Budsjettendringer inneværende år	12 246	12 246	12 246	12 246
Sum Lønns- og prisvekst	13 031	13 031	13 031	13 031
Konsekvensjusteringer	29 877	28 077	25 077	25 077
Konsekvensjustert ramme	402 492	400 692	397 692	397 692
Statsbudsjettet				
Synstolkning	245	245	245	245
Universell utforming av IKT-løsninger	-653	-653	-653	-653
Sum Statsbudsjettet	-408	-408	-408	-408
Innsparingstiltak				
Nedtrekk P14 effektivisering	-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Nedtrekk P14 Reduksjon stillinger	0	0	-1 000	-3 000
Nedtrekk P14 Redusert husleie	0	0	-2 000	-2 000
Redusert ramme	-17 500	-16 500	-13 500	-11 500
Sum Innsparingstiltak	-18 500	-18 500	-18 500	-18 500
Nye tiltak				
Drammen til sky (106346)	-5 100	1 800	3 000	0
Sum Nye tiltak	-5 100	1 800	3 000	0
Nye tiltak og realendringer	-24 008	-17 108	-15 908	-18 908
Ramme 2023-2026	378 484	383 584	381 784	378 784

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Budsjetttrammene justeres kraftig ned og det skal både sees på bruken av administrative bygg og annen effektivisering av kommunens administrasjon.

Programområdets mest kritiske tiltak for å møte fremtiden på en effektiv, sikker og miljøeffektiv måte er omstillingen av IKT driften fra drift eget datarom og tjenesteproduksjon til service og tjenestekjøp fra eksterne leverandører. Prosjektet har fått endrede premisser underveis, og tidsplanen er derfor skjøvet ut i tid. Dette betyr at behovet for rammeøkninger også er forskjøvet slik at tidligere vedtatt økning i 2023 kan utsettes til 2024.

Det er behov for å styrke forvaltningsmiljøet av kommunens IKT plattform Microsoft 365 og felleskomponenter. Dette er helt nødvendig for å kunne følge opp kommunens digitaliseringsstrategi og legge grunnlaget for effektive tjenester ut mot innbyggere og intern samhandling.

Investeringsbudsjett

Programrådets investeringsrammer for 2023 er hovedsakelig knyttet til digitalisering, og spesielt infrastruktur og nettverk. Tidligere varslede investeringsbehov til datasentral er fjernet som følge av endring av driftsmodellen til virksomhet IKT. Den nye driftsmodellen sikrer et lavere og mer stabilt investeringsbehov til tross for økninger i trusselbildet og kommunens avhengighet av IT systemer i sin brukerrettede tjenesteproduksjon.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
Investeringsprosjekter	2023	2024	2025	2026	2023-26
P14 Ledelse, styring og administrasjon					
Kommunekassa					
KK P14 Digitalisering	20 550	27 100	18 100	18 100	83 850
KK P14 Visuell Profil	1 000	0	0	0	1 000
Sum Kommunekassa	21 550	27 100	18 100	18 100	84 850
Drammen Eiendom					
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
Sum Drammen Eiendom	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
Sum P14 Ledelse, styring og administrasjon	24 050	29 600	20 600	20 600	94 850
Sum investeringsprosjekter	24 050	29 600	20 600	20 600	94 850

P15 Samfunnssikkerhet

Utfordringsbildet for programområdet

Drammen kommune har beskrevet sine sårbarheter i overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse som ble behandlet i formannskapet 5.5.2020. Denne analysen utgjør grunnlaget for videre kartlegging av sårbarheter i kommunen og tjenesteområdene. Pandemien har gjort det systematiske arbeidet med beredskap ressursmessig mer krevende. Det er foretatt en evaluering av hvordan kommunen har håndtert pandemien, for å være enda bedre forberedt på å takle slike situasjoner i fremtiden. Det betyr at positive områder fra rapporten vil videreføres og læringspunktene i evalueringen vil inngå i den videre utviklingen av kommunen. Dette gjelder også samarbeidet med frivilligheten og bistand ved hendelser.

Ny kommunelov gjør at IUA må organiseres i tråd med denne. I hovedsak videreføres dagens ordning, men betegnelser og styringsdokumenter oppdateres. For å være i samsvar med loven vil dette være gjeldende fra 1. jan 2023.

Sivilforsvaret understøttes av kommunene og ny lagerlokasjon utredes av Drammen kommune i samarbeid med sivilforsvarsdistriktet. Kommunen er vertskommune og forpliktet til å legge til rette for et lager for sivilforsvarets materiell. Dette vil sees i sammenheng med behovene i teknisk sektor i kommunen, samt brannvesenets lokasjoner. Videre har det vært fokus på tilfluktsrom og i påvente av nasjonale avklaringer, vil kommunen se på lokale tilpasninger sammen med Sivilforsvaret.

Innsparingstiltak

Kommunedirektørene/rådmennene la i 2022 opp til at eiertilskuddene til Drammensregionens brannvesen (DRBV) reduseres med reelt 2 prosent i den kommende planperioden. For 2023 nedjusteres eiertilskuddene med om lag 0,4 millioner kroner, før deflatorjustering. Dette gjelder for fireårsperioden omtalt i fjorårets budsjettbrev og videreføres i dette årsbudsjettet.

Virkninger av statsbudsjettet

Statsbudsjettet inneholder flere satsinger knytt til beredskap, men ingen som har direkte økonomisk konsekvens for Drammen kommune.

Gebyrer og betalingssetser

Programområdets gebyrer forvaltes av Drammensregionens brannvesen (DRBV) og Forskrift om gebyr for feiing og tilsyn med fyringsanlegg i kommunene Sigdal, Krødsherad, Øvre Eiker, Lier og Drammen, har vært på høring i alle DRBVs eierkommuner. Gebyrsatsene er justert med kommunal deflator 3,7 prosent.

DRBV har i høringsperioden ikke mottatt noen innspill til forskrift. Forslaget til gebyrforskrift for kommunene i Drammensregionens brannvesen innebærer ikke endringer av dagens praksis eller priser, men er en formalisering av eksisterende praksis.

Rådmannen omtalte forskriften om gebyr for feiing og tilsyn med fyringsanlegg også i 1. tertial 2022 under P15 Samfunnssikkerhet. Forskriften var vedlagt 1. tertialrapport i vedlegg 11.

Andre forhold av økonomisk betydning

Eiertilskudd til Sør Øst110 økes mer enn kommunal deflator som følge av overgang til nytt oppdragshåndteringsverktøy. Anskaffelsen av systemet er håndtert på nasjonalt plan og kostnader frem til nå har vært dekket av SØ110 oppsparte fondsmidler.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	90 061	90 061	90 061	90 061
Sum Vedtak forrige periode	-383	-764	-1 146	-1 146
Sum Budsjettendringer inneværende år	340	340	340	340
Sum Lønns- og prisvekst	3 312	3 312	3 312	3 312
Konsekvensjusteringer	3 269	2 888	2 506	2 506
Konsekvensjustert ramme	93 330	92 949	92 567	92 567

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Nye tiltak				
Kostnadsøkning Sør Øst 110 sentral	875	875	875	875
Sum Nye tiltak	875	875	875	875
Nye tiltak og realendringer	875	875	875	875
Ramme 2023-2026	94 205	93 824	93 442	93 442

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Programområdets rammer består hovedsakelig av midler til kjøp av tjenester fra brannvesenet, 110-sentral og sivilforsvaret. Brannvesenets eierkommuner har tidligere vedtatt en rammereduksjon på 2 prosent fordelt over en fireårsperiode. Årets budsjettamme inkluderer deler av denne reduksjonen.

Samtidig har Sør Øst 110 sentralen varslet en betydelig kostnadsøkning som følge av nasjonal oppgradering av hendelsesregistrerings-systemene. Tjenesten er lovpålagt og programområdet har ingen øvrige tjenester å kutte ned på for å finansiere kostnadsøkningen.

Investeringsbudsjett

Programområdet har ingen investeringer i handlings- og økonomiplanen.

P16 Næringsutvikling

Utfordringsbildet for programområdet

Drammen kommune har en sentral rolle som vertskommune og tilrettelegger for vekst og utvikling, og skal ta en aktiv og utadvendt rolle i samhandling med næringsliv, akademia og andre samfunnsaktører. Med utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel skal det, i nær dialog med næringslivet og andre relevante aktører, skal det i 2023 utvikles en ny strategisk næringsplan. Planen må ta høyde for det grønne skiftet, en stadig raskere digital utvikling, og ettervirkninger av pandemien som medfører store omstillingsbehov for næringslivet. Samtidig representerer omstillingsbehovet muligheter for ny næringsutvikling, og nye arbeidsplasser.

Drammen kommune er en del av et godt integrert bolig- og arbeidsmarked, og tilgang til nærings- og boligarealer vil være en avgjørende faktor for å sikre ny vekst. Veksten i antall arbeidsplasser har flatet ut de senere år, og sysselsettingen i Drammen er fortsatt lavere enn i sammenlignbare kommuner.

For å levere på vedtatte mål og ambisjoner skal programområdet i perioden ha fokus på følgende aktiviteter:

- Utvikle en strategisk næringsplan i samarbeid med næringslivet, som skal vedtas i løpet av første halvår 2023. Planen skal vise retning for arbeidet gjennom tydelige satsinger og tilhørende tiltak.
- Etablere samarbeidsprosjekter med næringslivet som bygger opp under politisk vedtatte mål for Drammenssamfunnet. Prosjekter som legger til rette for grønn vekst og som bygger på Drammens fortrinn skal prioriteres.
- Stimulere nyetableringer og gründerskap. Det viktigste virkemidlet vil være den interkommunale etablererveiledningen, samt støtte opp om nyetablert gründerhus.
- Styrke kommunens attraktivitet gjennom å legge til rette for folkeliv og næringsliv i sentrumsområdene, jfr. vedtatt senterstruktur.
- Bidra til at kommunen har gode rammebetingelser. Spesielt gjennom å sikre tilstrekkelig tilgang og god utnyttelse av næringsarealer gjennom kommuneplanens arealdel.
- Videreutvikle relevante samarbeidsstrukturer med næringslivet og akademia, slik at vi til enhver tid er beredt til å håndtere felles utfordringer, og som et grunnlag for å utnytte eksisterende eller oppdøkkende muligheter for vekst og utvikling.
- Videreutvikle Drammen kommune som en næringsvennlig kommune, jfr. politisk vedtak fra 2020. Spesielt fokus på kommunen som en Ja-kommune, veileder og sparringpartner knyttet til plan og byggesaker.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	13 165	13 165	13 165	13 165
Sum Budsjettendringer inneværende år	70	70	70	70
Sum Lønns- og prisvekst	453	453	453	453
Konsekvensjusteringer	523	523	523	523
Konsekvensjustert ramme	13 688	13 688	13 688	13 688
Ramme 2023-2026	13 688	13 688	13 688	13 688

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Programområdets rammer er i hovedsak knyttet til langsiktige næringsstimulerende tiltak der egne samarbeidsavtaler regulerer årlig tilskudd for å opprettholde planlagt aktivitet. For å levere på de nye politiske ambisjoner som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel, samt andre nye politiske føringer, er det viktig å opprettholde et handlingsrom innenfor rammen til å delta i samarbeidsprosjekter med næringslivet og akademien.

Investeringsbudsjett

Det er ingen investeringer knyttet til programområdet.

P18 Politisk styring

Utfordringsbildet for programområdet

Kommunestyre- og fylkestingsvalget

I 2023 blir gjennomføring av kommunestyre- og fylkestingsvalget en hovedoppgave for politisk sekretariat. Det er viktig at valget gjennomføres på en korrekt og sikker måte med tillit hos innbyggerne. Arbeidet med valget begynner med budsjettarbeidet for 2023, og pågår gjennom valgåret. I etterkant av valget skal det gjennomføres konstituering og påfølgende folkevalgtopplæring.

Valgdagen for kommunestyre- og fylkestingsvalget er mandag 11. september. Drammen kommune har 17 stemmekretser. Forhåndsstemmetilbudet avklares i egen sak. Gjennomføring av valg er et stort prosjekt som krever god planlegging. Budsjetttrammen for valget i 2023 er 10,0 millioner kroner. Beløpet skal blant annet dekke bemanning, trykking av stemmesedler, leie av lokaler, kommunikasjonstiltak og opptellingskostnader.

Helhetlig gjennomgang av kommunens engasjement i stiftelser

Stiftelser hjemmehørende i Drammen kommune forvalter i dag betydelige verdier. I mange av vedtektene er det forutsatt at kommunestyret helt eller delvis skal oppnevne medlemmer til stiftelsesstyret. Oppnevning av styremedlemmer skjer som hovedregel i sammenheng med konstituering av nytt kommunestyre.

Enkelte stiftelser har i dag for lav forvaltningskapital til å dekke løpende driftsutgifter. I slike tilfeller bør fusjon vurderes. Andre stiftelsesstyrer forvalter en betydelig grunnkapital. For disse stiftelsene er det av særlig betydning at styret har tilstrekkelig kompetanse innenfor f.eks. juss og økonomi. Kommunestyret bør derfor påse at disse styrene har tilstrekkelig komplementær kompetanse.

Etter kommunesammenslåingen i 2020, er det behov for en helhetlig gjennomgang av kommunens engasjement i ulike stiftelser. I samarbeid med de folkevalgte vil politisk sekretariat ta initiativ til et slikt arbeid. Fusjon av enkelte stiftelser bør vurderes. I den forbindelse vil det være aktuelt å benytte ekstern juridisk bistand i arbeidet opp mot Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Innsparingstiltak

Programområdet har ingen vedtatte innsparingstiltak.

Virkninger av statsbudsjettet

Statsbudsjettet har ett tiltak som direkte berører programområde P18 Politisk styring. Regjeringen foreslår 5 millioner kroner for å styrke opplæring av de kommunale og fylkeskommunale elderrådene. Drammen kommunes andel er estimert til 95 000 kroner dersom inntektssystemets kostnadsnøkkel legges til grunn.

Gebyrer og betalingsatser

Programområdet har ingen gebyrer.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Opprinnelig budsjett	39 856	39 856	39 856	39 856
Sum Vedtak forrige periode	10 000	0	10 000	10 000
Sum Budsjettendringer inneværende år	876	876	876	876
Sum Lønns- og prisvekst	1 293	1 293	1 293	1 293
Konsekvensjusteringer	12 169	2 169	12 169	12 169
Konsekvensjustert ramme	52 025	42 025	52 025	52 025
Nye tiltak				
Folkevalgte opplæring	500	0	0	0
Sum Nye tiltak	500	0	0	0
Nye tiltak og realendringer	500	0	0	0
Ramme 2023-2026	52 525	42 025	52 025	52 025

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2022. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene/endringene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2022-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2022-2025. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år (2022), utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme.

Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplan 2023-26. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Budsjettvurdering

Hvert fjerde år gjennomføres det kommunevalg, og dette utløser behov for opplæring og nytt digitalt utstyr til de folkevalgte. Budsjettforslaget inkluderer midler til begge tiltakene.

Kontrollutvalgets andel av budsjetttrammen er på 6,0 millioner kroner.

Investeringsbudsjett

I år med kommunestyrevalg er det erfaringsmessig behov for utskifting av digitale arbeidsverktøy til folkevalgte. Det er derfor avsatt 1,0 millioner kroner i 2023. Beløpet skal i hovedsak dekke innkjøp av nettbrett og PCer.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2023	2024	2025	2026	
Investeringsprosjekter					
P18 Politisk styring					
Kommunekassa					
KK Digitalt utstyr politikere	1 000	0	0	0	1 000
Sum Kommunekassa	1 000	0	0	0	1 000
Sum P18 Politisk styring	1 000	0	0	0	1 000
Sum investeringsprosjekter	1 000	0	0	0	1 000

Medarbejdere

Drammen kommune har rundt 5 600 årsverk fordelt på om lag 7 700 ansatte. Kommunen er en av de største arbeidsgiverne i Viken fylke, og det rekrutteres årlig om lag 500 nye fast ansatte. Turnover er høyest innen programområdene som hører til helse og omsorg.

Det arbeides med ulike strategier for rekruttering og kompetanseheving for å sikre at kommunen skal kunne sikre kapasitet og nødvendig kompetanse i tjenestene:

Satsing på rett kompetanse på rett sted i et svært krevende arbeidsmarked

Det arbeides med kompetanseutvikling innenfor kommunens tjenesteområder, i tråd med kompetansestrategien. Dette suppleres med særskilte kompetansetiltak der det er behov for spesifikk faglig utvikling. Kommunen arbeider for å fremme en kultur for utvikling og kompetansedeling, som skaper arbeidsglede og stolthet.

Skole har veletablerte rutiner og strukturer for videreutdanning av undervisningspersonalet, med fokus på å sikre tilstrekkelige ressurser med rett kompetanse. Helse og omsorg videreutdanner innen fagområder som palliative tjenester og demens, men også innen bruk av digitale verktøy - eksempelvis i hjemmetjenestene og i form av videokonsultasjon innen psykisk helse.

På helsestasjoner og i skolehelsetjenesten er det et udekket behov for helsesykepleiere. Kommunen har rundt 70 stillinger i disse tjenestene, men nær 30 prosent av disse dekkes i dag av sykepleiere med annen tilleggsutdanning enn helsesykepleier. Dette er en løsning som er nødvendig på kort sikt. Det er behov for en tettere dialog med utdanningsmiljøene for å finne løsninger som på lengre sikt vil kunne dekke behovet for fagkompetanse innenfor disse tjenestene. Helsesykepleier er en attraktiv videreutdanning med betydelig flere søkere enn antall utdanningsplasser.

Innen helse, sosial og omsorg er det et betydelig og vedvarende behov for å rekruttere nye medarbeidere. Prognosene for befolkningsutvikling de kommende årene tilsier at dette behovet vil øke ytterligere. Det er i tillegg et meget stramt arbeidsmarked med færre søkere til ledige stillinger enn tidligere. Dette er ikke et lokalt fenomen i Drammen, men avspeiler utfordringer i hele Kommune-Norge og også innen helseforetakene. Det er i dag i særlig grad mangel på leger, vernepleiere og sykepleiere.

I temaplan for HSO fremheves det at rett kompetanse på rett sted er helt avgjørende for å imøtekomme fremtidige behov. Fagkompetansen må benyttes på riktig måte. Det medfører en dreining av arbeidsoppgaver og at oppgavene knyttes til stillinger. I handlings- og økonomiplan 2023-2026 følges dette opp.

Satsing på trygge ledere som utøver tillitsbasert ledelse

Kommunens virksomhetsledere og avdelingsledere har en nøkkelrolle i å skape en organisasjonskultur og i å sikre at kommunen leverer gode tjenester innenfor de økonomiske rammene. Lederne trenger å bygge felles kompetanse og å dele erfaringer. Dette gjøres dels via lederskolen som samler lederne rundt felles temaer 3-4 ganger årlig og dels via digitale informasjonsmøter som rådmannen gjennomfører med hele lederkorpset i kommunen. Virksomhet personal gir i tillegg spisset opplæring innen eksempelvis oppfølging av sykefravær, rekruttering og HMS, med mer.

Temaer som tillitsbasert ledelse, samhandling med andre aktører og det tverrfaglige perspektivet i tjenestene har vært en del av lederskolen. I tiden fremover vil også brukermedvirkning og digitalisering bli viktige temaer.

Personalledelse omfatter blant annet rutiner for rekruttering, oppfølging av sykefravær, HMS, turnusplanlegging, med mer. Dette er krevende for mange ledere. Det arbeides derfor med å heve kompetansen innen disse områdene, som en del av den samlede lederopplæringen. Samtidig er det fokus på å forenkle og effektivisere arbeidsprosesser, slik at lederne i større grad kan rette blikket mot faglige oppgaver.

Lederskolen setter i gang en utredning av et utviklingsprogram for medarbeidere som i dag ikke er ledere, men som har et ønske om og et potensial til å påta seg et lederansvar. Ved å gi god innsikt i ulike sider av lederrollen vil flere av dagens ansatte kunne motiveres til søke seg til for eksempel ledige avdelingslederstillinger.

Satsing på digitalisering og innovasjon

Fremtidens arbeidsplasser vil være preget av teknologiske løsninger, og det er behov for å utvikle ansattes teknologikompetanse. Kommunen trenger ansatte som kan utnytte den nye teknologien optimalt. Det vil gi Drammen kommune et fortrinn. Gjennom pandemien har ansatte fått tilgang til flere digitale verktøy, og det blir viktig å stimulere deres interesse og nysgjerrighet, slik at tjenestene hele tiden er i utvikling og utnytter mulighetene i ny teknologi.

Det er i dag stor konkurranse om arbeidskraften, og Drammen kommune som arbeidsgiver vil være tjent med å finne frem til gode og fleksible løsninger i tett samarbeid med ansatte. Bedre digitalt samspill er et prosjekt som videreføres.

Satsing på Heltid og Fagbrev på jobb

Andelen heltidsansatte er svakt stigende og per august 2022 har 65,7 prosent av de ansatte i kommunen hel stilling. Lavest andel er det i P05 Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne (40,1 prosent) i P06 Hjemmetjenester og institusjon (47,5 prosent). Deltid er spesielt utbredt innenfor omsorgstjenestene, men forekommer også i andre deler av kommuneorganisasjonen som eksempelvis barnehage og SFO/AKS.

Drammen kommune har valgt å satse på heltid. Kommunen deltar i et forskningsprosjekt i regi av FAFO sammen med Bydel Østensjø i Oslo og Fredrikstad kommune. Det er avsatt egne ressurser til satsingen og det arbeides med å få frem løsninger som kan testes i praksis, spesielt innenfor de to programområdene nevnt ovenfor. Temaplanen for helse, sosial og omsorg fremhever at det skal prøves ut nye arbeidstidsordninger i helse- og omsorgstjenesten. Det er igangsatt forsøk med andre arbeidstidsordninger innen deler av hjemmetjenesten, og erfaringene viser at dette har ført til en høyere andel heltidsansatte.

Innenfor helse, sosial og omsorg er det i tillegg en utfordring at det må benyttes en stor andel ufaglærte og vikarer for å dekke opp behovet for bemanning (28 prosent i P05 Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne og 22 prosent i P06 Hjemmetjenester og institusjon). Dette er kostnadskrevende, og sammen med utstrakt bruk av deltidsansatte blir det krevende å opprettholde kvalitet i tjenestene og et godt arbeidsmiljø for de ansatte. For å øke antallet faglærte er det lagt til rette for flere muligheter til å ta fagbrev på jobb, både innen oppvekst og innen HSO.

Andel ufaglært i % av totalen

	P04		P05		P06		P07		P08	
	Års- verk	Antall	Års- verk	Antall	Års- verk	Antall	Års- verk	Antall	Års- verk	Antall
Stilling med krav om 4-årig U/ Htudanning (min. 240 studiepoeng)	24	29	2	2	24	27	43	47	25	26
Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	40	47	203	266	589	771	51	64	27	32
Stilling med krav om mastergrad (min. 300 studiepoeng)	3	3			3	4	3	3	1	1
Stilling med krav om 3-årig U/ Htudanning (min. 180 studiepoeng)	110	133	107	125	314	354	49	51	140	148
Stilling med krav om fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning (min. 60 fagskolepoeng)	4	4	14	19	12	14	15	16		
Stilling uten særskilt krav til utdanning	15	21	89	174	190	357	10	15		
Øvrig	83	88	26	26	87	87	15	17	33	35
Totalsum	279	324	441	612	1219	1614	185	213	227	242
Andel ufaglært i % av totalen	6%	6%	20%	28%	16%	22%	5%	7%	0%	0%

Satsing på lærlinger

Drammen kommune hadde i 2022 et rekordstort inntak av lærlinger, og det arbeides for å oppnå målet om to lærlinger per 1 000 innbyggere. Det er fortsatt et stykke dit, i dag er om lag 150 lærlinger fordelt på helsefag, barne- og ungdomsarbeidere, administrasjon og kontor, institusjonskøkk og kommunikasjon. Det satses videre på å sikre at Drammen kommune skal være en attraktiv læreplass med gode veiledere og tett dialog med de omkringliggende skolene. I tillegg er det fokus på hvordan kommunen i høyere grad kan bidra til at lærlinger etter endt læretid kan få fast ansettelse i Drammen kommune. Slik vil lærlingene bidra til høyere kvalitet for brukerne og bedre arbeidsbetingelser for ledere som skal få turnus til å gå opp. I tillegg bidrar lærlingene til et godt arbeidsmiljø og til generell kompetanseutvikling.

Satsing på samarbeid med universitetet og videregående skoler

Med en egen universitetskommuneavtale har det blitt etablert gode samhandlingsarenaer med Universitetet i Sørøst-Norge. Det er nært samarbeid om både samfunnsutvikling og tjenesteutvikling, herunder praksisplasser for eksempelvis lærere, sykepleiere, vernepleiere og jordmødre. Det er også behov for videre dialog om studieplasser for helsesykepleiere, der kommunen har et større behov enn det som dekkes med dagens studieplasser. I tillegg har kommunen et utstrakt samarbeid med de videregående skolene i forhold til praksisplasser og lærlinger, spesielt Åssiden VGS, Lier VGS, Sande VGS og Eiker VGS. Dette er viktige samarbeidspartnere med tanke på framtidig rekruttering for å sikre kommunen tilgang på kompetanse i årene fremover.

Eierstyring og eierskap

Drammen kommunes eierpolitikk for perioden 2020–2024 ble vedtatt av kommunestyret 28.4.20.

Eierpolitikken er et redskap for kommunestyret for utøvelse av målrettet, forutsigbar og langsiktig eierstyring i Drammen kommune. Den skal bidra til god politisk styring og kontroll samt gi rammene for hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap. Forventningene som kommer til uttrykk i kommunens eierpolitikk gjelder for alle selskaper kommunen har eierinteresser i, uavhengig om det er kommunale foretak eller selskaper som Drammen kommune eier alene eller sammen med andre.

Gjennom eierpolitikken etablerer kommunestyret overordnede prinsipper for kommunens forvaltning av sine eierposisjoner. Eierpolitikken omhandler blant annet eiers forventninger til samfunnsansvar, premisser for valg av selskapsstyrer og forventninger om utbytte og avkastning. Formannskapet er kommunens eierutvalg. Eierpolitikken legger rammeverket for rådmannens oppfølging av selskapene.

Kommunens eierpolitikk og oversikt over eierposisjoner finnes på kommunens nettside. Kommunens eierposisjoner oppdateres jevnlig med nøkkeltall, styresammensetning og ved behov for endringer i mål med eierskapet og formålet med selskapet. Oppdateringer rapporteres årlig til kommunestyret i 2. tertialrapport. Der hvor det skjer endringsprosesser som forutsetter politiske avklaringer og/eller at rådmannen holder kommunestyret godt orientert, vil dette skje gjennom egne saker eller nærmere omtale i det løpende plan- og rapporteringsarbeidet.

Drammen kommunes eierposisjoner

Drammen kommune har et betydelig antall eierposter fordelt på ulike selskapsformer. Disse er nærmere spesifisert i tabellen nedenfor.

Oversikt over Drammen kommunes eierposter fordelt på selskapsform (per 1.10.22):

Aksjeselskaper	Eierandel
Lindum AS	100%
Drammen Scener AS	100%
Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS	100%
Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS	100%
Svelvik Produkter AS	100%
D-park AS	100%
Vinn Industrier AS	100%
Enter Kompetanse AS	84,44%
Solberg Sport- og Kultursenter AS	54%
Mjøndalen Sport- og Kultursenter AS	50%
Brageteateret - Regionteater for Buskerud AS	50%
Glitre Energi AS [i]	
50%	
Eiker Vekst AS	50%
Drammen Kino AS	33%
Byen Vår Drammen AS	32,9%
Vardar AS	26,08%
Glitre Energi Nett Holding AS[ii]	
8,18%	
Svelviksposten AS	6%
E 134 Haukelivegen AS	2,43%
Norsk Rørsenter AS	1,67%
Filmparken AS	0,86%
Interkommunale selskaper (IKS)	

Aksjeselskaper	Eierandel
Glitre vannverket IKS	70,86%
Drammensregionens Brannvesen IKS	65%
Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS	61,1%
Blindevannverket IKS	50%
Viken Kommunerevisjon IKS	25,6%
Viken Kontrollutvalgssekretariat IKS	9%
Vestfoldmuseene IKS	1,5%
Kommunale foretak	
Drammen Eiendom KF	100%
Drammensbadet KF	100%
Samvirkeforetak (SA)	
Kommunearkivinstusjonenes Digitale Ressurssenter SA	6,67%
Biblioteksentralen SA	1,6%
Viken Skog SA	0,1%
Interkommunalt samarbeid (§27-samarbeid)	
Drammensregionens interkommunale havnevesen	64%
Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA)	1/19
Øvrige	
Osloregionens Europakontor (forening)	1/17
Stiftelser o.l.	
Drammen kommunale pensjonskasse	Ikke eierskap
Stiftelsen Drammens Museum	Ikke eierskap
Stiftelsen Drammens Teater og kulturhus	Ikke eierskap
Stiftelsen Åssiden eldrecenter	Ikke eierskap
Drammen kommunes utleieboliger	Ikke eierskap
Erik Børresen stiftelse	Ikke eierskap
Drammen og Kongsberg vernelagsstiftelse	Ikke eierskap
Stiftelsen Blå Kors Drammen	Ikke eierskap
Nedre Eiker boligstiftelse	Ikke eierskap
Stiftelsen Temte Gård og Bygdesamling	Ikke eierskap
Stiftelsen Portåsen	Ikke eierskap
Stiftelsen Verkstedet Industri- og kulturhistoriske senter	Ikke eierskap

*Glitre Energi AS og Agder Energi AS ble vedtatt fusjonert 20.9.22 med virkning fra 1.1.23. Drammen kommunes eierandel i nytt fusjonert selskap blir 13,66 prosent.

*Glitre Energi Nett AS inngår i fusjonen mellom Glitre Energi AS og Agder Energi AS. Kommunens eierskap løftes opp i morselskapet i det nye fusjonerte selskapet og inngår i kommunens eierandel på 13,66 prosent.

Eieroppfølging og kommuneøkonomien

Drammen kommune er i en krevende økonomisk situasjon som nødvendiggjør tiltak for å redusere kostnader og øke inntekter. I eieroppfølgingen vil det i den sammenheng særlig være aktuelt å vurdere tilskudds- og utbyttensnivå. For de fleste selskaper er det likevel slik at det verken er aktuelt med tilskudd eller utbytte. Av selskaper som mottar de største tilskuddene fra kommunen nevnes Drammensregionens brannvesen IKS,

Drammensbadet KF og Drammen Scener AS. Rådmannen har tett dialog med de selskaper som normalt utbetaler utbytte til kommunen hva gjelder forventet utbytte for utbetaling i 2023. Dette er dels selskaper Drammen kommune eier alene og dels selskaper hvor det er flere eiere. Nivået på utbytte følger av selskapenes årsresultat og i mange tilfeller er det avtalefestet utbytteneivå i forhold til dette. Samtidig er det krevende økonomiske rammebetingelser for flere av selskapene som normalt utbetaler utbytte, noe som påvirker kommunens utbytter negativt.

Gjennomgang av eierposisjoner

Som følge av etableringen av nye Drammen kommune 1.1.2020 ble en rekke selskaper avvirket. I tillegg ble vedtekter og selskapsavtaler for flere selskaper oppdatert, slik at disse ble korrekte som følge av at kommunereformen ga en ny eierstruktur i mange selskaper. Arbeidet med å gjennomgå og oppdatere vedtekter og selskapsavtaler for aktuelle videreføres i 2023, med sikte på vedtak i generalforsamlinger (AS) og representantskap/kommunestyret (IKS). Ofte vil dette skje i tilknytning til eierstrategiske prosesser som mer grundig vurderer rammene for kommunens eierskap.

Eierstrategisk arbeid

For flere av kommunens eierposisjoner har eier/eierne utarbeidet eierstrategier. Eierstrategiene angir formålet med eierskapet, definerer styringsdialog og eiers forventninger til selskapet hva gjelder kvalitet, effektivitet, finansielle føringer og rapportering. Flere av eierstrategiene forutsettes revidert etter en gitt tidsperiode. I tillegg er det selskaper hvor det i dag ikke finnes eksplisitte eierstrategier, hvor eierstyring skjer med utgangspunkt i blant annet føringer lagt i politisk sak om etablering av selskapet, vedtekter og løpende eierdialog. For disse selskapene vil det være behov for å utvikle tydelige eierstrategier som i større grad sammenfatter overordnede rammer for eierstyringen fra eier(ne). Forslag til eierstrategier fremmes til politisk behandling i formannskapet og kommunestyret. Rådmannen legger tidlig i økonomiplanperioden opp til oppstart/videreføring av eierstrategiske prosesser for følgende selskaper:

- D-park AS
- Drammen Scener AS
- Byen Vår Drammen AS
- Vardar AS
- Drammen Havn

I 2021 ble det innført ny modell for gjennomføring av eiermøter med formannskapet. Det gjennomføres to eiermøtedager i året med utvalgte selskaper, vår og høst. Det legges i 2023 opp til eiermøter med følgende selskap:

Vår 2023

- Lindum AS
- DKEU AS
- Vardar AS

Høst 2023

- Drammen Havn
- Byen Vår Drammen AS
- DRBV IKS
- Drammen Scener AS

Konkrete datoer for eiermøtene avklares i forbindelse med fastlegging av endelig møtekalender for formannskapet.

Utbytte og eieruttak

Kommunen har store verdier gjennom ulike selskap. De viktigste er Glitre Energi AS, Vardar AS, Lindum AS, Drammen Kino AS, Drammen kommune Eiendomsutvikling AS og D-Park AS samt Thamsgaten Parkeringshus AS og Grev Wedel Parkeringshus AS. Selskapene forventes å gi betydelige årlige inntekter i form av utbytte i

den kommende planperioden.

Utbytte fra aksjeselskap baseres på resultater i regnskapsåret, og fastsettes derfor normalt i løpet av første halvår i det etterfølgende budsjettåret. I opprinnelig budsjett for 2022 ble det lagt inn en utbytteforventning på samlet 120 millioner kroner. Den kraftige økningen i kraftpriser har blant annet medført at utbytte ble økt til 197,6 millioner i revidert budsjett i år. Som følge av økte kraftpriser og fusjonen mellom Glitre energi AS og Agder energi AS legger rådmannen til grunn økning av utbytter i 2023 og fremover. Det vises til eget kapittel om Glitre Energi AS og Vardar AS. Til tross for noe usikkerhet knyttet til ny skattleggingen kraftsektoren budsjetteres det med 250 millioner kroner i samlet utbytte fra alle selskaper i 2023, og deretter 160, 170, og 160 millioner kroner i 4-års perioden. Av utbyttene ansees 120 millioner å utgjøre ordinære utbytteinntekter, mens det overskytende forutsettes å gå til ekstra egenfinansiering av investeringer. I tillegg kommer forventet utbytte på 5 millioner kroner per år fra Thamsgaten og Grev Wedels parkeringshus, men disse inntektene inngår i eieruttaket fra Drammen Eiendom KF.

Utbytte fra aksjeselskaper 2022-2026

Mill. kroner	Opprinnelig budsjett 2022	Anslag regnskap 2022*	2023	2024	2025	2026
Glitre Energi AS	-70,0	-96,2				
Glitre Energinett Holding AS (inngår i fusjon fra 2023)	-5,0	-2,6				
Vardar AS	-15,5	-32,6				
Lindum AS	-22,5	-10,2				
Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS	-4,0	-6,0				
Drammen Kino AS	-1,0	0,0				
D-Park AS	-2,0	-2,0				
Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS	0,0	-48,0				
Sum utbytte	-120,0	-197,6	-250,0	-160,0	-170,0	-160,0
Ordinært utbytte			-120,0	-120,0	-120,0	-120,0
Ekstra utbytte avsatt til investeringer			-130,0	-40,0	-50,0	-40,0

Eieruttak og tilskudd til kommunale foretak

Eieruttak fra kommunale foretak er å betrakte som utbytte fra aksjeselskap, og gir uttrykk for avkastning på egenkapitalen. Eieruttaket fastsettes av kommunestyret i forbindelse med budsjettbehandlingen. Drammen har to kommunale foretak - Drammen Eiendom KF og Drammensbadet KF. Det legges til grunn et eieruttak fra Drammen Eiendom KF på 106,2 millioner kroner i 2023 - basert på oppjustering av årets eieruttak med kommunal deflater på 3,7 prosent. Eieruttaket inkluderer foretakets forventede utbytte på 5 millioner kroner fra Thamsgaten og Grev Wedels P-hus.

For Drammensbadet KF er det ikke naturlig å sette krav om eieruttak da foretaket mottar betydelig driftstilskudd fra kommunekassen. For 2023 foreslås samlet driftstilskudd på 28,0 millioner kroner (se omtale nedenfor).

Eiertilskudd til aktuelle selskap

Rådmannen foreslår, hvis ikke annet fremkommer, at tilskudd mv. til kommunale foretak, interkommunale selskap og andre selskaper der kommunen er eier/deltaker justeres med kommunal deflator på 3,7 prosent i 2023.

Kommunale foretak

Styregodtgjørelser

Kommunestyret vedtok 15.12.20 i forbindelse med behandlingen av økonomiplan 2021–2024:

«Utviklingen i kommunal deflator benyttes som hovedprinsipp for utviklingen i styregodtgjørelser i kommunale foretak.»

Rådmannen foreslår å justere godtgjørelsene for 2022 i tråd med kommunal deflator som i forslaget til statsbudsjett er satt til 3,7 prosent.

Forslag til styrehonorar i kommunale foretak for 2023

Kroner	Styreleder 2022	Styreleder 2023	Styremedlem 2022	Styremedlem 2023
Drammen Eiendom KF	113 400	117 600	68 700	71 200
Drammensbadet KF	84 100	87 200	50 200	52 100

Drammen Eiendom KF

Drammen Eiendom KF (DEKF) har ansvar for drift, vedlikehold, oppgradering og bygging av all bygningsmasse som ikke er knyttet til infrastruktur (vei, vann, avløp, park etc.). Foretaket fører eget regnskap med balanseregnskap, resultatregnskap og investeringsregnskap. Fra og med 2021 føres regnskapet etter kommunelovens prinsipper, jfr. kommuneloven §14-6.

Eieruttak

Drammen kommune henter ut avkastning fra Drammen Eiendom KF gjennom årlige eieruttak. Dette kan sammenlignes med utbytte i et aksjeselskap, og reflekterer avkastning på foretakets egenkapital. Justert eieruttak i 2022 er på 102,4 millioner kroner og inkluderer foretakets utbytte fra Thamsgaten parkeringshus AS og Grev Wedels parkeringshus AS. Justert med kommunal deflator på 3,7 prosent settes eieruttaket til 106,2 millioner kroner for 2023.

Driftsbudsjettet

Drammen Eiendom KF (DEKF) har lagt frem et utkast til budsjett for 2023 med en forventet omsetning på om lag 1 072 millioner kroner. Brutto driftsresultat før finansposter viser et overskudd på 151 millioner kroner etter at det er innarbeidet eieruttak til Drammen kommunekasse. Etter finansposter viser budsjettet et årsresultat i balanse.

Budsjettet for kommunale husleieinntekter øker med cirka 20 prosent i forhold til budsjett 2022. Dette skyldes i stor grad oppjustering av intern lånerente fra 2 prosent i 2022 til 4 prosent fra 2023. Denne økningen utgjør 102,4 millioner kroner. I tillegg blir husleieinntektene oppjustert med forventet kommunal deflator på 3,7 prosent. Det er også innarbeidet husleiekonsekvenser på 13,5 millioner kroner som følge av utførte og planlagt ferdigstilte investeringstiltak i 2022 og 2023.

Budsjetterte utgifter til vedlikehold øker med cirka 11 prosent. Dette skyldes generell deflatorjustering samt økt behov for vesentlig oppgradering av brannsikring av boligporteføljen. Brannsikringen gjennomføres over en treårsperiode.

I forbindelse med økt mottak av flyktninger i 2022 er det budsjettert med 66 innleieboliger. Merkostnaden tilknyttet leie og drift av boligene viderefaktureres Boligtjenesten i Drammen kommune.

DEKF har ansvar for utførelse av renhold i Drammen kommune. Renholdstjenester utføres både av egne ansatte renholdsoperatører og av private aktører. Andel for renholdstjenester utført i egenregi forutsettes beholdt på 50 prosent. Renhold i egenregi er justert med kommunal deflator på 3,7 prosent. Rammeavtaler for innkjøp av renholdstjenester ivaretas gjennom anbud, fordelt på tre kontrakter, og prisene justeres med KPI.

Investeringsbudsjettet

Rådmannen legger fram et forslag til investeringsbudsjett for Drammen Eiendom KF med brutto investeringsutgifter på 1 551,2 millioner kroner i perioden 2023-2026. For 2023 foreslås en investeringsramme på 325,3 millioner kroner. Den største satsingen i planperioden er knyttet til heldøgns omsorgsplasser til P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne og P06 Hjemmetjenester og institusjon. Mot slutten av planperioden er det satt av midler til gjennomføring av utvidelse/erstatningsbygg ved Veiavangen ungdomsskole.

Det budsjetteres med årlige inntekter fra salg av eiendom på 23,0 millioner kroner, hvorav 20,0 millioner kroner gjelder salg av boliger innenfor prosjektet «Fra leie til eie». Inntekter fra salg av boligeiendom er forutsatt benyttet til finansiering av nye boligeiendommer.

Investeringsbudsjettet for Drammen Eiendom KF foreslås saldert med bruk av lån på totalt 1.041,2 millioner kroner i planperioden. For 2023 foreslås lånerammen satt til 152,3 millioner kroner.

Kapitalfrigjøring gjennom utvikling og salg av kommunale eiendommer

Drammen kommune står foran flere store investeringsprosjekter og har behov for egenkapital til finansiering. På bakgrunn av dette har DEKF fått i oppdrag å gjøre en vurdering av de totalt 3 000 kommunale eiendommene. Det er utarbeidet et foreløpig kunnskapsgrunnlag for mulige salg av kommunale eiendommer og DEKF foreslår på grunnlag av dette at det gjennomføres salg av eiendom med formål å frigjøre 100 millioner kroner per år i planperioden. Disse salgene er innarbeidet som finansielle inntekter til investeringsbudsjettet og nærmere omtalt under kapittel om finansielle poster. Det vises også til vedlagte forslag til økonomiplan 2023-2026 fra DEKF.

Innspill til salg av eiendommer mv.

Kapitalfrigjøring Drammen Eiendom KF	2023	2024	2025	2026
Tall i millioner kroner				
Mile-tomt (eies i eget AS av Drammen kommune)*	48	-	-	-
Blichs gate parkeringshus overført til Thamsgatens Parkeringshus AS	77	-	-	-
Rådhuskvartalet i Mjøndalen	11	21	21	-
Arboalleen 21	-	10	-	-
Konnerud barnehage	-	10	-	-
Ebbestad skole	-	9	-	-
Parkeringsplass ved sykehuset/Waagardsløkka	-	-	64	-
Bokerøya	-	-	35	-
Killingen	-	-	-	25
Boliger (Vestfoldbane prosjektet)	-	-	20	30
Diverse mindre eiendommer	5	5	5	5
Sum salgsinntekter per år	141	55	145	60
Tapte leieinntekter per år	7,9	0,4	4,7	0,9

*) Gjelder ekstraordinært utbytte fra Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS i 2022 etter salg av Mile-tomta og forutsatt avvikling av selskapet. Beløpet avsettes til disposisjonsfond i revidert budsjett 2022 og foreslås disponert til egenfinansiering av investeringer i 2023.

Blichs gate parkeringshus

Eiendommen eies av Drammen kommune v/ DEKF og ikke indirekte gjennom et selskap. Driften av p-huset foretas av D-park AS. P-huset har 336 parkeringsplasser fordelt over 5 etasjer i tillegg til to mindre næringslokaler på bakkeplan. Eiendommen kan selges til det heleide selskapet Thamsgaten p-hus AS, som i dag eier Thamsgaten parkeringshus og Grev Wedel parkeringshus. Kjøp av Blichs gate parkeringshus vil gi en samlet eierskapsform for drift og forvaltning av parkeringshusene, samtidig som kontroll og eierskap til eiendommen ivaretas og videreføres i kommunal regi. Revisor v/Deloitte AS har vurdert at eiendommen kan

overdras til Thamsgaten p-hus AS. Det utløses ingen gevinstbeskatning siden eiendommen som overdras ligger i egen kommune. Estimert salgsverdi for Blichs gate parkeringshus er 77 millioner kroner. Dette vil måtte finansieres ved bruk av egenkapital i Thamsgaten p-hus AS, samt låneopptak i dette selskapet. Årlig leieinntekt er 4,9 millioner kroner, og det vil påløpe en skattekostnad på resultatet i selskapet. Eieruttak fra DEKF til Drammen kommune vil kunne opprettholdes så lenge eieruttaket/ utbyttet økes tilsvarende fra Thamsgaten p-hus AS til DEKF.

Rådhuskvartalet Mjøndalen

DEKF er tidligere gitt fullmakt til overføring av eiendommen Rådhuskvartalet i Mjøndalen til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS (DKEU) for utvikling. Kommunestyret vedtok ved behandlingen av 1. tertialrapport 2022 at foretaket viderefører forhandlinger med DKEU. DEKF foreslår at Rådhuskvartalet Mjøndalen selges til DKEU i 2023 for videre utvikling. Det forutsettes tilbakeleie av nødvendige kontorlokaler for kommunal tjenesteproduksjon, dersom kommunen ønsker dette.

Eiendommen er verdivurdert til om lag 53 millioner kroner. DEKF anslår at tilbakeleie av dagens bygningsmasse til markedspris vil gi en merkostnad på cirka 4 millioner kroner per år. Rådmannen kommer tilbake med forslag til budsjettkorrigeringer for endret husleie i 1. tertialrapport 2023. Etter oppføring av nytt administrasjonsbygg anslås ytterligere årlig leiekostnad å ligge i størrelsesorden 5-10 millioner kroner, avhengig av byggets størrelse og innhold samt utviklingen i byggekostnader.

Nytt helsehus og legevakt

Det er igangsatt et arbeid med konseptvalgsutredning av nytt helsehus og legevakt. Rapport ferdigstilles i første kvartal 2023. Arbeidene ledes av P04 Helse og DEKF bistår aktivt i prosessen. Midler vil eventuelt legges inn i investeringsbudsjettet i etterkant av den politiske behandlingen av rapporten.

For nærmere omtale av investeringsprosjektene vises til omtale under programområdene samt vedlagte forslag til økonomiplan 2023-2026 fra DEKF.

Drammensbadet KF

Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandling av 1. tertialrapport 2021 å videreføre Drammensbadet som kommunalt foretak (KF). Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandlingen av handlings- og økonomiplan 2022 - 2025 å øke tilskuddet til Drammensbadet KF med 1,5 millioner kroner for å sikre stabil drift og åpning av utebadet om sommeren. I tillegg ble tilskuddet i 1. tertialrapport 2022 økt med 0,55 millioner kroner for å kompensere for husleieøkning som følge av ombygging av inngangsparti. Samlet årlig tilskuddsnivå etter dette er 22,7 millioner kroner.

Drammensbadet KF har utarbeidet et budsjett for 2023 som balanserer med et kommunalt tilskudd på 28 millioner kroner, noe som tilsvarer en deflatorjustering på 3,7 prosent. Foretaket har i tillegg tatt hensyn til en ekstraordinær husleieøkning på 4,4 millioner kroner grunnet en endring av rentebetingelser fra Drammen kommune. Rådmannen legger opp til å kompensere denne husleieøkningen gjennom økt kommunalt tilskudd.

Foretaket legger til grunn 340 000 besøkende gjester hvert år 2023 - 2026, noe som er tilsvarende et normalt driftsår basert på tall fra 2019. Foretaket anbefaler at billettprisene samlet økes med i gjennomsnitt 4,64 prosent jmf. budsjett 2023. Årskort, klippekort og dagsbilletter holdes uendret for små barn. Voksen enkeltbillett vil koste 190 kroner på hverdager og 200 kroner i helgene. Foretaket er kjent med at konkurrerende svømmehaller og badeanlegg i samme størrelse som Drammensbadet ligger på om lag samme prisnivå.

Foretaket har i budsjettet tatt høyde for løpende ordinært vedlikehold på teknisk utstyr. Foretaket finner grunn til å påpeke at det etter 14 års drift kan oppstå uforutsette vedlikeholdsbehov. Det vil kunne få en økonomisk konsekvens som det ikke er tatt høyde for i budsjettet.

For 2023 budsjetterer Drammensbadet med 7,5 millioner kroner i energikostnader. Dette tilsvarer en kostnadsøkning på 50 prosent i forhold til budsjettet kostnad for 2022. Foretaket påpeker at kostnadsbudsjettet for 2023 er meget stramt, men foretaket opprettholder nødvendige krav til trygg og sikker drift samt nødvendig renhold.

Rådmannen fremmer høsten 2022 sak til kommunestyret om organisering av andre kommunale svømmeanlegg i Drammensbadet KF. Dette som en oppfølging av organisatorisk gjennomgang av Drammensbadet KF i 2021 og kommunestyrets vedtak ifm. behandlingen av 1. tertialrapport 2021. Rådmannen innstiller på at Eknes svømmehall og Svelvik svømmehall organiseres i Drammensbadet KF. Videre at det som følge av dette fremmes egen sak om revidering av styringsdokumentene, herunder vedtekter som følge av Drammensbadet KFK utvidede ansvarsområde.

For nærmere omtale vises til vedlagte forslag til økonomiplan 2023-2026 fra Drammensbadet KF.

Øvrige selskaper

Å Energi (fusjonert energiselskap Glitre Energi AS – Agder Energi AS)

Høsten 2022 er det besluttet at det fusjonerte energiselskapet mellom Glitre Energi AS og Agder Energi AS skal hete Å Energi. Generalforsamlingene i Glitre Energi AS og Agder Energi AS vedtok 20.9.22 å fusjonere de to selskapene. Dette etter forutgående prosesser og lokale vedtak hos eierne i de to selskapene. Drammen kommunestyre vedtok 20.6.22 å støtte en fusjon. Det er lagt opp til at fusjonen trer i kraft 1.1.23. Et fusjonert selskap er i fusjonsforhandlingene verdsatt til om lag 56 milliarder kroner. Statkraft vil være største eier i selskapet (33,30 prosent). Drammen kommune vil være nest største eier med en eierandel på 13,66 prosent, verdsatt til cirka 7,7 milliarder kroner. Øvrige eiere i selskapet er Vardar AS (13,19 prosent) og 25 Agderkommuner. Drammen kommune og Vardar (Glitreeierne) får en samlet eierandel i selskapet på 26,85 prosent og er sikret samme rettigheter som om de eide mer enn 1/3 av aksjene i selskapet (negativ kontroll), jfr. aksjeloven. Drammen kommune eier 26,08 prosent av Vardar AS og vil således også dra nytte av Vardars eierposisjon i et fusjonert selskap.

Beregninger som ble foretatt i fusjonsprosessen viste at Drammen kommune i et 10-årsperspektiv vil motta i gjennomsnitt 35-40 millioner kroner mer i årlige utbetalinger fra et fusjonert selskap enn samlede årlige utbetalinger fra kommunens eierskap i konsernet Glitre Energi. Videre vil Drammen kommune for 2023 motta om lag 215 millioner kroner i utbytte fra et fusjonert selskap, noe som er om lag 90 millioner kroner mer enn uten fusjon. Regjeringen har i forslag til statsbudsjett varslet økte skatter for energiselskapene, noe som negativt vil kunne påvirke fremtidige utbytter til Drammen kommune fra et nytt fusjonert selskap. Nærmere vurderinger om konsekvenser av dette for utbyttemuligheter for Drammen kommune vil først foreligge etter vedtatt statsbudsjett.

Verdien av kommunens eierskap i et nytt fusjonert selskap er betydelig. Dette i seg selv vil kreve tett oppfølging av kommunens eierposisjon. Det er dessuten etablert et særskilt avtaleverk for å sikre samordning av det samlede kommunale eierskapet i selskapet, noe som vil medføre regelmessig og hyppig møtevirkosomhet mellom de kommunale eierne i selskapet. Dette i tillegg til ordinær eieroppfølging gjennom deltakelse på generalforsamling etc. I tillegg har Drammen kommune og Vardar AS som Glitreeiere en egen avtale for å koordinere eierskapet i det fusjonerte selskapet. Rådmannen vil bidra til at Drammen kommune organiserer sin eieroppfølging av selskapet på best mulig måte og i tråd med de avtaler som er inngått.

Vardar AS

Vardar AS er et energikonsern som er organisert i ulike datterselskaper og tilknyttede selskaper. Kommunene i tidligere Buskerud fylke overtok eierskapet i Vardar AS fra tidligere Buskerud fylkeskommune med virkning fra 1.1.20. Selskapet har i dag 19 eierkommuner. Rådmennene i Buskerud oppnevnte i 2019 en administrativ arbeidsgruppe ledet av rådmannen i Drammen kommune. Arbeidsgruppen er gitt en saksforberedende rolle og har til oppgave å legge til rette for kommunenes nye eierrolle gjennom koordinert politisk behandling av prosesser og saker som knytter seg til overtakelsen av eierskapet i Vardar AS. Nye vedtekter og ny aksjonæravtale som gjenspeiler ny eierstruktur ble vedtatt henholdsvis høsten 2019 og 2020. Nytt styre ble valgt våren 2020 og gjenvalgt våren 2022.

Eierkommunene legger opp til å utarbeide en eierstrategi for Vardar AS som supplerer selskapsvedtektene og aksjonæravtalen som styringsverktøy for kommunene. Arbeidet med ny eierstrategi vil kreve grundig og omforent arbeid og må vedtas i alle eierkommunene. Det er tidligere lagt til grunn at det er hensiktsmessig å avvente eierstrategisk arbeid til etter at det er avklart om det blir en fusjon mellom Glitre Energi AS og Agder Energi AS. Det er nå avklart at det blir en fusjon mellom de to energiselskapene med virkning fra 1.1.23. I lys av dette vil rådmannen ta initiativ til at oppnevnt arbeidsgruppe legger til rette for gjennomføring av et eierstrategisk arbeid for Vardar AS.

Vardar har i brev til eierkommunene datert 5.9.22 meddelt at det under bestemte forutsetninger er grunnlag for et samlet utbytte for regnskapsåret 2022 på 160 millioner kroner. Av dette vil Drammen kommunes andel vil være om lag 41,7 millioner kroner som vil komme til utbetaling i 2023. Regjeringen har i ettetid i forslag til statsbudsjett varslet økte skatter for energiselskapene som negativt vil kunne påvirke utbyttet fra Vardar. Vardar har i brev til eierkommunene datert 3.10.22 varslet revurdering av anslått utbyttensnivå og vil komme nærmere tilbake til konsekvensene av økte skatter når resultatet av regjeringens forslag for Vardar sin del er endelig avklart, jfr. endelig vedtatt statsbudsjett.

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS (DKEU AS) eies 100 prosent av Drammen kommune og ble vedtatt opprettet av Drammen bystyre i møte 23.2.16. Selskapet skal ivareta kommunens utviklerrolle for eiendommer som ikke er knyttet opp til kommunens tjenesteproduksjon. Rådmannen har i den løpende rapporteringen til politisk miljø redegjort for selskapets utvikling og arbeidet med å overføre eiendommer fra Drammen kommune til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS og de økonomiske konsekvensene av dette. Kommunestyret vedtok i sitt møte 13.12.21 ny eierstrategi for selskapet som blant annet omhandler målet med eierskapet, formålet med selskapet, kommunens forventninger til selskapet, styringsdialog og rammer for forventet utbytte og avkastning. Eierstrategien vil være rammesettende for eierdialogen fremover.

Selskapet hadde ved utgangen av 2. tertial 2022 en solid egenkapital på om lag 776 millioner kroner, noe som skyldes overføringer av aksjer og eiendommer fra Drammen kommune til selskapet over tid. DKEU AS ivaretar også kommunens eierskap i Papirbredden Eiendom AS.

Drammen kommune (Drammen Eiendom KF) eier eiendom som løpende vurderes overført til DKEU for videre eiendomsutvikling. Konkret gjelder dette Rådhuskvartalet i Mjøndalen, jfr. kommunestyrets vedtak ifm. 1. tertial 2022. Drammen Eiendom KF og DKEU arbeider med å avklare de formelle og økonomiske rammene for eiendomsoverføring og tilbakeleie. Arbeidet forventes slutført primo 2023. Også kommunal eiendom i tilknytning til eksisterende sykehusområde vil være aktuelt for overføring til DKEU. Dagens parkeringsområde på Waagaardsløkka er aktuelt som fremtidig utviklingsområde for sentrumsbebyggelse etter at sykehuset flytter ut av området. Det er naturlig at DKEU får en rolle i den sammenheng og blir deltaker i det løpende plan- og utviklingsarbeidet. Rådmannen anbefaler at Waagaardsløkka overføres til DKEU og at Drammen Eiendom KF gjennomfører forhandlinger med Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS om rammene for eiendomsoverføringen. Rådmannen vil rapportere om status i 1. tertialrapport 2023. Det vises også til omtale under Drammen Eiendom KF.

Det har vist seg krevende å utvikle enkelte eiendommer slik selskapet har sett for seg. Videre utvikling av flere eiendommer vil avhenge av resultatet av behandling av kommuneplanens arealdel, og selskapet skriver i sin 2. tertialrapport for 2022 at nedskrivninger av verdier må forventes, jfr. blant annet Skallestadskogen, Rød Øst, Rød Vest og Hollenderkollen. Som følge av at selskapet forventer nedskrivninger, er selskapets estimat per 2. tertial at det ikke vil bli betalt utbytte for 2022. I generalforsamling 13.6.22 ble det for regnskapsåret 2021 vedtatt et utbytte til Drammen kommune på 6 millioner kroner. Gjeldende eierstrategi legger til grunn at «Det forventes at selskapet betaler årlige utbytter 30 - 50 prosent av årsresultatet etter skatt dersom ikke særskilte forhold skulle tilsi noe annet.».

Lindum AS

Lindum AS eies 100 prosent av Drammen kommune. Konsernet består av Lindum AS og flere datterselskaper, og driver virksomhet innen en rekke områder innenfor avfallshåndtering og ressursutnyttelse. Sommeren 2021 mottok Drammen kommune henvendelser fra større, private avfallshåndteringsselskaper om muligheten for kjøp av aksjene i Lindum. Med utgangspunkt i formannskapsvedtak 26.10.21 har rådmannen i 2022 gjennomført et arbeid med å utforme en ny eierstrategi for Lindum AS. Sak om ny eierstrategi blir lagt frem til behandling i kommunestyret høsten 2022, hvor også en verddivurdering av selskapet gjennomført av Lindum AS inngår som grunnlag for beslutning om fortsatt kommunalt eierskap. Saken er i skrivende stund ikke lagt frem og behandlet av kommunestyret. Rådmannen vil følge opp kommunestyrets vedtak når dette foreligger.

Lindum AS har i 2022 hatt en betydelig økning i energikostnader, noe som negativt påvirker forventet årsresultat. Selskapet er i posisjon til å søke strømstøtte fra staten. Strømstøtteordningen har som premiss at selskaper som benytter ordningen ikke kan betale utbytte til eierne. Økte kostnader sammen med strømstøtte gjør at Lindum AS har varslet at det per i dag vanskelig kan utbetales utbytte for regnskapsåret 2022. Når endelig årsresultat foreligger, vil selskapet ta en fornyet vurdering av muligheten for utbytte til Drammen kommune. Dette som grunnlag for styrets innstilling om utbetaling av utbytte på generalforsamlingen våren 2023.

Etterdrift deponi og rensing av sigevann

Lindums virksomhet er underlagt tillatelse fra Statsforvalteren. Statsforvalteren er i ferd med å gi en ny, revidert tillatelse til Lindum hvor det kommer betydelige skjerpelser, blant annet med hensyn til håndtering og rensing av sigevann. Lindum pålegges å levere rensset vann til kommunalt avløpsnett. Rensekrav vil gjelde både eldre deponietapper med søppel og nyere deponietapper. Drammen kommune og Lindum AS har vært ansvarlige for virksomheten i ulike deler av driftstiden. Drammen kommune var eier og driver av virksomheten på Lindum t.o.m. 31.12.97. Lindum AS var ansvarlig driver av virksomheten f.o.m. 1.1.98. Det eksisterer en avtale mellom Lindum AS og Drammen kommune om «gamle miljøsynder» fra 2001 som regulerer ansvarsforhold for

eldre deponier. Nye krav fra Statsforvalteren vil kreve oppgraderinger av gamle anlegg og rensing av sigevann fra gamle deponietapper med søppel. Det er for tidlig å si hvilke økonomiske konsekvenser det vil ha for Drammen kommune å gjennomføre rensiltak for eldre deponier fra den tiden kommunen var eier og driver av virksomheten, dvs. fra før 1998. Arbeidet vil måtte koordineres med Lindum AS. Rådmannen vil ha videre dialog med selskapet og komme tilbake til kommunestyret når omfang av tiltak og økonomiske konsekvenser er nærmere kjent.

Investering i Den Magiske Fabrikken

Den Magiske Fabrikken (DMF) i Tønsberg behandler matavfall og husdyrgjødsel og omdanner dette til blant annet biogass til kommersielt formål. DMF eies i dag 100 prosent av Greve Biogass AS som igjen eies av en rekke kommuner i Vestfold - Telemark. Lindum AS drifter fabrikken. Det pågår en prosess som innebærer at Lindum AS blir deleier i den Magiske Fabrikken. Lindum planlegger å investere 100 millioner kroner i DMF og vil med dette få en eierandel på 34 prosent. Lindum har lav gjeld og legger opp til å lånefinansiere investeringen. Lindum forutsetter at avkastning på investert kapital blir i tråd med kommunens avkastningskrav. Gjeldende eierstrategi sier at Lindum skal involvere Drammen kommune som eier ved større kapitalkrevende investeringer. Lindum redegjorde for sine investeringsplaner i formannskapetets møte 14.6.22.

Drammensregionens interkommunale havnevesen (Drammen Havn)

Kommunestyret vedtok 24. mai 2022 at Drammen interkommunale havnevesen skal omdannes til et aksjeselskap, der nåværende eierbrøk videreføres med 64 prosent for Drammen, og 18 prosent hver for kommunene Asker og Lier. Likelydende vedtak ble fattet i kommunestyrene i Asker og i Lier. Vedtakene slår fast at eiernes balanseførte verdier i dagens selskap følger i sin helhet med over i ny selskapsstruktur.

I tillegg vedtok kommunestyrene i Lier og Drammen at det ved siden av aksjeselskapet skal etableres et nytt IKS, som skal delegeres kommunenes myndighet til å fatte enkeltvedtak i saker der det søkes om tiltak etter havne- og farvannsloven i kommunenes sjøområder. Dette for å oppfylle krav i havne- og farvannslovens § 4. Dette selskapet vil overta en svært beskjeden del av aktiviteten i dagens havneselskap, og vil være finansiert av et saksbehandlingsgebyr, etter havne- og farvannslovens krav til selvkost.

Eierskapet i Drammen Havn AS er langsiktig, og har både samfunnsmessige og forretningsmessige formål. I tilknytning til de samfunnsmessige formålene med eierskapet står FNs bærekraftsmål sentralt i de tre eierkommunene. Eierskapet i Drammen Havn AS sees i sammenheng med tre prioriterte satsingsområder:

- En klima- og miljøvennlig samfunnsutvikling
- En attraktiv by- og tettstedsutvikling
- Et omstillings- og konkurransedyktig næringsliv

I tillegg skal selskapet bidra til økonomisk verdiskaping, som skal komme både selskap og eiere til gode. Rådmannen vil legge opp til et nøkternt men stigende utbytte for perioden 2024-2026, som er forankret i forventningene til selskapets utvikling, og som i årene som kommer vil være preget av store og tunge investeringer i ny og fremtidsrettet havneinfrastruktur.

Etableringen av de to nye selskapene skal skje i 2023. Som grunnlag for selskapetableringene vil rådmannen følge opp vedtakspunktene fra 24. mai 2022, med forslag til eierstrategier (AS/IKS), aksjonæravtale (AS), vedtekter (AS) og selskapsavtale (IKS) og delegering av myndighet (IKS) for de to selskapene.

Byen Vår Drammen AS

Byen Vår Drammen er et aksjeselskap hvor Drammen kommune er største eier med en eierandel på 32,9 prosent. Selskapet er et steds- og bylivsutviklings-selskap som jobber for å vitalisere Drammen sentrum ved å utvikle og produsere tjenester for næringsliv og kommunen. Formannskapet ble i sak 77/22 orientert om prosess knyttet til Byen Vår Drammen og Drammen kommunes videre arbeid med tilrettelegging for økt folkeliv og næringsliv i sentrumsområdene. Byen Vår Drammen har slutført sin interne strategi-, rolle- og eierprosess. Styret har vurdert ulike modeller å organisere selskapet på og dette vil bli endelig avgjort på generalforsamlingen i 2023. Før dette vil rådmannen legge fram en sak knyttet til kommunens eierskap og roller i forhold til selskapet Byen Vår Drammen AS.

Drammen Scener AS

Drammen Scener er organisert som et aksjeselskap med samfunnsmessig formål, og eies 100 prosent av Drammen kommune. Kommunen forutsetter at virksomheten drives faglig profesjonelt og effektivt, med

størst mulig grad av selvfinansiering. Drammen Scener AS driver utleie, innkjøp av produksjoner og noe egenproduksjon av kulturarrangementer, samt er en stor aktør i Drammen på konferanse/event markedet. Selskapet står for den daglige driften av Drammens Teater og Union Scene i Drammen. De to husene driftes i dag med en felles administrasjon, med kontorlokaler på Drammens Teater og produksjonskontor på Union Scene. Bystyret i tidligere Drammen kommune vedtok i 2016 revidert eierstrategi for selskapet. Selskapets formål er i henhold til eierstrategien å drive kulturformidling og kulturutvikling, samt tilknyttede aktiviteter. Rådmannen er i dialog med selskapet i forhold til å revidere gjeldende eierstrategi i 2023.

Brageteatret AS

Brageteatret AS er regionteater for tidligere Buskerud fylke og har base i Drammen. Brageteatret AS eies 50/50 av Drammen kommune og Viken fylkeskommune. Selskapet mottar tilskudd fra både staten (70 prosent), Buskerud fylkeskommune (15 prosent) og Drammen kommune (15 prosent). Grunnet stor økning i produksjoner og mangelfulle arealer på Union Scene, er Brageteatret AS i prosess med å finne nye og mer egnede lokaler. Både Drammen kommune og Viken fylkeskommune har foreløpig gitt tilslutning til dette. Rådmannen viser i den sammenheng til Økonomiplan 2020-2023 jf. Kommunestyresak 47/19-10. desember 2019, verbalpunkt under P09 Kultur, idrett og frivillighet: «Jobbe for at Brageteatret får nye lokaler og skape nye muligheter for å åpne Union for det frivillige kulturlivet». I saken om eierstrategien for Brageteatret (vedtatt av bystyret i gamle Drammen kommune i 2018 jf. sak 18/2327-1) er det samtidig rådmannens vurdering at det er viktig at Brageteatret som profesjonelt regionteater for tidligere Buskerud fortsetter å ha base i Drammen, også etter at Region Viken er etablert. Gjeldende eierstrategi slår fast at Brageteatret har base i Drammen.

Hovedutvalget for kultur, idrett og frivillighet hadde 4. november 2020, samt 21. april 2021 orienteringsaker om selskapets flytteplaner. I handlings- og økonomiplan 2022 - 2025 ble saken i hovedsak også oppfattet positivt, da Brageteatret AS er en viktig regional produsent, og man ser betydningen av å beholde selskapet i Drammen. Viken har også signalisert velvilje til nye lokaler. Rådmannen er i dialog med Brageteatret AS, Viken fylkeskommune og staten ved Kulturdepartementet vedrørende saken.

Solberg Sport og kultursenter AS

Solberg Sport og Kultursenter AS har etter avtale med kommunen rett til vederlagsfri bruk av Solberghallen, men har samtidig ansvar for å utføre og bekoste drift, vedlikehold og investeringer i bygningsmassen, samt den innholdsmessige driften i idrettshallen. Selskapets økonomi vil være for liten til å oppfylle større vedlikeholds/rehabiliteringsplaner og større investeringer i tiden fremover. Selskapet har forsøkt å øke inntektsgrunnet, men da leietakerne i stor grad er kulturforetak/idrettsforeninger og frivillighet for barn og unge er inntekspotensialet begrenset. Rådmannen er derfor i dialog med selskapet (etter initiativ fra styret i selskapet) for å finne en hensiktsmessig løsning vedrørende saken.

Drammensregionens brannvesen IKS

Rådmennene i eierkommunene (Sigdal, Krødsherad, Øvre Eiker, Lier og Drammen) varslet i felles brev til DRBV datert 31.8.21 om forventede reduksjoner på 2 prosent i eiertilskuddene i løpet av planperioden 2022 - 2025. For Drammen kommune innebar dette en reduksjon på cirka 1,5 millioner kroner. For 2023 er reduksjonen cirka 0,4 millioner kroner. Rådmennene har avklart at budsjettbrevet fra høsten 2022 også er rammesettende for 2023, jfr. forventede reduksjoner i perioden 2022 - 2025. DRBV har utarbeidet et budsjett som balanserer i 2023, men varsler behovet for en mer omfattende gjennomgang av de økonomiske rammebetingelsene inn mot budsjettarbeidet for 2024. Eierkommunene gjennomførte i 2021 et eierstrategisk arbeid for selskapet. Det ble i den sammenheng lagt opp til en videre prosess som innebærer en gjennomgang av kostnadsfordelingsmodell og revidering av selskapsavtalen. Rådmannen vil sammen med de øvrige eierkommunene vurdere nærmere oppstart av dette arbeidet.

Glitrevannverket IKS

Glitrevannverket IKS har behov for å gjennomføre en større og nødvendig investering i form av ny vannforsyningsledning fra Kleivdammen i Lier, over Lierdalen og til Liertoppen. Selskapet vil selv finansiere investeringen gjennom låneopptak. Investeringen vil likevel være av en slik størrelse at selskapets lånebehov vil utfordre lånerammen i gjeldende selskapsavtale. Glitrevannverket IKS legger opp til å utarbeide grunnlaget for en felles politisk sak til eierkommunene om utvidet låneramme og dermed en endring av selskapsavtalen. Sak er planlagt i 2023.

Vedlegg

Kommunale gebyrer og betalingssatser 2023

Forskriftsrapporter

Økonomiplan per tjenesteområde

Øvrig vedlegg

- Vedlegg 1:** Drammen kommunes lånefond - økonomiplan 2023-2026
- Vedlegg 2:** Drammen Eiendom KF - økonomiplan 2023-2026
- Vedlegg 3:** Drammensbadet KF - økonomiplan 2023-2026
- Vedlegg 4:** RfD - forslag til renovasjonsgebyr Drammen 2023
- Vedlegg 5:** Drammen kirkelige fellesråd - budsjettinnspill 2023-2026
- Vedlegg 6:** Budsjett 2023 for kontrollarbeidet
- Vedlegg 7:** Drammenstrender 2021
- Vedlegg 8:** Finans- og gjeldsreglement for Drammen kommune
- Vedlegg 9:** Økonomireglement for Drammen kommune
- Vedlegg 10:** Forskrift om gebyr for feiling og tilsyn med fyringsanlegg i kommunene Sigdal, Krødsherad, Øvre Eiker, Lier og Drammen
- Vedlegg 11:** Drammen Havn - forslag til sakbehandlingsgebyr 2023
- Vedlegg 12:** Gebyrregulativ 2023 for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelsaker
- Vedlegg 13:** Lokale retningslinjer for barnehager i Drammen kommune fra 1.1.2023

Vedleggene kan leses digitalt ved å skanne QR-koden med kamera på telefon eller nettbrett.

Hele handlings- og økonomiplanen finner du digitalt på www.drammen.kommune.no/okonomi

DRAMMEN
KOMMUNE

